

Σχεδιασμός Εσωτερικών Χώρων

Σχεδιασμός Εσωτερικών Χώρων Γ' ΕΠΑ.Λ.

ΤΟΜΕΑΣ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Σχεδιασμός Εσωτερικών Χώρων

ΤΟΜΕΑΣ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΡΧΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ:

Σοφία Αυγερινού - Κολώνια

Δρ. Αρχιτέκτων Μηχ., Επίκ. Καθηγήτρια Τμημ. Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ

Ιωάννης Καπαρελιώτης

Αρχιτέκτων Μηχ., εκπαιδευτικός

Μάχη Καραλή

Δρ. Αρχιτέκτων Μηχ., Επίκ. Καθηγήτρια Τμημ. Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ:

Πέλλα Πλουμίδου

Αρχιτέκτων Μηχ., εκπαιδευτικός

ΚΡΙΤΕΣ:

Τζένη Κοσμάκη

Δρ. Αρχιτέκτων Μηχ., Επίκ. Καθηγήτρια Τμημ. Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ

Ελένη Μαΐστρου

Αρχιτέκτων Μηχ., Επίκ. Καθηγήτρια Τμημ. Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ

Αγνή Παπαϊωάννου

Αρχιτέκτων Μηχ., Λέκτωρ Τμημ. Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Λία Μπουσούνη - Γκέσουρα

Φιλολόγος

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

Παναγιώτης Παντελάτος

Γραφίστας

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Γεωργία Παναγιωτέλη

DESIGN - ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ - ΦΙΛΜΟΠΟΙΗΣΗ - MONTAZ

Synthesis Media System Ε.Π.Ε.

Γραφικές Τέχνες

2ο Κ.Π.Σ. Ι ΕΠΕΑΕΚ

Ενέργεια 1.1.α: “Προγράμματα - Βιβλία”

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Θεόδωρος Εξαρχάκος, Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών,

Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Έργο Νο 11^α - ΤΕΕ -10: “Αναμόρφωση Προγραμμάτων Σπουδών και Παραγωγή Βιβλίων και Βοηθητικών Μέσων για τα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια”

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Γεώργιος Βούτσινος, Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

Βίκα Δ. Γκιζελή, Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗΣ

Η επανέκδοση του παρόντος βιβλίου πραγματοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών & Εκδόσεων «Διόφαντος» μέσω ψηφιακής μακέτας.

ΣΟΦΙΑ ΑΥΓΕΡΙΝΟΥ-ΚΟΛΩΝΙΑ · ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΑΡΕΛΙΩΤΗΣ

ΜΑΧΗ ΚΑΡΑΛΗ

Η συγγραφή και η επιστημονική επιμέλεια του βιβλίου πραγματοποιήθηκε
υπό την αιγίδα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Σχεδιασμός Εσωτερικών Χώρων - Κατοικία -

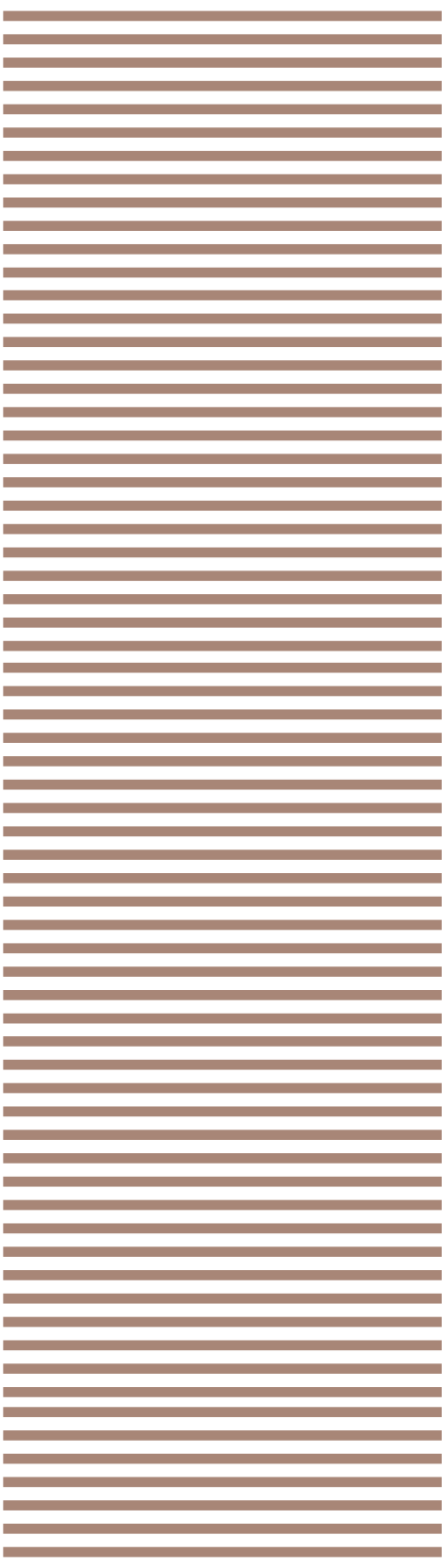
Γ' ΕΠΑ.Λ

ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ: Σχεδιασμού-Διακόσμησης Εσωτερικών Χώρων

ΤΟΜΕΑΣ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
«ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Πρόλογος

Ο **Σχεδιασμός των Εσωτερικών Χώρων** είναι ένας επιστημονικός και επαγγελματικός τομέας, ο οποίος για μερικούς μαθητές είναι ήδη γνωστός, επειδή συμβαίνει να τον υπηρετούν οι γονείς, οι συγγενείς ή οι συγγενείς των φίλων τους, ενώ για άλλους μπορεί να είναι άγνωστος ή και απρόσιτος. Όλοι, όμως, όσοι διάλεξαν την ειδικότητα αυτή διαισθάνονται, ασφαλώς, ότι πρόκειται για ένα χώρο ο οποίος συμπεριλαμβάνει πληθώρα επιστημόνων, επαγγελματιών και εργαζομένων, όπως είναι οι αρχιτέκτονες, οι σχεδιαστές μιας οικοδομής κυρίως σε ό,τι αφορά το εσωτερικό μέρος της ή εκείνοι που εργάζονται σε βιομηχανίες δομικών υλικών, κουφωμάτων, ειδών υγιεινής, καθώς ακόμα και εκείνοι που εμπορεύονται αντίστοιχα προϊόντα, απαραίτητα για την κατασκευή και για τον εξοπλισμό του εσωτερικού, κυρίως, των κτιρίων.

Στα μαθήματα που συναποτελούν την ειδικότητα αυτή στον ΤΟΜΕΑ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ είναι φυσικό το παρόν ομότιτλο μάθημα και βιβλίο να κατέχει σημαντική θέση. Προσφέρει γνώσεις που αποτελούν στέρεο υπόβαθρο για οποιαδήποτε από τις παραπάνω κατευθύνσεις αποφασίσουν να διαλέξουν στην επαγγελματική ζωή τους ο μαθητής και η μαθήτρια. Καθώς μάλιστα η **κατοικία** αποτελεί ένα από τα ουσιαστικά κομμάτια του κατασκευασμένου χώρου, το βιβλίο αναφέρεται κατά κύριο λόγο σε αυτήν, στους χώρους της, στα είδη και στα χαρακτηριστικά τους, στις μετρικές σχέσεις των στοιχείων τους, στο φωτισμό, στον θερισμό και στον προσανατολισμό τους, στον εξοπλισμό τους και, φυσικά, σε αυτό τον ίδιο το σχεδιασμό τους.

Ας αναλογιστούμε, όμως, ότι η κατοικία είναι ταυτόχρονα το πιο σημαντικό κέλυφος ζωής για τον άνθρωπο: με αυτήν και για αυτήν, κυρίως, ο άνθρωπος οργανώνει τις πόλεις του, μέσα σε αυτήν επιτελεί τις πιο κρίσιμες λειτουργίες για τη βιολογική, τη συναισθηματική, την πνευματική και την κοινωνική ολοκλήρωσή του. Για το λόγο αυτό το βιβλίο δεν περιορίζεται μόνο στον απλό σχεδιασμό των μερών της κατοικίας, αλλά μας προσφέρει και πολύτιμη γνώση για τη βαθύτερη έννοια της κατοίκησης, για τους τρόπους με τους οποίους ο άνθρωπος έφτιαξε τους οικισμούς του, τα χωριά και τις πόλεις του, για τα προβλήματα του οικισμού στις σύγχρονες κοινωνίες, για τους πολιτιστικούς παράγοντες που επηρέασαν την κατοικία και, φυσικά, για τις ίδιες τις λειτουργίες της κατοικίας και για τον τρόπο με τον οποίο αυτές συνδέονται με το σχεδιασμό και την κατασκευή των χώρων της.

Οι συγγραφείς και όλοι οι συντελεστές αυτού του μαθήματος θεωρούν ότι η γνώση των θεμάτων τα οποία αυτό πραγματεύεται δεν αφορά μόνο τους αυριανούς εργαζόμενους στον τομέα της κατοικίας, αλλά είναι υπόθεση κάθε σκεπτόμενου και ευαίσθητου ανθρώπου.

Η υπεύθυνη
του Τομέα Εφαρμοσμένων Τεχνών του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Φθινόπωρο του 1999

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1. Εισαγωγικές έννοιες για την κατοικία

σελ.

1.1	Η έννοια της κατοίκησης.....	11
1.2	Οικισμός και πόλη	13
1.3	Πόλη και ύπαιθρος	17
1.4	Η κατοικία στην ύπαιθρο και η αστική κατοικία	20
1.5	Το πρόβλημα κατοίκησης στις σύγχρονες πόλεις	23
1.6	Το δικαίωμα στην κατοικία και η πολιτική της κατοικίας.....	26
	Ασκήσεις.....	29

2. Οι βασικοί τύποι κατοικίας

2.1	Η εξέλιξη της κατοικίας στο χρόνο	33
2.2	Κοινωνικοί-πολιτισμικοί παράγοντες και λειτουργική συγκρότηση της κατοικίας.....	37
2.3	Άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν τη μορφή της κατοικίας.....	39
2.4	Ορισμένοι βασικοί τύποι κατοικίας από την ελληνική αρχαιότητα ως τη σύγχρονη κατοικία	41
2.4.1	Η αρχαία ελληνική κατοικία	41
2.4.2	Η κατοικία της νεότερης ελληνικής παράδοσης - Η παραδοσιακή κατοικία	42
2.4.3	Η σύγχρονη κατοικία - Τύποι κατοικίας στις ελληνικές πόλεις	46
2.4.4	Το διαμέρισμα της αστικής πολυκατοικίας ως πρότυπο της σύγχρονης ελληνικής κατοικίας.....	52
	Ασκήσεις.....	59

3. Η σύγχρονη κατοικία - Εσωτερικοί χώροι

3.1	Γενικά για το σχεδιασμό της κατοικίας.....	65
3.2	Παράμετροι που επηρεάζουν το σχεδιασμό της κατοικίας	67
3.2.1	Λειτουργίες Δραστηριότητες - Εξοπλισμός.....	67
3.2.2	Φυσικές συνθήκες και συνθήκες περιβάλλοντος	68
	Ο ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ.....	69
	Ο ΦΩΤΙΣΜΟΣ	72
	ΤΟ ΜΙΚΡΟΚΛΙΜΑ.....	74

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

	ΤΟ ΑΝΑΓΛΥΦΟ ΤΟΥ ΕΔΑΦΟΥΣ ΚΑΙ Η ΘΕΑ.....	75
3.3.	Μετρικές σχέσεις - Κάναβος - Κλίμακα	77
3.4.1	Τα στοιχεία του χώρου	81
	ΟΙ ΤΟΙΧΟΙ.....	81
	ΤΟ ΔΑΠΕΔΟ	83
	Η ΟΡΟΦΗ.....	84
	ΤΑ ΑΝΟΙΓΜΑΤΑ	86
3.4.2	Το χρώμα και η επίπλωση - Εξοπλισμός.....	91
	ΤΟ ΧΡΩΜΑ	91
	Η ΕΠΙΠΛΩΣΗ - ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ	95
3.5.	Η σύγχρονη κατοικία - Οι ενότητες στην κατοικία.....	97
3.5.1	Οι κοινοί χώροι της κατοικίας	102
	Α. Η ΕΙΣΟΔΟΣ ΣΤΗΝ ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΚΑΙ Η ΚΙΝΗΣΗ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ	102
	Β. ΤΟ ΚΑΘΙΣΤΙΚΟ (ΣΑΛΟΝΙ)	108
	Γ. Ο ΧΩΡΟΣ ΦΑΓΗΤΟΥ (ΤΡΑΠΕΖΑΡΙΑ)	118
	Δ. Ο ΧΩΡΟΣ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΦΑΓΗΤΟΥ (ΚΟΥΖΙΝΑ, ΠΑΣΟ)	125
	Ε. ΒΟΗΘΗΤΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ (WC ΑΠΟΘΗΚΗ).....	129
3.5.2	Ιδιωτικοί χώροι της κατοικίας	131
	Α. Ο ΧΩΡΟΣ ΤΟΥ ΖΕΥΓΑΡΙΟΥ (ΥΠΝΟΔΩΜΑΤΙΟ ΓΟΝΙΩΝ-ΛΟΥΤΡΟ).....	134
	Β. Ο ΧΩΡΟΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ (ΥΠΝΟΔΩΜΑΤΙΑ-ΛΟΥΤΡΟ)	138
3.5.3	Ο χώρος φιλοξενίας.....	143
3.5.4	Χώροι εργασίας.....	144
	Α) ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ	145
	Β) ΤΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ - STUDIO.....	146
	Γ) Ο ΧΡΗΣΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ	147
	Δ) ΤΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΓΙΑ ΜΑΣΤΟΡΕΜΑΤΑ.....	148
	Ασκήσεις.....	149

4. Η σύγχρονη κατοικία και ο περιβάλλον χώρος

4.1.	Η σημερινή πραγματικότητα	163
4.2	Τα χαρακτηριστικό του εξωτερικού χώρου της κατοικίας	171

4.3	Τα είδη των εξωτερικών χώρων	181
4.3.1	Η αυλή.....	181
4.3.2	Η βεράντα, το μπαλκόνι, το δώμα/ταράτσα.....	186
4.3.3	Ο κήπος	188
4.3.4	Χώροι για παιχνίδι και για άθληση	189
4.4.	Κατασκευές και εξοπλισμός των εξωτερικών χώρων.....	190
	ΠΕΡΙΦΡΑΞΗ ΚΑΙ ΕΙΣΟΔΟΣ	191
	ΕΠΙΣΤΡΩΣΕΙΣ	193
	ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ	194
	ΣΚΑΛΕΣ.....	196
	ΣΚΙΑΣΤΡΑ	197
	ΑΛΛΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	199
	Ασκήσεις	201

5. Ο πρώτος εργασιακός χώρος

5.1	Η αίθουσα σχεδίου	205
5.1.1.	Εισαγωγή	205
5.1.2.	Σχήμα και μέγεθος της αίθουσας σχεδίου	206
5.1.3	Μετρικές σχέσεις – Εξοπλισμός	207
5.1.4.	Διάταξη της αίθουσας σχεδίου – Φωτισμός	208
	Ασκήσεις	209

6. Μια κατοικία

6.1	Σχεδίαση μιας μονοκατοικίας με αυλή και κήπο	211
	Βασική βιβλιογραφία	217
	Πηγές εικονογράφησης	219
	Τα έργα και οι δημιουργοί	223

1. Άποψη της Αθήνας, της μεγαλύτερης σε πληθυσμό Ελληνικής πόλης - πρωτεύουσας της Ελλάδας.

1. Εισαγωγικές έννοιες για την κατοικία

1.1 Η έννοια της κατοίκησης

Κατοίκηση σημαίνει διαμονή σε ένα συγκεκριμένο τόπο. Το κτίριο στο οποίο διαμένει κανείς είναι η **κατοικία**.

Οι πρωταρχικές ανάγκες τις οποίες κάλυψε η κατοικία στην αυγή της ιστορίας της ανθρωπότητας ήταν η προφύλαξη του ανθρώπου από τις καιρικές συνθήκες και από τους πρώτους εχθρούς του, τα άγρια ζώα.

Όμως, οι έννοιες της κατοίκησης και της κατοικίας δεν έμειναν στατικές κατά την ιστορική διάρκεια. Εξελίχθηκαν, ακολουθώντας την πορεία του ανθρώπου προς τον πολιτισμό, και προσαρμόστηκαν στις ιδιαίτερες γεωγραφικές και κλιματικές συνθήκες κάθε περιοχής.

Μέσα από τη διαδρομή αυτή η κατοικία οφείλει να καλύπτει ποικίλες **ανάγκες** του σύγχρονου ανθρώπου όπως:

- ανάγκες για **ασφάλεια**, προστασία και ιδιωτική ζωή,
- ανάγκες που συνδέονται με τη **φυσιολογία** του, όπως είναι το φαγητό, ο ύπνος, η ανάπαυση, η αναπαραγωγή, η υγιεινή,
- ανάγκες που συνδέονται με τον **κοινωνικό χαρακτήρα του**, όπως είναι η συναναστροφή τόσο στο πλαίσιο της οικογένειας όσο και σε έναν ευρύτερο κοινωνικό κύκλο,
- ανάγκες που συνδέονται με την **εργασία του**, με τον **ελεύθερο χρόνο του** ή με την πνευματική ζωή.

Ωστόσο, η κατοικία, πέρα από την ικανοποίηση αναγκών, είναι (και θα πρέπει να φροντίζουμε να είναι) και ένας χώρος όπου ο άνθρωπος ικανοποιεί, αλλά και εκφράζει τις αντιλήψεις του για το ωραίο και το καλαίσθητο. Αυτό δείχνουν και τα παραδείγματα από παραδοσιακές κατοικίες, όπου οι δημιουργοί τους “...μετέβαλαν σε ομορφιά τη χρεία (ανάγκη)...”, όπως αναφέρει ο μεγάλος λαογράφος μας Κίτσος Μακρής.

2. Οι κατοικίες συγκροτούν σύνολα στο χώρο: Τοιχογραφία από την προϊστορική Θήρα (Ακρωτήρι).

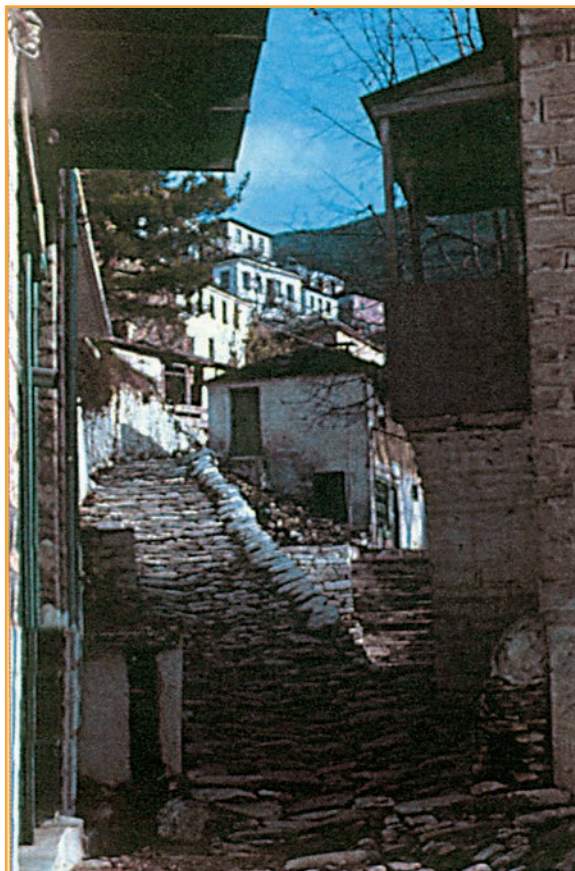
Οι ανάγκες τις οποίες καλείται να καλύψει η σύγχρονη κατοικία έχουν διερευνηθεί και εξακολουθούν να μελετώνται από τους ειδικούς που τη σχεδιάζουν. Οι λύσεις, μάλιστα, που έχουν δοθεί τόσο στο επίπεδο της αρχιτεκτονικής μελέτης όσο και στο επίπεδο της κατασκευής της κατοικίας είναι πολλές.

Ωστόσο, αν και το ενδιαφέρον μας θα στραφεί κυρίως προς τη διαμόρφωση των εσωτερικών χώρων της κατοικίας, δε θα πρέπει να αγνοήσουμε το βαθύτερο κοινωνικό νόημα της **κατοικίας** και της έννοιας **κατοίκησης**. Έτσι, στην ελληνική αρχαιότητα, για παράδειγμα, από όπου πολλά διδασκόμαστε, **κατοικώ** σήμαινε όχι μόνο διαμένω, δηλαδή καλύπτω βασικές ανάγκες μου, όπως αναφέραμε, αλλά και λατρεύω τους θεούς μου, προστατεύω τον τόπο μου, αποφασίζω για το μέλλον μου.

1.2 Οικισμός και πόλη

Οι κατοικίες δεν παρουσιάζονται συνήθως μεμονωμένα, αλλά συγκροτούν σύνολα μέσα στο χώρο. Στις περιπτώσεις αυτές οι κατοικίες κτίζονται πυκνά, δηλαδή σε μικρή απόσταση η μία από την άλλη, και οι κάτοικοί τους αναπτύσσουν μεταξύ τους σχέσεις στο πλαίσιο των εργασιακών και των παραγωγικών ασχολιών τους, καθώς και κοινωνικές σχέσεις και συναναστροφές. Ο χώρος που αναπτύσσεται ανάμεσα στις κατοικίες επηρεάζεται από το πλαίσιο αυτό και με τη σειρά του διαμορφώνεται έτσι, ώστε να εξυπηρετούνται οι κάτοικοι. Με τον τρόπο αυτό οι κατοικίες συνδέονται με δρόμους ή με πλατείες, δημιουργούνται στην περιοχή επαγγελματικοί χώροι και χώροι εμπορικών συναλλαγών αλλά και χώροι αναψυχής και κοινωνικών συναναστροφών.

Τα σύνολα αυτά είναι οι **συν - οικισμοί** ή **οικισμοί**. Η έννοια, λοιπόν, του οικισμού συνδέεται στενά με τα κτίσματα που τον συγκροτούν και κυρίως με την κατοικία. Για να μπορούμε να μιλήσουμε για οικισμό, απαιτείται ένας σημαντικός αριθμός κατοικιών και αντίστοιχων νοικοκυριών που τις κατοικούν. Αλλά δε νοείται οικισμός, αν δεν υπάρχουν κοινωνικές και οικονομικές σχέσεις μεταξύ των νοικοκυριών.

4. Οι κατοικίες συγκροτούν σύνολα στο χώρο. Χωριό στο Πήλιο, Μαγνησία.

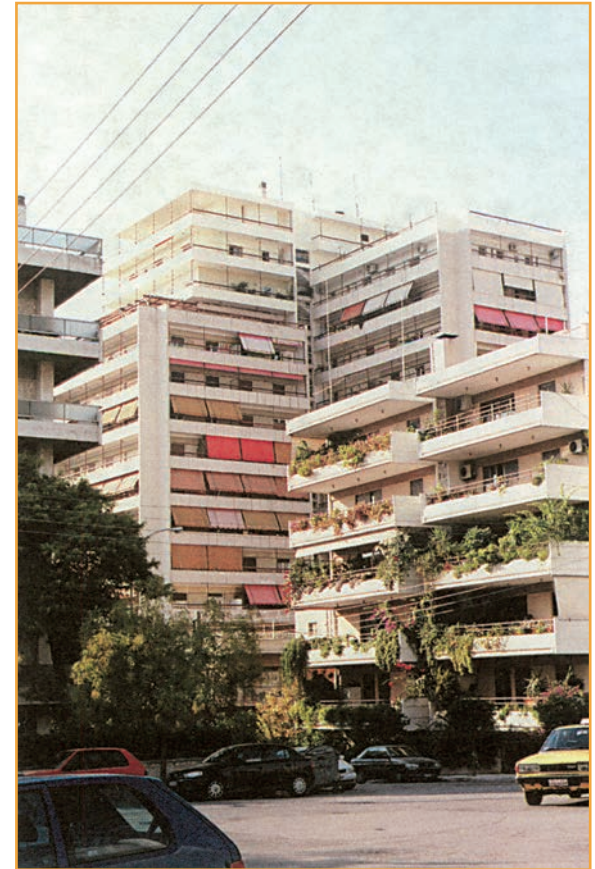

3. Οι κατοικίες συγκροτούν σύνολα στον χώρο. Παραδοσιακός οικισμός στον Πύργο Τήνου.

Η **πόλη** είναι με μια γενική έννοια οικισμός. Η έννοια του οικισμού είναι, όμως, στοιχειώδης, και έτσι δεν μπορούμε να πούμε ότι κάθε οικισμός είναι και πόλη.

Η πόλη αποτελεί έναν οικισμό κατ' αρχήν πολυάνθρωπο, που προσφέρει, εκτός από την κατοίκηση, και άλλες λειτουργίες, σύνθετες και μεγάλης κλίμακας, όπως είναι:

- οι παραγωγικές δραστηριότητες (κατασκευές, βιοτεχνία, βιομηχανία, υπηρεσίες, εμπόριο),
- η πολιτική και διοικητική λειτουργία, καθώς η πόλη αποτελεί, συνήθως, έδρα διοικητικών αρμοδιοτήτων (έδρα δήμων, νομού, περιφέρειας),
- η κοινωνική μέριμνα και περίθαλψη, την οποία η πόλη παρέχει, σε μεγάλη συνήθως έκταση, μέσα από μεγάλα νοσοκομειακά κέντρα και από σχετικά ιδρύματα,
- η αναψυχή, οι πολιτιστικές δραστηριότητες μεγάλης κλίμακας (θέατρα, μέγαρα συναυλιών κ.ά.), μεγάλα αθλητικά γεγονότα,
- οι επικοινωνίες και οι σύγχρονες μεταφορές, εφόσον οι πόλεις συχνά λειτουργούν ως κόμβος των δικτύων διασύνδεσης μεταξύ πόλεων και περιοχών μιας χώρας.

5. Σύγχρονες πολυκατοικίες στις ελληνικές πόλεις.

6. Η σύγχρονη μεγαλούπολη (Σκίτσο SEMPE).

1.3 Πόλη και ύπαιθρος

- Πίσω από κάθε πόλη υπάρχει
- ένας λόφος, ένα δάσος, ένα κάστρο.
- Υστερα κάμπος. Στο τέλος του, άλλη πόλη.
- Μετά βουνό, ποτάμι, πόλη, δάσος.
-
- Όπως στους πίνακες της Αναγέννησης,
- η προοπτική στο βάθος δείχνει
- πολλές πτυχές της γης, με άπειρες πόλεις.
-
- Στην τελευταία απ' αυτές, τόσο μικρή
- που τα σπίτια της μοιάζουνε βότσαλα,
- στην έσχατη, την ελάχιστη, τη χαμένη,
- νομίζω πως θα ήμουν ευτυχής.
-
- Νίκος Δήμου "Η επ' εσχάτων"

Η ύπαρξη των πόλεων αποτελεί, χωρίς αμφιβολία, ένα παλιό ιστορικό γεγονός. Ωστόσο, έως το 19ο αιώνα ο κύριος όγκος του πληθυσμού της γης κατοικούσε στην ύπαιθρο.

Στη διάρκεια του 20ού αιώνα η εικόνα αυτή αντιστράφηκε. Η αύξηση του πληθυσμού των πόλεων αποτελεί ένα χαρακτηριστικό φαινόμενο. Έτσι, στις αρχές της δεκαετίας του 1960 το ένα τρίτο των κατοίκων της γης κατοικούσε σε πόλεις που υπερέβαιναν σε πληθυσμό τους 20.000 κατοίκους· οι ειδικοί του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών θεωρούν ότι στις αρχές της νέας χιλιετίας περισσότερο από το μισό του πληθυσμού της γης θα κατοικεί στις πόλεις.

Ένα φαινόμενο που μας κάνει εντύπωση τις τελευταίες δεκαετίες είναι ο γιγαντισμός των μεγάλων πόλεων, δηλαδή η δημιουργία **των μεγάλων πολεοδομικών συγκροτημάτων**, όπου συγκεντρώνονται πολλά εκατομμύρια κάτοικοι. Υπολογίζεται, μάλιστα, ότι το 2025 περισσότερες από 93 πόλεις στον κόσμο θα υπερβαίνουν σε πληθυσμό τα 5.000.000 κατοίκους.

Η αύξηση του πληθυσμού των πόλεων, **του αστικού πληθυσμού**, χαρακτηρίζει επίσης τη χώρα μας. Οι πόλεις συγκεντρώνουν τα δύο τρίτα, περίπου, του πληθυσμού της χώρας. Η Αθήνα, η Θεσσαλονίκη, η Πάτρα, η Λάρισα, ο Βόλος, η Καβάλα το Ηράκλειο και μια σειρά από μικρότερες πόλεις αναλαμβάνουν πρωτεύοντα ρόλο στη γενικότερη ανάπτυξη, συγκεντρώνοντας τις πιο σημαντικές οικονομικές, διοικητικές - πολιτικές και πολιτιστικές δραστηριότητες.

7. Οι μεγάλες πόλεις της Ελλάδας με τον πληθυσμό τους: Η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδας ονομάζει πόλεις τους οικισμούς που έχουν περισσότερους από 10.000 κατοίκους, κωμοπόλεις τους οικισμούς που έχουν από 2.000 έως 10.000 κατοίκους και κώμες (χωριά) τους οικισμούς που έχουν έως 2.000 κατοίκους. Η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη υπερβαίνουν κατά πολύ σε μέγεθος τις άλλες πόλεις, και γι' αυτό σημειώνεται μόνο ο αριθμός των κατοίκων τους (πηγή: ΕΣΥΕ. Απογραφή 1991).

Η αύξηση του πληθυσμού των πόλεων οφείλεται, κατά κύριο λόγο, στη συγκέντρωση εσωτερικών μεταναστών, που εγκαταλείπουν την ύπαιθρο και τις εκεί ασχολίες τους, μετά την ταραγμένη δεκαετία του σαράντα με την κατοχή και τον εμφύλιο πόλεμο, αναζητώντας καλύτερη τύχη στις πόλεις. Το φαινόμενο **“αστικοποίηση”** των πόλεων είναι περίπλοκο, σύνθετο και αφορά μια σειρά βαθιές μεταβολές του τρόπου ζωής και των απασχολήσεων των κατοίκων. Στο πλαίσιο αυτό μεταβάλλεται, επίσης, η μορφή τόσο των οικισμών της υπαίθρου όσο και των πόλεων.

8. Ο ζωγράφος αναπολεί το χωριό αντικρίζοντας τις πολυκατοικίες που τον περιβάλλουν στην πόλη.
(Σκίτσο Κ. Μητρόπουλου).

1.4 Η κατοικία στην υπαίθρο και η αστική κατοικία

Η απασχόληση του αστικού πληθυσμού αφορά το λεγόμενο **αστικό τομέα**, δηλαδή τη βιοτεχνία, τη βιομηχανία, τις κατασκευές, τις μεταφορές και τη διοίκηση, το εμπόριο, τις τράπεζες, τον τουρισμό. Στην υπαίθρο, αντίθετα, ο πληθυσμός απασχολείται στη γεωργία, στην κτηνοτροφία, στη δασοκομία, στην αλιεία.

Η ζωή στην υπαίθρο είχε άμεση συνάφεια με τις εργασιακές **ασχολίες των κατοίκων**, και οι κατοικίες άμεση χωρική - και όχι μόνο - σχέση με τους τόπους εργασίας. Ορισμένες, μάλιστα, από τις παραγωγικές δραστηριότητες (επεξεργασία της σοδειάς, αποθήκευση κ.ά.) πραγματοποιούνται πολλές φορές μέσα στο χώρο της αγροτικής κατοικίας.

Στους οικισμούς της υπαίθρου οι κατοικίες διατάσσονταν στο χώρο από τους κατοίκους χωρίς να έχει προηγηθεί κάποιο σχέδιο. Ακολουθούσαν, όμως, ορισμένους κοινούς κανόνες ως προς την υγιεινή, την προστασία από τις καιρικές συνθήκες και την εύκολη διασύνδεση κατοικίας και τόπου εργασίας.

Στις σύγχρονες πόλεις, αντίθετα, οι διατάξεις των κατοικιών σχεδιάζονται προηγουμένως από κάποιον ειδικό, τον αρχιτέκτονα - πολεοδόμο, που λαμβάνει υπόψη πολλά δεδομένα, όπως την υγιεινή, την προστασία από τις θεομηνίες (σεισμούς, πλημμύρες κ.ά.) την καλή κυκλοφοριακή εξυπηρέτηση, την παροχή των κοινωνικών υπηρεσιών κ.ά.

Ο άνθρωπος της υπαίθρου αποφάσιζε σχετικά με την κατοικία και, πολλές φορές, την κατασκεύαζε ο ίδιος, σύμφωνα με τις ανάγκες κατοίκησης και εργασίας. Ο κάτοικος των πόλεων έχει στερηθεί τη δυνατότητα αυτή.

Η αστική κατοικία κατασκευάζεται με καθιερωμένους **κανόνες**, από όπου, σε ένα βαθμό, προκύπτει η **μορφή** και η **διάταξη** της στο χώρο, και τοποθετείται σε μια γραμμική, συνήθως, παράθεση κατά μήκος των δρόμων των πόλεων. Παράλληλα, ένα ολόκληρο σύστημα υποδομών (διανομή νερού, ηλεκτρισμού, τηλεπικοινωνιών, αποχέτευσης) κυκλοφορίας πεζών και τροχοφόρων ακολουθεί τη χάραξη των δρόμων.

Στη σύγχρονη **αστική κατοικία** παρατηρείται, τέλος, διαχωρισμός της κατοίκησης από τις εργασιακές ασχολίες, οι οποίες πραγματοποιούνται συνήθως σε ειδικούς επαγγελματικούς χώρους της πόλης.

Με τις σύγχρονες εξελίξεις παρατηρείται, σήμερα, μια διάδοση στην ύπαιθρο του αστικού τρόπου ζωής. Άλλωστε, σταδιακά εφαρμόζεται στους αγροτικούς οικισμούς μας μια πειθαρχία στους κανόνες δόμησης των κατοικιών, σύμφωνα με πολεοδομικά σχέδια που νομοθετήθηκαν κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες, με αποτέλεσμα η κατοικία των περιοχών της υπαίθρου να προσλαμβάνει, όλο και περισσότερο, τα χαρακτηριστικά της αστικής κατοικίας.

10. Οι κατοικίες στις πόλεις. Συγκρίσεις τρόπων δόμησης. Ψηλή και χαμηλή δόμηση.

1.5 Το πρόβλημα κατοίκησης στις σύγχρονες πόλεις

Ένα βασικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει κάθε νέα οικογένεια είναι πώς θα αποκτήσει την κατοικία που επιθυμεί, σύμφωνα με τις ανάγκες που έχει· γιατί στις σύγχρονες κοινωνίες η **κατοικία** συχνά δεν αντιμετωπίζεται ως αγαθό αλλά ως **καταναλωτικό και εμπορεύσιμο είδος**. Η απόκτηση ή η ενοικίασή της, λοιπόν, έχει απόλυτη σχέση με τα οικονομικά μέσα που διαθέτει κάθε οικογένεια. Αυτά είναι ανεπαρκή για ορισμένες ομάδες του πληθυσμού, με αποτέλεσμα η δυνατότητα επιλογής μιας ικανοποιητικής κατοικίας να αποτελεί, πολλές φορές, προνόμιο των λίγων· έτσι, το πρόβλημα της στέγης λύνεται υποχρεωτικά χωρίς να μπορούν να αντιμετωπιστούν όλες οι απαιτήσεις της οικογένειας.

11. Το πρόβλημα της κατοικίας στις φτωχές χώρες του κόσμου. Εφήμερη κατοικία στις Φιλιππίνες.

Η στενότητα στέγασης, δηλαδή **οι ελλείψεις σε κατοικίες** ή, στην καλύτερη περίπτωση, η αδυναμία να επιλυθεί ικανοποιητικά η ανάγκη της κατοίκησης είναι ένα πρόβλημα που απασχολεί ολόκληρη την ανθρωπότητα. Η οξύτερη μορφή του προβλήματος παρουσιάζεται στις μεγάλες πόλεις, όπου η υπερβολική αύξηση του πληθυσμού μειώνει τις δυνατότητες να λυθεί αυτό.

Σύμφωνα με τις πρόσφατες έρευνες του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών υπολογίζεται ότι περισσότερο από το ένα τρίτο των κατοίκων του πλανήτη μας ζει σε κατοικίες που δεν ανταποκρίνονται στις σύγχρονες ανέσεις και εξυπηρετήσεις. Ένα σημαντικό ποσοστό, 40%, δεν έχει πρόσβαση σε κατάλληλο, πόσιμο νερό και ζει σε ένα ανθυγιεινό περιβάλλον. Τέλος, οι πρόχειρες και αυθαίρετες κατοικίες με ελλείψεις σε νερό και σε βασικές ανέσεις εξακολουθούν να χαρακτηρίζουν αρκετές μητροπόλεις του πλανήτη.

Η επίλυση του προβλήματος της στέγασης αποτέλεσε σοβαρό **κοινωνικό πρόβλημα** στη χώρα μας αμέσως μετά την Εθνική Επανάσταση του 1821 και τη Μικρασιατική Καταστροφή, οπότε έπρεπε να αποκατασταθούν οι πρόσφυγες. Το 1951, επίσης, δηλαδή αμέσως μετά τις καταστροφές του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου, της κατοχής και του εμφύλιου πολέμου, ένα τρίτο περίπου των κατοικιών της χώρας διέθεταν ένα δωμάτιο. Πιο πολλές από τις μισές οικογένειες της χώρας ζούσαν με περισσότερα από τρία και τέσσερα άτομα σε κάθε δωμάτιο.

Έως τη δεκαετία του εβδομήντα το πρόβλημα εξακολουθεί να είναι σοβαρό. Επιδεινώνεται μάλιστα στις μεγάλες πόλεις, όπου συρρέουν εσωτερικοί μετανάστες από την ύπαιθρο. Αυτή την περίοδο δημιουργήθηκαν οι εκτεταμένες περιοχές **αυθαίρετων** κτισμάτων χωρίς στοιχειώδεις συνθήκες υγιεινής, χωρίς φως, νερό, ηλεκτρισμό και χωρίς ικανοποιητική πρόσβαση σ' αυτές. Ήταν οι “επαρχίες” των μεγάλων μας πόλεων, ιδιαίτερα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης.

12. Αυθαίρετη κατοικία.

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 παρατηρείται μια βελτίωση στο πρόβλημα των **πυκνοκατοικημένων πόλεων**. Η Στατιστική Υπηρεσία μάς πληροφορεί ότι κάθε δωμάτιο κατοικείται πλέον από ένα άτομο. Οι ανέσεις της κατοικίας, όσον αφορά τουλάχιστον το βασικό εξοπλισμό της (ηλεκτρικό, φως, νερό - λουτρό), έχουν βελτιωθεί ουσιαστικά.

Παράλληλα, παρατηρείται σήμερα μια αύξηση των αναγκών σε κατοικία, η οποία παρουσιάζει νέες, ίσως, πλευρές του θέματος και οφείλεται συγκεκριμένα τόσο στη χειραφέτηση των νέων και των γυναικών, που επιθυμούν να ζουν ανεξάρτητα, όσο και στην τάση που επικρατεί να διαβιούν τα ηλικιωμένα άτομα χωριστά από τα παιδιά τους.

Μια άλλη πλευρά του προβλήματος είναι η **χαμηλή ποιότητα του περιβάλλοντος κατοίκησης**, όπως αυτό προέκυψε από τις συνθήκες της μεταπολεμικής αστικοποίησης. Οι παράμετροι: πυκνότητα και ποιότητα κτιρίων και υποδομών (όπως είναι το κυκλοφοριακό δίκτυο, η ύδρευση, η αποχέτευση κτλ.), προβλήματα φωτισμού, ηλιασμού και αερισμού, η απουσία πρασίνου και κοινωνικών υποδομών (όπως είναι τα σχολεία, τα νοσοκομεία κτλ.), αποτελούν ορισμένα από τα χαρακτηριστικά της.

Μια τρίτη και πολύ χαρακτηριστική πλευρά του προβλήματος είναι η δυσκολία ορισμένων ομάδων του πληθυσμού των σημερινών πόλεων να βρουν κατοικία. Το φαινόμενο αυτό ονομάζεται **αποκλεισμός** ορισμένων ομάδων του πληθυσμού από το **δικαίωμα στην κατοικία**. Έτσι, οι εξωτερικοί μετανάστες, οι εσωτερικοί μετανάστες και ιδιαίτερα οι μειονότητες, όπως μουσουλμάνοι, τσιγγάνοι, άτομα με ειδικές ανάγκες ή αποφυλακισμένοι, έχουν δυσκολία να επιλύσουν το στεγαστικό τους πρόβλημα λόγω των περιορισμένων οικονομικών τους μέσων.

Το αποτέλεσμα είναι να επιζητούν φτηνά ενοίκια σε υποβαθμισμένες κεντρικές περιοχές, όπου οι κατοικίες είναι παλιές και έχουν πολλά προβλήματα από έλλειψη συντήρησης, ή σε περιοχές αυθαιρέτων.

13. Η χαμηλή ποιότητα του περιβάλλοντος κατοίκησης στις πόλεις.

1.6 Το δικαίωμα στην κατοικία και η πολιτική κατοικίας

Πολλά από τα προβλήματα που δημιουργεί η στενότητα στέγης θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν, αν οι κυβερνήσεις των χωρών θεωρούσαν την κατοικία ως **κοινωνικό αγαθό**, και τη δυνατότητα επιλογής της ως **κοινωνικό δικαίωμα**.

Το δικαίωμα στην κατοικία αποτελεί σοβαρή προτεραιότητα για την ανθρωπότητα, και αυτό αναγνωρίζουν όλοι οι διεθνείς οργανισμοί όπως ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών και η Unesco. Το πρόβλημα της κατοικίας βρίσκεται στην πρώτη θέση των θεμάτων πολλών διεθνών συναντήσεων. Έτσι, υπάρχει ιδιαίτερη αναφορά στη διακήρυξη του ΟΗΕ για το περιβάλλον και την ανάπτυξη, που ψηφίστηκε στο Ρίο το 1992.

Το δικαίωμα στην κατοικία, και μάλιστα σε υγιεινές συνθήκες διαβίωσης μέσα στις πόλεις, αναγνωρίστηκε, επίσημα, το 1996 στο Παγκόσμιο Συνέδριο για την κατοίκηση, που πραγματοποιήθηκε στην Κωνσταντινούπολη, ως αναγκαία προϋπόθεση, για να αντιμετωπιστεί η υποβάθμιση των μεγάλων πόλεων και να εξασφαλιστεί η διαρκής ανάπτυξη της ανθρωπότητας. Παράλληλα, διαπιστώθηκε ότι, προκειμένου να δοθούν αποτελεσματικές λύσεις στο πρόβλημα της κατοικίας, θα πρέπει να λαμβάνονται συστηματικά και συγκεκριμένα μέτρα.

Εδώ και αρκετές δεκαετίες η παιδεία και η υγεία αντιμετωπίζονται στη χώρα μας ως κοινωνικά αγαθά, και ήδη κατοχυρώνεται θεσμικά το δικαίωμα των πολιτών για **δωρεάν παιδεία** και **υγεία**. Αντίστοιχα, το Ελληνικό Σύνταγμα του 1975 αναγνωρίζει ότι θα πρέπει το κράτος να αναλαμβάνει μια ιδιαίτερη φροντίδα για την κατοικία των ασθενέστερων οικονομικά στρωμάτων του πληθυσμού:

“... Η απόκτησις κατοικίας υπό των στερούμενων ταύτης ή ανεπαρκώς στεγαζομένων αποτελεί αντικείμενο ειδικής φροντίδος του Κράτους...” άρθρο 24, παράγραφος 4.

Συνήθως, όμως, το κράτος περιορίζεται στο να υποδεικνύει τους κανόνες δόμησης και να ελέγχει την εφαρμογή τους. Οι ιδιώτες αναλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος παραγωγής της κατοικίας. Ο δημόσιος τομέας συμμετέχει με ένα ποσοστό που μόλις υπερβαίνει το 5% του συνολικού όγκου νέων κατοικιών υπέρ των “στερούμενων ή ανεπαρκώς στεγαζομένων”.

Οι τρόποι με τους οποίους λειτουργεί ο δημόσιος τομέας είναι δύο:

α. σχεδιάζει και κατασκευάζει κατοικίες με το σύστημα της **οργανωμένης δόμησης**,

β. **δανειοδοτεί** τους ενδιαφερόμενους, για να αγοράσουν ή για να κατασκευάσουν νέα κατοικία.

Αρμόδιοι φορείς του ελληνικού δημοσίου που μπορούν να αναλάβουν το σχεδιασμό και την κατασκευή κατοικίας είναι το Υπουργείο Χωροταξίας, Περιβάλλοντος και Δημοσίων Έργων (ΥΠΕΧΩΔΕ), η Δημόσια Επιχείρηση Πολεοδόμησης Οικισμού και Στέγασης (ΔΕΠΟΣ), που εποπτεύεται από το ΥΠΕΧΩΔΕ, το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, ο Οργανισμός Εργατικής Κατοικίας (ΟΕΚ), που ελέγχεται από το Υπουργείο Εργασίας, και ο Αυτόνομος Οικοδομικός Οργανισμός Αξιωματικών, που ελέγχεται από το Υπουργείο Εθνικής Αμύνης.

Πιστωτικοί φορείς οι οποίοι αναλαμβάνουν τη δανειοδότηση αυτών που ενδιαφέρονται για την απόκτηση στέγης είναι η Εθνική Κτηματική Τράπεζα Ελλάδος, το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΑΣΚΗΣΗ 1

Παρατηρήστε προσεκτικά τις δύο εικόνες: της πόλης και του χωριού. Υπάρχουν, κατά τη γνώμη σας, ομοιότητες ή διαφορές, και ποιες;

ΑΣΚΗΣΗ 2

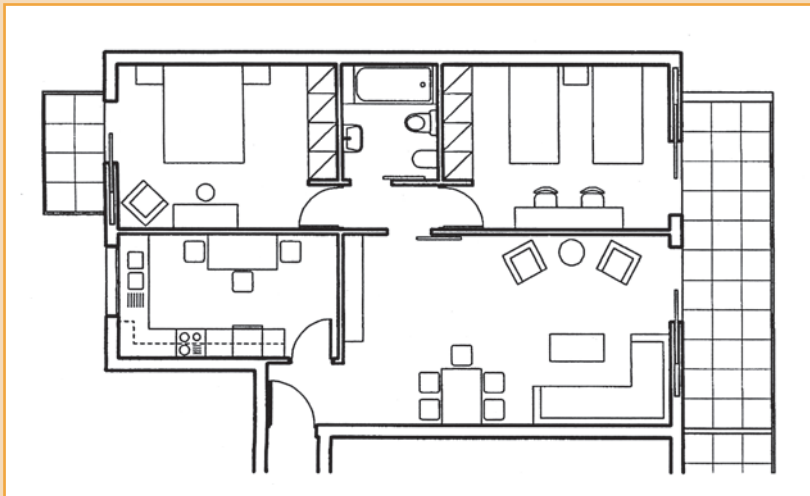
Δίνονται δύο κατόψεις με τον εξοπλισμό:

- μιας μονοκατοικίας με κήπο,
- ενός διαμερίσματος πολυκατοικίας,

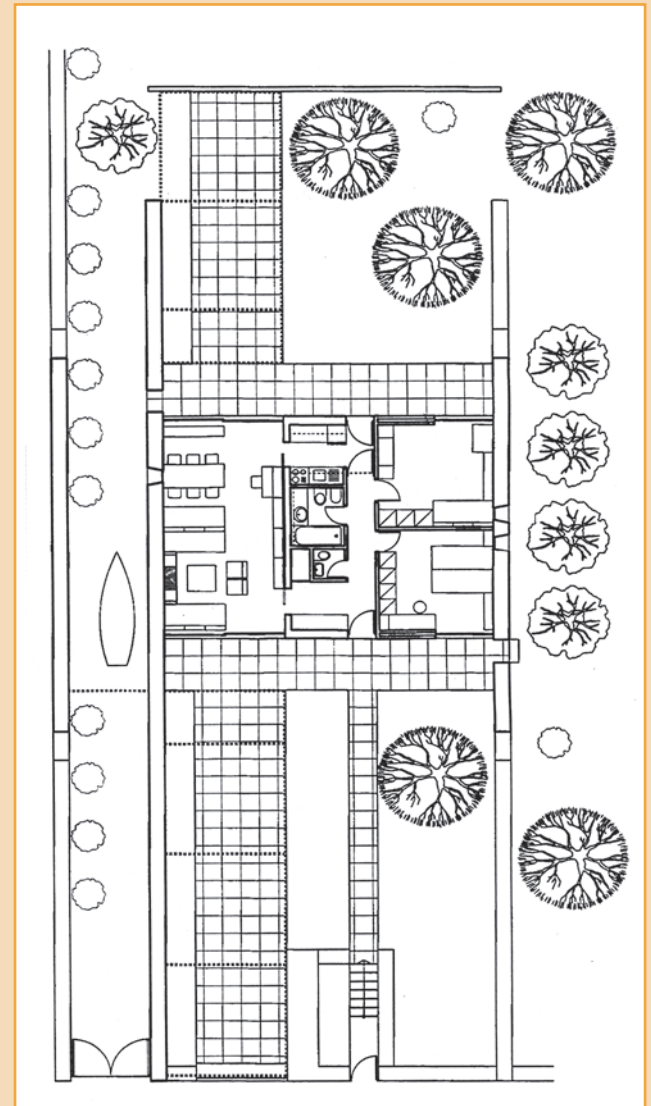
α. Ποιες είναι οι διαφορές στον τρόπο ζωής στην κάθε περίπτωση;

β. Ποιες είναι, κατά τη γνώμη σας, οι ανέσεις της κατοικίας στην κάθε περίπτωση;

2.α

2.β

2. Οι βασικοί τύποι κατοικίας

2.1 Η εξέλιξη της κατοικίας στο χρόνο

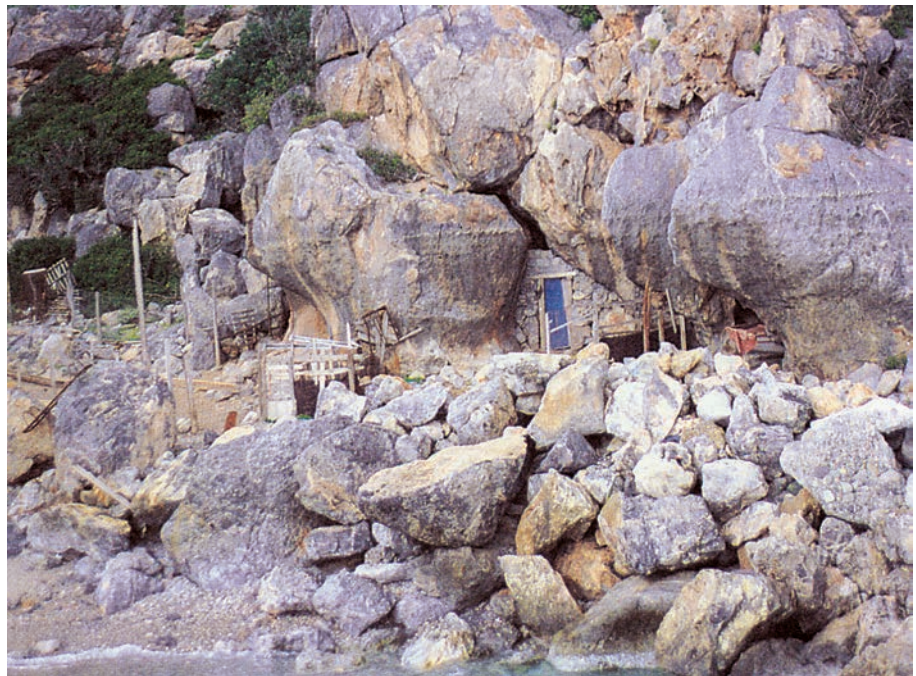
Σύμφωνα με την ιστορική έρευνα οι πρώτες φάσεις στη ζωή του ανθρώπου χαρακτηρίζονται από την **ομαδική ζωή**. Οργανωμένοι σε μικρές ομάδες οι άνθρωποι συνέλεγαν από τη φύση καρπούς ή ρίζες και κυνηγούσαν ζώα, για να εξασφαλίσουν τη διατροφή τους.

14. Ο τρόπος ζωής των πρωτόγονων ανθρώπων.

Όταν οι άνθρωποι κατόρθωσαν να αναπτύξουν τη γεωργία και την κτηνοτροφία με τη βοήθεια των εργαλείων που κατασκεύασαν και τελειοποίησαν στο πέρασμα των αιώνων, αναζήτησαν, για πρώτη φορά, **μόνιμο τόπο κατοικίας**. Ο λόγος ήταν ότι καλλιεργούσαν, πλέον, μόνιμα συγκεκριμένες εκτάσεις γης, και επειδή εξέτρεφαν παράλληλα κοπάδια ζώων, είχαν ανάγκη από μόνιμους χώρους για το σταυλισμό τους, ανεξάρτητα από τις εποχικές μετακινήσεις για βοσκή.

Σ' αυτό, λοιπόν, το πρωταρχικό στάδιο της κοινωνικής ζωής του ανθρώπου χρησιμοποιήθηκαν κατάλληλοι φυσικοί χώροι όπως τα **σπήλαια** για τα πρώτα καταφύγια - κατοικίες.

15. Σπήλαια-κατοικίες. Η χρήση των σπηλαίων ως καταφυγίων διατηρείται έως σήμερα. Σπήλαια σε παραλία στη νότια πλευρά της Κρήτης.

Σιγά σιγά, όσο του επέτρεπαν τα πρωτόγονα εργαλεία που διέθετε, ο άνθρωπος κατασκεύασε για όλη τη συγγενική του ομάδα, το γένος, μια **καλύβα**, παρόμοια με αυτές που ακόμα και σήμερα κατασκευάζουν κτηνοτρόφοι σε ορεινά μέρη της Ελλάδας και αλλού. Η καλύβα είχε μεγάλες διαστάσεις και μπορούσε να στεγάσει ως 30 άτομα. Τα υλικά κατασκευής της αποτελούνταν από ό,τι πρόσφερε το φυσικό περιβάλλον: κλαδιά και φύλλα, κόκαλα και δέρματα, λάσπη και πέτρες.

Αργότερα, εμφανίστηκε το **πρώτο χωριό**, όταν γύρω από ένα χώρο-πλατεία κατασκευάστηκαν περισσότερες από μία καλύβες, που χρησίμευαν για ύπνο, αποθήκευση των καρπών και για σταυλισμό των ζώων.

16. Οι καλύβες που κατασκευάζουν ακόμη και σήμερα οι κτηνοτρόφοι στη Θεσσαλία δίνουν μια εικόνα αυτής της αρχέγονης μορφής κατοικίας. Καλύβα στη δυτική Όθρυ.

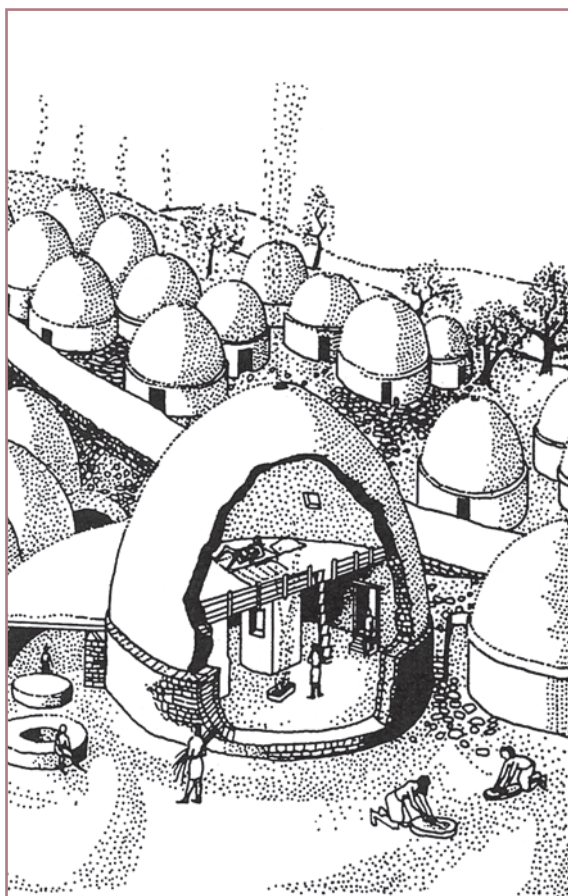
Ύστερα από τις πρωτόγονες καλύβες εμφανίστηκε ο **οίκος**, από όπου προέρχεται η λέξη κατοικία, την οποία χρησιμοποιούμε σήμερα. Ο οίκος στεγάζει τη διευρυμένη οικογένεια και τους δούλους που την υπηρετούν. Λειτουργεί επίσης ως αυτόνομη οικονομική μονάδα. Προσφέρει τη δυνατότητα αποθήκευσης αγροτικών προϊόντων, σταυλισμού οικόσιτων ζώων, και διαθέτει χώρους για την παραγωγή των προϊόντων μεταποίησης, που είναι αναγκαία για τη διαβίωση της οικογένειας (υποδήματα, υφάσματα κ.ά.).

Στο μέτρο που οργανώνεται η ανταλλαγή προϊόντων και αναπτύσσεται το εμπόριο απομακρύνονται σταδιακά από τον οίκο οι παραγωγικές δραστηριότητες. Οι χώροι που απομένουν εξυπηρετούν κυρίως τις βασικές ανάγκες κατοίκησης. Ήδη, στις αρχαίες ελληνικές πόλεις παρατηρείται διαχωρισμός μεταξύ των χώρων κατοίκησης και των εργασιακών χώρων, όπου συντελούνται οι παραγωγικές δραστηριότητες.

Ωστόσο, δε θα πρέπει να παρανοηθεί η έννοια του ιδιωτικού χαρακτήρα που εξασφαλίζει η κατοικία στην αρχαιότητα και στο μεσαίωνα αργότερα. Η κατοικία δεν είναι στοιχείο αποκομμένο από τις λειτουργίες της πόλης. Τοποθετείται και οργανώνεται σε σχέση με τους δημόσιους χώρους, όπου συντελούνται οι δημόσιες λειτουργίες, και με τους εργασιακούς χώρους.

Κατά το **μεσαίωνα** οι κατοικίες διαθέτουν χώρους για αποθήκευση προϊόντων και για εμπορικές ή μεταποιητικές βιοτεχνικές δραστηριότητες. Αυτή η σύνθεση λειτουργιών της κατοικίας διατηρήθηκε έως τη βιομηχανική εποχή.

Η **βιομηχανική επανάσταση** επιφέρει μετά το 18ο αιώνα ουσιαστικές μεταβολές στις λειτουργίες της κατοικίας όπως και στις σχέσεις της με το χώρο της πόλης. Οι χώροι εργασίας και παραγωγής αποκόπτονται οριστικά από την κατοικία. Οι ανέσεις κατοίκησης που προσφέρονται είναι στοιχειώδεις, ενώ παρατηρούνται πολλά προβλήματα σε θέματα υγιεινής. Με την ανάπτυξη του εργατικού κινήματος από τα τέλη του 19ου αιώνα και μετά τα προβλήματα αυτά άρχισαν να αντιμετωπίζονται.

17. Οι πρώτοι οικισμοί. Αναπαράσταση της προϊστορικής πόλης Χοιροκοιτία της Κύπρου.

2.2 Κοινωνικοί-πολιτισμικοί παράγοντες και λειτουργική συγκρότηση κατοικίας

Η κατοικία εξυπηρετεί **πρωταρχικές ανάγκες** όπως οι ανάγκες διαβίωσης, οι βιολογικές ανάγκες (φαγητό, ύπνος, υγιεινή), οι πνευματικές - ψυχικές και κοινωνικές ανάγκες (οικογενειακή συμβίωση, κοινωνικές συναναστροφές). Ωστόσο, η σημασία αυτών των αναγκών για τον τρόπο ζωής των ανθρώπων διαφέρει από κοινωνία σε κοινωνία, από τόπο σε τόπο, από εποχή σε εποχή. Άρα, υπάρχουν και **κοινωνικοί-πολιτισμικοί** παράγοντες που διαφοροποιούν, αντίστοιχα, τη **λειτουργική οργάνωση** της κατοικίας, δημιουργώντας τους διαφορετικούς τύπους που παρουσιάζονται σε διαφορετικές κοινωνίες, εποχές και τόπους :

- **Η συγκρότηση της οικογένειας** αποτέλεσε διαχρονικά ένα παράγοντα διαφοροποίησης. Η διευρυμένη οικογένεια (ζευγάρι, παιδιά, συγγενικά ή άλλα πρόσωπα), η πυρηνική οικογένεια (ζευγάρι, παιδιά) και σήμερα η μονογονεϊκή οικογένεια (ένας γονιός και παιδί ή παιδιά) δημιουργούν διαφορετικές απαιτήσεις για τους χώρους της κατοικίας.
- **Η θέση των γυναικών** διέφερε ανέκαθεν από τη θέση των ανδρών. Από την ιστορική εποχή έως τη βιομηχανική επανάσταση, η οποία συνέβαλε στη χειραφέτησή τους, οι γυναίκες έμεναν κλεισμένες στο σπίτι. Από το γεγονός αυτό προέκυπτε η επιτακτική γι' αυτές ανάγκη να έχουν ιδιωτικό χώρο. Έτσι, διαμορφώνονται ιδιαίτεροι χώροι παραμονής τους, ενώ στο παρελθόν παράθυρα και πόρτες σχεδιάζονταν με τέτοιο τρόπο, ώστε να εμποδίζουν τα αδιάκριτα βλέμματα των επισκεπτών ή των περαστικών.

- **Η ανάγκη να προστατευτεί η ιδιωτική ζωή της οικογένειας** προκαλεί την “εσωστρεφή” οργάνωση, ενώ αμυντικοί λόγοι συντελούν στην οχυρή εξωτερική μορφή της κατοικίας. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι ελληνικές κατοικίες κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας.
- **Η τάση για κοινωνικές συναναστροφές** αποτελεί μια ακόμη βασική ανάγκη των ανθρώπων. Κατά την αρχαιότητα, αλλά και κατά το μεσαίωνα, πραγματοποιούνταν σε δημόσιους χώρους όπως η αγορά, τα λουτρά, οι αρένες, οι ιππόδρομοι. Στη νεότερη Ελλάδα οι κοινωνικές συναναστροφές πραγματοποιούνται στα καφενεία ή σε δημόσιους χώρους, δηλαδή σε πλατείες και σε δρόμους. Κατά τον ίδιο τρόπο στην κατοικία της ελληνικής οικογένειας υπήρχε πάντα μια θέση για την υποδοχή των ξένων και των επισκεπτών.

18. Δημόσιος χώρος κοινωνικής συναναστροφής.
Πλατεία σε χωριό του Πηλίου.

2.3 Άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν τη μορφή της κατοικίας

Η λειτουργική οργάνωση της κατοικίας και η μορφή της καθορίζονται, όπως είδαμε, από τους κοινωνικούς και από τους πολιτισμικούς παράγοντες. Αλλά υπάρχει μια σειρά από άλλους παράγοντες, που επηρεάζουν και τροποποιούν, επίσης, την αρχική μορφή της κατοικίας.

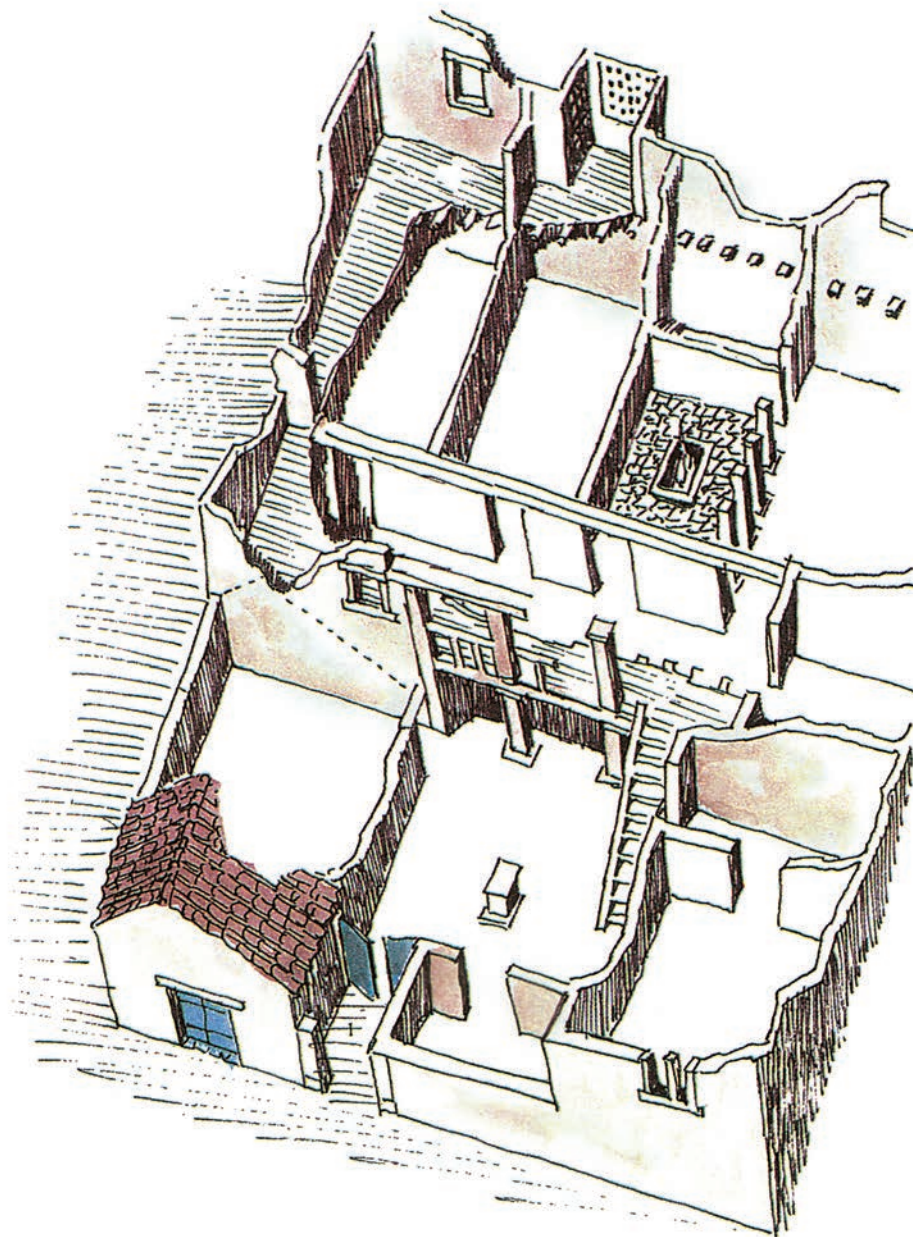
Διαφορετικοί τύποι κατοικίας μπορεί να προκύψουν από την ανάγκη προσαρμογής σε διαφορετικές **κλιματικές συνθήκες**, όπως είναι, για παράδειγμα, ο δριμύς χειμώνας των ορεινών περιοχών της χώρας μας ή το ζεστό και άνυδρο καλοκαίρι των νησιών μας. Ο σωστός προσανατολισμός και ηλιασμός της κατοικίας με τη βοήθεια των κατάλληλων υλικών, όπως θα δούμε στο 3ο κεφάλαιο, δίνει διαφορετικούς τύπους κατοικίας.

Στις προβιομηχανικές κοινωνίες οι άνθρωποι επέλεγαν τις τοποθεσίες για τις καλλιέργειές τους και κατόπιν κατασκεύαζαν τις κατοικίες τους σε κατάλληλη απόσταση και θέση, αποδίδοντας ένα χαρακτήρα θρησκευτικό - λατρευτικό στην επιλογή της τοποθεσίας για την εγκατάστασή τους. Σε κάθε περίπτωση, όμως, και ανεξάρτητα από τα κίνητρα επιλογής της, η **τοποθεσία** και το **ανάγλυφο του εδάφους** επηρεάζουν τη μορφή της κατοικίας.

Τέλος, οι **οικονομικές δραστηριότητες** και οι **ασχολίες** των ενοίκων στις κατοικίες της προβιομηχανικής εποχής ρυθμίζουν σε σημαντικό βαθμό την οργάνωση και τη μορφή αυτών των κατοικιών. Η αποθήκευση των προϊόντων έχει καθοριστική θέση, ενώ κάθε παραγωγική δραστηριότητα απαιτεί διαφορετικούς χώρους. Έτσι, για παράδειγμα, δημιουργούνται διαφορετικοί χώροι για τους ελαιοπαραγωγούς, από τους χώρους που εξυπηρετούν τους οινοπαραγωγούς και τους βιοτέχνες.

19. Οι κατοικίες εντάσσονται στο ανάγλυφο του εδάφους. Οικισμός και "αιμασιές" στην Άνδρο.

20. Αρχαία ελληνική κατοικία στην Όλυνθο της Χαλκιδικής. Η κατοικία της Ολύνθου παρουσιάζει πολύ ενδιαφέρουσα λειτουργική οργάνωση, που αποτελεί ακόμη και σήμερα αρχιτεκτονικό υπόδειγμα. Υπάρχει ένας διαχωρισμός των λειτουργιών της ημέρας (εργασία, κοινωνικές συναναστροφές, διήμερευση της οικογένειας - γεύματα) από τις λειτουργίες της νύχτας (ανάπαυση, ύπνος, επίσημα γεύματα).

2.4 Ορισμένοι βασικοί τύποι κατοικίας από την ελληνική αρχαιότητα ως τη σύγχρονη εποχή

2.4.1 Η αρχαία ελληνική κατοικία

Από τις ιστορικές πηγές και από τις ανασκαφικές έρευνες γνωρίζουμε ότι μεγάλη ποικιλία μορφών και κατασκευαστικών λύσεων χαρακτήριζαν την αρχαία ελληνική κατοικία. Το γεγονός αυτό οφείλεται στην προσπάθεια των αρχαίων να προσαρμόσουν, με τον καλύτερα ανεκτό τρόπο, την κατοικία στις κλιματικές και γεωγραφικές συνθήκες, χρησιμοποιώντας τα υλικά που διέθετε κάθε τόπος. Ιδιαίτερη φροντίδα υπήρχε για τον προσανατολισμό· όπως, μάλιστα, μαθαίνουμε από τον Ξενοφώντα, οι χώροι της κατοικίας έπρεπε να έχουν μεσημβρινό (νότιο) προσανατολισμό, ώστε να είναι εκτεθειμένοι στον ήλιο το χειμώνα και να έχουν δροσιά το καλοκαίρι.

Η κεντρική αυλή, **το αίθριο**, γύρω από την οποία οργανώνονται οι υπόλοιποι χώροι της αρχαίας ελληνικής κατοικίας, αποτελεί το κύριο χαρακτηριστικό στη λειτουργική σύνθεσή της. Είναι η κύρια πηγή για το φωτισμό και τον αερισμό των δωματίων, και συμβάλλει στην “εσωστρέφεια” και στην απομόνωση της οικογενειακής ζωής από το δημόσιο χώρο. Βασικός λόγος αυτής της εσωστρέφειας ήταν ο περιορισμένος ρόλος της γυναίκας στη δημόσια ζωή, γεγονός που συνετέλεσε στο να μην απομακρύνεται, παρά σπάνια, από την κατοικία. Ο άνδρας, αντίθετα, περνούσε το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου του έξω από το σπίτι, συμμετέχοντας στο δημόσιο βίο και διεκπεραιώνοντας τις υποθέσεις του.

Μελετώντας μια αντιπροσωπευτική κατοικία από την Όλυνθο της Χαλκιδικής αντιλαμβανόμαστε πιο συγκεκριμένα τις επιπτώσεις των κοινωνικών και πολιτιστικών παραγόντων στην οργάνωση της αρχαίας ελληνικής κατοικίας.

2.4.2 Η κατοικία της νεότερης ελληνικής παράδοσης - Η παραδοσιακή κατοικία

Στο κεφάλαιο αυτό αναφερόμαστε σε ορισμένους τύπους κατοικίας, οι οποίοι κατασκευάζονται με παραδοσιακό τρόπο στους ελληνικούς οικισμούς έως τις αρχές του αιώνα μας. Πρόκειται για **τύπους κατοικιών** που διαμορφώθηκαν ανώνυμα, από τη μια γενιά στην άλλη, ώστε θα μπορούσαμε να πούμε ότι η κατασκευή τους είναι το “απόσταγμα” μιας συλλογικής εμπειρίας. Συνήθως, ο ίδιος ο ιδιοκτήτης, βασισμένος στην κατασκευαστική παράδοση, κατασκευάζει μόνος του την κατοικία του, έχοντας στόχο να αντιμετωπίσει βασικές πρωταρχικές ανάγκες διαμονής και απασχόλησης.

21. Η παραδοσιακή κατοικία είναι υπόδειγμα αρχιτεκτονικού έργου, που εμπεριέχει τις έννοιες της οικολογίας, του σεβασμού και της συνύπαρξης με ό,τι προϋπάρχει στο γύρω χώρο. Αγροτικές κατοικίες στην ανατολική πλευρά της Τήνου.

Στην **παραδοσιακή κατοικία** κυριαρχεί η **ανθρώπινη κλίμακα**, ενώ ο εξοπλισμός των χώρων είναι σε μεγάλο βαθμό μόνιμος και κατασκευάζεται μαζί με το κτίσμα. Η παραγωγή της παραδοσιακής κατοικίας είναι “χειρωνακτική”, γίνεται με πολύ απλά μέσα και με κλασικές κατασκευαστικές μεθόδους, και βασίζεται στα υλικά που βρίσκονται στο άμεσο περιβάλλον της, ενώ προσαρμόζεται στις ιδιαίτερες κλιματικές και γεωγραφικές συνθήκες του τόπου.

Για όλους αυτούς τους λόγους η παραδοσιακή κατοικία είναι υπόδειγμα αρχιτεκτονικού έργου, που εμπεριέχει τις έννοιες της **οικολογίας**, του **σεβασμού** και της **συνύπαρξης** με ό,τι προϋπάρχει στο γύρω χώρο. Ακόμη, είναι υπόδειγμα εφαρμογής της **οικονομίας** στα μεγέθη, στα υλικά, στην κίνηση και στο μόχθο που απαιτεί η κατασκευή. Μιας οικονομίας, όμως, όχι συνώνυμης με την τσιγκουνιά ή τη μιζέρια αλλά το αντίθετο, μιας οικονομίας που σημαίνει μεστότητα, πλούτο και ποιότητα, που περικλείει και συμπυκνώνει νοήματα, ανάγκες και συναισθήματα. Με τον τρόπο αυτό μεταβάλλεται η κατοικία από έργο ανάγκης, που είναι πρωταρχικά, σε έργο ποίησης, σε **ποίηση**, (ποίηση = σύνολο από λέξεις και φράσεις γεμάτες, μεστές από νόημα).

Οι βασικοί τύποι κατοικίας της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής μπορούν να ενταχθούν σε τρεις ενότητες, σύμφωνα με τις τρεις μεγάλες γεωγραφικές, ιστορικές, κοινωνικές και οικονομικές ενότητες του ελληνικού χώρου:

- η κατοικία των **πεδινών** περιοχών,
- η κατοικία του **ορεινού** χώρου,
- η **νησιωτική** κατοικία.

α. Η κατοικία στις πεδινές περιοχές, όπως, για παράδειγμα, αυτή του γεωργού της Θεσσαλίας, είχε μια πολύ απλή μορφή. Ήταν **μονόχωρη**, αποτελούνταν, δηλαδή, από ένα δωμάτιο, όπου συμβίωναν άνθρωποι και οικόσιτα ζώα και φυλάσσονταν τα προϊόντα της αγροτικής παραγωγής.

Σταδιακά, προστέθηκε ένας **στεγασμένος χώρος**, για να προστατεύεται η είσοδος και για να περνά τη μέρα της ή να εργάζεται κατά τη θερινή περίοδο η οικογένεια.

Βοηθητικές κατασκευές και χώροι όπως αποθήκη και στάβλοι συμπλήρωσαν αργότερα το αρχικό μονόσπιτο ολόγυρα στην αυλή του.

22. Η κατοικία στην πεδινή Ελλάδα, Θεσσαλία.

β. Η κατοικία στην ηπειρωτική και ορεινή Ελλάδα χαρακτηρίζεται από τον κατακόρυφο διαχωρισμό των λειτουργιών. Στο ισόγειο βρίσκονται οι χώροι εργασίας και οι αποθήκες. Στο ανώι βρίσκονται οι χώροι που εξυπηρετούν τις βασικές ανάγκες κατοίκησης: ύπνο, φαγητό, διημέρευση.

Τα μεγάλα νοικοκυρόσπιτα και τα αρχοντικά έχουν **τρεις ορόφους**: στο ισόγειο, με τα μικρά και λιγοστά ανοίγματα, είναι η είσοδος, οι αποθήκες και, γενικά, οι βοηθητικοί χώροι. Στον πρώτο όροφο εργάζεται και διημερεύει η οικογένεια το χειμώνα (χειμωνιάτικος), ενώ το καλοκαίρι χρησιμοποιεί τους χώρους του δεύτερου ορόφου, που είναι μεγαλύτερος και ανοίγεται στο φυσικό περιβάλλον με πολλαπλά παράθυρα (καλοκαιρινός). Αυτοί οι χώροι καλοκαιρινής διημέρευσης προβάλλονται προς το νότο με ένα κατασκευαστικό και μορφολογικό στοιχείο διάτρητο από παράθυρα, το οποίο παίρνει διάφορες ονομασίες ανάλογα με την περιοχή (π.χ. στη Μακεδονία σαχνισί). Βοηθητικοί χώροι, αποθήκες, στάβλοι, εργαστήρια συμπληρώνουν γύρω από την αυλή την κατοικία.

Η κατοικία της ορεινής Ελλάδας έχει έναν **“εσωστρεφή” χαρακτήρα** για κοινωνικούς λόγους, επειδή προστατεύει τον ιδιωτικό χαρακτήρα της οικογενειακής ζωής. Ο “εσωστρεφής” χαρακτήρας φτάνει να είναι ορισμένες φορές αμυντικός, γεγονός που οφείλεται σε ιστορικούς λόγους όπως η ληστεία και οι συνθήκες θρησκευτικής και κοινωνικής καταπίεσης στην τουρκοκρατία.

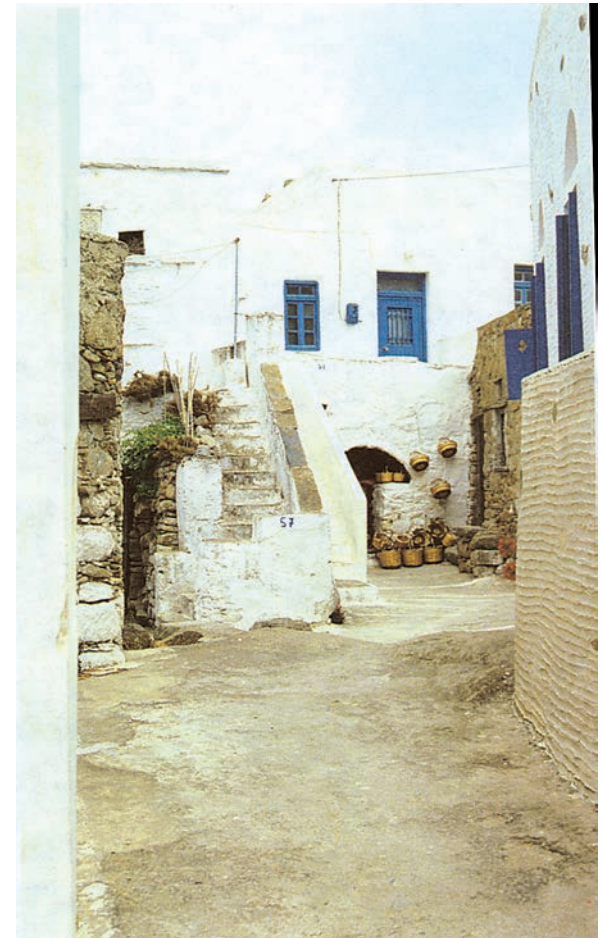
23. Η κατοικία στην ηπειρωτική και ορεινή Ελλάδα.
Αρχοντικό στην Κοζάνη.

γ. Η κατοικία στη νησιωτική Ελλάδα παρουσιάζει μεγάλη **ποικιλία** ανάλογα με την περιοχή; νησιά Ιονίου Πελάγους, βόρειο Αιγαίο, ανατολικό Αιγαίο, Κρήτη, Δωδεκάνησα, Κυκλάδες. Σ' αυτές τις τελευταίες, π.χ., όπου οι οικισμοί συνήθως αναπτύσσονται σε κεκλιμένα εδάφη και σε περιορισμένο χώρο, η κατοικία χαρακτηρίζεται από μικρούς και λίγους χώρους, οι οποίοι συνήθως βρίσκονται σε διαφορετικές στάθμες και έχουν διαφορετικό ύψος. Δεν υπάρχουν διάδρομοι, και οι λειτουργίες της κατοικίας διαφοροποιούνται, κυρίως με τη βοήθεια των υψομετρικών διαφορών των κύριων χώρων.

Βασικό στοιχείο της κατοικίας είναι ένας μεγάλος **χώρος διημέρευσης** και κοινωνικών επαφών (η σάλα ή το κατώι). Οι χώροι ύπνου διαμορφώνονται σε υψηλότερα επίπεδα, πολλές φορές μέσα στον ενιαίο χώρο της σάλας.

Απαραίτητο στοιχείο είναι ο χώρος της **αυλής**, ο οποίος αποτελεί προέκταση του εσωτερικού χώρου. Εκεί επεκτείνονται, το καλοκαίρι ιδιαίτερα, πολλές από τις λειτουργίες του σπιτιού, όπως το μαγείρεμα, το πλύσιμο, η ανάπαυση κ.ά. Σε αρκετές περιπτώσεις η αυλή περιβάλλεται από ψηλούς τοίχους όχι μόνο για αμυντικούς λόγους, εξαιτίας της πειρατείας, αλλά και, όπως στην υπόλοιπη, Ελλάδα, για λόγους προστασίας της ιδιωτικής ζωής.

24. Νησιωτική κατοικία. Τήνος.

2.4.3 Η σύγχρονη κατοικία - Τύποι κατοικίας στις ελληνικές πόλεις

Στους ελληνικούς οικισμούς η κατοικία κατασκευάζεται με δύο τρόπους: είτε **ατομικά** από τους ιδιώτες είτε **οργανωμένα** από τους αρμόδιους κρατικούς φορείς.

Η κατασκευή της κατοικίας από ιδιώτες οφείλει να πειθαρχεί σε **κανόνες** και τρόπους κατασκευής, δηλαδή σε **όρους δόμησης**, που επιβάλλονται από το **πολεοδομικό σχέδιο** και από το **Γενικό Οικοδομικό Κανονισμό (Γ.Ο.Κ.)**. Κάθε ενδιαφερόμενος ιδιώτης προχωράει με πρωτοβουλία του στις αντίστοιχες μελέτες (αρχιτεκτονική, στατική, μηχανολογική κ.ά.) και στην κατασκευή της κατοικίας του. Τις μελέτες εκπονούν ειδικοί μηχανικοί (αρχιτέκτονες, πολιτικοί, μηχανολόγοι κ.ά.) ύστερα από ανάθεση του ιδιοκτήτη. Η μελέτη πρέπει να εγκριθεί από το αρμόδιο Πολεοδομικό Γραφείο, και μόνο τότε επιτρέπεται να αρχίσει η κατασκευή της οικοδομής.

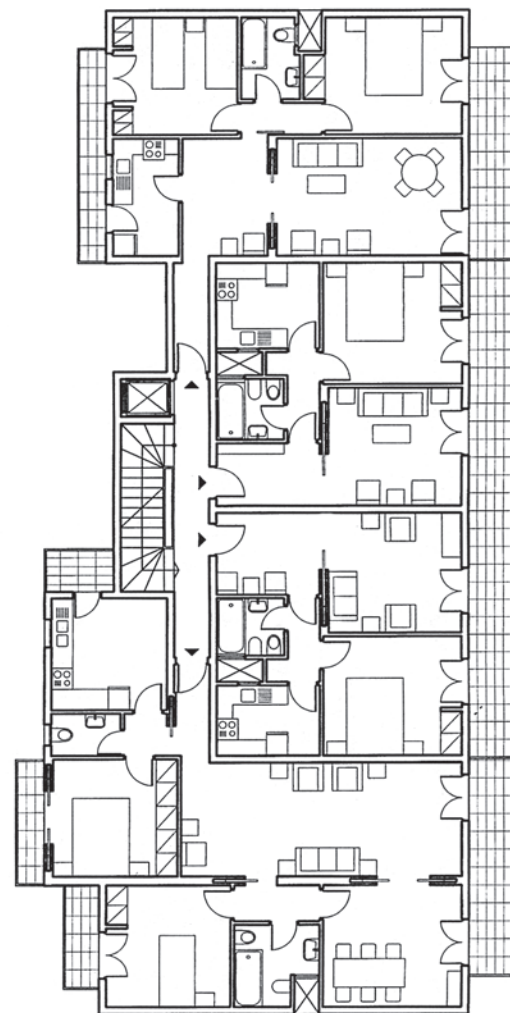
25. Οργανωμένη δόμηση κατοικίας. Εργατικές πολυκατοικίες στη Ν. Φιλαδέλφεια, Αθήνα

Η κατασκευή των κατοικιών από ιδιώτες αποτελεί τον κανόνα για τους ελληνικούς οικισμούς. Υπάρχουν, όμως, περιπτώσεις όπου εφαρμόζεται η **οργανωμένη δόμηση**. Τότε, έχουμε μαζική κατασκευή κατοικιών στη βάση ενός ενιαίου σχεδίου εντός ή εκτός των οικισμών, όπως έχει γίνει στην περίπτωση των προσφυγικών κατοικιών, των εργατικών κατοικιών, των κατοικιών σεισμοπλήκτων κ.ά.

Την οργανωμένη δόμηση αναλαμβάνουν φορείς που ανήκουν κυρίως στο δημόσιο τομέα, με σκοπό τη μαζική παραγωγή κατοικίας. Μια περίπτωση χαρακτηριστική αποτελεί ο Οργανισμός Εργατικής Κατοικίας, που κατασκευάζει και διανέμει κατοικίες σε δικαιούχους εργατοϋπαλλήλους.

Από τις αρχές του αιώνα μας διαμορφώθηκε σταδιακά ένας **τύπος κατοικίας** που αντιστοιχεί στον τρόπο ζωής της αστικής οικογένειας και ο οποίος συναντάται σε όλους τους σύγχρονους τύπους κατοικιών (μονοκατοικία, προαστιακή κατοικία, παραθεριστική κατοικία)· η πιο χαρακτηριστική, όμως, έκφρασή του είναι τα εμπορικά **διαμερίσματα** των αστικών πολυκατοικιών.

Στο ιστορικό παρελθόν αλλά πολύ περισσότερο στη σύγχρονη εποχή η κατοικία δεν παρουσιάζεται μεμονωμένα στο χώρο. Η σύγχρονη κατοικία αποτελεί πρωταρχική λειτουργία του οικισμού και καταλαμβάνει, συνήθως, ένα μεγάλο μέρος της έκτασής του. Ένα μεγάλο, επίσης, μέρος από τις υπόλοιπες λειτουργίες της **πόλης** συνδέεται στενά με την κατοικία και αποσκοπεί στην εξυπηρέτησή της. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι οι κοινωφελείς υπηρεσίες και η πρόνοια, η κυκλοφορία, το εμπόριο τροφίμων.

26. Η εμπορική πολυκατοικία. Κάτοψη.

Οι χαρακτηριστικοί **τύποι κατοικίας** που εμφανίζονται στις ελληνικές πόλεις και οικισμούς είναι οι ακόλουθοι:

α. Η μονοκατοικία καταλαμβάνει ένα μικρό, συνήθως, οικόπεδο, αφήνοντας περιορισμένο ελεύθερο χώρο. Η μονοκατοικία ή και **διπλοκατοικία** σε δύο ορόφους αποτελούσε τον πιο συνηθισμένο και χαρακτηριστικό τύπο για τις ελληνικές πόλεις έως τη δεκαετία του 1950.

β. Η πολυώροφη πολυκατοικία πήρε τη σημερινή μορφή της κυρίως μετά τη δεκαετία του 1950. Τότε, οι απαιτήσεις στέγασης αυξήθηκαν πιεστικά στις μεγάλες ελληνικές πόλεις και ιδιαίτερα στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη. Η πολυώροφη πολυκατοικία αντικατέστησε τις μονοκατοικίες και τις διπλοκατοικίες, και σήμερα χαρακτηρίζει τις ελληνικές πόλεις.

27. Παλιό αθηναϊκό σπίτι στην Πλάκα, Αθήνα.

Με την πολυκατοικία αυξήθηκε η πυκνότητα των κατοίκων αλλά και ο όγκος των κατασκευών στις ελληνικές πόλεις. Το αστικό περιβάλλον που δημιουργήθηκε από την πολυκατοικία χαρακτηρίζεται από σημαντικά προβλήματα, όπως είναι ο κακός ηλιασμός και φωτισμός, ο κακός αερισμός, η αισθητική υποβάθμιση, ο περιορισμός των ελεύθερων χώρων.

30. Πολυκατοικία στην οδό Εμμ. Μπενάκη, Αθήνα. Μια άλλη άποψη.

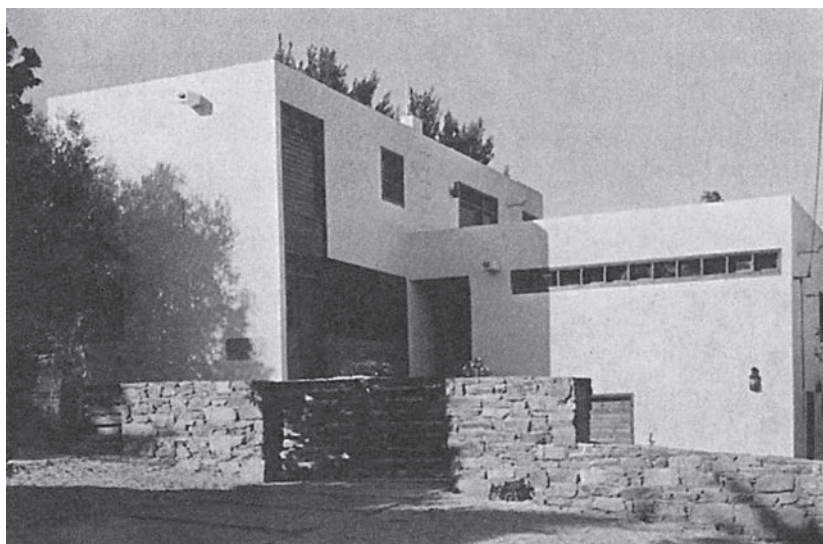

28. Πολυκατοικία της δεκαετίας του '20 στην Αθήνα.

29. Μεταπολεμική πολυκατοικία στην Αθήνα.

31. Η προαστιακή μονοκατοικία.
Κατοικία στο Παλαιό Ψυχικό, Αθήνα.

γ. Η προαστιακή μονοκατοικία τοποθετείται ελεύθερα στο οικόπεδο. Οι προαστιακές μονοκατοικίες δε συγκροτούν μια συνεχή γραμμική παράθεση. Αντίθετα, δημιουργούν ένα ανεκτό αστικό περιβάλλον, καθώς μεταξύ των κτισμένων όγκων παρεμβάλλονται ελεύθεροι χώροι, που επιτρέπουν, ως ένα βαθμό, ικανοποιητικό ηλιασμό, φωτισμό, αερισμό.

32. Αυθαίρετες κατοικίες.

δ. Οι αυθαίρετες κατοικίες: δημιουργούνται συνήθως εκτός των ορίων των ελληνικών οικισμών από ομάδες πληθυσμού που αδυνατούν να λύσουν με άλλο, καλύτερο, τρόπο τις ανάγκες στέγασης. Οι κατοικίες αυτές χτίζονται χωρίς άδεια του αρμόδιου πολεοδομικού γραφείου σε οικόπεδο ιδιόκτητο ή ξένο, καθώς αποτελεί καταπατημένη ιδιοκτησία άλλων ιδιωτών, του δημοσίου, της Εκκλησίας κτλ. Οι περιοχές των αυθαιρέτων παρουσιάζουν πολλά προβλήματα από την άποψη της υποδομής και της ποιότητας του περιβάλλοντος, τα οποία έως σήμερα δεν έχουν ακόμα επιλυθεί παρά τις σημαντικές προσπάθειες των τελευταίων χρόνων.

ε. Η παραθεριστική ή εξοχική κατοικία ή, διαφορετικά, **δεύτερη κατοικία:** βρίσκεται σε μικρή, σχετικά, απόσταση από τις πόλεις, όπου διαμένουν μόνιμα οι ένοικοί τους. Βασικός παράγοντας που οδήγησε στην ανάγκη δεύτερης κατοικίας, κοντά στις μεγάλες πόλεις, είναι η κακή ποιότητα της κατοικίας των πόλεων και οι δυσμενείς όροι διαβίωσης σ' αυτές. Έτσι, στην εξοχική κατοικία τους καταφεύγουν οι κάτοικοι των πόλεων για ανάπαυση και αναψυχή το σαββατοκύριακο και τις άλλες αργίες του χρόνου, και περνούν την ετήσια άδειά τους.

33. Εξοχική κατοικία στη Σαντορίνη.

2.4.4 Το διαμέρισμα της αστικής πολυκατοικίας ως πρότυπο της σύγχρονης ελληνικής κατοικίας

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, το **διαμέρισμα της πολυκατοικίας** είναι ο πιο διαδεδομένος τύπος κατοικίας και έχει επηρεάσει, σε μεγάλο βαθμό, την τυπολογία άλλων ειδών κατοικίας. Γι' αυτό αξίζει μια ιδιαίτερη αναφορά.

Η πολυκατοικία είναι αποτέλεσμα του συστήματος της **αντιπαροχής**. Αντιπαροχή λεγόταν η συμφωνία που έκαναν οι εργολάβοι οικοδομών με τους ιδιοκτήτες των οικοπέδων στα οποία επρόκειτο να κτιστεί η πολυκατοικία. Με τη συμφωνία αυτή ο ιδιοκτήτης παρείχε το οικόπεδο, παίρνοντας ως αντάλλαγμα ένα ή περισσότερα διαμερίσματα.

Το σύστημα της αντιπαροχής διαδόθηκε πολύ στις μεγάλες ελληνικές πόλεις κατά τις δεκαετίες του '60 και του '70. Το αποτέλεσμα αυτής της τακτικής ήταν ο τύπος κατοικίας που δημιουργήθηκε, δηλαδή το **διαμέρισμα**, να αποτελέσει ένα **πρότυπο - μοντέλο**, που επηρέασε, γενικά, την οργάνωση και τη μορφή της σύγχρονης ελληνικής κατοικίας στην πόλη ή στην ύπαιθρο.

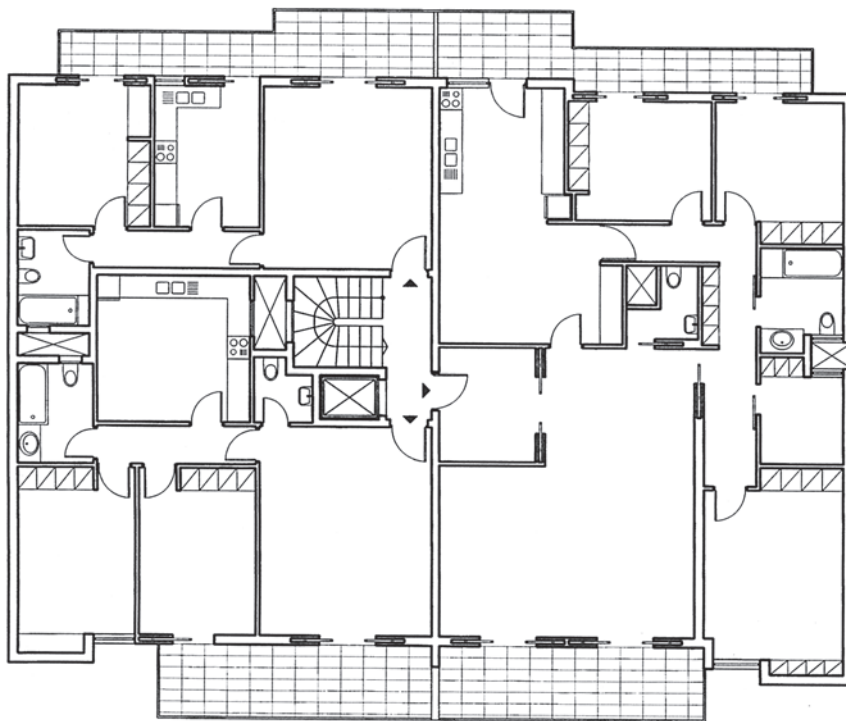
Κύριο χαρακτηριστικό του διαμερίσματος είναι ο **κατακερματισμός** του χώρου σε μικρά δωμάτια. Οι κοινόχρηστοι χώροι (σαλόνι, τραπεζαρία) επιδιώκεται να "βλέπουν" στο δρόμο, ενώ τα υπνοδωμάτια συνηθίζεται να είναι πίσω, στον "ακάλυπτο" χώρο της πολυκατοικίας, χωρίς να εξετάζεται ο προσανατολισμός. Οι βοηθητικοί χώροι όπως η κουζίνα και το λουτρό βλέπουν στους φωταγωγούς. Οι διάδρομοι είναι στενοί και χωρίς φυσικό φωτισμό. Η είσοδος ταυτίζεται συνήθως με ένα μικρό χώρο χωρίς φυσικό φωτισμό, που επικοινωνεί με το σαλόνι. Η οργάνωση αυτή, που είναι η πιο συνηθισμένη, στις περισσότερες περιπτώσεις δε λαμβάνει καθόλου υπόψη τους κανόνες υγιεινής, φωτισμού, αερισμού, και προσανατολισμού.

34. Η αντιπαροχή (Σκίτσο του Κ. Μητρόπουλου).

Όσον αφορά το **μόνιμο εξοπλισμό** του διαμερίσματος επικρατούν και σ' αυτόν, επίσης, οι ίδιες κοινότοπες λύσεις: εντοιχισμένες ντουλάπες στα υπνοδωμάτια, εντοιχισμένα ντουλάπια στην κουζίνα. Οι πόρτες και τα παράθυρα έχουν την ίδια τυποποιημένη εμφάνιση, ενώ δε φαίνεται να υπάρχει ιδιαίτερη μελέτη και φροντίδα για την τοποθέτηση, το μέγεθος και τη λειτουργία τους.

Οι **κοινόχρηστοι χώροι** της πολυκατοικίας, δηλαδή η είσοδος της, το κλιμακοστάσιο, οι διάδρομοι που οδηγούν στα διαμερίσματα είναι απρόσωποι και στις περισσότερες περιπτώσεις σκοτεινοί, χωρίς επαρκή φυσικό φωτισμό και αερισμό.

35. Διαμέρισμα αστικής πολυκατοικίας.

36. Ο ακάλυπτος χώρος της πολυκατοικίας.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό στοιχείο των διαμερισμάτων είναι ο εξώστης, το **μπαλκόνι**, το οποίο στην ουσία είναι ένας υπαίθριος διάδρομος μικρού πλάτους, που περιβάλλει τις όψεις τους. Το μπαλκόνι προσφέρει σκιά και κάποια επαφή με το δρόμο. Ωστόσο, το μικρό συνήθως πλάτος του και η στενόμακρη μορφή του δεν του επιτρέπουν να λειτουργήσει ουσιαστικά ως υπαίθριος χώρος, στον οποίο ανοίγεται το διαμέρισμα. Γι' αυτό, δεν μπορεί να αποκτήσει τα χαρακτηριστικά της αυλής ή της βεράντας, ενός ανοικτού, δηλαδή, χώρου με πολύ πράσινο, όπου μπορεί κανείς να καθίσει μαζί με άλλους, για να φάει, να συζητήσει ή ακόμα, και να κοιμηθεί. Έτσι, το μπαλκόνι καταλήγει πολλές φορές να είναι μια “αποθήκη” για τις γλάστρες ή για τα πράγματα που δεν μπορούν να βολευτούν μέσα στο διαμέρισμα.

Όσον αφορά τον ελεύθερο χώρο του οικοπέδου της πολυκατοικίας, τον **“ακάλυπτο”**, που αντικατέστησε τη ζωντανή αυλή των παλιών μονοκατοικιών, αυτός παραμένει αχρησιμοποίητος.

Τα **υλικά** και η **ποιότητα κατασκευής** των διαμερισμάτων δεν ήταν συνήθως ικανοποιητικά. Αυτό συνέβαινε, επειδή το διαμέρισμα της πολυκατοικίας αντιμετωπιζόταν από τους κατασκευαστές εργολάβους ως εμπόρευμα, που έπρεπε να πουληθεί στους μελλοντικούς ιδιοκτήτες, στους πελάτες του. Επομένως, έπρεπε με το μικρότερο κόστος να αποφέρει τα περισσότερα κέρδη στον κατασκευαστή, ο οποίος, για το λόγο αυτό, χρησιμοποιούσε τα πιο φτηνά υλικά.

Ευτυχώς, σήμερα, η εικόνα αυτή αρχίζει να αλλάζει σιγά σιγά χάρη στις απαιτήσεις των ανθρώπων για καλύτερης ποιότητας κατοικία και όσον αφορά την οργάνωση και όσον αφορά την κατασκευή. Σήμερα, όλο και περισσότερο απαιτείται στο σχεδιασμό της κατοικίας να λαμβάνονται υπόψη άλλοι παράγοντες, όπως είναι ο **τρόπος ζωής** της οικογένειας, η **συγκρότησή της**, οι ιδιαίτερες **επιθυμίες** των μελών της, **οι σχέσεις τους με τους άλλους ανθρώπους**, συγγενείς, φίλους, γείτονες.

Και από την άλλη μεριά επιδιώκεται μια **σωστή σχέση με το περιβάλλον** μέσα στο οποίο κατασκευάζεται, τόσο το φυσικό (προσανατολισμός, ανάγλυφο του εδάφους, θέα κτλ.) όσο και το δομημένο (διπλανά κτίσματα, δρόμος, βλάστηση, ελεύθεροι κοινόχρηστοι χώροι).

Ζούμε στην εποχή του τσιμέντου και της πολυκατοικίας.

Κι εγώ τώρα κάθουμαι σε πολυκατοικία. Έχω ένα εσωτερικό δωάρι στον τρίτο όροφο. Εσωτερικά λένε τώρα τα διαμερίσματα που δε βλέπουν στο δρόμο αλλά στην αυλή. Μα και η αυλή πια δε λέγεται αυλή αλλά ακάλυπτος χώρος.

Στις περισσότερες απ' αυτές τις πολυκατοικίες, που χτίζονται η μια μετά την άλλη, σπάνια θα δεις παράθυρο. Είναι όλο μπαλκονόπορτες, που βγαίνουν σ' ένα μπαλκόνι που ζώνει την πολυκατοικία ένα γύρο και θυμίζει κατάστρωμα βαποριού. Έτσι λοιπόν, μπαλκονόπορτα και κάμαρα, και η κάθε κάμαρα μοιάζει διάδρομος. Πώς επιπλώνεται, πώς κατοικείται αυτός ο χώρος δεν έχεις ανάγκη να το σκεφτείς εσύ. Το αποφάσισε προκαταβολικά ο αρχιτέκτονας (σ.σ. εννοεί τον κατασκευαστή). Σου έβαλε την πρίζα για την τηλεόραση εκεί που πρέπει να την τοποθετήσεις, σου έβαλε τις απλίδες εκεί που θα μπει το «καθιστικό», δηλαδή ο καναπές, το χαμηλό τραπέζι και οι δύο τεράστιες πολυθρόνες της μόδας.

Δεν υπάρχει κατάλληλη γωνιά για να εγκαταστήσει η νοικοκυρά την «κόχη» της. Εκεί που θα κουρνιαώσει να πιει το καφεδάκι της, να πάρει τη γάτα στην αγκαλιά της, και να αφουγκραστεί την ανάσα του σπιτιού της. Ίσως γι' αυτό η σημερινή γυναίκα δεν αγαπά το σπίτι της. Ξένο πράμα. Όλα τυποποιημένα, όλα προμελετημένα. Η απόσταση που μπορείς να απλώσεις το πόδι σου και το χέρι σου. Πόσο πρέπει να σκύψεις το κεφάλι σου, όταν σηκώνεσαι όρθιος μέσα στη μπανιέρα, έτσι που να μην κουτουλήσεις στο σώμα του καλοριφέρ, που κρέμεται στον τοίχο.

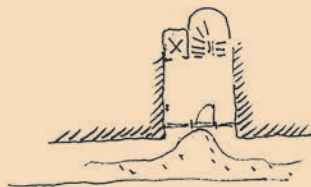
Αλλάζουν οι καιροί, αλλάζουν και οι άνθρωποι. Μέσα στις πολυκατοικίες οι άνθρωποι γίνανε αγγλοπρεπείς. Βλέπεις κάποιον στη σκάλα ή στο ασανσέρ και δε σε χαιρετά. Στέκεται μπροστά σου σαν κολόνα πάγου, φοβάσαι να τον χαιρετήσεις κι εσύ. Δεν ξέρεις καλά καλά συγγάτοικος είναι ή ξένος. Έχασαν οι Ρωμιοί τη ρωμιοσύνη τους.

Από το βιβλίο της Μαρίας Ιορδανίδου
«Η ΑΥΛΗ ΜΑΣ»

Η ΚΑΘΙΕΡΩΜΕΝΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΛΟΓΙΚΗ

①

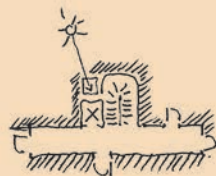

ΟΧΙ ἡ εἰσοδος χώρος πού
ξεχωρίζει τὸ δρόμο ἀπὸ
τὴ κατοικία

ΑΛΛΑ ἡ εἰσοδος χώρος ἐνδιάμεσος
πὺν συνδέει τὸ δρόμο μὲ τὴ
κατοικία

②

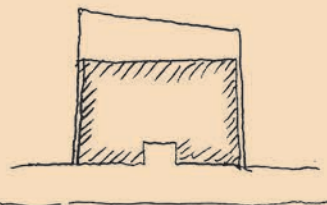

ΟΧΙ κοινοχρήστοι χώροι
κλειστοί, σκοτεινοί καὶ
ἀπελθτικοί.

ΑΛΛΑ κοινοχρήστοι χώροι
συνεχία τῆς εἰσοδου·
φωτεινοί, ὑπαίθριοι, ἐλαστικοί.

③

ΟΧΙ Ἀκαλυπτος : ἀχρησιμοποίητος
δὲν ἀνέκει σε κανένα
δὲν χρησιμοποιεῖται ἀπὸ κανένα
δὲν φροντίζεται ἀπὸ κανένα

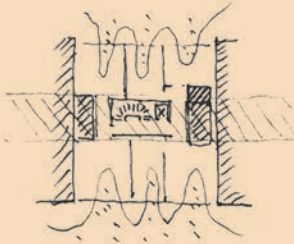

ΑΛΛΑ Ἀκαλυπτος :
ἀλλή ἰδιόχρηστο πρὸ ἰσόγειο
φυτεμένο μὲ δάμνηση,
λουλουδία, δέντρα.

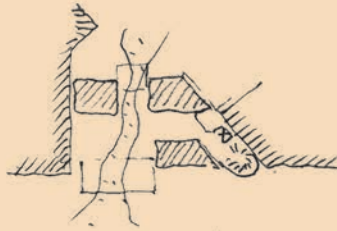
Πολυκατοικία.

Η ΚΑΘΙΕΡΩΜΕΝΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ - ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ
ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΛΟΓΙΚΗ
του αρχιτέκτονα Δημ. Αντωννάκη.

4

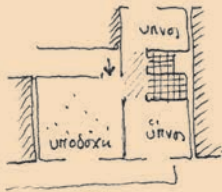

ΟΧΙ ΧΩΡΟΙ ΠΟΥ ΑΕΡΙΖΟΝΤΑΙ
ΚΑΙ ΦΩΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΟΝΟ ΑΠΟ ΤΗ
ΜΙΑ ΠΕΛΟΥΡΑ ΚΑΙ ΣΚΟΤΕΙΝΗ
ΖΩΗ ΡΟΗΘΕΤΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ

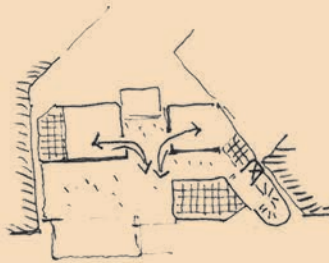

ΑΛΛΑ ΧΩΡΟΙ ΜΕ ΔΙΣΦΑΝΕΙΑ & ΔΙΑΜΠΕΡΑ
ΑΕΡΙΣΤΟ, ΦΩΤΕΙΝΟΙ ΡΟΗΘΕΤΙΚΟΙ
ΧΩΡΟΙ. Η ΦΥΣΗ ΔΙΕΙΣΔΥΕΙ ΣΤΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑ.

5

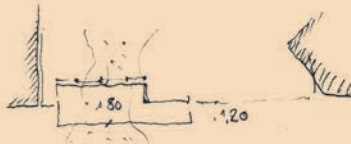
ΟΧΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΞΕΧΩΡΙΣΜΕΝΕΣ
ΓΙΑ ΝΑ ΥΠΟΔΕΧΟΝ ΤΟΝ ΞΕΝΟ.
Η ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΧΩΡΙΣΜΕΝΗ ΣΤΑ ΔΥΟ.
ΑΛΛΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ.
ΜΕΣΑ ΣΤΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΜΙΚΡΕΙ ΕΝΟΤΗΤΕ
ΧΩΡΩΝ ΜΕ ΑΥΞΗΜΕΝΟ ΡΑΘΜΟ
ΙΔΙΩΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.

6

ΟΧΙ ΥΠΟΛΟΙΠΟΙ ΧΩΡΟΙ ΓΕΝΟΙ
ΜΕ ΠΛΑΤΟΣ 1.20 ΜΕ ΕΛΑΦΡΑ
ΧΩΡΙΣΜΑΤΑ ΧΩΡΗ ΔΙΑΦΑΛΙΣΗ
ΙΔΙΩΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

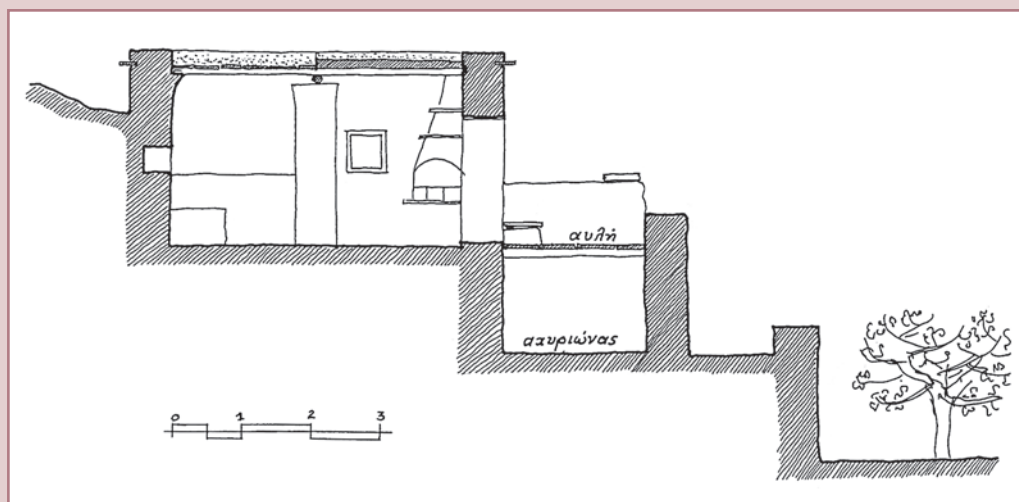
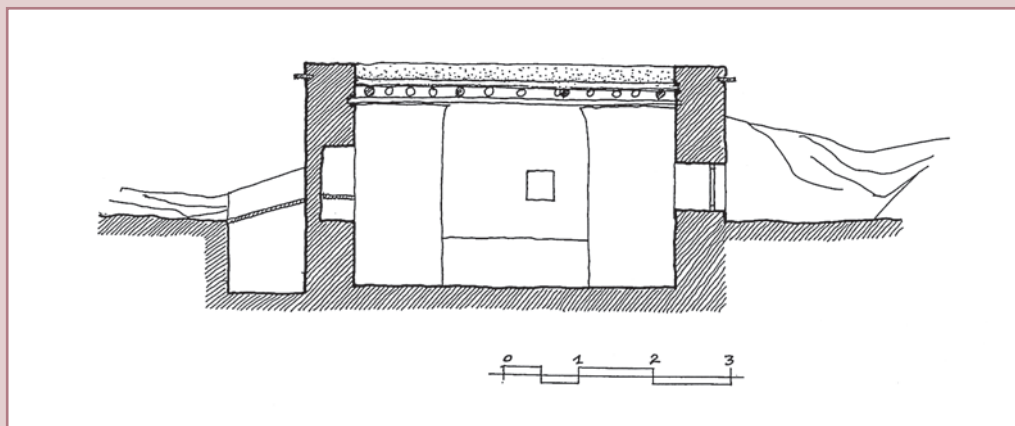

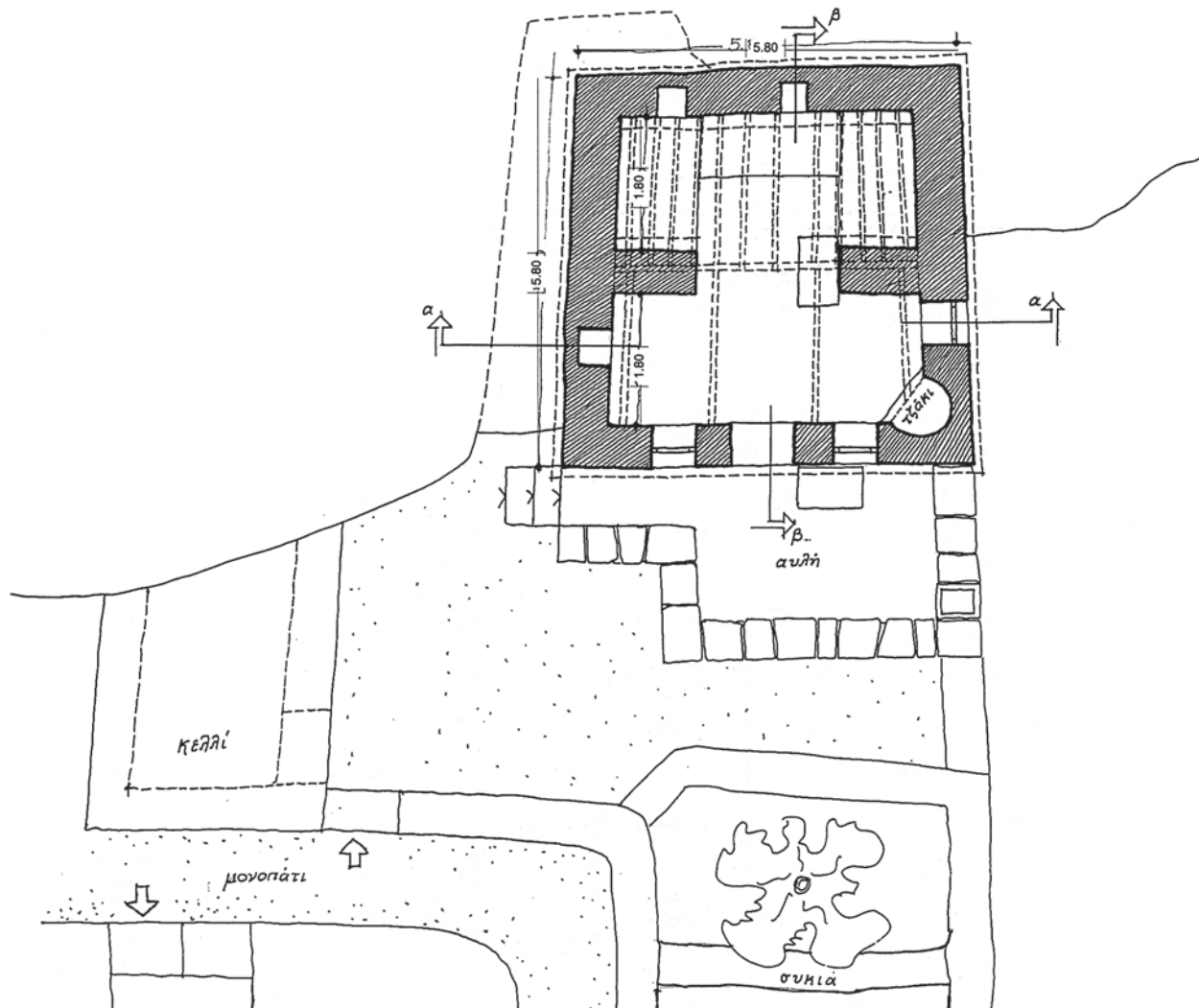
ΑΛΛΑ ΥΠΟΛΟΙΠΟΙ ΧΩΡΟΙ ΜΕ ΠΛΑΤΟΣ 1.80
ΠΟΥ ΕΝΩΝΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ
ΚΙ ΑΝΗΚΟΥΝ ΣΕ ΜΙΑ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΑΣΚΗΣΗ 1

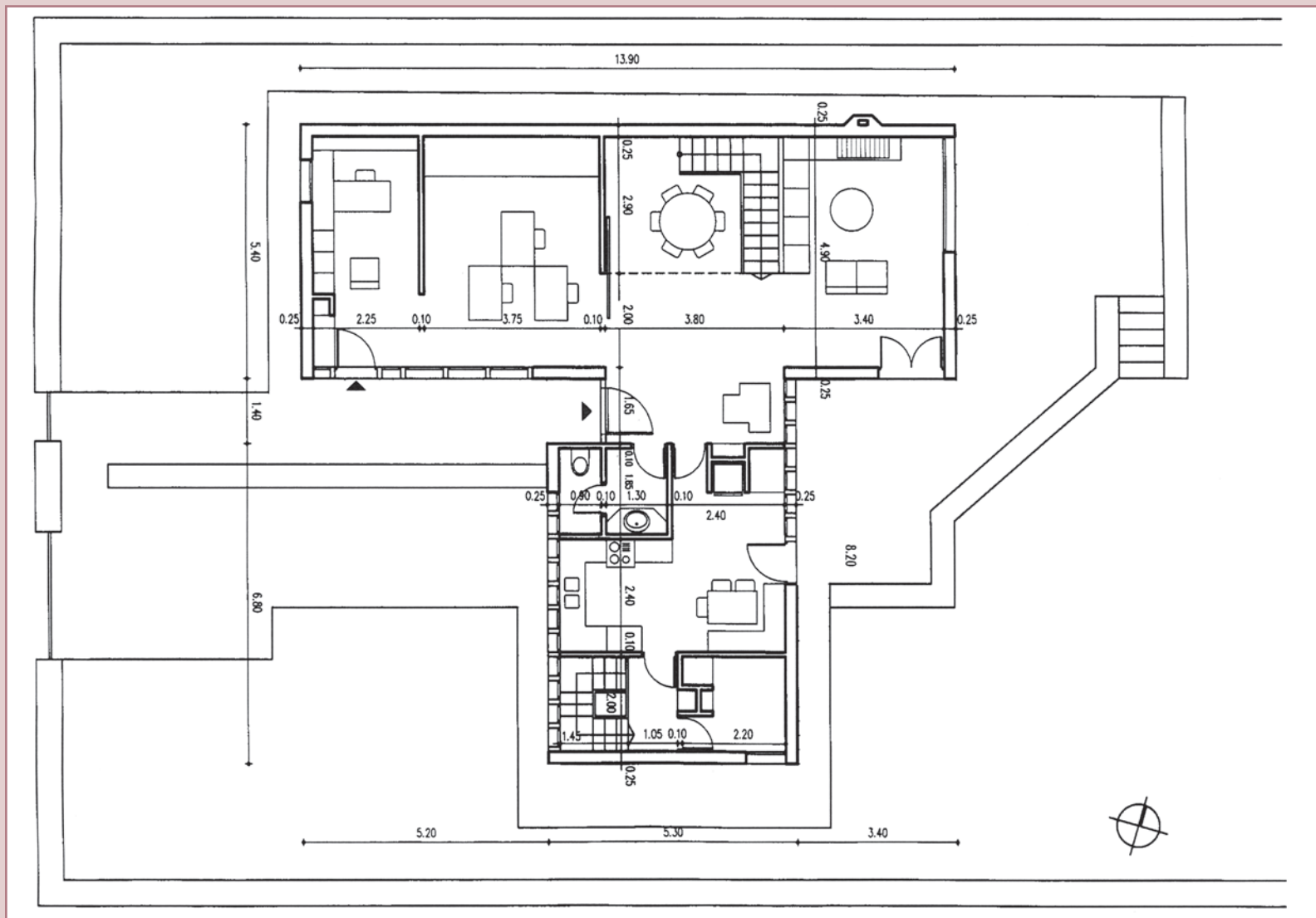
Δίνεται σε κλίμακα 1:100 η κάτοψη και οι τομές μιας μικρής νησιωτικής κατοικίας μαζί με τον εξοπλισμό της. Να σχεδιαστεί η κάτοψη με μελάνι σε κλίμακα 1:50.

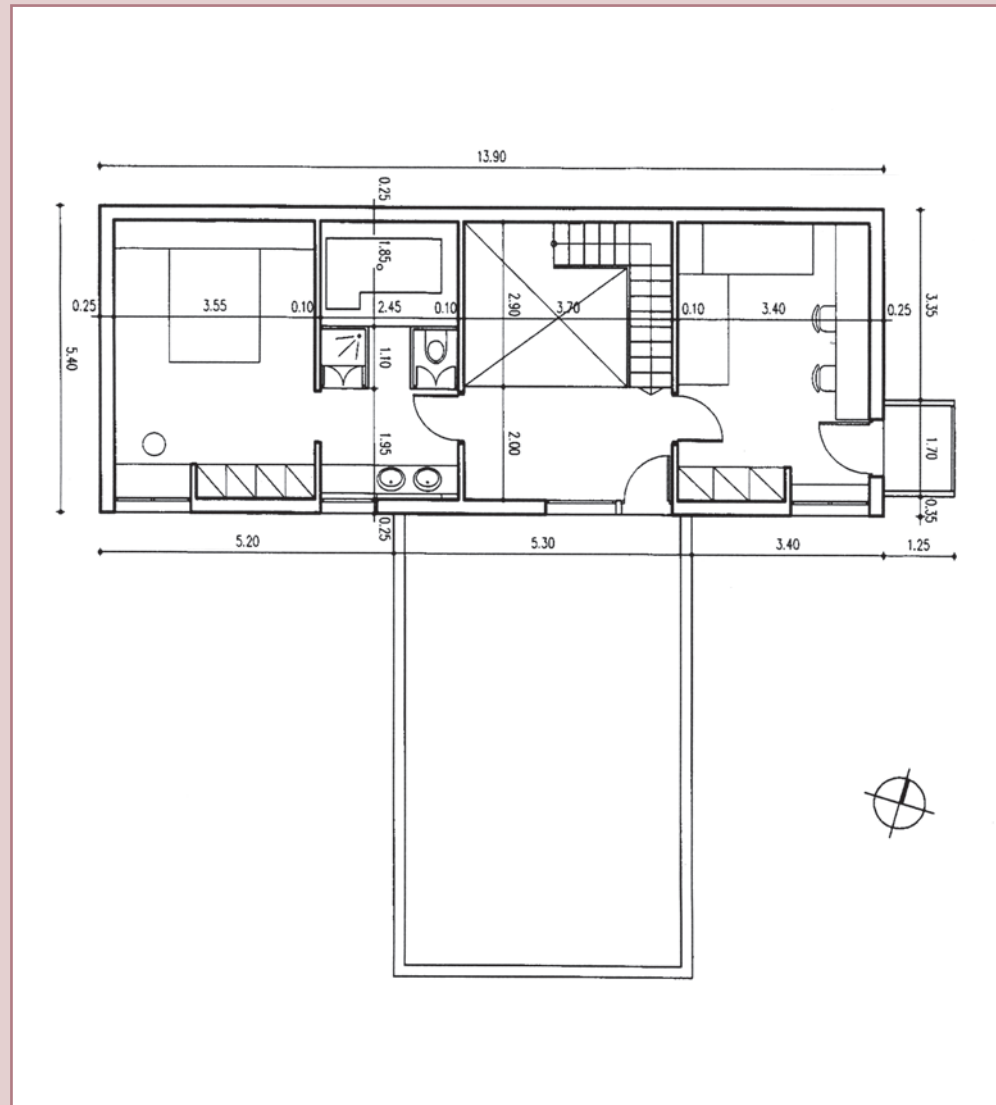

ΑΣΚΗΣΗ 2

Δίδονται οι δύο κατόψεις μίας διώροφης κατοικίας μαζί με τον εξοπλισμό της. Να σχεδιασθεί με μελάνι σε κλίμακα 1:50.

Το σπίτι
είναι
το σταυροδρόμι

των ονείρων	της απόστασης	του νερού	των μορφασμών
των ψευδαισθήσεων	της έκστασης	της γης	της κίνησης
του θανάτου	του θρήνου	της φλόγας	της διείσδυσης
της γέννησης	της πυκνότητας	των βουνών	των ανοιγμάτων
των μεταλλαγών	του παραλόγου	των αβύσσων	των ταφών
των γιορτών	της ανάστασης	της μεταμόρφωσης	της απομόνωσης
της περισυλλογής	της ευχαρίστησης	των λουλουδιών	της προστασίας
των ιεροτελεστιών	της λαγνείας	των οσμών	της μήτρας
των συγκρούσεων	του ύπνου	των μπαχαρικών	των τοίχων
των αντεγκλήσεων	της αφύπνισης	των σύννεφων	των εντέρων
της καταστροφής	του κρύου	των βράχων	των σφαιρών
της εκτέλεσης	της σάρκας	των ποταμών	των κύβων
της αγάπης	του πρωινού	του ανέμου	των κενών
του μίσους	της μέρας	του ήλιου	των τετραγώνων
της οργής	του φωτός	των αστεριών	των διαφανειών
της μνήμης	της προσδοκίας	του φεγγαριού	της υπέρβασης
των επιθυμιών	της νύχτας	του απαλού	των επιπέδων
των πληγών	της άνοιξης	του μεταλλικού	των βυθισμάτων
της ικανοποίησης	του χειμώνα	του πέτρινου	των ανυψώσεων
της παράλυσης	του καλοκαιριού	του ξύλινου	των ουρανών
της οικειότητας	του φθινοπώρου	του γιάλινου	του υποχθόνιου
	της φωτιάς	του κρυσταλλοειδούς	του ορίζοντα
	του πάγου	των χειρονομιών	του άπειρου

RAIMUND ABRAHAM αρχιτέκτονας

3. Η σύγχρονη κατοικία - Εσωτερικοί χώροι

3.1 Γενικά για το σχεδιασμό της κατοικίας

Η κατοικία είναι, πάνω απ' όλα, αποτύπωση στο χώρο των ανθρώπινων σχέσεων. Ο τρόπος, όμως, με τον οποίο γίνεται αυτό δεν είναι τόσο απλός όσο, ίσως, φαίνεται. Είναι συνδυασμός πολλών παραγόντων και παραμέτρων, που επηρεάζουν το σχεδιασμό της κατοικίας. Ήδη, σε προηγούμενα κεφάλαια, έγινε αναφορά στους κοινωνικούς και στους πολιτιστικούς παράγοντες που επηρεάζουν τη μορφή της, καθώς και σε κανονισμούς (ΓΟΚ) και στο νομοθετικό πλαίσιο.

Στο κεφάλαιο αυτό θα εξετάσουμε κάποιες άλλες παραμέτρους, το ίδιο βασικές με τις προηγούμενες για το σχεδιασμό, όπως είναι:

- Οι **λειτουργίες** τις οποίες η κατοικία καλείται να εξυπηρετήσει.
- Οι **φυσικές συνθήκες** και οι συνθήκες περιβάλλοντος (προσανατολισμός, φωτισμός, μικροκλίμα) που επικρατούν.
- Το **ανάγλυφο** του **εδάφους** και η **θέα**.

Ποια, όμως, είναι τα **στάδια σχεδιασμού**; Πολύ σύντομα και περιληπτικά θα λέγαμε ότι είναι τα ακόλουθα:

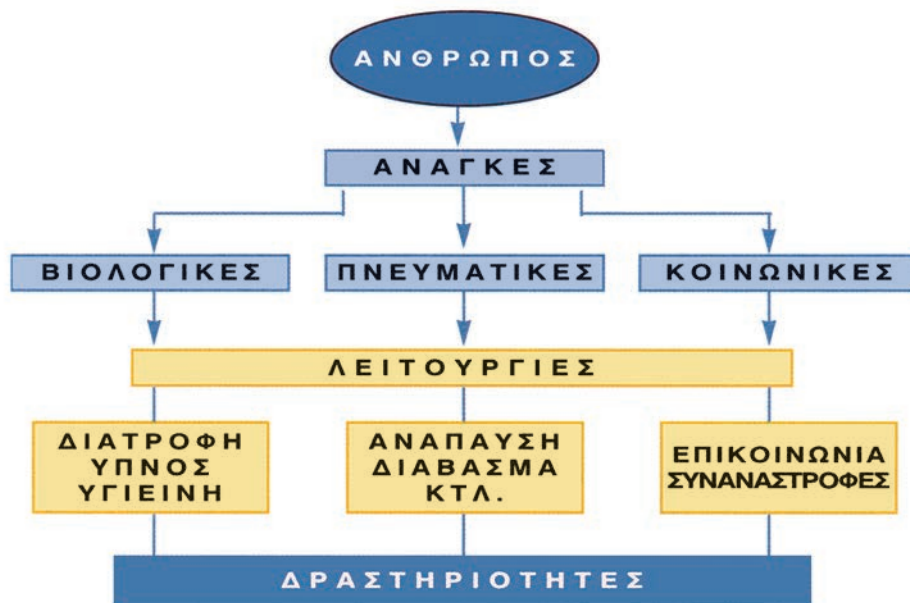
- *Συγκέντρωση και καταγραφή* παραμέτρων και δεδομένων όσον αφορά το οικοπέδο και το άμεσο φυσικό περιβάλλον του, τους χρήστες (οικογένεια) και τον τρόπο ζωής τους, καθώς και το νομοθετικό πλαίσιο (όρους δόμησης, ΓΟΚ).
- *Ταξινόμηση και επεξεργασία* όλων αυτών για την εξαγωγή συμπερασμάτων και αποφάσεων.
- *Ιεράρχηση* των αποφάσεων με σκοπό τη διατύπωση της κεντρικής ιδέας της πρότασης.
- *Υλοποίηση* της κεντρικής ιδέας με στόχο τον τελικό σχεδιασμό της κατοικίας.

Πρέπει εδώ να επισημανθεί ότι δεν είναι δυνατόν να ικανοποιηθούν όλες οι αρχικές αποφάσεις στο σχεδιασμό μιας κατοικίας. Ανάλογα με τους περιορισμούς και τις δυνατότητες που υπάρχουν κάθε φορά γίνονται και οι αντίστοιχες επιλογές.

Στο τελικό στάδιο του σχεδιασμού είναι απαραίτητο να υπάρχει μία **οργάνωση** της λειτουργίας και της κατασκευής, καθώς και οι κατάλληλες **μετρικές σχέσεις** ανάμεσα στα διάφορα στοιχεία που απαρτίζουν το χώρο συνολικά.

Στην οργάνωση αυτή βοηθά σημαντικά η διάκριση της λειτουργίας σε **ενότητες**, που αντιστοιχούν στον **τρόπο ζωής** της οικογένειας.

Το κτίριο της κατοικίας, όταν έχει πια διαμορφωθεί, αποτελείται από ορισμένα **δομικά στοιχεία**, όπως είναι οι τοίχοι, το δάπεδο, η οροφή και τα ανοίγματα (πόρτες και παράθυρα). Τέλος, στην ολοκλήρωση του χώρου παίζουν σημαντικό ρόλο το **χρώμα** και η **επίπλωση-εξοπλισμός**.

37. Ανάγκες, λειτουργίες, δραστηριότητες στην κατοικία.

3.2 Παράμετροι που επηρεάζουν το σχεδιασμό της κατοικίας

3.2.1 Λειτουργίες - Δραστηριότητες - Εξοπλισμός

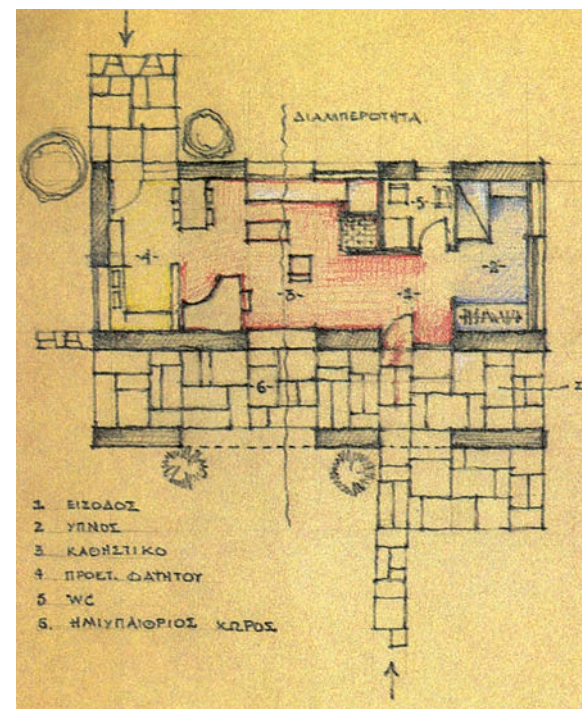
Ο άνθρωπος, έτσι όπως είναι πλασμένος από τη φύση, έχει **ανάγκες** βιολογικές και πνευματικές-ψυχικές. Ακόμη, επειδή ζει σε μια κοινωνία μαζί με άλλους ανθρώπους, έχει ανάγκες που απορρέουν από το γεγονός αυτό, τις λεγόμενες κοινωνικές ανάγκες.

Οι ανάγκες αυτές ικανοποιούνται με τις αντίστοιχες **λειτουργίες**:

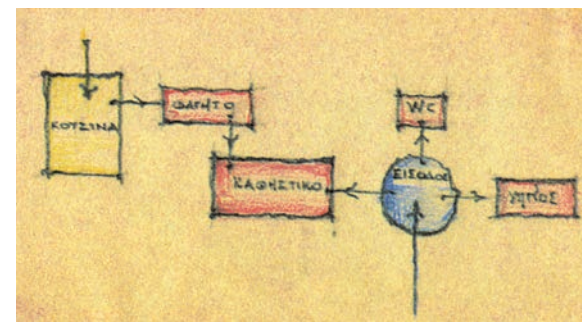
- Οι **βιολογικές** ανάγκες με τη διατροφή, τον ύπνο, την υγιεινή, την άθληση κ.ά.
- Οι **πνευματικές - ψυχικές** με την ανάπαυση, το διάβασμα και την ενασχόληση με τη μουσική, με τις τέχνες, με τις αγαπημένες ασχολίες, δηλαδή με τα χόμπι (hobbies) κ.ά.
- Οι **κοινωνικές** με την επικοινωνία, τη συναναστροφή, τη διασκέδαση, τις γιορτές κ.ά.

Πολλές από αυτές τις λειτουργίες καλείται να στεγάσει η κατοικία. Έτσι, στο πρώτο στάδιο του σχεδιασμού μιας κατοικίας κάθε λειτουργία αναλύεται σε **δραστηριότητες**, οι οποίες, για να πραγματοποιηθούν, έχουν ανάγκη από την αντίστοιχη **επιφάνεια** (χώρο) και από τον ανάλογο **εξοπλισμό**, όπως θα δούμε στη συνέχεια αναλυτικά για την καθεμία. Ένα πρώτο παράδειγμα για να γίνει το θέμα πιο κατανοητό είναι η διατροφή.

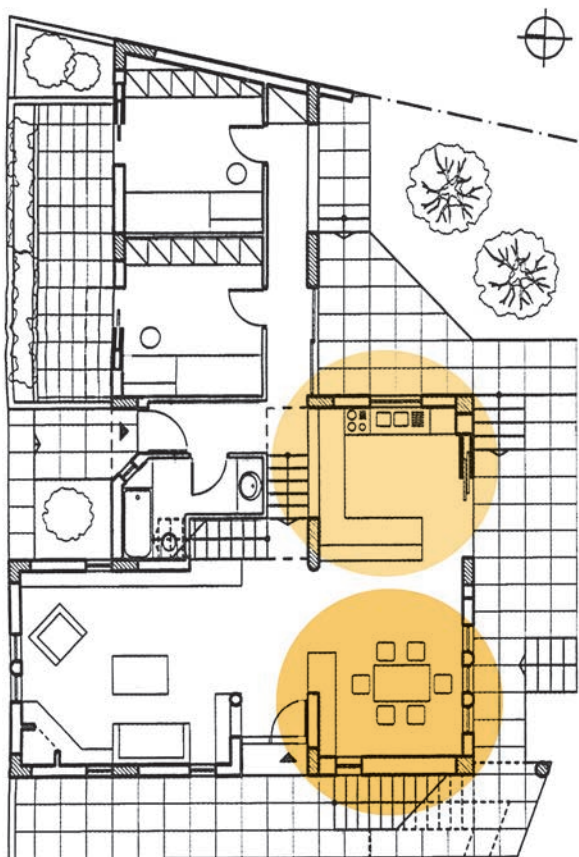
Οι βασικές δραστηριότητες που πρέπει να γίνουν για να υλοποιηθεί η διατροφή είναι το φαγητό και η προετοιμασία του φαγητού. Άλλες δευτερεύουσες δραστηριότητες, απαραίτητες για την ολοκλήρωση της διατροφής, είναι η αποθήκευση σκευών και τροφίμων, το πλύσιμο, το καθάρισμα κτλ.

38. Οι λειτουργικές ενότητες στην κατοικία. Κατοικία στην Αίγινα, αρχιτέκτων Άρης Κωνσταντινίδης.

39. Οι λειτουργικές ενότητες στην κατοικία - διάγραμμα. Κατοικία στην Αίγινα, αρχιτέκτων Άρης Κωνσταντινίδης.

40. Οι δραστηριότητες που έχουν σχέση με το φαγητό και τη προετοιμασία του, και ο αντίστοιχος εξοπλισμός τους. Κατοικία στον Αλμυρό.

Ο απαραίτητος εξοπλισμός για την πραγματοποίηση των βασικών δραστηριοτήτων είναι:

Για μεν το φαγητό ένα τραπέζι με τα αντίστοιχα καθίσματα, τα οποία καταλαμβάνουν τον αντίστοιχο χώρο, ντουλάπια ή ράφια για την αποθήκευση ή εναπόθεση των σχετικών σκευών και αντικειμένων, κεντρικός φωτισμός κτλ.

Για την προετοιμασία του φαγητού βασικά στοιχεία του εξοπλισμού είναι οι τρεις οικιακές συσκευές ή εγκαταστάσεις, ψυγείο, νεροχύτης, ηλεκτρική κουζίνα, καθώς και μια σειρά από ειδικά κατασκευασμένα μόνιμα έπιπλα όπως πάγκοι, ντουλάπια και ράφια.

3.2.2 Φυσικές συνθήκες και συνθήκες περιβάλλοντος

Όπως είδαμε, ο ρόλος της κατοικίας είναι, κατ' αρχήν, να ικανοποιήσει ανάγκες. Όμως, στη συνέχεια, υπάρχουν και άλλα στοιχεία που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στο σχεδιασμό της, ώστε να μπορέσει να ικανοποιήσει καλύτερα τους στόχους της. Τέτοια στοιχεία είναι ο προσανατολισμός, ο φωτισμός και το μικροκλίμα των χώρων, το ανάγλυφο του εδάφους και η θέα.

Ο ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ

Όσον αφορά τον προσανατολισμό, θα λέγαμε ότι δεν υπάρχει καλός και κακός προσανατολισμός. Ανάλογα με το χώρο, την ώρα της μέρας και την εποχή υπάρχει **επιθυμητός προσανατολισμός ή όχι**, (αυτός, δηλαδή, που πρέπει να αποφεύγεται ή για τον οποίο πρέπει να παίρνουμε μέτρα προστασίας).

Για παράδειγμα, ο **βοριάς** είναι ένας προσανατολισμός που δίνει ένα σταθερό φωτισμό όλη την ημέρα. Άρα, είναι ιδανικός προσανατολισμός για ένα χώρο εργασίας. Παράλληλα, η βορινή περιοχή σε ένα κτίριο δεν παύει να είναι ένα δροσερό μέρος τους καλοκαιρινούς ζεστούς μήνες είτε πρόκειται για κλειστό χώρο είτε για ανοικτό.

Όμως, η βορινή πλευρά ενός κτιρίου είναι αυτή από την οποία το χειμώνα έρχεται κρύος αέρας και συνήθως δυνατή βροχή, άρα χρειάζεται προστασία.

Όταν μιλάμε για προσανατολισμό, εννοούμε κυρίως τον **ηλιασμό**. Πρέπει εδώ να πούμε ότι λίγα πράγματα επηρεάζουν τόσο πολύ τα αισθήματα που νιώθει κάποιος μέσα σε ένα χώρο όσο το ηλιακό φως που διεισδύει σ' αυτόν. Εξετάζοντας τα πράγματα κάτω από αυτό το πρίσμα, θα δούμε ότι υπάρχει πρωινός, μεσημεριανός και απογευματινός ήλιος, που καλό θα ήταν να εισχωρεί σε αντίστοιχα τμήματα του σπιτιού. Ακόμη, διαπιστώνουμε ότι η ανατολή όπως και η δύση δε διαρκούν πολλή ώρα, αν τις συσχετίσουμε με τον ήλιο που έρχεται από το νοτιά. Επιπλέον, και στις δύο περιπτώσεις οι ακτίνες του ήλιου είναι χαμηλά στον ορίζοντα και έχουν την ιδιότητα να εισχωρούν βαθιά μέσα στο χώρο.

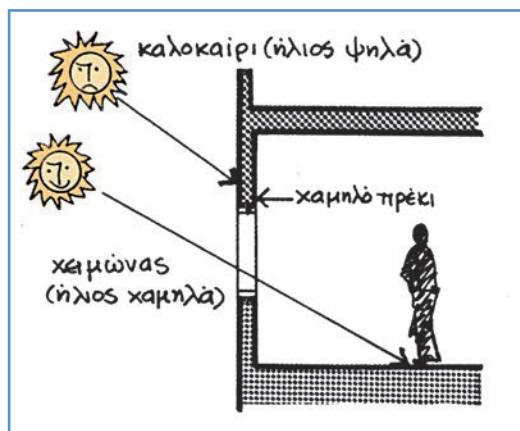
Με αυτή την έννοια η **ανατολή** είναι ένας καλός προσανατολισμός για υπνοδωμάτια, όπου ο σύντομος ηλιασμός ζωογονεί το χώρο. Από την άλλη η **δύση**, ανεπιθύμητος ίσως προσανατολισμός για το καλοκαίρι, δημιουργεί μια γεμάτη θαλπωρή γωνιά καθιστικού για τις κρύες μέρες του χειμώνα.

41. Βορινός φωτισμός από άνοιγμα στην οροφή.

42. Καθιστικό με νότιο προσανατολισμό

43. Ηλιασμός του χώρου κατά εποχές (χειμώνας, καλοκαίρι) και προστασία του από τον ήλιο.

44. Διάχυτος φυσικός φωτισμός στο χώρο και αξιοποίηση της παθητικής ηλιακής ενέργειας.

Τέλος, ο **νότιος ή μεσημβρινός** προσανατολισμός, για την Ελλάδα -χάρη στη θέση και στη σχέση της χώρας μας με το ηλιακό σύστημα- είναι, ίσως, ο πιο ενδεδειγμένος προσανατολισμός για τους καθημερινούς χώρους, τους χώρους, δηλαδή, στους οποίους η οικογένεια περνά το μεγαλύτερο κομμάτι της μέρας.

Κατ' αρχήν υπάρχει ένας ευεργετικός ηλιασμός των χώρων αρκετές ώρες την ημέρα, σε όλη τη διάρκεια του χρόνου. Από την άλλη στο μεσημβρινό προσανατολισμό είναι τέτοια η θέση του ήλιου ως προς το σπίτι, ώστε το χειμώνα είναι χαμηλά και εισχωρεί μέσα στην κατοικία, ενώ το καλοκαίρι είναι ψηλά, καθιστώντας έτσι δυνατή την προστασία του χώρου με ένα πρόστεγο, μία τέντα, μία κληματαριά κτλ.

Τέλος, δεν πρέπει να παραβλέπουμε τις μεγάλες δυνατότητες που παρέχει ο ήλιος στην εξασφάλιση **παθητικής ενέργειας** (θέρμανση, ζεστό νερό κ.ά.). Είναι μεγάλη η σημασία και συμβολή του ήλιου στην εξοικονόμηση ενέργειας από άλλες ενεργοβόρες πηγές. Αυτό το στοιχείο οφείλουμε να αξιοποιήσουμε στην κατοικία με κάθε τρόπο.

45. Διάχυτος φυσικός φωτισμός στο χώρο και αξιοποίηση της παθητικής ηλιακής ενέργειας, που εισβάλλει από τη νότια (δεξιά) πλευρά.

Ο ΦΩΤΙΣΜΟΣ

Ο **φυσικός** φωτισμός είναι βασικό χαρακτηριστικό του εσωτερικού χώρου της κατοικίας. Είναι απαραίτητος στον άνθρωπο, γιατί τον βοηθά στη διάρκεια του 24ώρου να διατηρεί τους βιολογικούς ρυθμούς του. Όσο καλύτερα αισθάνεται ο άνθρωπος, όταν βρίσκεται σε ένα χώρο με παράθυρα, τόσο περισσότερο νιώθει αποκομμένος από το περιβάλλον του, όταν ζει συνεχώς σε ένα χώρο με τεχνητό μόνο φως.

Ο φυσικός φωτισμός ενός χώρου πρέπει να γίνεται **με μέτρο**, να μην είναι, δηλαδή, περισσότερος από τον απαιτούμενο ούτε λιγότερος. Υπάρχουν σχετικοί κανόνες για αυτό, όπως ΓΟΚ - Κτιριοδομικός Κανονισμός, οι οποίοι ορίζουν την αναλογία επιφάνειας των παραθύρων που υπάρχουν σε ένα χώρο προς το εμβαδόν του.

Για να φωτίζεται σωστά ένας χώρος, δεν πρέπει να έχει **βάθος** μεγαλύτερο από 6,50-8,50 μ., και αυτό με την προϋπόθεση ότι θα έχει φως και στις δύο πλευρές. Ακόμη, ο φωτισμός πρέπει να είναι, κατά το δυνατόν, ομοιόμορφα κατανομημένος στο χώρο, να μην υπάρχουν, δηλαδή, γωνιές σκοτεινές μέσα στο δωμάτιο.

Υπάρχουν κάποιες **δραστηριότητες** όπως η εργασία, η μελέτη κ.ά., που έχουν ειδικές απαιτήσεις όσον αφορά το φωτισμό. Ο πάγκος εργασίας, π.χ., στην κουζίνα καλό είναι να έχει σε όλο το μήκος του ή σε ένα τμήμα του φυσικό φωτισμό. Όσον αφορά τη μελέτη, καλό είναι το φως να έρχεται από τα αριστερά, ώστε να μη σκιάζεται το πεδίο εργασίας από το χέρι αυτού που εργάζεται (εφόσον φυσικά πρόκειται για δεξιόχειρα).

Πρέπει να γνωρίζουμε ότι ανάλογα με τη **θέση** και με το **μέγεθος του ανοίγματος** από το οποίο μπαίνει το φως μπορεί να αλλάξει και η εντύπωση που δίνει ο χώρος. Ένας μακρόστενος φεγγίτης, για παράδειγμα, αμέσως κάτω από το ταβάνι, δείχνει ένα χαμηλοτάβανο χώρο αρκετά ψηλότερο από όσο είναι.

Εκτός από το φυσικό φωτισμό των χώρων, που προέρχεται από το φως της μέρας, υπάρχει και ο **τεχνητός**, που επιτυγχάνεται από τεχνητές πηγές φωτισμού.

Ο τεχνητός φωτισμός ενός χώρου διακρίνεται σε **άμεσο** και **έμμεσο**. Ο άμεσος φωτισμός χρησιμοποιείται για συγκεκριμένη δραστηριότητα, όπως, π.χ., για το φαγητό, την εργασία, τη μελέτη, και προέρχεται από πηγή φωτισμού που είναι ειδικά μελετημένη και εγκατεστημένη για το σκοπό αυτό.

Ο έμμεσος φωτισμός είναι διάχυτος στο χώρο και προέρχεται από πηγές φωτισμού που μπορεί να είναι κρυμμένες πίσω από κατάλληλες για το σκοπό αυτό κατασκευές (κρυφός φωτισμός).

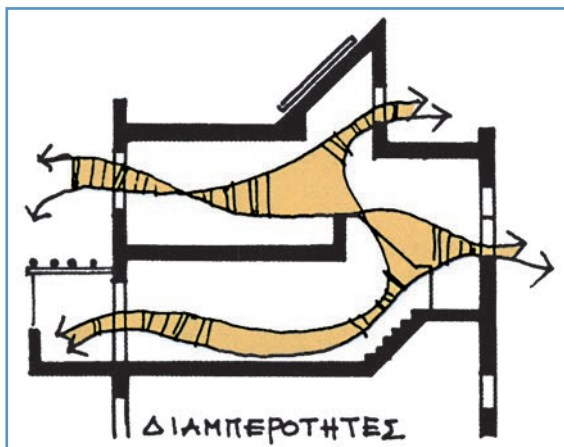
Στον τεχνητό φωτισμό υπάρχει η δυνατότητα, με τη χρησιμοποίηση κατάλληλων λαμπτήρων, να μειώσουμε αισθητά την κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας, όπως, επίσης, να πετύχουμε διαφορετικές ποιότητες φωτισμού (αυξομειούμενη ένταση, φωτισμό για φυτά εσωτερικού χώρου κτλ.).

47. Άμεσος φυσικός φωτισμός στον πάγκο, του χώρου προετοιμασίας του φαγητού.

46. Άμεσος τεχνητός φωτισμός στο χώρο φαγητού.

48. Δροσισμός και αερισμός, που εξασφαλίζονται από τη διαπεροπτικότητα του χώρου, χάρη στα ανοίγματα που υπάρχουν στις δύο αντίθετες πλευρές του.

ΤΟ ΜΙΚΡΟΚΛΙΜΑ

Πολύ σημαντικό ρόλο για την **άνετη διαμονή** στους εσωτερικούς χώρους μιας κατοικίας όλες τις εποχές του χρόνου παίζουν οι συνθήκες μικροκλίματος που επικρατούν μέσα σ' αυτούς.

Με τον όρο **μικροκλίμα** εννοούμε τις συνθήκες που δημιουργούνται από το ίδιο το κτίριο όσον αφορά τη **θερμοκρασία**, η οποία ρυθμίζεται με τη μόνωση έναντι του κρύου και της ζέστης, καθώς και όσον αφορά το **δροσισμό** και τον **αερισμό**, που καθιστούν ένα χώρο ευχάριστο για τη διαμονή των ανθρώπων.

Προσπάθεια γίνεται οι συνθήκες αυτές να εξασφαλίζονται από την ίδια τη **δομή του κτιρίου**, όπως προκύπτει από το σχεδιασμό των χώρων, από τα υλικά και από τις μεθόδους κατασκευής, ούτως ώστε το κτίριο να προσαρμόζεται από μόνο του, σαν ένας ζωντανός οργανισμός, στις καιρικές συνθήκες που επικρατούν. Έτσι, δεν υπάρχει ανάγκη να καταναλωθεί ενέργεια, προκειμένου να έχουμε τεχνητά ένα επιθυμητό αποτέλεσμα. Κάτι τέτοιο έχει επιτευχθεί στα κτίρια της **παραδοσιακής αρχιτεκτονικής**, και αποτελεί ένα από τα πλεονεκτήματά της, που την κάνουν να αρέσει τόσο σήμερα.

49. Συνθήκες μικροκλίματος στην παραδοσιακή αρχιτεκτονική, που εξασφαλίζονται με τους χοντρούς εξωτερικούς πέτρινους τοίχους στο βορρά και το ελαφρύ τζαμωτό τοιχοπέτασμα στο νότο. Το αρχοντικό Μουσλή στη Μακρινίτσα.

ΤΟ ΑΝΑΓΛΥΦΟ ΤΟΥ ΕΔΑΦΟΥΣ ΚΑΙ Η ΘΕΑ

50. Ενταξη της κατοικίας σε έδαφος με κλίση. Κατοικία στο Ακρωτήριο Σαντορίνης.

Σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της κατοικίας παίζει η μορφή που έχει το ανάγλυφο του εδάφους και γενικά **η τοποθεσία**. Αν, π.χ., το έδαφος είναι οριζόντιο, χωρίς κλίση, ή έχει έντονη κλίση, τότε μπορούν να δημιουργηθούν δύο, τουλάχιστον, στάθμες στην κατοικία. Αν υπάρχει τμήμα με βραχώδες έδαφος, τότε είναι καλύτερα να κατασκευαστεί εκεί το κτίριο για καλύτερη θεμελίωση και αντοχή στο σεισμό, αλλά και για να μείνει το υπόλοιπο κομμάτι της γης για τη δημιουργία κήπου ή για καλλιέργεια. Από την άλλη μεριά, αν υπάρχει πολλή βλάστηση, με δένδρα π.χ., θα γίνει προσπάθεια να κοπούν τα λιγότερα ή να ενταχθεί ένα μέρος από αυτά στο σχεδιασμό του σπιτιού.

Όσον αφορά τη **θέα**, είναι το στοιχείο εκείνο που αποκαθιστά και διατηρεί τη σχέση του κλειστού χώρου του σπιτιού με το περιβάλλον του, μια σχέση που διακόπτεται με την παρεμβολή των τοίχων ή άλλων κατασκευών.

51. Δείγμα παραδοσιακής αρχιτεκτονικής. Αγροτική κατοικία στην Τήνο, κτισμένη στο βραχώδες τμήμα του εδάφους, έτσι ώστε το υπόλοιπο έδαφος να μείνει ελεύθερο για καλλιέργεια.

52. Απόλαυση της θέας μέσα από πολλά μικρά παράθυρα σε κατάλληλες θέσεις. Κατοικία στο Ακρωτήρι, Σαντορίνη.

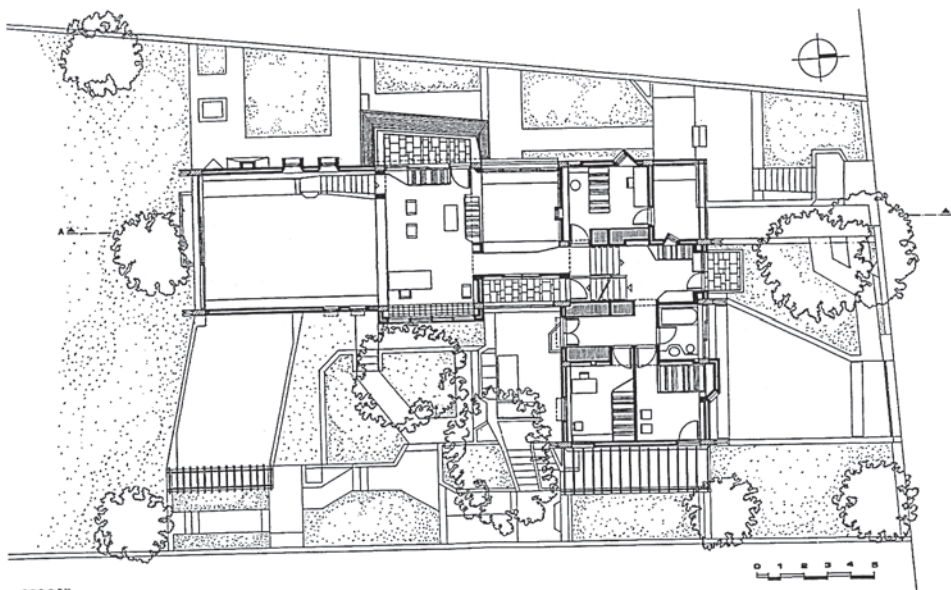
53-54. Ένταξη της κατοικίας σε οικόπεδο με έντονη βλάστηση. Το σχήμα Γ της κατοικίας έχει επηρεαστεί σημαντικά από την ύπαρξη των δύο μεγάλων πεύκων. Κατοικία στη Νέα Πεντέλη, Αττική.

Συνήθως, δεν υπάρχει μία μόνο θέα -κυρίως για κατοικίες που κτίζονται με “πανταχόθεν ελεύθερο” σύστημα δόμησης- υπάρχει όμως λιγότερο ή περισσότερο ενδιαφέρουσα θέα. Προς αυτή την τελευταία θα πρέπει να στρέφονται οι καθημερινοί χώροι, όπου η οικογένεια περνά τις περισσότερες ώρες, καθώς και ένα μέρος από τους υπαίθριους χώρους της κατοικίας. Καλό, πάντως, είναι να υπάρχουν ανοίγματα σε διαφορετικές πλευρές του χώρου, έτσι ώστε να μη χάνεται η επαφή με το περιβάλλον, ενώ, παράλληλα, να εξασφαλίζεται η δυνατότητα για τη δημιουργία ρεύματος, που κάνει δροσερό το χώρο.

Μεγάλη σημασία έχει το **μέγεθος** και η **θέση του ανοίγματος** από το οποίο απολαμβάνουμε μία θέα. Προκειμένου να χαρούμε την εικόνα, π.χ., της θάλασσας από ψηλά, ίσως δεν είναι πάντα πιο κατάλληλη η περίπτωση ενός μεγάλου συνεχόμενου ανοίγματος (τζαμαρίας). Τα τεράστια παράθυρα παγιδεύουν μια όμορφη θέα, την κάνουν σιγά σιγά να ξεθωριάσει και να μετατραπεί σε ένα είδος “ταπετσαρίας”.

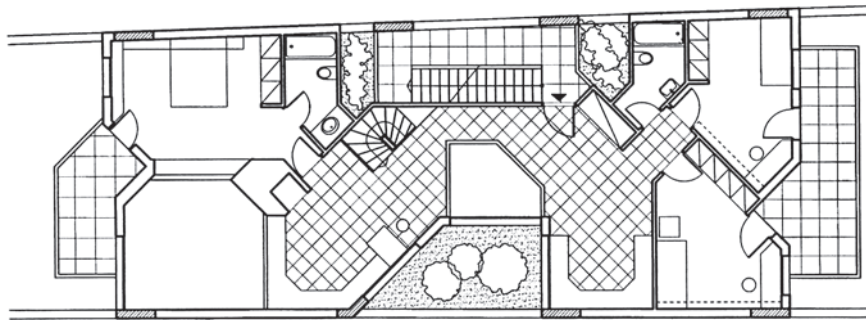
Αντίθετα, τα μικρά ανοίγματα που είναι τοποθετημένα σε χώρους κίνησης και μετάβασης (περάσματα, διαδρόμους, χώρους εισόδου, σκάλες και αλλού) συντελούν, ώστε η θέα να αποκτά δύναμη και διάρκεια στη μνήμη μας, έτσι όπως τη βλέπουμε στιγμιαία, κάποιες φορές τη μέρα, κινούμενοι μέσα στο χώρο.

3.3 Μετρικές σχέσεις - κανάβος - κλίμακα

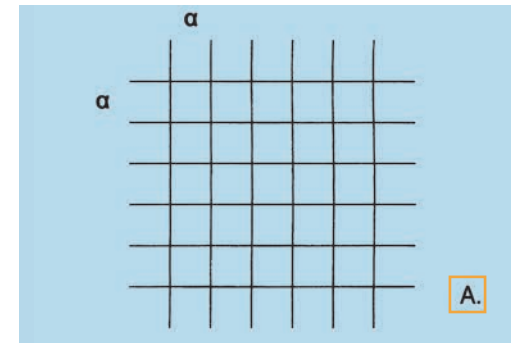
Σε κάθε κτίριο, και πολύ περισσότερο σε ένα κτίριο κατοικίας - στο οποίο υπάρχουν πολλές και ποικίλες λειτουργίες που πρέπει να ικανοποιηθούν - είναι απαραίτητο να υπάρχει ένας τρόπος **οργάνωσης της λειτουργίας** και, στη συνέχεια, της **κατασκευής**. Ένα εργαλείο που βοηθά πολύ σημαντικά στην περίπτωση αυτή είναι ο **κανάβος**.

Ο κανάβος είναι ένα πλέγμα που βασίζεται σε ένα **σύστημα αξόνων**, οι οποίοι, συνήθως, τέμνονται μεταξύ τους κάθετα· το πλέγμα αυτό μπορεί να απλώνεται στις δύο ή και στις τρεις διαστάσεις. Η διάσταση του κανάβου, ο **εμβάτης**, όπως λέγεται, μπορεί να είναι ίδιος και στις δύο πλευρές του κανάβου (τετραγωνικός) ή όχι (ορθογωνικός), αν πρόκειται για σύστημα αξόνων που τέμνονται κάθετα. Υπάρχουν και περιπτώσεις με σύστημα τριών αξόνων (τριγωνικός κανάβος).

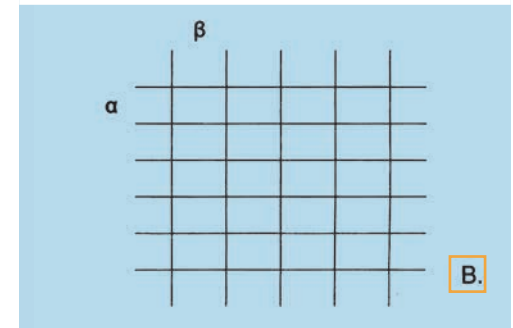

56. Σχεδιασμός κατοικίας με δύο συστήματα κανάβου. Κατοικία στην Αγία Παρασκευή.

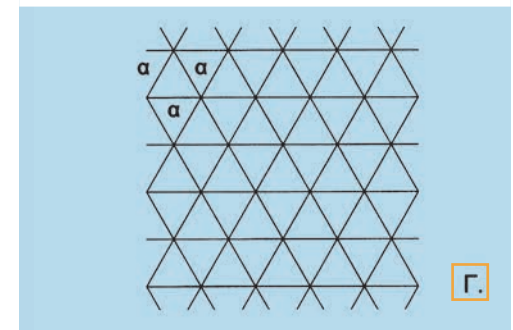
Το **μέγεθος** του εμβάτη καθορίζεται βασικά από το είδος της δραστηριότητας που πραγματοποιείται σε ένα χώρο. Άρα, όπως είναι φυσικό, ο αντίστοιχος **εξοπλισμός** θα παίξει αποφασιστικό ρόλο στο να οριστεί με ακρίβεια η τελική διάσταση του εμβάτη, που μπορεί να είναι το κοινό πολλαπλάσιο ή ο ελάχιστος κοινός διαιρέτης των αντίστοιχων μεγεθών.

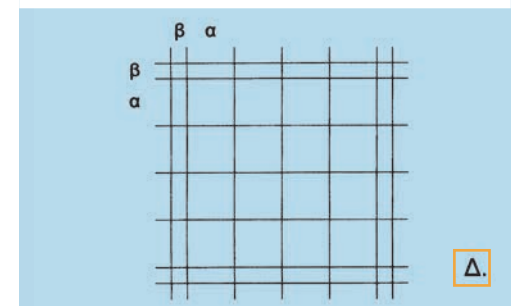
A.

B.

Γ.

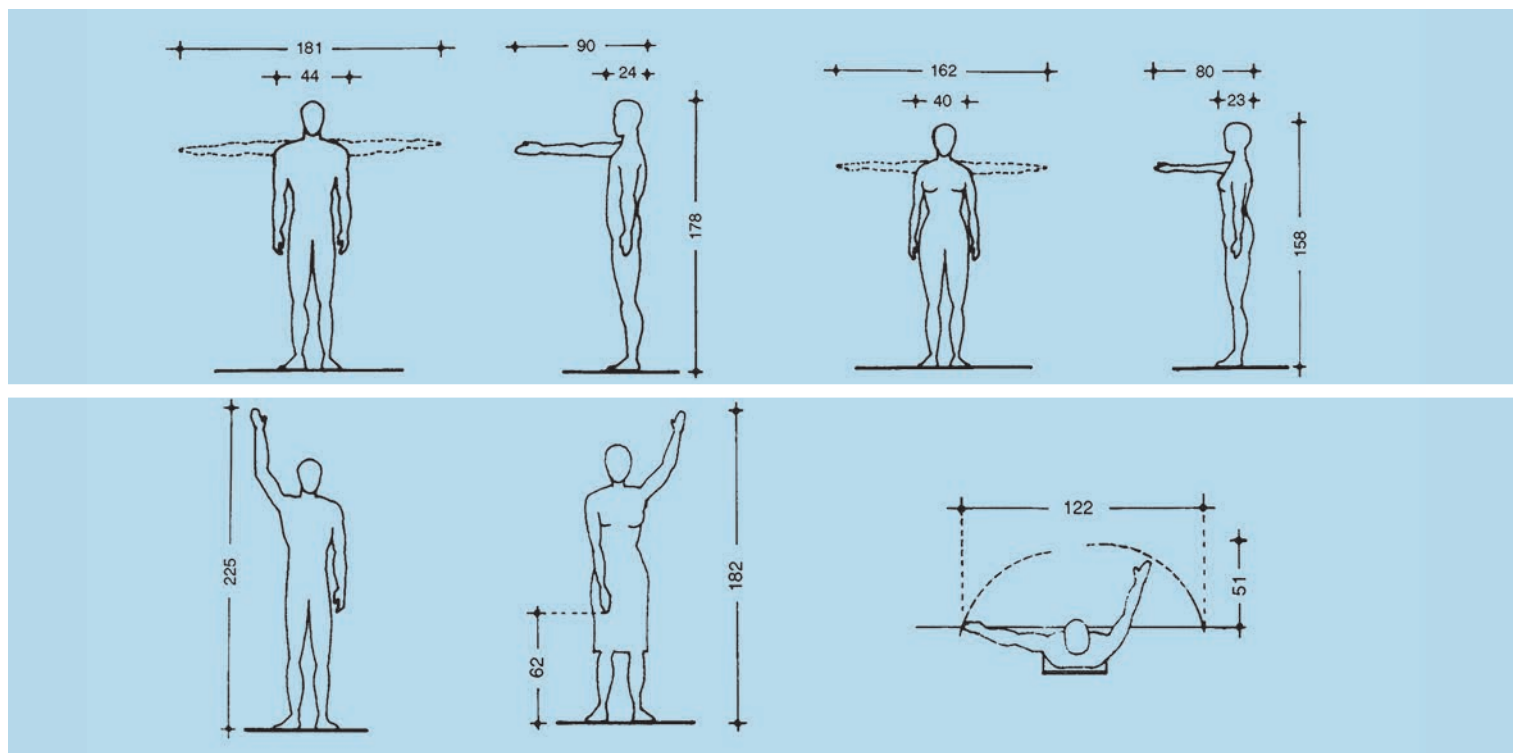
Δ.

55. Τα είδη του κανάβου: Α. τετραγωνικός, Β. ορθογωνικός, Γ. τριγωνικός, Δ. με ζώνες υποστυλωμάτων.

Με τη βοήθεια του κανάβου μπορούμε να σχεδιάσουμε το χώρο και τα στοιχεία του (ανοίγματα, τον εξοπλισμό του, την πλακόστρωση του κτλ.), χρησιμοποιώντας τον ανάλογο αριθμό εμβατών ή τα πολλαπλάσια τους.

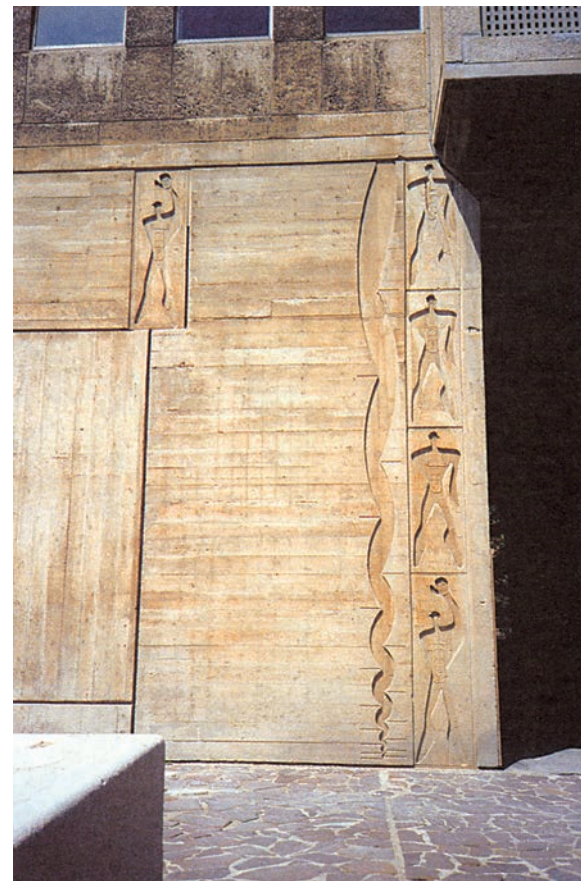
Πρέπει να τονίσουμε ότι σε καμιά περίπτωση η χρησιμοποίηση του κανάβου δεν αποτελεί υποχρέωσή μας. Και ακόμη ότι δεν υπάρχει ένας και μοναδικός κανάβος για όλες τις περιπτώσεις. Επιλέγεται κατ' αρχήν κάποιος και δουλεύεται μαζί και ταυτόχρονα με τη σύνθεση και με το σχεδιασμό του χώρου. Για την περίπτωση, π.χ., μιας κατοικίας μπορεί ο εμβατής να κυμαίνεται από 0,60 μ. (πλάτος πάγκου κουζίνας, ντουλάπας για ρούχα κ.ά.) μέχρι 1,20 μ. (πολλαπλάσιο των προηγούμενων). Ένα δόκιμο μέγεθος εμβατή για κατοικία είναι και το 0,90μ, που αντιστοιχεί σε πλάτος κρεβατιού ή πόρτας. Αν έχουμε να σχεδιάσουμε ένα τμήμα της κατοικίας, π.χ. το χώρο προετοιμασίας του φαγητού (κουζίνα), ο εμβατής δε θα ξεπεράσει το 0,60 του μέτρου, μπορεί να είναι και μικρότερος, π.χ. 0,30 μ. (ράφι), ή να έχει κάποια άλλη διάσταση (υποπολλαπλάσιο των διαστάσεων του διατιθέμενου χώρου).

57. Βασικές ανθρωπομετρικές σχέσεις.

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω, οι **μετρικές σχέσεις** που αναπτύσσονται στα επιμέρους στοιχεία του χώρου ορίζονται από τις δραστηριότητες που κάνει ο άνθρωπος, από τον ίδιο, δηλαδή, τον άνθρωπο για τον οποίο σχεδιάζεται ο χώρος. Γι' αυτό καλό είναι να γνωρίζουμε ορισμένα στοιχεία σχετικά με το χώρο που καταλαμβάνει ο άνθρωπος, όταν κινείται, όταν κάθεται, όταν κοιμάται, όταν εργάζεται κτλ. Έτσι, θα μπορούμε να προσδιορίζουμε το ύψος ενός καθίσματος, ενός τραπεζιού, τις ελάχιστες διαστάσεις ενός κρεβατιού, το πλάτος ενός γραφείου, το ύψος ενός διαδρόμου κτλ. Η συσχέτιση των μεγεθών αυτών με τον άνθρωπο είναι αυτή που δίνει κλίμακα στο χώρο και τον κάνει πιο φιλικό, πιο εύκολα κατανοητό, πιο οικείο.

Ένας μεγάλος αρχιτέκτονας, ο Le Corbusier, προσπάθησε να εφαρμόσει στην αρχιτεκτονική του το Modulor, ένα σύστημα που βασίζεται σε μετρήσεις του ανθρώπινου σώματος και των δραστηριοτήτων του ανθρώπου.

58. Το Modulor του Le Corbusier στην είσοδο της πολυκατοικίας στη Μασσαλία.

59. Οι τοίχοι αποκτούν βάθος χάρη στα ράφια και στις θυρίδες. Κατοικία στον Οξύλιθο της Εύβοιας.

3.4.1 Τα στοιχεία του χώρου

Ένα κτίριο όπως η κατοικία ορίζεται από κάποια **δομικά στοιχεία**, όπως είναι οι τοίχοι, το δάπεδο, και η οροφή, τα οποία αποτελούν το περίβλημα του κτιρίου και τα όρια ανάμεσα στον κλειστό και στον ανοικτό χώρο. Ακόμη, υπάρχουν τα ανοίγματα (πόρτες, παράθυρα) και οι σκάλες, αν υπάρχουν περισσότερες από μία στάθμες στην κατοικία.

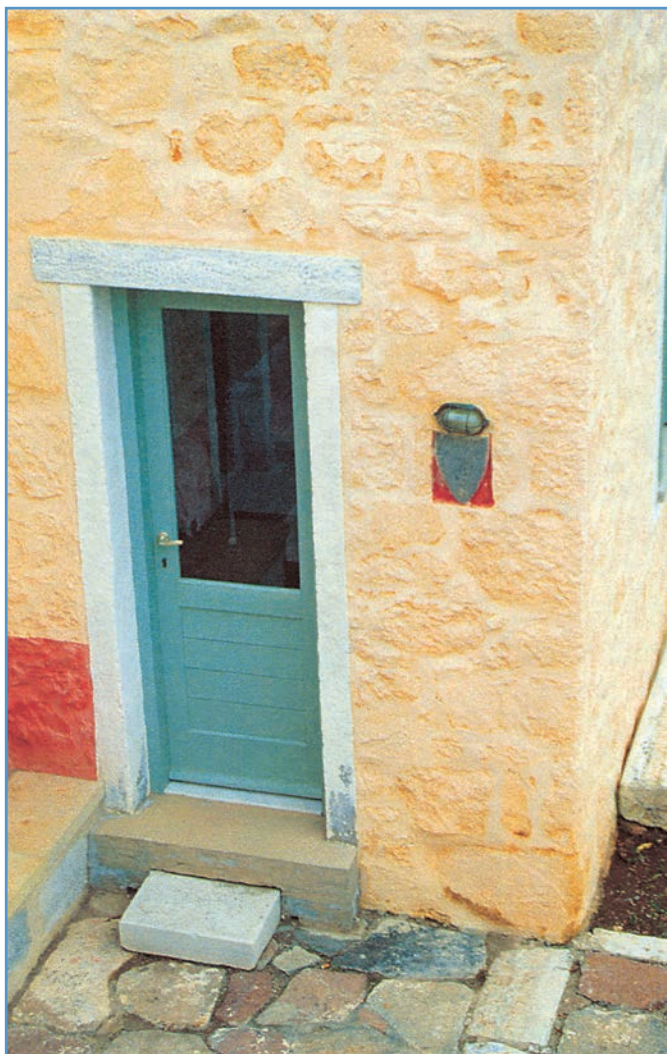
ΟΙ ΤΟΙΧΟΙ

Οι **τοίχοι**, τα κατακόρυφα επίπεδα που ορίζουν τους χώρους της κατοικίας, ως **επιφάνειες** που είναι, έχουν ανεπτυγμένες τις δύο διαστάσεις, μήκος και ύψος, δεν παύουν όμως να έχουν και μία τρίτη διάσταση, το **πάχος**, το οποίο μπορεί να παίζει μερικές φορές σημαντικό ρόλο στη θερμομόνωση, στον εξοπλισμό του χώρου και αλλού. Στο πάχος αυτό μπορούν να δημιουργηθούν θυρίδες, ράφια, στα οποία μπορούν να τοποθετηθούν προσωπικά αντικείμενα, που θα δώσουν μια **ταυτότητα** στο χώρο. Οι τοίχοι έχουν, τελικά, να πουν μια ιστορία για τους ανθρώπους που κατοικούν το χώρο και αφήνουν τα σημάδια τους πάνω σ' αυτούς.

Η επιφάνεια των τοίχων μπορεί να είναι ουδέτερη και αδιάφορη ή να ζωντανέψει από την υφή του υλικού και από το χρώμα, από τις σκιές που μπορεί να δημιουργούνται επάνω τους, από ένα άνοιγμα σε κάποιο σημείο τους κτλ.

60. Θυρίδες σε τοίχους στην παραδοσιακή αρχιτεκτονική, όπου μπορούν να τοποθετηθούν προσωπικά αντικείμενα, τα οποία δίνουν ταυτότητα στο χώρο. Αγροτική κατοικία στην Τήνο.

61. Πέτρινος τοίχος με σοβά και χρώμα. Κατοικία στο Σφεντούρι, Αίγινα.

62. Τοίχος από τούβλο εμφανές. Διακρίνεται ο σκελετός από μπετόν αρμέ. Κατοικία στη Φιλοθέη, Αθήνα.

ΤΟ ΔΑΠΕΔΟ

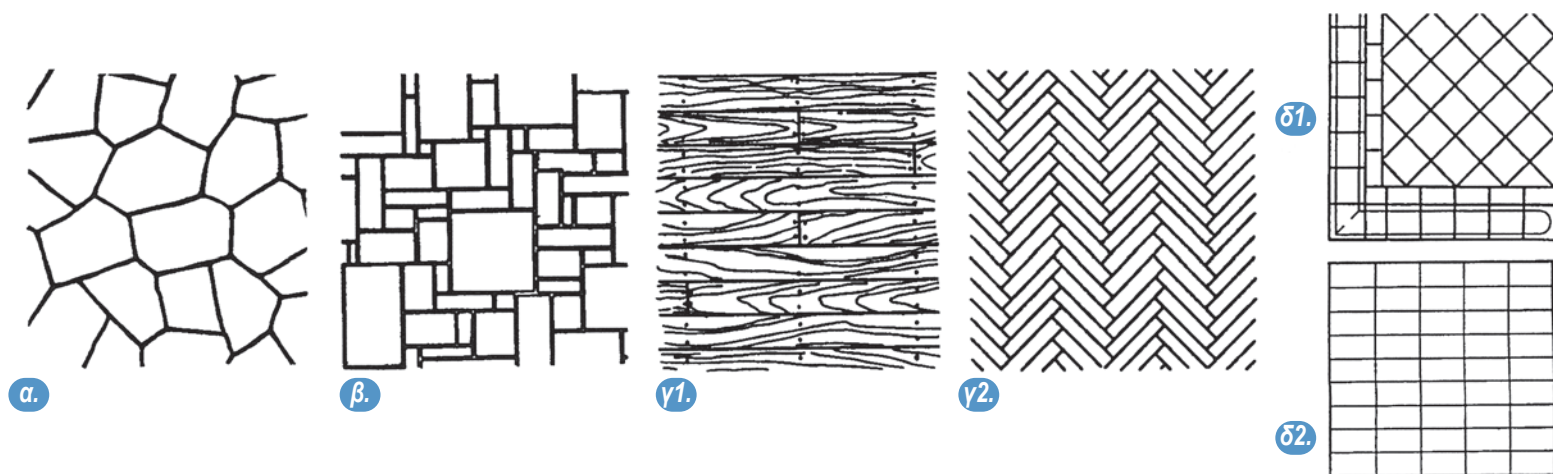
Το **δάπεδο** είναι το προς τα κάτω όριο του χώρου με τη γη ή με κάποιο άλλο χώρο. Δεν είναι πάντα ενιαίο, αλλά μπορεί να σπάει σε δύο ή σε περισσότερα επίπεδα με **υψομετρικές διαφορές**, ανάλογες με την οργάνωση του χώρου και με τη σχέση που θέλουμε να έχουν μεταξύ τους τα διάφορα τμήματά του· ανάλογα, δηλαδή, με το πόσο κοντά θέλουμε να είναι ή σε τι βαθμό να απομονώνονται.

Το δάπεδο στρώνεται με **υλικά** ανάλογα με τη χρήση του χώρου. Πάντως, πρέπει να είναι άνετο, ζεστό στην αφή και οικείο αλλά και αρκετά σκληρό, για να αντέξει, και εύκολο στο καθάρισμα, ειδικά σε χώρους όπως είναι, π.χ., η κουζίνα, το λουτρό κ.ά.

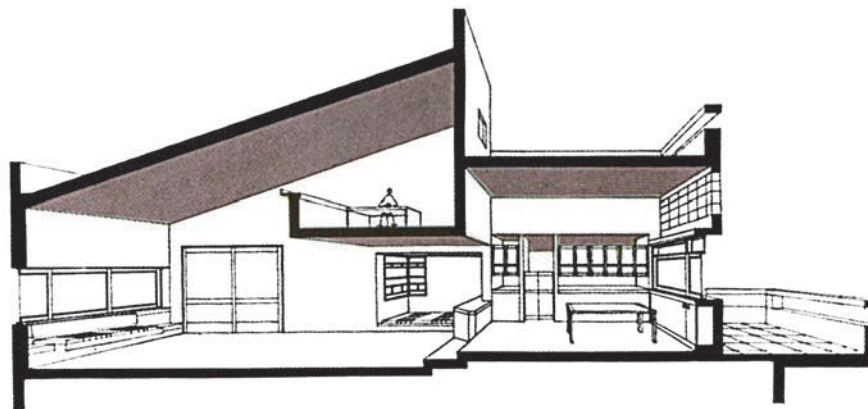
Επίσης, ανάλογα με την υφή και με το χρώμα του υλικού δημιουργείται και η αντίστοιχη ατμόσφαιρα στο χώρο (ξύλο, πλακάκι, μάρμαρο). Αν το δάπεδο στρώνεται με πλάκες, τότε πρέπει να δοθεί η ανάλογη προσοχή στην πλακόστρωση: στο μέγεθος και στο είδος της πλάκας ή του πλακακιού, στο χρώμα, στα σχέδια και στα σχήματα της πλακόστρωσης, γιατί αυτά θα επηρεάσουν την εικόνα που θα δώσει ο χώρος.

64. Δάπεδο από ξύλο.

63. Είδη δαπέδων: α. Σχιστολιθικές πλάκες β. Πέτρα γ1. Ξύλινες σανίδες γ2. Ξύλο ραμποτέ δ1 - δ2. Κεραμικό πλακάκι.

65. Η οροφή, όπως και το δάπεδο, δεν είναι απαραίτητο να είναι ενιαία.

Η ΟΡΟΦΗ

Η **οροφή** είναι το τελείωμα του χώρου προς τα πάνω και, πολλές φορές, προς τα έξω, προς τον ανοιχτό χώρο. Στην τελευταία περίπτωση θα λέγαμε ότι αποτελεί και την “πέμπτη όψη” του κτιρίου, γι’ αυτό και έχει μεγάλη σημασία.

Δεν είναι απαραίτητο ο χώρος να είναι έχει το ίδιο ύψος παντού. Ανάλογα με την οργάνωσή του, αν υπάρχουν, δηλαδή, διακεκριμένες περιοχές-γωνιές μέσα στο χώρο ή και διαφορετικοί χώροι-δωμάτια, θα μπορούσε να έχει ο καθένας **διαφορετικό ύψος**, αυτό που αρμόζει καλύτερα στη λειτουργία του.

Επίσης, δεν είναι απαραίτητο η οροφή να είναι πάντα οριζόντια. Η κατοικία μπορεί να έχει **στέγη** με κλίσεις (μονόριχτη, δίριχτη, τετράριχτη κτλ.). Τα υλικά από τα οποία κατασκευάζεται η στέγη είναι μπετόν αρμέ, ξύλο, σίδηρο. Η επικάλυψη γίνεται με κεραμίδια, κάτω από τα οποία μπορεί να τοποθετηθεί θερμομόνωση.

66. Ταβάνι ζωγραφισμένο σε παραδοσιακή κατοικία της Κάσου.

67. Το δώμα, η “πέμπτη” όψη του κτιρίου. Κατοικία στο Σφεντούρι, Αίγινα.

68. Κατοικίες με δώματα στον Πύργο της Τήνου.

69. Κατοικίες με στέγες στην Ανάβρα Μαγνησίας.

71. Λεπτομέρεια κατοικίας, όπου διακρίνουμε παράθυρο ξύλινο, συρόμενο. Οι τοίχοι είναι από λιθοδομή και από επιχρισμένη οπτοπλινθοδομή (τούβλα). Ο φέρων οργανισμός (υποστυλώματα και δοκάρια) είναι από μπετόν ανεπίχριστο.

70. Τύποι ανοιγμάτων:

Α. Υαλοστάσια (τζαμιλίκια): α. ανοιγόμενο, β1. συρόμενο κατακόρυφα, γ1. περιστρεφόμενο περί οριζόντιο άξονα, γ2. περιστρεφόμενο περί κατακόρυφο άξονα.

Β. Παντζούρια: α1. ανοιγόμενο (γαλλικό), α2. ανοιγόμενο “γερμανικό”, β. συρόμενο, γ. ρολό.

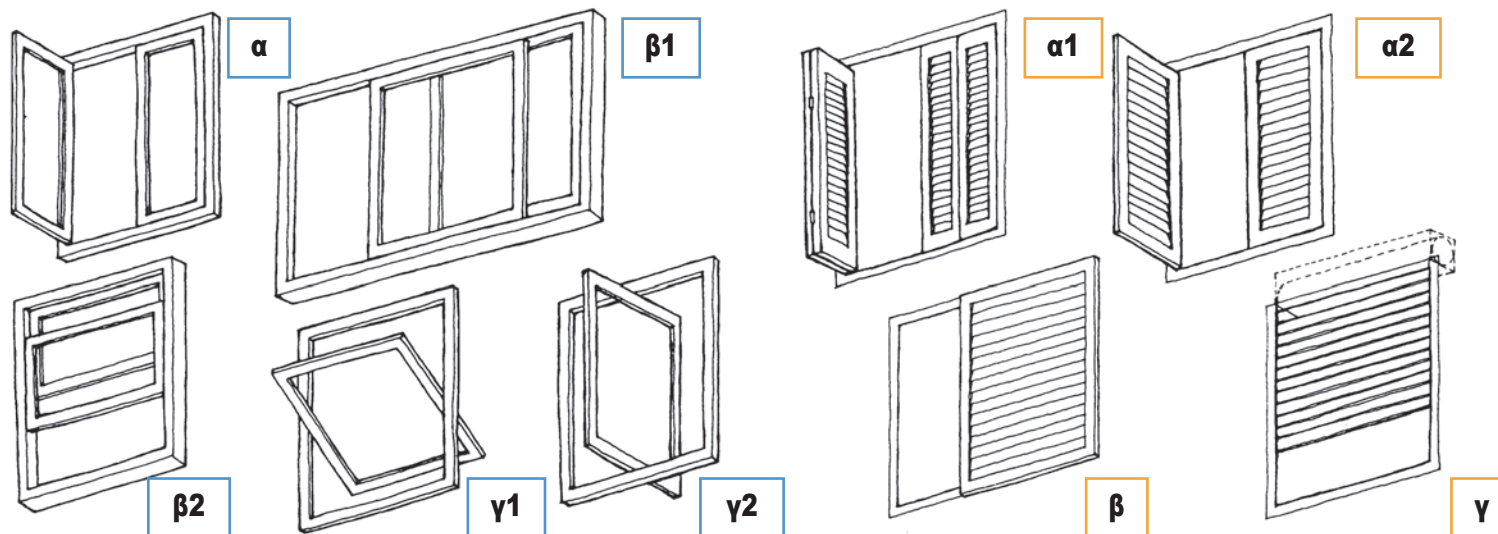
ΤΑ ΑΝΟΙΓΜΑΤΑ

Τα **ανοίγματα** ή κουφώματα έχουν πολύ μεγάλη σημασία για τη διαμόρφωση του εσωτερικού χώρου της κατοικίας. Είναι τα σημεία με τα οποία επικοινωνούν οι χώροι μεταξύ τους και με το εξωτερικό περιβάλλον. Από τη θέση τους, από τον τρόπο που ανοίγουν, από το υλικό τους, το χρώμα τους και τις αναλογίες τους εξαρτάται:

- η σχέση της κατοικίας με το ύπαιθρο, τον ήλιο και το φως,
- η σχέση των χώρων μεταξύ τους,
- οι δυνατότητες που δίνουν για οργάνωση του κάθε χώρου,
- οι δυνατότητες για τοποθέτηση των επίπλων,
- η κίνηση μέσα στο χώρο

και άλλα πολύ σημαντικά πράγματα, που πρέπει να σκεφτόμαστε, προκειμένου να αποφασίσουμε σχετικά με τα ανοίγματα της κατοικίας.

Υπάρχουν δύο βασικές κατηγορίες ανοιγμάτων: οι πόρτες, εσωτερικές και εξωτερικές, και τα παράθυρα. Από τις πρώτες μπορεί κανείς να μετακινηθεί από τον ένα χώρο στον άλλο ή να βγει στον εξωτερικό χώρο, ενώ από τα παράθυρα μπορεί να δει κανείς έξω, αλλά δεν αποκλείεται και να τοποθετήσει μπροστά από αυτά διάφορα αντικείμενα (σώμα καλοριφέρ, ντουλάπι, καθίσμα κ.ά.).

Οι πόρτες και τα παράθυρα κάθε κατοικίας έχουν διάφορα μεγέθη, ανάλογα με την κάθε περίπτωση, και ποικίλους τρόπους λειτουργίας· υπάρχουν:

- ανοιγόμενα,
- συρόμενα, οριζόντια ή κατακόρυφα,
- ανακλινόμενα,
- περιστρεφόμενα περί άξονα, οριζόντιο ή κατακόρυφο, κτλ.

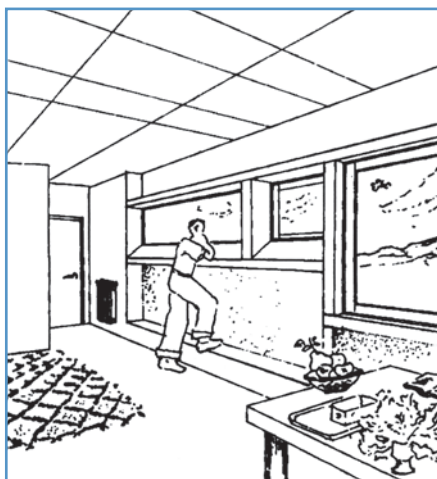
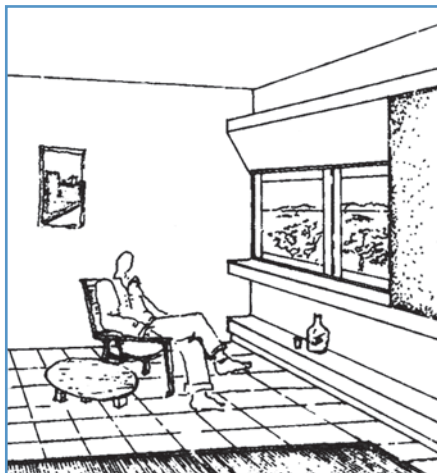
Την ίδια ποικιλία συναντάμε και στα “σκούρα” των παραθύρων, στα παντζούρια, όπως τα λέμε. Υπάρχουν φύλλα με περσίδες, ανοιγόμενα μεγάλα (γερμανικά) ή μικρά (γαλλικά), συρόμενα (εσωτερικά στους τοίχους ή εξωτερικά), ρολά ανασυρόμενα κ.ά.

72. Πόρτα μπαλκονιού.

73. Εξωτερική πόρτα σε παραδοσιακή κατοικία.

74. Η διαμόρφωση της ποδιάς και του πρεκιού στα ανοίγματα μπορεί να είναι τέτοια, ώστε να αποκαθιστά την επιθυμητή σχέση ανάμεσα στον κλειστό και στον ανοικτό χώρο. Μπορεί δηλαδή η ποδιά να είναι χαμηλή, ώστε να έχουμε καλύτερη θέα, να είναι φαρδιά, ώστε να ακουμπάμε πάνω της διάφορα αντικείμενα κτλ.

Ανάλογα με τη θέση και με το χώρο που βρίσκεται το παράθυρο αλλά και με τη σχέση που θέλουμε να έχει με τον εξωτερικό χώρο διαμορφώνεται και το ύψος της **ποδιάς** (κάτω μέρος παραθύρου) ή του **πρεκιού** (πάνω μέρος). Αν θέλουμε, π.χ., να έχουμε καλύτερη θέα, μπορεί η ποδιά να γίνει 0,30-0,35 μ. ή και πιο φαρδιά, ώστε να μπορεί κάποιος να κάθεται σ' αυτήν ή να ακουμπά διάφορα αντικείμενα. Εννοείται ότι σε περίπτωση που το παράθυρο βρίσκεται ψηλά σε σχέση με το έδαφος θα πρέπει να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα προστασίας (π.χ. κάγκελα).

Ακόμη, το παράθυρο μπορεί να σχηματίζει προεξοχή τζαμωτή, έτσι ώστε να απολαμβάνει κανείς το φως και τη θέα.

75-76-77. Τρεις περιπτώσεις κατοικιών με διαφορετική άποψη στη διάταξη των ανοιγμάτων:

A. Κατοικία μεσοπολέμου με σύγχρονη προσθήκη, Εξάρχεια, Αθήνα.

B. Μονοκατοικία στο Μενίδι, Αττική.

Γ. Κατοικία στην Ανάβρα της Μαγνησίας.

B

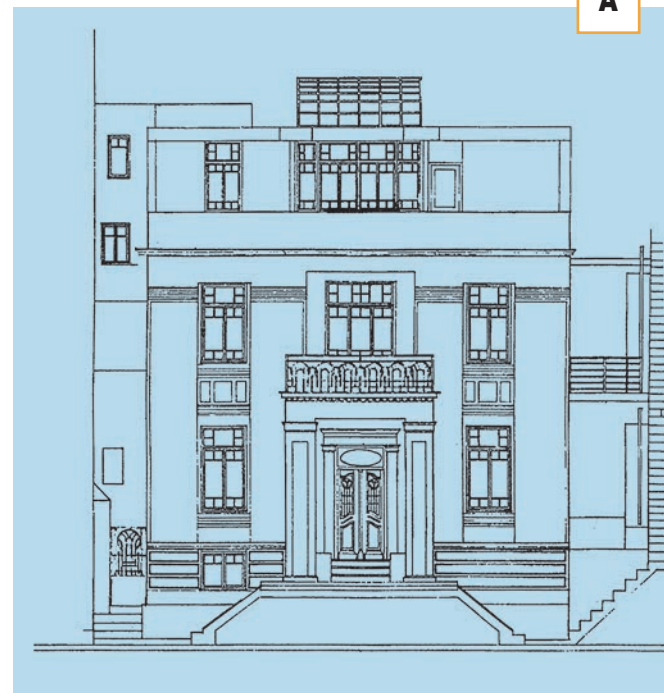

Τα κουφώματα (τζαμιλίκια και παντζούρια) κατασκευάζονται από διάφορα **υλικά** όπως ξύλο, μέταλλο (αλουμίνιο, σίδηρο κ.ά.), συνθετικές ύλες κ.ά. Για λόγους θερμομόνωσης τα τζάμια σήμερα κατασκευάζονται διπλά.

Πρέπει να σημειώσουμε ότι τα ανοίγματα σε κάθε κτίριο κατοικίας ακολουθούν ορισμένους **τύπους**, των οποίων η μορφή και οι διαστάσεις προκύπτουν από το υλικό, από τον τρόπο λειτουργίας και από τις μετρικές σχέσεις (αναλογίες) που έχει το άνοιγμα με το υπόλοιπο κτίριο.

A

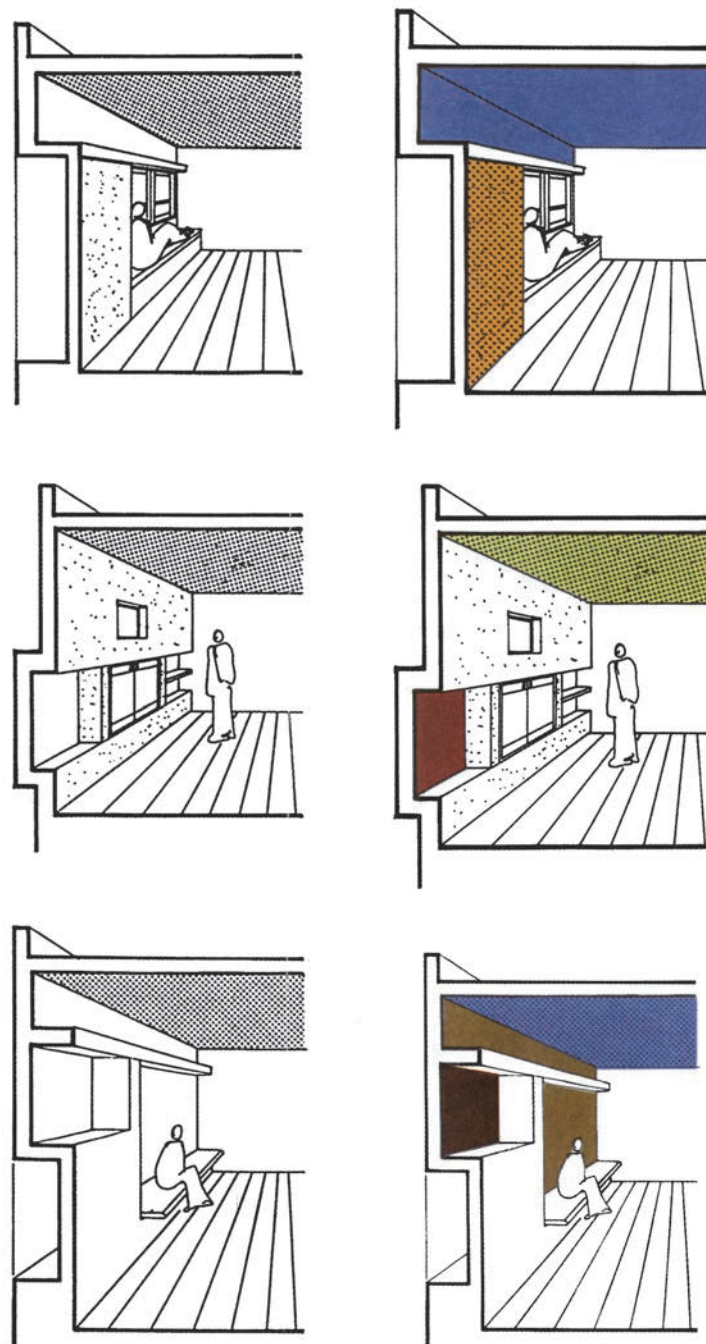

75-76-77. Τρεις περιπτώσεις κατοικιών με διαφορετική άποψη στη διάταξη των ανοιγμάτων:

A. Κατοικία μεσοπολέμου με σύγχρονη προσθήκη, Εξάρχεια, Αθήνα.

B. Μονοκατοικία στο Μενίδι, Αττική.

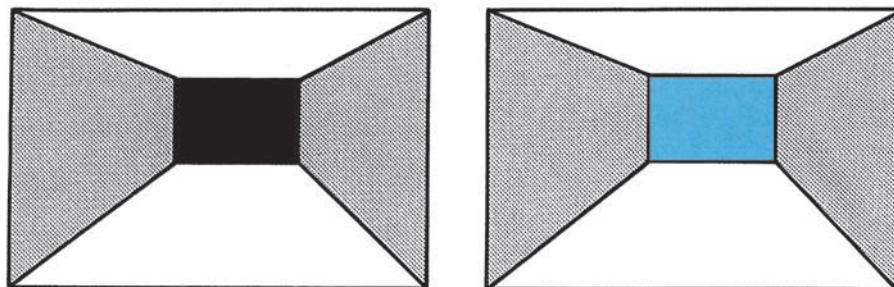
Γ. Κατοικία σε χωριό της Μαγνησίας.

78. Απόψεις του χώρου πριν από το χρωματισμό και μετά από αυτόν.

3.4.2 Το χρώμα και η επίπλωση - Εξοπλισμός

Ο χώρος ολοκληρώνεται και με άλλα στοιχεία εκτός από εκείνα που αναφέρθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο, ανάμεσα στα οποία βασικό ρόλο παίζει το **χρώμα**. Τέλος, στη διαμόρφωση του χώρου της κατοικίας βασική σημασία έχει η **επίπλωση** και ο **εξοπλισμός**, μόνιμος και κινητός.

79. Ο τοίχος μοιάζει να «βγαίνει» εμπρός με το μαύρο χρώμα, ενώ «απομακρύνεται» με το ανοικτό μπλε.

ΤΟ ΧΡΩΜΑ

Το **χρώμα** είναι για τον άνθρωπο μια **ζωτική ανάγκη** όπως το νερό και η φωτιά. Σε κάθε περίοδο της ιστορίας του ο άνθρωπος συντρώφευε τις χαρές του και γενικά τις πράξεις του με το χρώμα. Το αίσθημα της χαράς, της δύναμης, της δράσης τονώνεται και διευρύνεται με το χρώμα. Άρα, ο ρόλος του χρώματος δεν είναι απλώς διακοσμητικός, είναι λειτουργικός, ψυχολογικός.

Από την άλλη μεριά, το χρώμα είναι ένα **στοιχείο “φινιρίσματος”** του χώρου και των αντικειμένων, του μόνιμου εξοπλισμού της κατοικίας. Είναι κάτι που μπορεί να αναδείξει το χώρο, να “διορθώσει” κάποιες ατέλειες του, να τονίσει τα χαρακτηριστικά του και να τον κάνει πιο “ευανάγνωστο” και πιο ευχάριστο σ’ αυτόν που τον χρησιμοποιεί. Με το χρώμα είναι δυνατό να κάνουμε έναν τοίχο να φαίνεται ότι “βγαίνει” εμπρός (π.χ. ένας μαύρος τοίχος) ή ότι απομακρύνεται (μπλε ανοικτός) κτλ. Το χρώμα, όπως και η σκιά, κάνει τις σχέσεις των όγκων ορατές, αλλά δίνει, επίσης, την αίσθηση της κίνησης και κάνει έναν τοίχο να κινείται οπτικά.

80. Το χρώμα στην παραδοσιακή αρχιτεκτονική. Σαντορίνη.

Για τους λόγους αυτούς η **μελέτη του χρώματος** πρέπει να ξεκινά σχεδόν από την αρχή, μαζί με το σχεδιασμό του χώρου. Θα πρέπει να δοθεί προσοχή στα χρώματα που θα χρησιμοποιηθούν σε κάθε περίπτωση, στον τόνο / ένταση που θα έχουν, στο πού και σε τι έκταση θα τοποθετηθούν, ώστε να επιτύχουμε το αποτέλεσμα που θέλουμε.

Πρέπει να σημειώσουμε ότι η **παραδοσιακή αρχιτεκτονική** χρησιμοποίησε πάρα πολύ το χρώμα, σε αντίθεση με τη λανθασμένη αντίληψη ότι το αντιπροσωπευτικό - για ορισμένες, τουλάχιστον, περιοχές της Ελλάδας όπως τα νησιά των Κυκλάδων - χρώμα είναι το λευκό. Ειδικά στην παραδοσιακή κατοικία, σε όλους τους τύπους της, συναντάμε, πολλές φορές, σε έντονες αποχρώσεις και σε μεγάλες επιφάνειες, πολλά ζεστά γαιώδη χρώματα (κόκκινο και ώχρα) αλλά και ψυχρά (μπλε-λουλακί).

81. Το χρώμα στην παραδοσιακή αρχιτεκτονική. Αμπελάκια, Θεσσαλίας.

82-83. Το χρώμα στη σύγχρονη αρχιτεκτονική. Επάνω, κατοικία στην Ανάβρα Μαγνησίας. Κάτω, κατοικία στην Πεντέλη, Αττική.

84. Το χρώμα στη σύγχρονη αρχιτεκτονική. Εσωτερικό κατοικίας στην Ανάβρα Μαγνησίας.

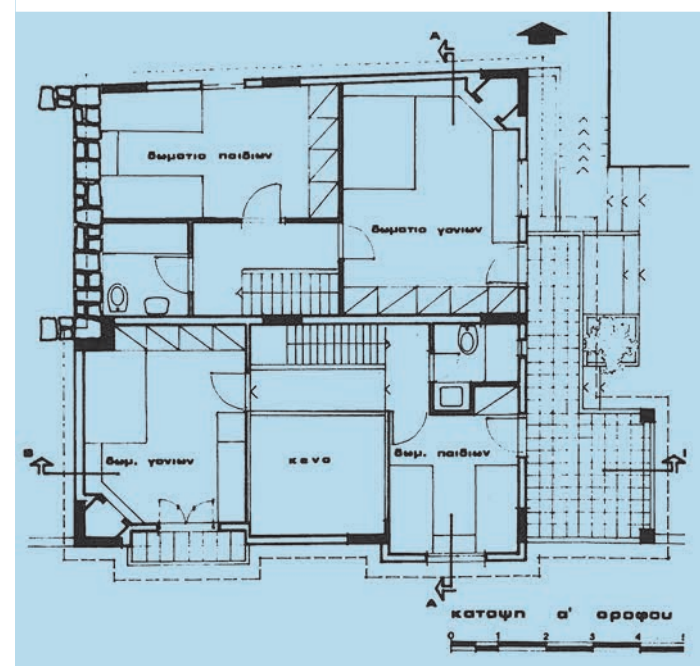
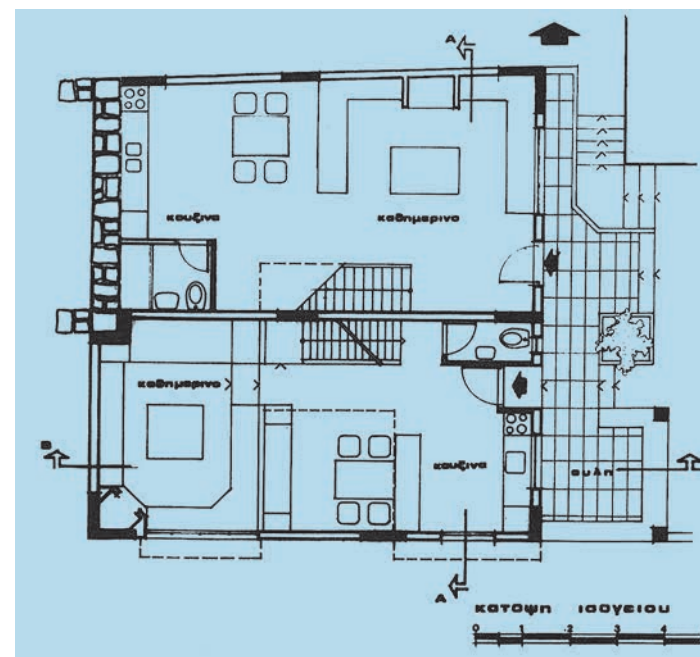
Η ΕΠΙΠΛΩΣΗ - ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ

Ένα στοιχείο που δεν ανήκει στα δομικά στοιχεία του χώρου, αλλά είναι πολύ σημαντικό, γιατί ολοκληρώνει το χώρο, είναι η **επίπλωση** (τραπέζια, καθίσματα, κρεβάτια κ.ά.) και, γενικότερα, ο **εξοπλισμός** (ντουλάπια, πάγκοι κ.ά.) του χώρου.

Με την επίπλωση προσπαθούμε να κάνουμε το χώρο “κατοικήσιμο”. Τα έπιπλα διαμορφώνουν ένα χώρο και εκφράζουν τη σημασία του, γι’ αυτό και η επίπλωση συνδέεται με τις συνήθειες και τους **τρόπους ζωής**, αλλά συγχρόνως εκφράζει και την ιδεολογία μιας εποχής.

Τα έπιπλα ορίζουν περιοχές με διαφορετική χρήση. Ας μη ξεχνάμε ότι ο χώρος συντίθεται από τις **δραστηριότητες** που γίνονται σ’ αυτόν, από τον εξοπλισμό τους αλλά και από την **κίνηση** που οδηγεί και συνδέει τη μία δραστηριότητα με την άλλη. Κάθε δραστηριότητα απαιτεί την ανάλογη επίπλωση και το σχετικό εξοπλισμό. Το ίδιο και κάθε χώρος, ανάλογα με τις δραστηριότητες που γίνονται σ’ αυτόν.

Ενώ ο εξοπλισμός είναι συνήθως σταθερός, η επίπλωση μπορεί να είναι μόνιμη ή κινητή. Σε όλες τις περιπτώσεις επίπλωσης ή εξοπλισμού απαιτείται μια ορισμένη επιφάνεια, ώστε τα έπιπλα και τα σκεύη να μπορέσουν να λειτουργήσουν και να ικανοποιήσουν τη δραστηριότητα για την οποία προορίζονται.

85-86. Η επίπλωση και ο εξοπλισμός στην κατοικία.
Κατοικία στην Ανάβρα Μαγνησίας.

“Η αιχμαλωσία ενός αγοριού, η αλλαγή της θρησκείας και η σταδιοδρομία του στη διοίκηση δεν ήταν ασυνήθιστο φαινόμενο στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Η περίπτωση του Ισμαήλ Φερικ πασά υπήρξε ίσως ιδιαίτερη για πολλούς λόγους. Περίπου μισόν αιώνα μετά την αιχμαλωσία του επέστρεψε για να καταστείλει μια επανάσταση στη γενέτειρά του. Εκεί δολοφονήθηκε ή σκοτώθηκε ...” (από το οπισθόφυλλο του βιβλίου)

Από το μυθιστόρημα της Ρέας Γαλανάκη
“Ο ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΙΣΜΑΗΛ ΦΕΡΙΚ ΠΑΣΑ”

Την πρώτη μέρα των μαχών είδα από μακριά το σπίτι όπου είχα γεννηθεί.
.... μόλις το είδα, τότε ξαφνικά θυμήθηκα πως είχα ένα σπίτι.
Εξακολουθούσε να μου φαίνεται απίστευτο
ότι το σπίτι είχε επιζήσει και με περίμενε να επιστρέψω.
Γυρνούσα και το κοίταζα συνέχεια, εντάσσοντας το πάλι στο τοπίο του και ψάχνοντας ασταμάτητα τους πέτρινους τοίχους του.
Αποφάσισα να το επισκεφτώ το πρώτο θράδυ μετά τις μάχες

Βρήκα το κλειδί κάτω από την πέτρα που το κρύβαμε.
Η πόρτα άνοιξε τρίζοντας. Μπήκα και την έκλεισα. Έπειτα στήριξα την πλάτη μου πάνω στα χοντρά σανίδια της πόρτας αναζητώντας τον δικό της σκελετό από νερά του ξύλου, ρόζους και καρφιά. Τα δάκρυα με υποχρέωσαν να κλείσω τα μάτια
Διαπίστωσα πως η πόρτα, που πάνω της στηριζόμουν, είχε ψηλώσει, ενώ εγώ είχα μικρύνει σε παιδί. Μ' ένα δεξί χεράκι σκούπισα τα χείλια.
Αποσπάστηκα από την πόρτα και προσπάθησα να περπατήσω, νοιώθοντας αδύναμος και φθαρτός. Με το ίδιο χεράκι στηρίχτηκα στον τοίχο κι έκανα ένα γύρο στο σπίτι. Κοντά στην παραστιά έβγαλα μιά πέτρα από τον τοίχο, αλλά η σφεντόνα δεν ήταν πιά εκεί.
Δεν μπόρεσα να βρώ κανένα τεκμήριο, γιατί το σπίτι ήταν άδειο από κάθε αντικείμενο, μολονότι συνέβαινε να τα θυμάμαι όλα με απίστευτη διαύγεια, τα λίγα όσα αποτελούσαν το νοικοκυριό ενός αγροτικού σπιτιού και την ανάπαυση των καταπονημένων μας σωμάτων.
Μιά σχεδόν ανεπαίσθητη ομολογία των οριζόντιων, των κάθετων και της καμπύλης, πως απουσίασαν τα αισθήματα. Κάτι σαν σκόνη ή σαν ιστός αράχνης στις γωνίες. Με το ίδιο χεράκι όφειλα να παραμερίσω τα πέπλα τους.
Προχώρησα και στάθηκα ακριβώς στη μέση της κεντρικής κάμαρας. Ανοίξα μιά μικρή λακκούβα στο πατημένο ξερό χώμα του δαπέδου, αλλά δεν είχα όσα χρειαζόμουν, ούτε άλλο αίμα από το δικό μου. Χάραξα με το γιαταγάνι το λεπτό δέρμα του καρπού, κι άφησα να χυθούν μερικές σταγόνες μέσα στη λακκούβα. Υστερα κάθησα και περίμενα τα λόγια.
Τέλος, πολύ αργά, σαν ένα τυχαίο τίναγμα του βλέφαρου, οι οριζόντιες, οι κάθετες και η καμπύλη άρχισαν να τρέμουν, ώσπου άρχισαν να χύνουν τη σαφήνεια της γραμμής τους στο χώμα, ζωντανεύοντας το αναμεταξύ τους κενό. Ηρθαν οι γνώριμες φωνές ανθρώπων, των σπιτίσιων ζώων, ο ήχος του καιρού, των τραγουδιών, του κάματου, του πένθους και των εορτών. Έπειτα ήρθαν μυρωδιές του σώματος, του δέντρου, του υφάσματος, της χειμωνιάτικης φωτιάς, του θερισμένου κάμπου και των ώριμων μήλων - αυτή πλημμύρισε το σπίτι, όπως τότε, και γύρισε στο κόκκινο. Στο φως των μήλων είδα το χέρι της, (της μάννας) που είχε σταματήσει στο αδράχτι, να στρίβει επιτέλους τα δάχτυλα, και το χέρι του πατέρα, που είχε σταματήσει στο χαλινάρι, να λυγίζει επιτέλους τον καρπό.

Κοιμήθηκα φαίνεται εκεί που είχα καθήσει, πάνω στο χώμα. Αγαπούσα το σπίτι και αγαπιόμουν από αυτό, πως αλλοιώς θα γινόταν να δω τους ίσκιους να σεργιανίζουν σε καταπράσινα περβόλια με γλυκά νερά, να στέκονται και να μου απευθύνουν τον λόγο και μετά να περπατάνε πάλι. Οι πρώτες βελόνες της μαγιάτικης δροσιάς με ξύπνησαν λίγο πριν χαράξει.
Αφού κοιμήθηκα μιάν ολόκληρη νύχτα στον κόρφο του, αφού τέλος μου μίλησε το ίδιο το σπίτι, ... Εφυγα καλπάζοντας. ...

Χρόνια τώρα υπέθετε ότι εκεί θα συναντούσε τη χαμένη αθωότητα
Εκείνη λοιπόν τη νύχτα στο παλιό του σπίτι η αθωότητα χαμογελούσε σαν ο ανευρισκόμενος φύλακας άγγελος της μνήμης.

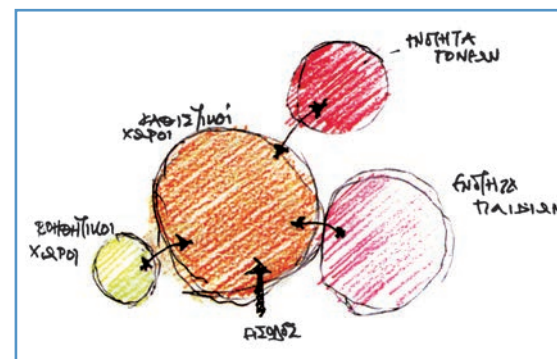
3.5 Η σύγχρονη κατοικίες - Οι ενότητες στην κατοικία

Η **κατοικία** πρέπει να είναι έτσι φτιαγμένη, ώστε να διευκολύνει τις **ανθρώπινες σχέσεις**, να αμβλύνει και εκτονώνει τις εντάσεις και τις κρίσεις ανάμεσα στα μέλη της οικογένειας, να διαφυλάσσει την προσωπικότητα του καθενός και ταυτόχρονα να ενθαρρύνει την επικοινωνία ανάμεσά τους. *“Για να μπορεί κανείς να είναι καλά με τους άλλους, πρέπει να μπορεί να είναι μόνος του”*, γράφει σε κάποιο βιβλίο του ο αρχιτέκτονας Christofer Alexander.

Είναι σημαντικό, επομένως, να δούμε την κατοικία ως μια σειρά από περιοχές με διαφορετικό βαθμό **ιδιωτικότητας**. Η προσωπική γωνιά κάποιου μέλους της οικογένειας είναι η πιο ιδιωτική περιοχή, η περιοχή των παιδιών είναι λιγότερο ιδιωτική, ο κοινός χώρος, το καθιστικό, είναι αρκετά δημόσιος και η είσοδος στην κατοικία ακόμη πιο δημόσιος.

Από την άλλη μεριά σε μια σωστά οργανωμένη κατοικία θα μπορούσε κανείς να διακρίνει, όσον αφορά την οργάνωση των λειτουργιών και τη διαβάθμιση της ιδιωτικότητας, **ενότητες - περιοχές ζωής**, όπως:

- Την ενότητα των **κοινών χώρων**, όπου ζει και κινείται όλη η οικογένεια και όπου υποδέχεται τους συγγενείς και τους φίλους.
- Την ενότητα των **ιδιωτικών χώρων**, όπου μπορούμε να διακρίνουμε την περιοχή για το **ζευγάρι-γονείς** και την περιοχή των **παιδιών**.

87. Διάγραμμα των λειτουργικών ενότητων στην κατοικία. Διακρίνουμε την ενότητα των κοινών χώρων (καθιστικό), την ενότητα των γονιών και την ενότητα των παιδιών.

Απαραίτητη είναι η ύπαρξη ανάμεσα στις περιοχές αυτές κάποιων ενδιάμεσων, **μεταβατικών χώρων**, οι οποίοι θα παίζουν το ρόλο φίλτρων από τη μία περιοχή στην άλλη. Προορισμός των χώρων αυτών είναι ή ομαλή, όχι απότομη, μετάβαση από τη μία περιοχή στην άλλη. Τέτοιοι χώροι μπορεί να είναι:

α) **χώροι κίνησης** (διάδρομοι), διευρυμένοι με τέτοιο τρόπο, ώστε να μπορούν να περιλάβουν και άλλες χρήσεις· να έχουν, π.χ., ντουλάπια (για αποθήκευση), αλλά και πάγκους εργασίας (για σιδέρωμα κ.ά.) κτλ. και

β) **χώροι στάσης** (καθιστικά), όπου μπορούν να γίνονται και διάφορα άλλα πράγματα όπως συζήτηση, εργασίες του σπιτιού, μελέτη, παιχνίδι κτλ.

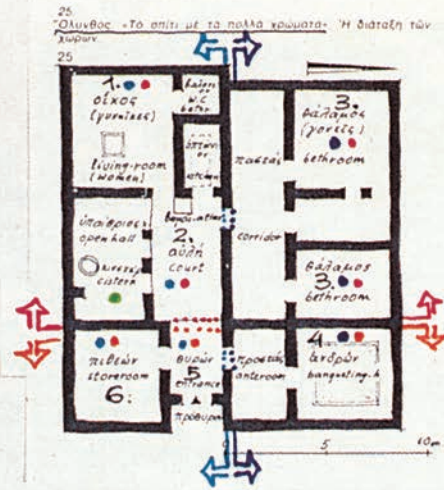
Πολύ σημαντική στην οργάνωση της κατοικίας και στην ποιότητα ζωής που αυτή παρέχει είναι η επαφή και επικοινωνία με το **ύπαιθρο**, τον ανοικτό εξωτερικό χώρο. Κάθε ενότητα και κάθε χώρος έχει ανάγκη, λιγότερο ή περισσότερο, από **άμεση επαφή** με το ύπαιθρο, είτε αυτό είναι η αυλή, ο κήπος (γη, χώμα) είτε η βεράντα (ανοικτή ή στεγασμένη), το μπαλκόνι, το δώμα.

Το ίδιο επιθυμητή είναι και η επαφή των χώρων της κατοικίας με το πράσινο, τη **βλάστηση**, για να μπορεί κανείς να απολαύσει με όλες τις αισθήσεις του, με την όραση, με την όσφρηση και με την ακοή, τη δροσιά, τα χρώματα, τις μυρωδιές και τα κελαηδίσματα των πουλιών.

Στις επόμενες σελίδες (99, 100, 101) παρουσιάζονται τρία παραδείγματα που αναφέρονται διαχρονικά στο ζήτημα της κατοικίας. Πρόκειται για:

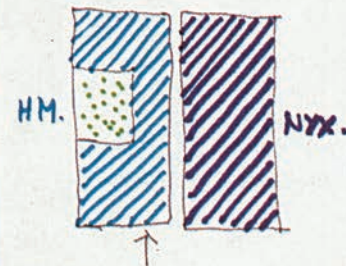
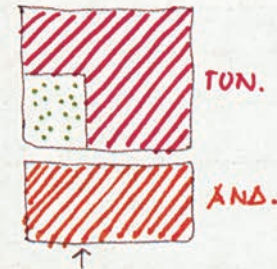
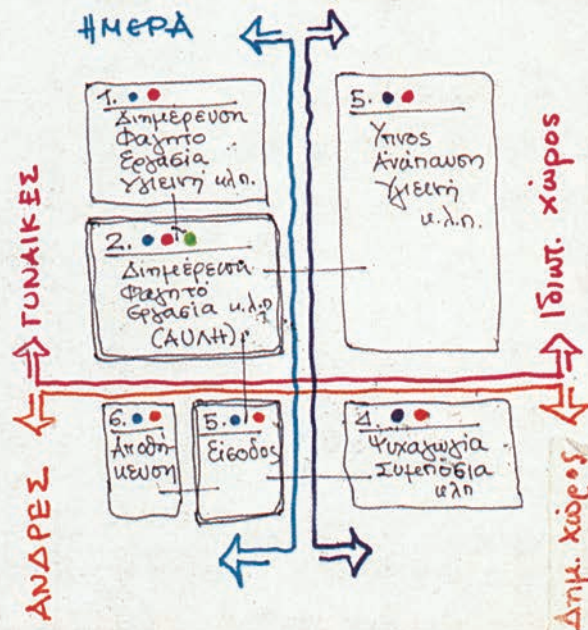
- α. “Το σπίτι με τα πολλά χρώματα” Όλυνθος Χαλκιδικής, 5ος αι. π.Χ.
- β. Το αρχοντικό Μουσλή στη Μακρινίτσα 18ος αι. μ.Χ.
- γ. Κατοικία στις Σπέτσες (1966-67), αρχιτέκτων Άρης Κωνσταντινίδης.

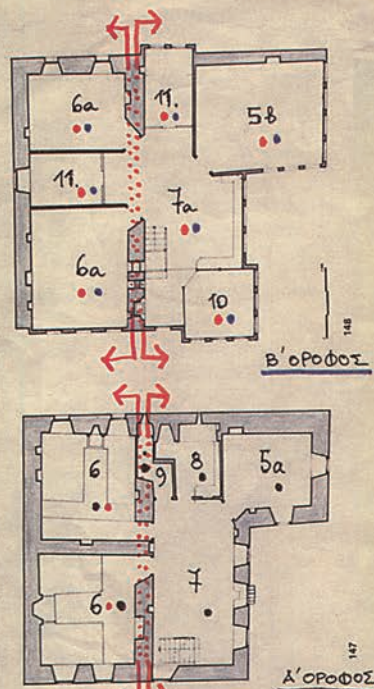
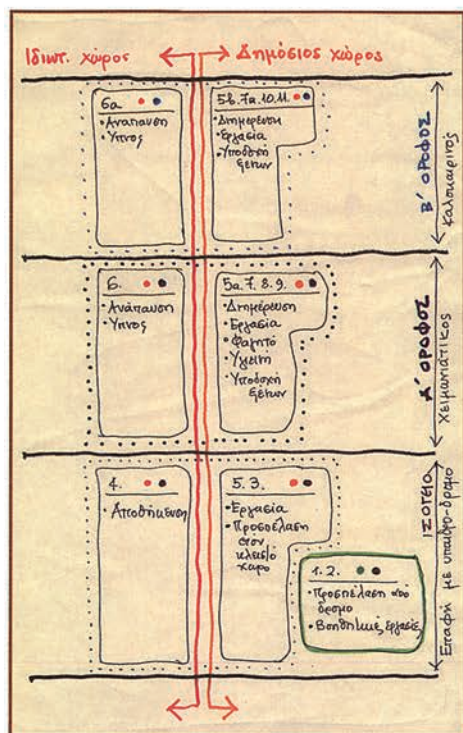
Και στις τρεις κατοικίες έχει γίνει κατάλληλη επεξεργασία και ανάλυση, ώστε να φαίνονται οι δραστηριότητες τις οποίες κάθε κατοικία ικανοποιεί, καθώς επίσης και η οργάνωσή της σε ενότητες λειτουργιών. Ακόμα, φαίνεται και η σχέση που έχει το ύπαιθρο με τον κλειστό χώρο της κατοικίας.

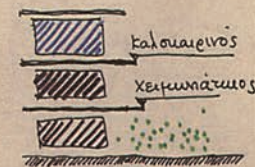
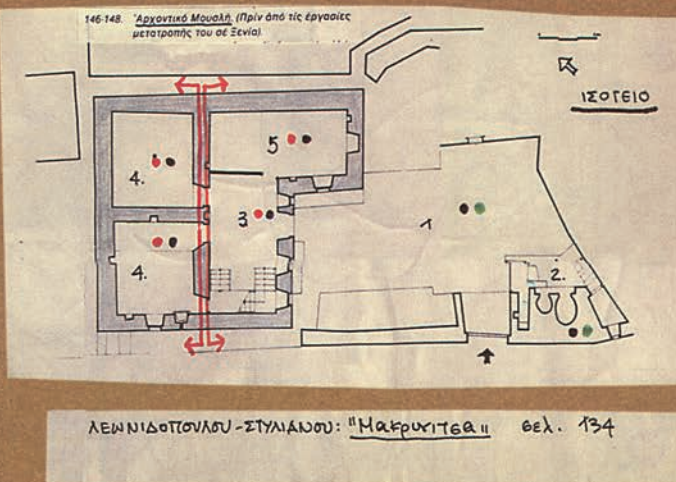
Γ.Π.ΜΒΒΑ "Οικισμοί των Αρχαία Ελλάδα"
Οικισμοί των Ελλάδα σελ. 16-29

ΧΩΡΟΙ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
1. Οίκος	Διημέρευση Φαγητό Εργασία Υγιεινή κ.λ.π.
2. Αυλή (Υπαίθριος χώρος)	Διημέρευση Φαγητό Εργασία κ.λ.π.
3. Θάλαμοι	Υγίος Ανάπαυση Υγιεινή κ.λ.π.
4. Ανδρών	Ψυχαγωγία Συμπεσόβια κ.λ.π.
5. Θυρών	Προσέλευση
6. Γυναικών	Αποθήκευση

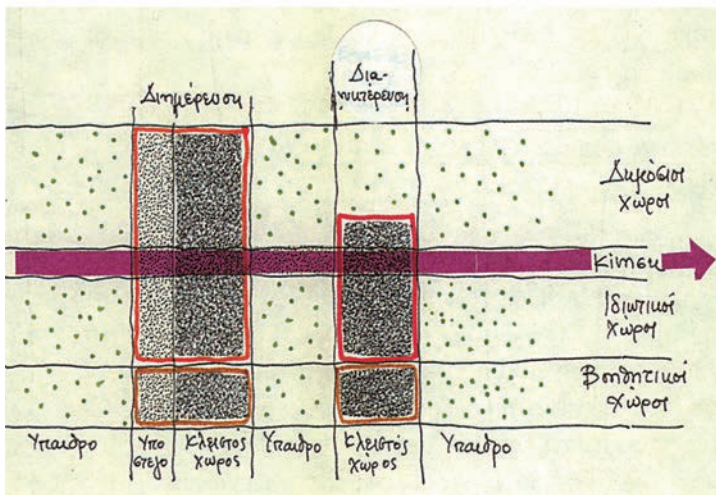
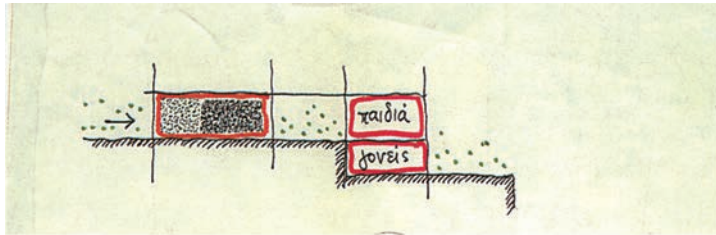

ΣΤΑΘΗ	ΧΩΡΟΣ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
Β' ΟΡΟΦΟΣ "Καλοκαιρινός"	6a Ουίτς	Ανάπαυση, Υπνος
	5b. Κάμαρα	Διημέρευση
	7a. Σάλα στον "καλοκαιρινό"	Εργασία
	10. Σαχνίσι	Υποδοχή ξένων
	11. Εγγραφή	
Α' ΟΡΟΦΟΣ "Χειμωνιάτικος"	6 Χειμωνιάτικος σπάς	Ανάπαυση, Υπνος
	5a Κάμαρα	Διημέρευση
	7 Σάλα στον "χειμωνιάτικο"	Εργασία
	8. Κοζίνα	Φαγητό, Υγιεινή
	9. Τουαλέτα	Υποδοχή ξένων
ΙΣΟΓΕΙΟ Επαφή με τον δρόμο	4 "Μέσα σπίτι"	Αποθήκευση
	5. Κάμαρα	Εργασία
	3. Είσοδος	Προσέλαση στον κλειστό χώρο
	1. Αυλή	Προσέλαση από δρόμο
	2. Φοιτητικό-καρναβάνο	Βοηθητικές εργασίες

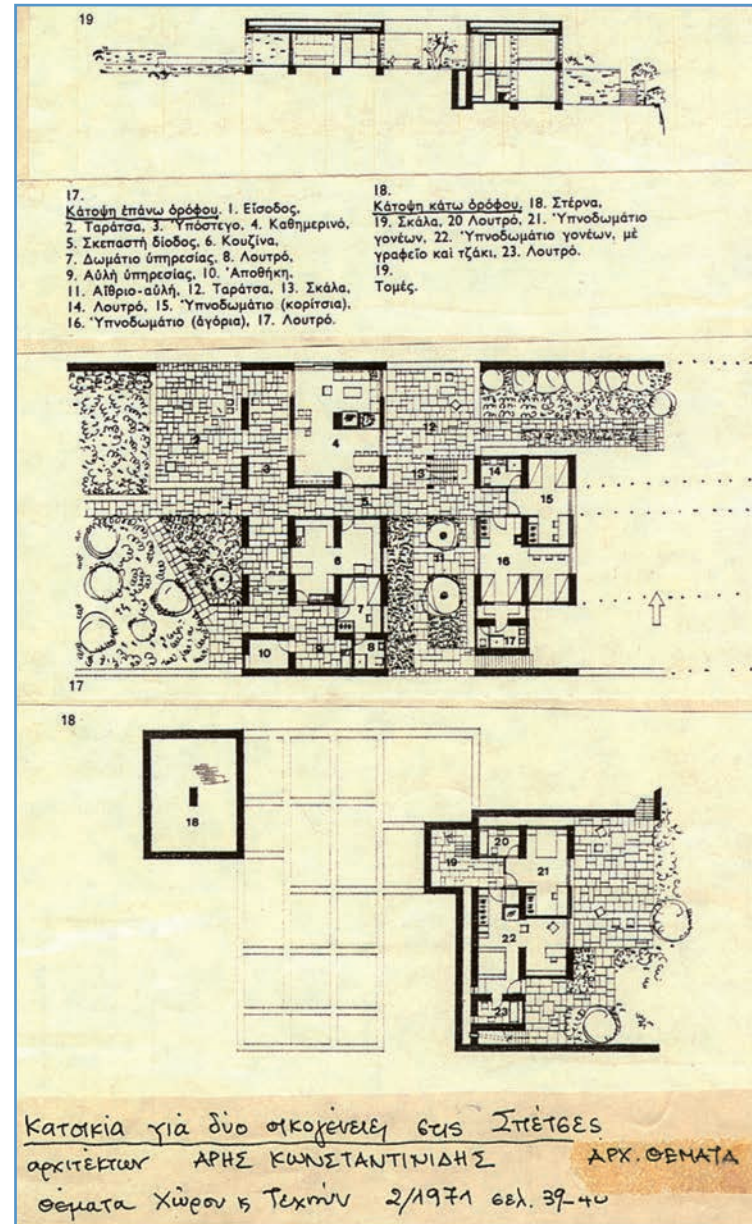

89. Το αρχοντικό Μουσλή στη Μακρινίτσα.

ΛΕΩΝΙΔΟΠΟΥΛΟΥ-ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ: "Μακρινίτσα" σελ. 134

90. Κατοικία στις Σπέτσες.

3.5.1 Οι κοινοί χώροι της κατοικίας

Κοινούς ονομάζουμε, όπως ήδη αναφέραμε, τους χώρους όπου ζει και κινείται όλη η **οικογένεια**. Ακόμη κοινοί είναι οι χώροι όπου η οικογένεια θα δεχτεί το φίλο, το γνωστό, τον επισκέπτη ή και έναν ξένο.

Στην ενότητα των κοινών χώρων ανήκουν:

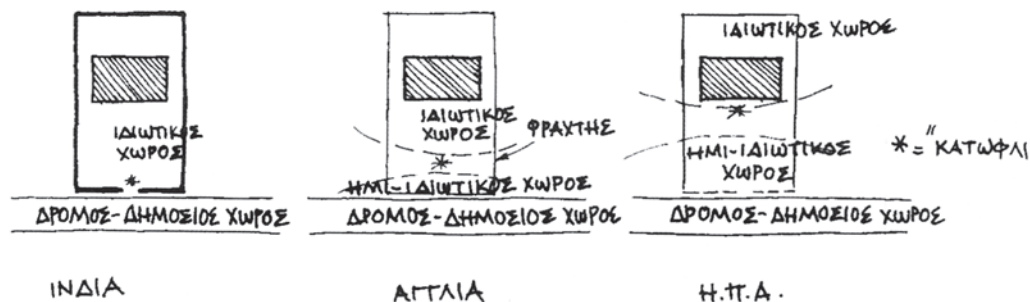
- α) Η είσοδος
- β) Το καθιστικό
- γ) Ο χώρος φαγητού
- δ) Ο χώρος προετοιμασίας του φαγητού
- ε) Οι βοηθητικοί χώροι: ένας μικρός χώρος υγιεινής και, ενδεχομένως, μια μικρή αποθήκη.

Α. Η ΕΙΣΟΔΟΣ ΣΤΗΝ ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΚΑΙ Η ΚΙΝΗΣΗ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ

Η **είσοδος** στην κατοικία έχει μεγάλη σημασία. Ειδικά η κύρια είσοδος πρέπει να βρίσκεται σε τέτοια θέση, ώστε οι άνθρωποι που προσεγγίζουν το κτίριο να τη βλέπουν ή να έχουν μια ένδειξη για το πού βρίσκεται, ώστε να μπορούν εύκολα να προσανατολιστούν.

Ένα δεύτερο χαρακτηριστικό της εισόδου είναι ότι αποτελεί το τμήμα του σπιτιού όπου συντελείται η **μετάβαση** από ένα δημόσιο χώρο, το δρόμο, σε έναν ιδιωτικό, αυτόν της κατοικίας. Ξεχωριστή αναφορά πρέπει να κάνουμε στο **κατώφλι**, στο σημείο ακριβώς που χωρίζει το δημόσιο από τον ιδιωτικό χώρο.

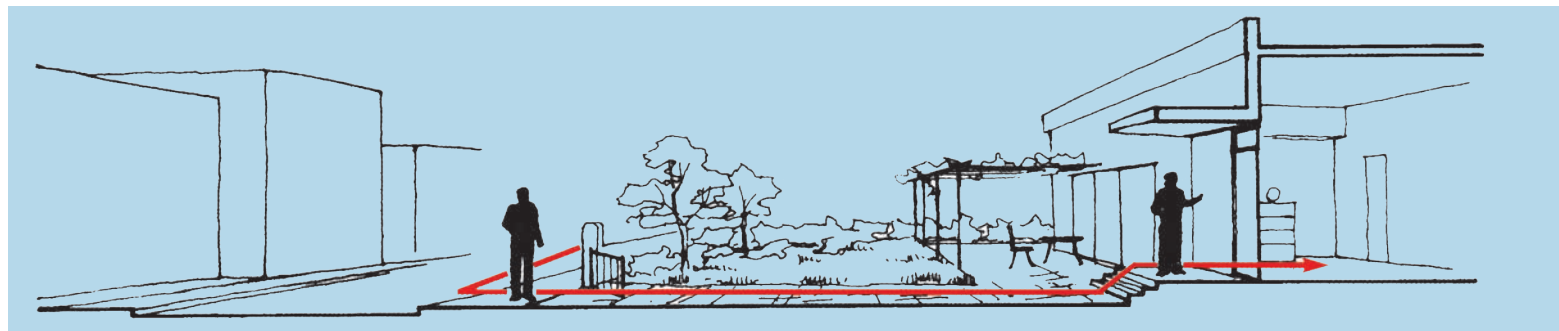
91. Η θέση του κατωφλιού σε τρεις διαφορετικές κουλτούρες έχει πολλά να μαρτυρήσει για τις πολιτισμικές διαφορές, διαχρονικά, ανάμεσα στους λαούς.

Η τοποθέτησή του, σε σχέση με τα όρια της ιδιοκτησίας, και ο τρόπος με τον οποίο διαμορφώνεται έχει πολλά να μαρτυρήσει για τις πολιτισμικές διαφορές ανάμεσα σε λαούς και για την εξέλιξη, διαχρονικά, του πολιτισμού στην ίδια κοινωνική ομάδα.

Η δραστηριότητα της εισόδου είναι μία ολόκληρη διαδικασία μετάβασης με τα ακόλουθα **στάδια**, μερικά από τα οποία μπορεί, κατά περίπτωση, να λείπουν:

92. Τα στάδια προσπέλασης στην κατοικία.

δρόμος → / → αυλόπορτα ή πόρτα κήπου → κήπος → αυλή → βεράντα (ανοικτή ή στεγασμένη) → εξώπορτα → / → χώρος εισόδου.

Όταν δεν υπάρχουν τα στάδια αυτά και η μετάβαση γίνεται απότομα, χάνεται η αίσθηση ότι φτάνεις στο σπίτι, και το εσωτερικό της κατοικίας δεν αποκτά τα χαρακτηριστικά ενός άλλου, ξεχωριστού, διαφορετικού από το δρόμο, χώρου. Αντίθετα, όταν η μετάβαση γίνεται ομαλά, όταν, δηλαδή, περνάμε από το δρόμο μέσα στο χώρο της κατοικίας ακολουθώντας τα διάφορα στάδια, μας δίνεται η ευκαιρία για κοινωνική επαφή, για επικοινωνία με το φυσικό περιβάλλον και με το χώρο γύρω, για αλλαγή ψυχολογίας και για προσαρμογή από το πολυθόρυβο και ξένο περιβάλλον του δρόμου στο ήσυχο και προστατευμένο περιβάλλον του σπιτιού, και ακόμη -για κάποιον που έρχεται εδώ πρώτη φορά- για “αναγνώριση” του σπιτιού και για “προσανατολισμό” στο χώρο του.

Ύστερα από αυτά, η σύγκριση με το παράδειγμα της πολυκατοικίας είναι καταλυτική:

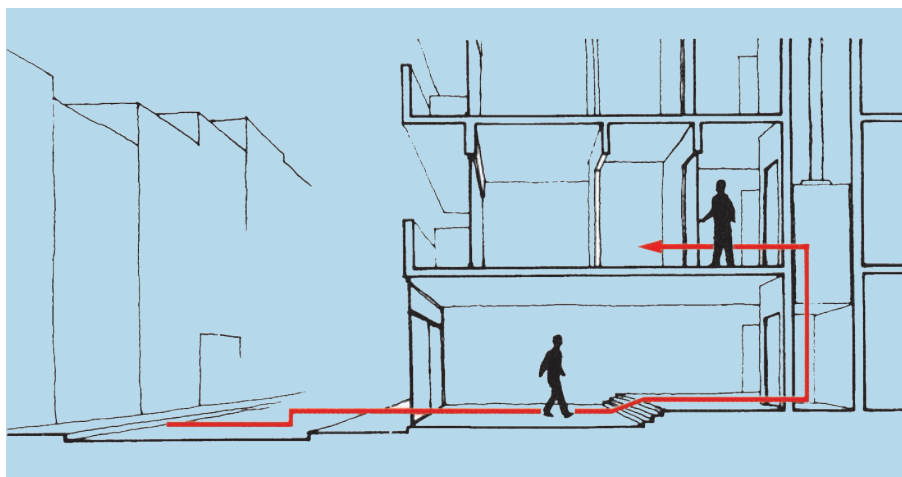

93. Είσοδος μονοκατοικίας, όπου διακρίνουμε τα διαδοχικά στάδια προσπέλασης στην κατοικία. Κατοικία στο Παλαιό Ψυχικό. Αθήνα.

Δρόμος → / → εξώπορτα πολυκατοικίας → είσοδος πολυκατοικίας
 → ασανσέρ → διάδρομος ορόφου → εξώπορτα διαμερίσματος → / →
 χώρος εισόδου (αν υπάρχει) διαμερίσματος.

Δεν είναι τυχαίο ότι οι γνωριμίες και οι φιλίες που αναπτύσσονται ανάμεσα σε κατοίκους διαφορετικών κτιρίων είναι πολύ περισσότερες από εκείνες που αναπτύσσονται στην πολυκατοικία, ανάμεσα σε ανθρώπους που “συγκατοικούν” και μοιράζονται την ίδια είσοδο και το ίδιο κλιμακοστάσιο - ασανσέρ.

94. Τα στάδια προσπέλασης και εισόδου στην πολυκατοικία και στο διαμέρισμα.

Ο **χώρος εισόδου** στην κατοικία είναι σημείο υποδοχής και αποχαιρετισμού, αναμονής (μέσα ή έξω από την κατοικία), ελέγχου και παρατήρησης για αυτόν που βρίσκεται μέσα στο σπίτι, πρόσκαιρης προστασίας για κάποιον που βρίσκεται απέξω, εναπόθεσης χρήσιμων αντικειμένων (όπως παλτά, καπέλα, τσάντες, κλειδιά, ομπρέλες ή γαλότσες κ.ά.).

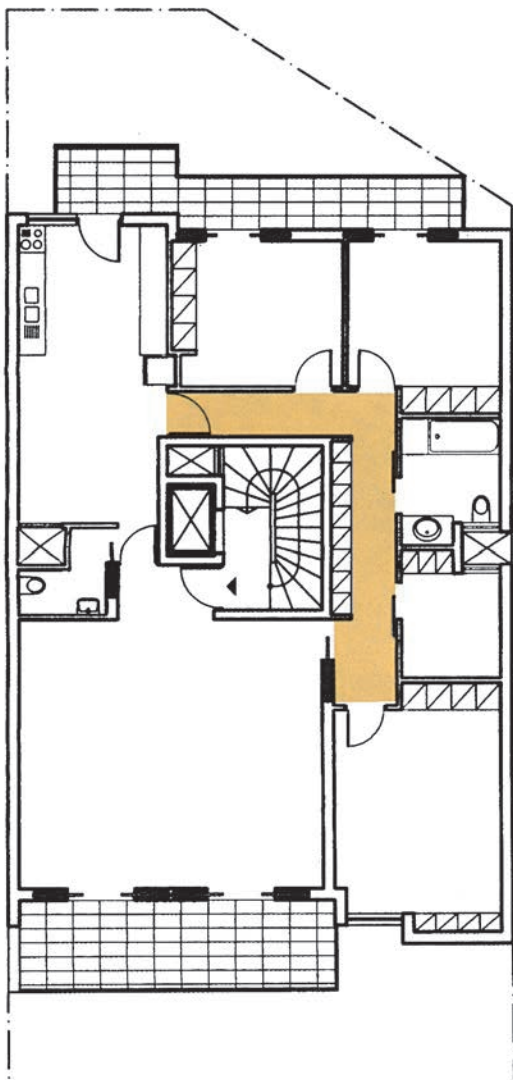
Άρα, όσον αφορά το χώρο εισόδου στην κατοικία, διακρίνουμε μία περιοχή **πριν από την εξώπορτα** (έξω από το σπίτι: δρόμος, αυλή, κήπος, βεράντα) και μία περιοχή **μετά από αυτήν** (μέσα στο σπίτι: είσοδος, χολ). Για την ικανοποίηση όλων αυτών των δραστηριοτήτων, μέσα και έξω από την κατοικία, υπάρχει ο αντίστοιχος **εξοπλισμός**.

95. Χώρος εισόδου σε κατοικία του μεσοπολέμου στα Εξάρχεια, Αθήνα.

96. Χώρος εισόδου σε σύγχρονη κατοικία στο Ψυχικό, Αθήνα.

97. Διαμέρισμα πολυκατοικίας: η κατανομή της κίνησης γίνεται μέσα από ένα στενό και σκοτεινό διάδρομο.

Η ΚΙΝΗΣΗ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ

Ένα άλλο πολύ σημαντικό στοιχείο για την οργάνωση της κατοικίας είναι η **κίνηση**, η οποία συνδέεται με την είσοδο και συναρτάται άμεσα από αυτήν.

Η κίνηση μπορεί να είναι άυλη, μη ορατή, αλλά είναι πολύ πραγματική. Γιατί μέσα από την κίνηση αντιλαμβανόμαστε το χώρο, τον κάνουμε δικό μας, τον ζούμε. Η κίνηση είναι το ίδιο σημαντική με το χώρο, είναι ένα κομμάτι του. Είναι αυτή που **οργανώνει τις λειτουργίες** και βάζει στη σωστή σειρά τις δραστηριότητες, χωρίς περιττές διαδρομές, με οικονομία και με τρόπο που να μην αποπροσανατολίζει αυτόν που κινείται μέσα στην κατοικία, αλλά να τον καθοδηγεί.

Οι στενοί σκοτεινοί διάδρομοι, με πόρτες δεξιά και αριστερά, τους οποίους συναντάμε σε πολλά διαμερίσματα πολυκατοικίας, δεν είναι ο καλύτερος τρόπος για να κατανέμεται η κίνηση μέσα στην κατοικία.

Δύο κινήσεις είναι οι πιο καθοριστικές για την οργάνωση της κατοικίας:

α) η κίνηση από την είσοδο προς το χώρο προετοιμασίας του φαγητού (κουζίνα), λόγω της έντασης και της συχνότητας των κινήσεων αλλά και λόγω των πολλών ατόμων που την πραγματοποιούν, και

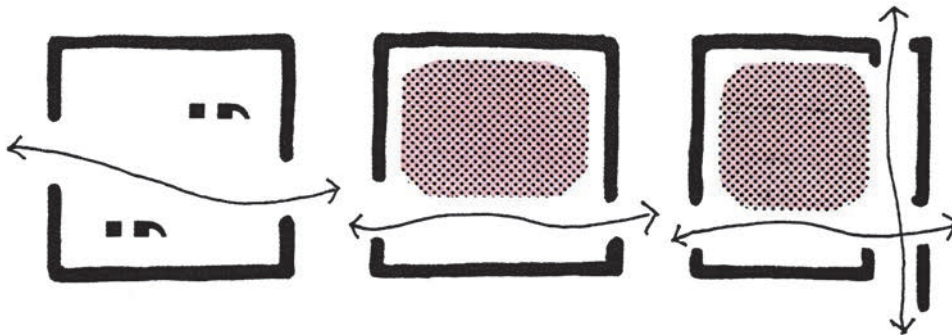
β) η κίνηση από την είσοδο προς τη σκάλα, όταν η κατοικία διαρθρώνεται σε δύο στάθμες.

Η κίνηση μέσα σε ένα χώρο ορίζεται από τις θέσεις των ανοιγμάτων (πόρτες, μπαλκονόπορτες) και από την τοποθέτηση των επίπλων. Πρέπει να είναι τέτοιες οι κινήσεις προς αυτά, ώστε να μη διαπερνούν το χώρο προς όλες τις κατευθύνσεις, αλλά να αφήνουν περιοχές στάσης, όπου μπορεί να αναπτυχθεί κάποια άλλη δραστηριότητα.

98. Η κίνηση στην κατοικία μέσα από ένα φωτεινό διάδρομο. Μία μικρή διεύρυνση σε ένα σημείο του διαδρόμου σχηματίζει μια «ζεστή» γωνιά καθιστικού με θέα στον κήπο. Κατοικία στην Πεντέλη, Αττική.

99. Η κίνηση δεν πρέπει να εμποδίζεται από τη θέση των ανοιγμάτων και από την τοποθέτηση του εξοπλισμού. Πρέπει να είναι τέτοια, ώστε να αφήνει περιοχές στάσης, όπου να μπορεί να αναπτυχθεί κάποια άλλη δραστηριότητα.

Β. ΤΟ ΚΑΘΙΣΤΙΚΟ (ΣΑΛΟΝΙ)

Είναι ένας από τους χώρους της κατοικίας που έχει υποστεί μεγάλη διαφοροποίηση με την πάροδο του χρόνου. Κύριος παράγοντας για τις αλλαγές αυτές είναι ο **τρόπος ζωής** και οι **κοινωνικές συνήθειες**.

Στην **παραδοσιακή κατοικία** το καθιστικό ήταν ενταγμένο, ταυτισμένο, με τον καθημερινό χώρο της οικογένειας (π.χ. κατώι), όπου συνυπήρχε με το φαγητό, το μαγείρεμα, τον ύπνο.

Στην **αστική κατοικία** ήταν ένας “επίσημος” χώρος (το σαλόνι), ένας χώρος υποδοχής, αντίστοιχα επιπλωμένος, περιποιημένος και καθαρός, κλειστός τις καθημερινές, έτοιμος να δεχτεί τον επισκέπτη, κυρίως σε μέρες γιορτής.

Σήμερα τείνει να ξαναγίνει ένας χώρος για την **καθημερινή ζωή** της οικογένειας. Είναι εκεί όπου η οικογένεια συγκεντρώνεται, για να συζητήσει, εκεί όπου δέχεται τους φίλους κτλ.

100. Καθιστικό σε παραδοσιακή κατοικία στην Κάσο.

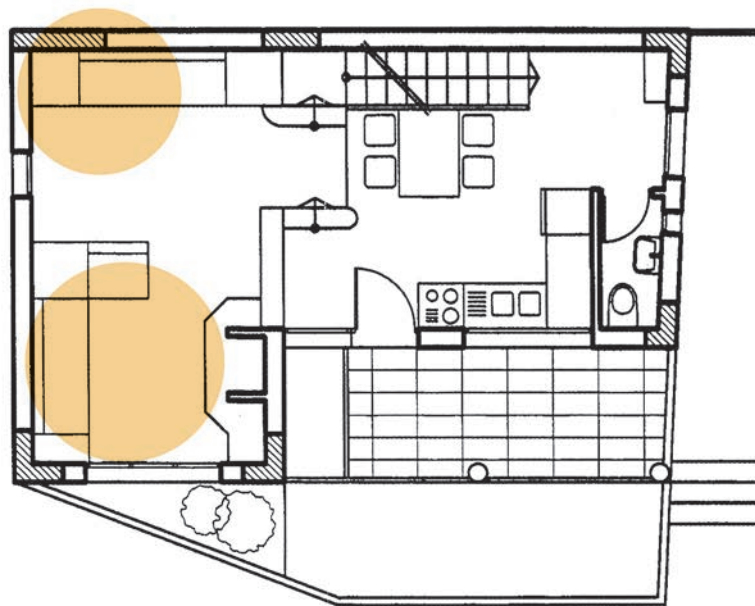

101. Καθιστικό σε κατοικία στα Εξάρχεια

102. Καθιστικό με τζάκι σε σύγχρονη κατοικία στο Παλαιό Ψυχικό, Αθήνα.

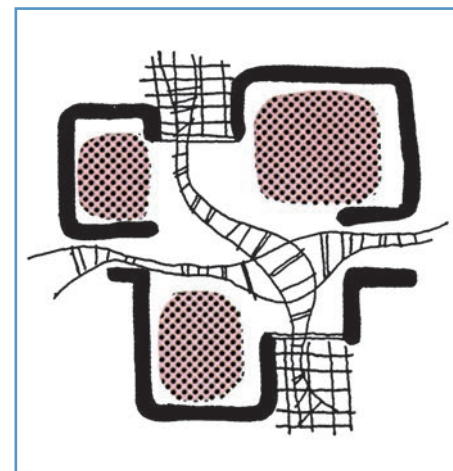
103. Καθιστικό με γωνίες/περιοχές δραστηριοτήτων: γωνιά τζακιού στο νότο με θέα, βορινή γωνιά για συγκέντρωση λίγων ατόμων κτλ.

Ανάλογα με την έκταση του το καθιστικό μπορεί να έχει **γωνιές / περιοχές** επιμέρους δραστηριοτήτων, όπως γωνιά για συγκέντρωση πολλών ατόμων, γωνιά για συγκέντρωση λίγων ατόμων (1-2), γωνιά για τηλεόραση, για διάβασμα, για μουσική, για δουλειές του σπιτιού, για συμπληρωματική εργασία στο σπίτι, γωνιά χειμωνιάτικη με τζάκι, γωνιά καλοκαιρινή σε μία βορινή δροσερή πλευρά του χώρου κ.ά.

Ακόμη το καθιστικό έχει μεγάλη σχέση με την είσοδο, με το χώρο φαγητού (ο οποίος μπορεί να περιέχεται μέσα σ' αυτό) και με το χώρο προετοιμασίας του φαγητού (κουζίνα).

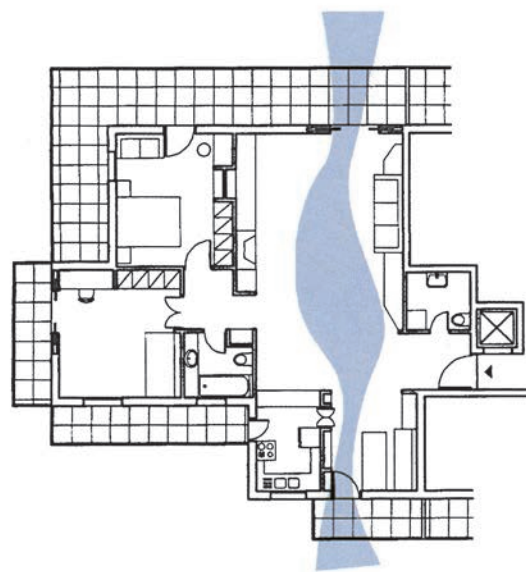
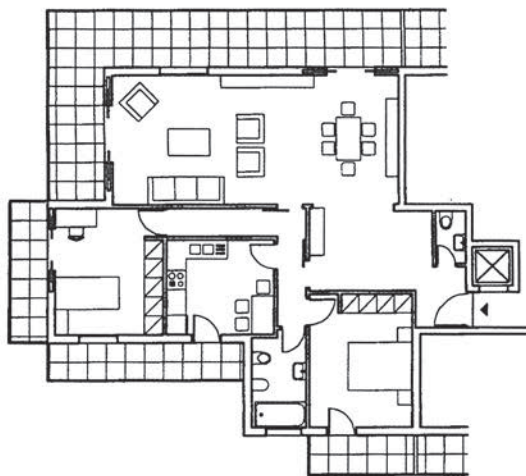
Στην ουσία, θα έπρεπε κανείς να μιλάει για μια **ακολουθία / διαδοχή** καθιστικών χώρων και όχι για ένα μόνο καθιστικό. Γιατί η ανθρώπινη δραστηριότητα, όπως περιγράφηκε πιο πάνω, δεν μπορεί να περιοριστεί σε έναν και μόνο χώρο, επεκτείνεται σε όλο το σπίτι με όλες τις διαβαθμίσεις έντασης και οικειότητας. Εκτός, δηλαδή, από το κυρίως καθιστικό, το καθημερινό, ανάγκη για "καθιστικό" έχει και ένα γραφείο, ένα δωμάτιο εργασίας, η κουζίνα, ο χώρος του ζευγαριού κτλ.

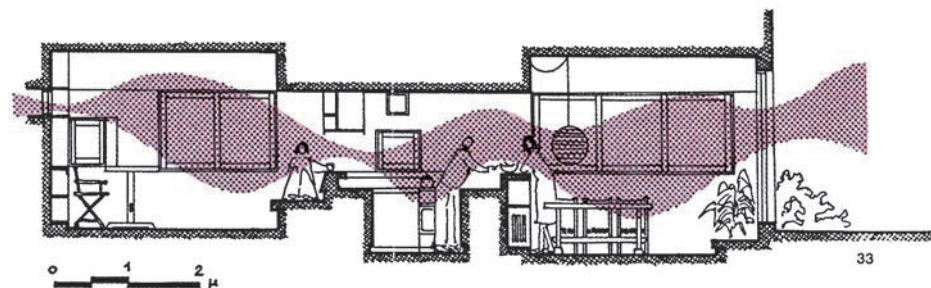
104. Γωνιές/περιοχές δραστηριοτήτων σε καθιστικό

105. Μικρή γωνιά καθιστικού που σχηματίζεται σε μια διεύρυνση του πλατύσκαλου.

Ένα στοιχείο που διασφαλίζει την καλή λειτουργία όλων των πιο πάνω στοιχείων είναι η **διαμπερότητα** του χώρου, το να βλέπει, δηλαδή, ο χώρος και να είναι ανοικτός σε περισσότερους από έναν προσανατολισμούς. Έτσι, αυτός που βρίσκεται μέσα στο σπίτι αφ' ενός δε χάνει την επαφή του με το εξωτερικό περιβάλλον, από το οποίο πέρασε λίγο πριν, και αφ' ετέρου απολαμβάνει τα πλεονεκτήματα περισσότερων του ενός προσανατολισμών, ενώ μπορεί, εύκολα, να γίνεται αερισμός και δροσισμός του χώρου.

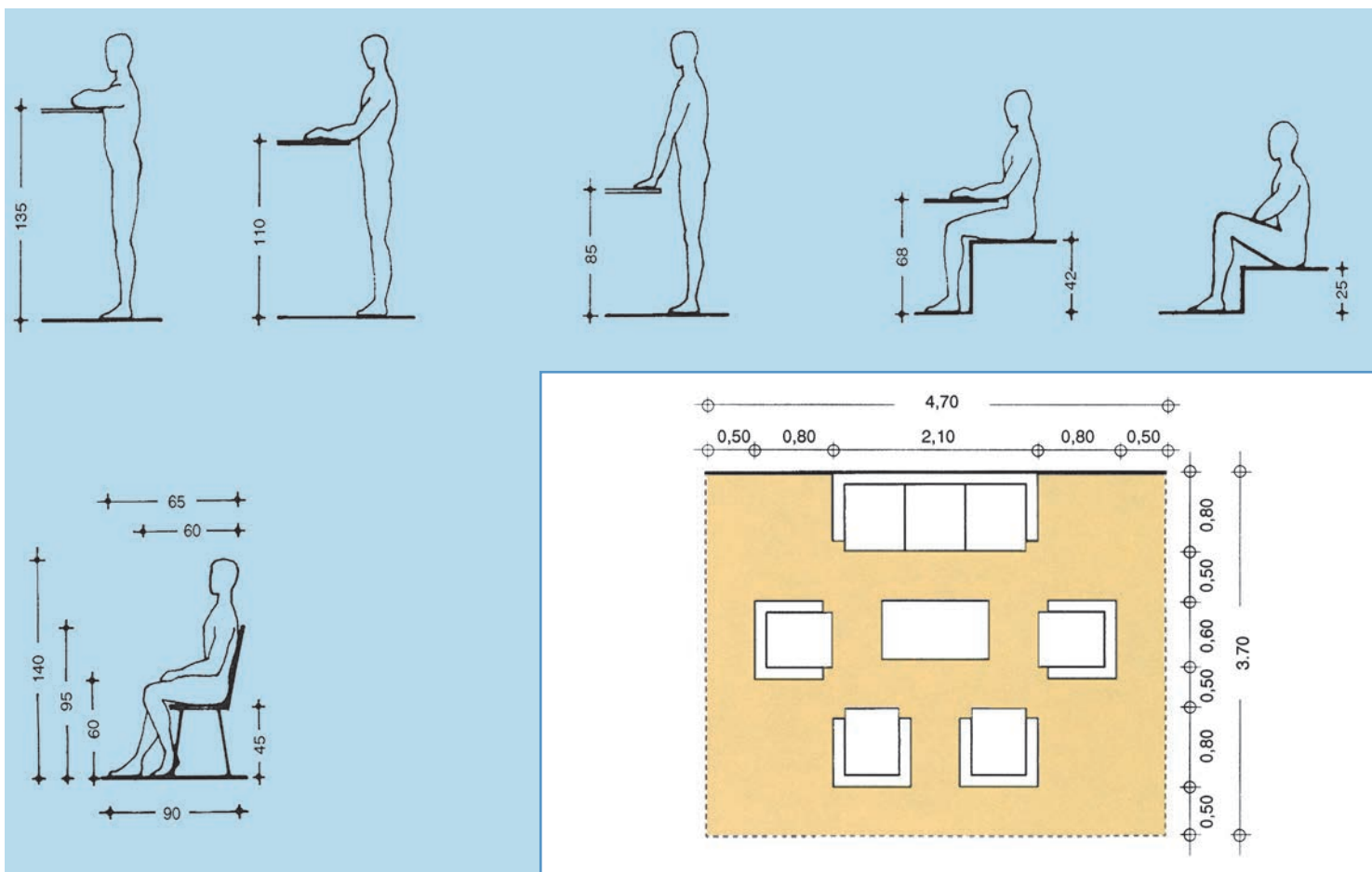
106. Η διαμπερότητα στο χώρο εξασφαλίζει οπτικές φυγές, δροσισμό και αερισμό.

107. Πώς ένα τυπικό διαμέρισμα πολυκατοικίας μπορεί να αλλάξει, ώστε να αποκτήσει διαμπερότητα.

Μεγάλο ρόλο για μία ευχάριστη διαμονή στο χώρο αυτό παίζουν ο **φωτισμός**, τόσο ο φυσικός όσο και ο τεχνητός (άμεσος και έμμεσος), ο **προσανατολισμός** και η **θέα**. Όπως, επίσης, καθοριστική σημασία για την οργάνωση του καθιστικού έχει ο εξοπλισμός και η επίπλωση, γιατί είναι αυτά που, μαζί με την κίνηση, οργανώνουν τις δραστηριότητες. Καλό θα είναι η τοποθέτηση του εξοπλισμού και της επίπλωσης να έχει μελετηθεί με τέτοιο τρόπο, ώστε να επιτρέπει μία πολλαπλή, όχι μονοσήμαντη, χρήση του χώρου και την ταυτόχρονη πραγματοποίηση περισσότερων της μίας δραστηριοτήτων, χωρίς να εμποδίζει η μία την άλλη. Να μπορεί, π.χ., κάποιος να διαβάζει, ενώ δύο άτομα, σε μία άλλη γωνιά, συζητούν. Επίσης, να μπορεί κανείς σε μέρα γιορτής να δεχτεί ένα σημαντικά μεγαλύτερο αριθμό ανθρώπων.

108. Γωνιά καθιστικού για λίγα άτομα, για διάβασμα, για μουσική κ.ά. Κατοικία στα Εξάρχεια. Αθήνα.

109. Εξοπλισμός καθιστικού, μετρικές σχέσεις.

Η **επίπλωση** είναι ανάλογη και αντίστοιχη των **δραστηριοτήτων** που γίνονται στο χώρο. Γενικά, θα λέγαμε ότι χρησιμοποιούμε καθίσματα διάφορων ειδών (μόνιμα ή κινητά, καρέκλες, καναπέδες, скаμινιά, μαξιλάρια κτλ.) και υλικών (από ξύλο, μέταλλο, ύφασμα και από συνδυασμό αυτών), τραπέζια διάφορων μεγεθών και υλικών, ράφια ανοικτά ή κλειστά, ντουλάπια ψηλά και χαμηλά, ανοικτά ή κλειστά, ανάλογα με τα αντικείμενα που θέλουμε να αποθηκεύσουμε ή να εκθέσουμε (βιβλία, έγγραφα, ασημικά, πιάτα, ποτήρια κτλ.), φωτιστικά σώματα ανάλογα με τις δραστηριότητες, καθώς και άλλα εξαρτήματα (χαλιά, κουρτίνες, πίνακες κτλ.).

Ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να κάνουμε στη γωνιά του τζακιού. Το **τζάκι** είναι ένα ακόμη στοιχείο του οποίου η έννοια, η σημασία και η θέση αλλοιώθηκε στο πέρασμα των χρόνων. Από πηγή ζεστασιάς και φωτός, εστία μαγειρέματος, σύμβολο και πόλος έλξης της ανθρώπινης ομάδας, που ήταν στην παραδοσιακή κατοικία, κατάντησε στη σύγχρονη κατοικία ένα απλό διακοσμητικό στοιχείο επίδειξης, που με τη χλιδή και την αχρηστία του αποπνέει ψυχρότητα αντί για θαλπωρή.

Όμως το τζάκι ή, καλύτερα, η φωτιά που καίει σ' αυτό είναι κάτι πολύ σημαντικό ακόμη και για τους σημερινούς ανθρώπους. Πέρα από τη χρησιμότητά του, το τζάκι και η φωτιά είναι το πρώτο αντικείμενο ονειροπόλησης, είναι σύμβολο ανάπαυσης, πρόσκληση για ηρεμία.

Γι' αυτούς τους λόγους το τζάκι θα πρέπει να τοποθετείται σε **κατάλληλη θέση** στην κοινή περιοχή, σε ένα χώρο εναλλακτικής συγκέντρωσης και συζήτησης, ίσως κοντά στο χώρο προετοιμασίας του φαγητού, και δεν πρέπει να διαταράσσεται από κινήσεις. Ακόμη, πρέπει να προβλεφθεί, ώστε να μην είναι ένας νεκρός χώρος, όταν δεν είναι αναμμένο. Τα καθίσματα που είναι τοποθετημένα γύρω του θα πρέπει να βλέπουν σε κάτι φωτεινό, σε μια ενδιαφέρουσα θέα ή σε μια δραστηριότητα του σπιτιού.

110. Το τζάκι στην παραδοσιακή αρχιτεκτονική, πόλος συγκέντρωσης της ομάδας, εστία θέρμανσης, μαγειρέματος και, πολλές φορές, πηγή φωτός.

111. Γωνιά τζακιού σε σύγχρονη κατοικία στην Αίγινα.

112. Το τζάκι ενσωματωμένο στον εξωτερικό τοίχο. Κατοικία στην Αίγινα.

113. Γωνιά τζακιού στον κοινό χώρο στην ενότητα των ιδιωτικών χώρων. Κατοικία στα Εξάρχεια, Αθήνα.

Γ. Ο ΧΩΡΟΣ ΦΑΓΗΤΟΥ (ΤΡΑΠΕΖΑΡΙΑ)

Είναι σημαντική η **θέση** του χώρου φαγητού στο καθιστικό και η **σχέση** του με τις άλλες δραστηριότητες, επειδή ο ρόλος και η σημασία του φαγητού είναι (ή θα πρέπει να είναι) πολύ καθοριστικά στη ζωή της οικογένειας. Γιατί, σε όλες τις σημαντικές στιγμές της ζωής τους, οι άνθρωποι με το φαΐ και το ποτό, γύρω από ένα τραπέζι, αντλούν δύναμη και αποκτούν συνοχή.

Αυτό μπορούμε να το διαπιστώσουμε από τα παραδείγματα της **πα-
ραδοσιακής κατοικίας**, όπου ο χώρος φαγητού καταλαμβάνει, και συμβολικά θα έλεγε κανείς, το κέντρο του χώρου στον οποίο η οικογένεια ζει καθημερινά.

Αργότερα, στην **αστική κατοικία**, το φαγητό απέκτησε τον αποκλειστικό χώρο του, την τραπεζαρία, όπως συνέβη με την υποδοχή (σαλόνι), καθώς είδαμε πιο πάνω, και, όπως θα δούμε στη συνέχεια, με την προετοιμασία του φαγητού (μαγειρείο, κουζίνα). Βέβαια, αυτός ο διαχωρισμός ήταν άμεσα συνδεδεμένος με την αντίληψη ότι το μαγείρεμα είναι αγγαρεία και το φαγητό απόλαυση. Άρα, υπάρχουν και άτομα που ασκούν τις αντίστοιχες δραστηριότητες (υπηρετικό προσωπικό ή η γυναίκα-νοικοκυρά, η οποία προετοιμάζει το φαγητό που οι υπόλοιποι καταναλώνουν).

Σήμερα, που οδηγούμαστε στην αντίληψη ότι το να μαγειρεύει κανείς είναι μέρος της καθημερινής ζωής, όπως και το να τρώει, ο χώρος φαγητού τείνει να ξαναβρεί τη θέση και σχέση που είχε παλιά μέσα στο χώρο της καθημερινής ζωής της οικογένειας, στο καθιστικό, παρ' όλο που η οικογένεια δεν έχει πια τη διευρυμένη σύνθεση που είχε άλλοτε.

114. Ο χώρος φαγητού στην παραδοσιακή κατοικία.

115. Ο χώρος φαγητού σε σύγχρονη κατοικία. Κατοικία στη Ν. Πεντέλη, Αττική.

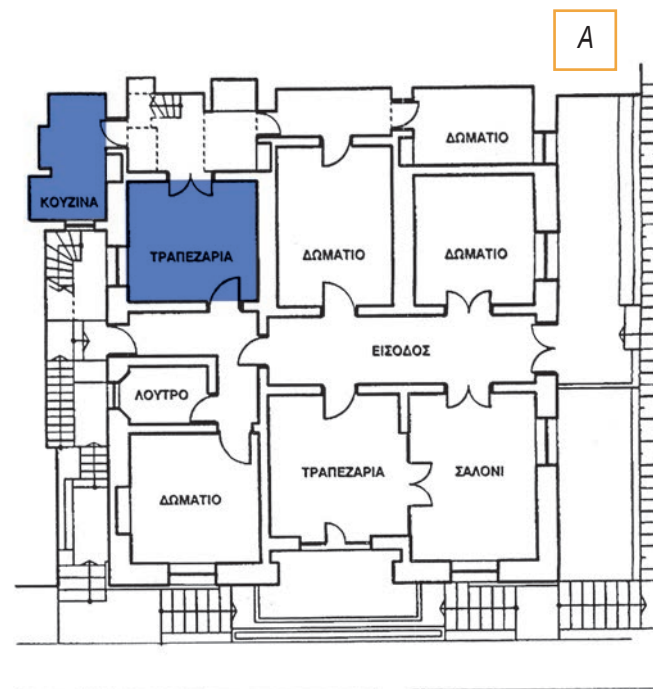
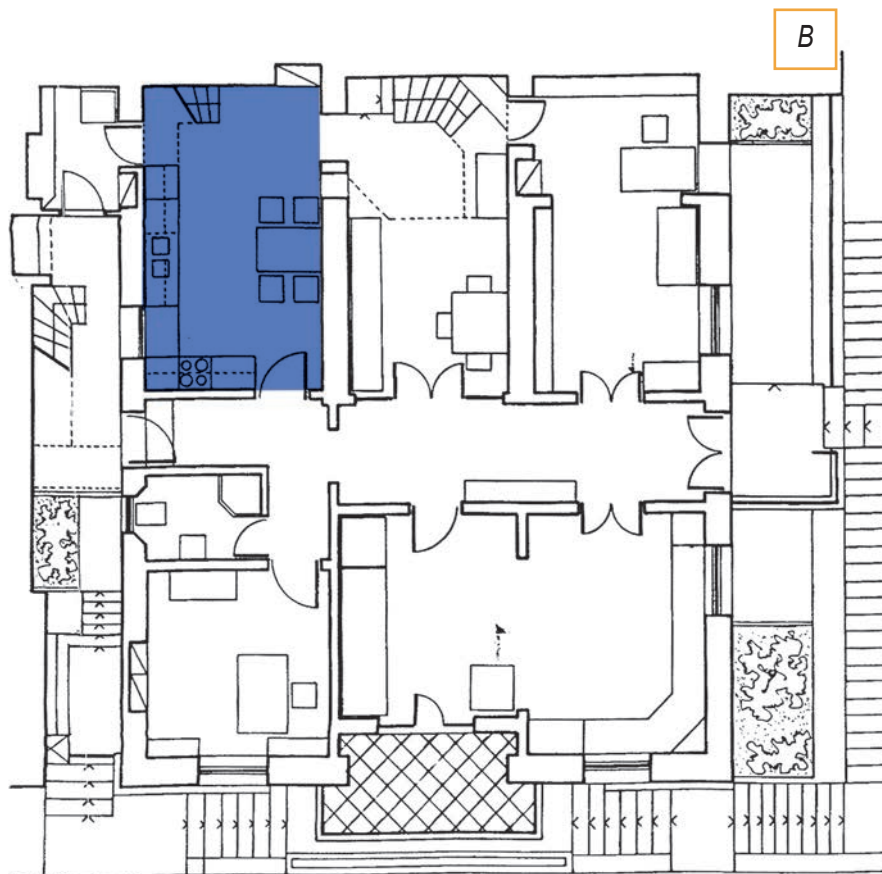

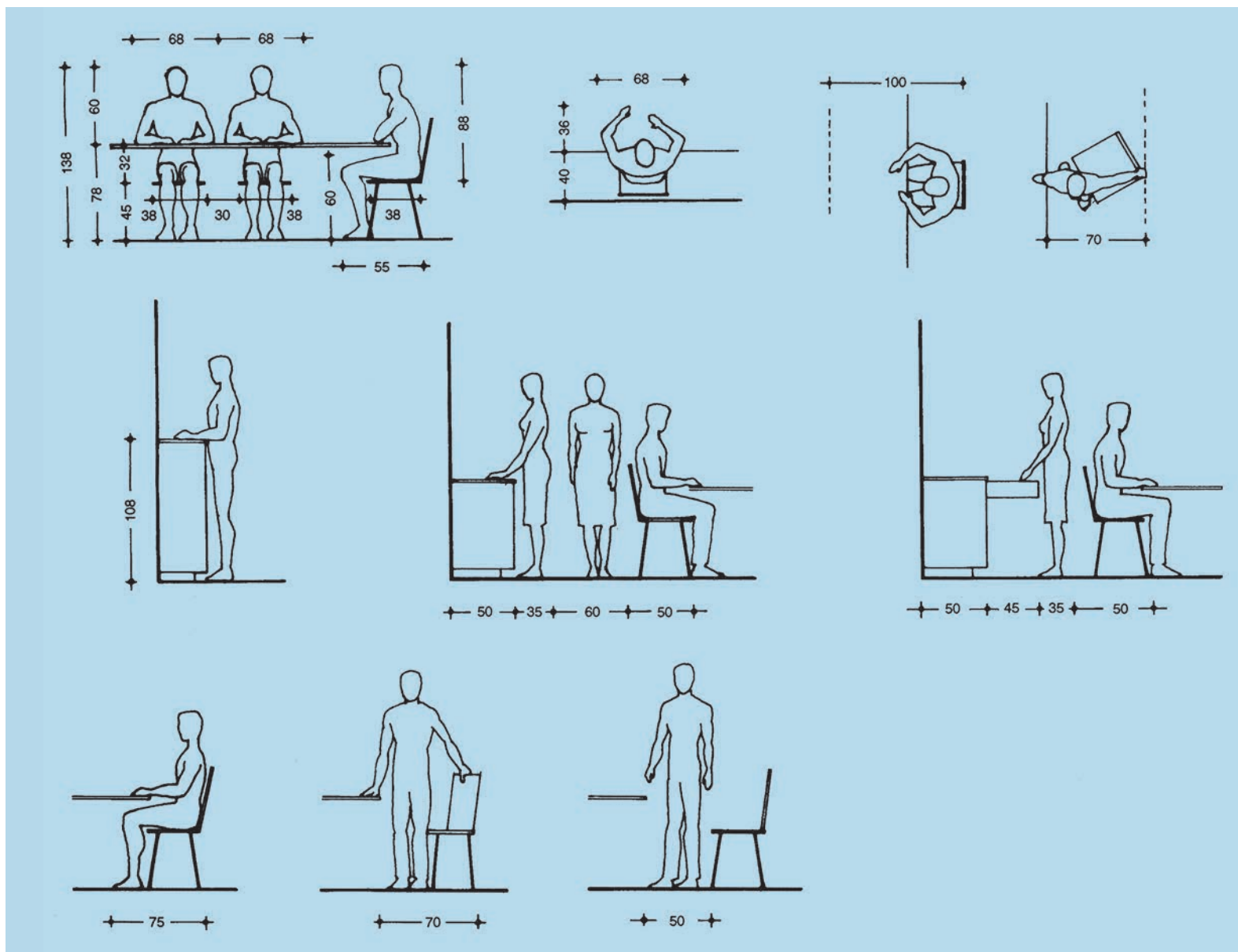
116. Φυσικό άμεσος φωτισμός στο χώρο φαγητού.

Γιατί, ενώ παλιά συνυπήρχαν και συμβίωναν στο ίδιο σπίτι οι τρεις γενιές (παππούδες, γονείς, εγγόνια), σήμερα κυριαρχεί το μοντέλο της πυρηνικής οικογένειας (ζευγάρι με ένα ή με δύο παιδιά), ενώ ήδη παρατηρούνται και πολλές περιπτώσεις μονογονεϊκής οικογένειας (πατέρας ή μητέρα με ένα ή με περισσότερα παιδιά).

Είναι γεγονός ότι, όπως έχουμε ήδη αναφέρει, στην αλλαγή αυτή και στην επαναφορά σε παλαιά πρότυπα έπαιξε ρόλο και η θέση της γυναίκας στην οικογένεια, ως εργαζόμενη έξω από το σπίτι, καθώς και ο τρόπος ζωής των μελών της οικογένειας (συνεχές, μη κοινό ωράριο κτλ.).

117-118. Οι αλλαγές στο χώρο φαγητού και στο χώρο προετοιμασίας του φαγητού συμβαδίζουν με τις αλλαγές στον τρόπο ζωής. Κατοικία στα Εξάρχεια, Αθήνα.
Α. Μεσοπόλεμος, Β. Σήμερα.

119. Εξοπλισμός, διαστάσεις και μετρικές σχέσεις στο χώρο φαγητού.

Όσον αφορά τη λειτουργία του φαγητού, η απαιτούμενη ελάχιστη **επίπλωση** είναι ένα τραπέζι με τέσσερις καρέκλες, το οποίο θα μπορεί να επεκτείνεται σε περιπτώσεις όπου θα χρειαστεί να χρησιμοποιηθεί από μεγαλύτερη ομάδα ανθρώπων. Για το λόγο αυτό πρέπει να προβλεφθεί και μεγαλύτερος αριθμός καθισμάτων. Τα καθίσματα πρέπει να είναι αναπαυτικά και προσαρμοσμένα στο ανθρώπινο σώμα, να έχουν, δηλαδή, το κατάλληλο εργονομικό σχήμα.

Η λειτουργία του φαγητού έχει ακόμη ανάγκη και από έπιπλα για την **αποθήκευση** αντικειμένων (πιάτα, ποτήρια, τραπεζομάντιλα κτλ.), καθώς και για την εναπόθεση αντικειμένων κατά τη διάρκεια του φαγητού. Γι' αυτό θα πρέπει κοντά στο τραπέζι να βρίσκονται ντουλάπια ή ράφια κλειστά (με τζάμι ή όχι), ψηλά και χαμηλά.

Επειδή το φαγητό είναι ταυτόχρονα και απόλαυση, καλό είναι το τραπέζι να βρίσκεται κοντά σε παράθυρο και έτσι τοποθετημένο, ώστε όσο το δυνατόν περισσότεροι συνδαιτυμόνες να απολαμβάνουν το **φυσικό φως** και τη **θέα**.

Τέλος, επειδή το φαγητό είναι μια λειτουργία στάσης και θέλει την ανάλογη ηρεμία και συγκέντρωση, θα πρέπει να επιλέγεται και η κατάλληλη θέση, για να τοποθετηθεί το τραπέζι: όχι πάνω στην κίνηση ή κοντά σε δραστηριότητες που διασπούν τη συνοχή και διαταράσσουν τη συγκέντρωση που απαιτείται, όταν τρώμε. Στη δημιουργία της ατμόσφαιρας αυτής συντελεί και η ύπαρξη άμεσου κεντρικού φωτισμού, απαλού και χαμηλού, που θα λειτουργήσει και ως πόλος έλξης της ομάδας.

Επειδή το φαγητό είναι κατ' εξοχήν μια λειτουργία που, όσον αφορά τη χώρα μας, μπορεί να γίνει και στο **υπαίθρο**, πρέπει να επιλέγεται και να σχεδιάζεται έτσι η θέση του φαγητού, ώστε εύκολα να μπορεί να επεκταθεί και αναπτυχθεί σε ανοικτό υπαίθριο χώρο, συνήθως στεγασμένο με διάφορους τρόπους, με πλάκα μπετόν, με τέντα, με κληματαριά, με φυλλώματα δέντρων κ.ά.

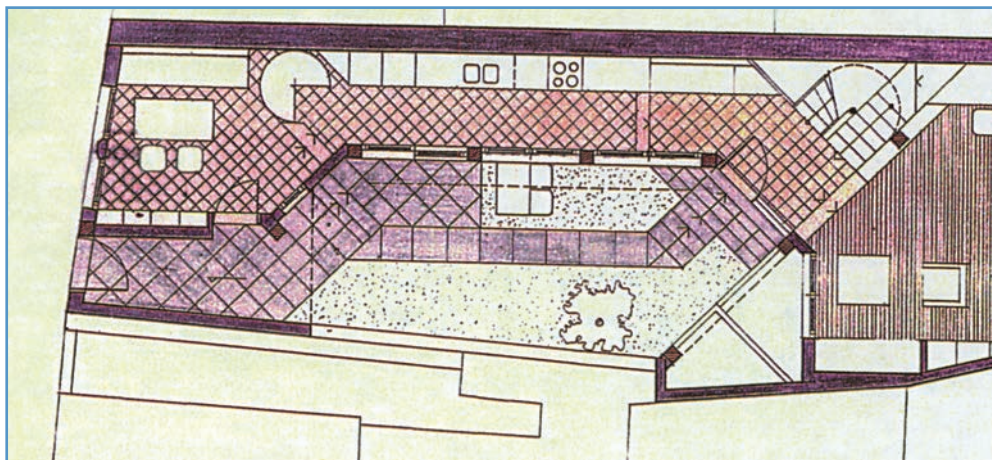

120. Ο φωτισμός στο χώρο φαγητού.
Γωνιά φαγητού δίπλα σε παράθυρο.

121. Στενή σχέση του χώρου προετοιμασίας του φαγητού με το χώρο φαγητού. Κατοικία στον Οξύλιθο, Εύβοια.

122. Άμεση σχέση του χώρου προετοιμασίας του φαγητού με το υπαίθρο. Κατοικία στην Πλάκα, Αθήνα.

Δ. Ο ΧΩΡΟΣ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΦΑΓΗΤΟΥ (ΚΟΥΖΙΝΑ, ΠΑΣΟ).

Παλιά, στην αστική, π.χ., κατοικία, η προετοιμασία του φαγητού ήταν μια λειτουργία εντελώς βοηθητική και δευτερεύουσα, την οποία εκτελούσε το βοηθητικό προσωπικό, και γι' αυτό δεν έπρεπε να γίνεται σε κοινή θέα.

Σήμερα, η σχέση του χώρου προετοιμασίας του φαγητού με το χώρο φαγητού και γενικότερα με το καθιστικό είναι πολύ **στενή** και **άμεση**, και αυτό οφείλεται στον **τρόπο ζωής**, όπως αναλύθηκε πιο πάνω.

Ωστόσο, υπάρχουν διαβαθμίσεις στη σχέση αυτή, που καθορίζουν και αντίστοιχες μορφές του συγκεκριμένου χώρου. Μπορεί ο χώρος προετοιμασίας του φαγητού:

- να είναι σε μία εσοχή, οπότε έχουμε και την πιο αποκομμένη σχέση,
- να διαχωρίζεται με μία σειρά χαμηλά ντουλάπια (πάσο),
- να βρίσκεται σε μια γωνιά του καθιστικού και να ανοίγεται εντελώς στο χώρο φαγητού και στο καθιστικό, έχοντας έτσι άμεση σχέση και με τα δύο.

Επίσης, πολύ στενή σχέση έχει ο χώρος προετοιμασίας του φαγητού με τον ανοικτό χώρο, το **ύπαιθρο** (βεράντα, εξώστης, αυλή), γιατί πολλά από αυτά που συμβαίνουν εκεί θα μπορούσαν να γίνουν έξω, ή κάποια γίνονται καλύτερα έξω.

Το κύριο χαρακτηριστικό του χώρου προετοιμασίας του φαγητού είναι ότι συγκεντρώνει τα επιτεύγματα της **σύγχρονης τεχνολογίας**, μιας και εδώ βρίσκονται όλες, σχεδόν, οι ηλεκτρικές οικιακές συσκευές του σπιτιού, μικρές και μεγάλες. Πρόκειται, στην κυριολεξία, για ένα “εργαστήριο”, γι' αυτό και έχει απασχολήσει σε πολύ μεγάλο βαθμό τη βιομηχανία των ηλεκτρικών συσκευών και των επίπλων κουζίνας (εντοιχιζόμενες συσκευές και έπιπλα).

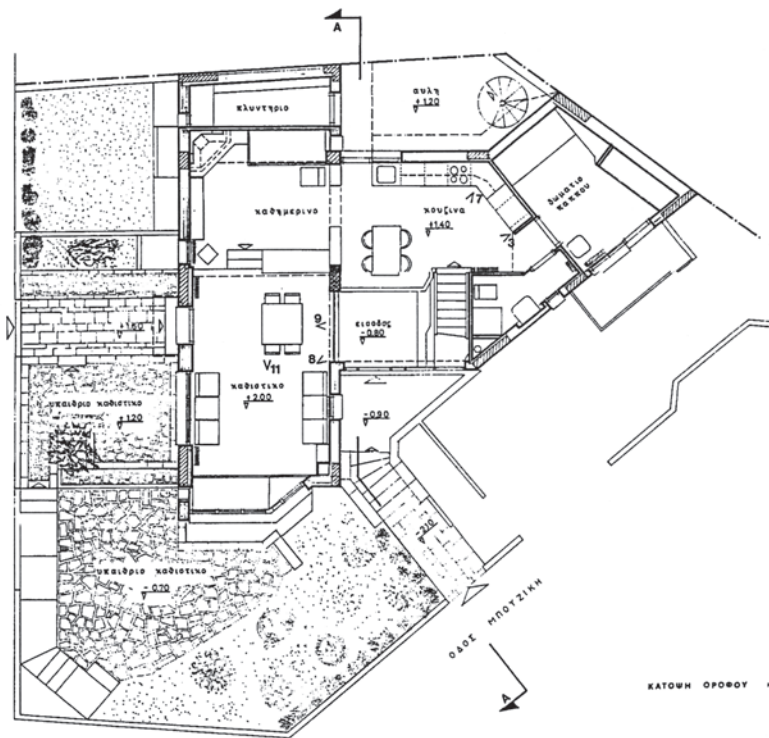

123. Στενή σχέση του χώρου προετοιμασίας του φαγητού με το χώρο φαγητού.

Γι' αυτό σήμερα η κουζίνα, εκτός από καθημερινός χώρος ζωής του σπιτιού είναι ένας ωραίος χώρος, τον οποίο όχι μόνο δεν κρύβουμε, δε μας πειράζει να φαίνεται, αλλά πολλές φορές θέλουμε και να τον δείχνουμε.

124. Ο χώρος προετοιμασίας του φαγητού είναι ένας ωραίος χώρος, που δεν τον κρύβουμε πια. Κατοικία στο Πολύγωνο.

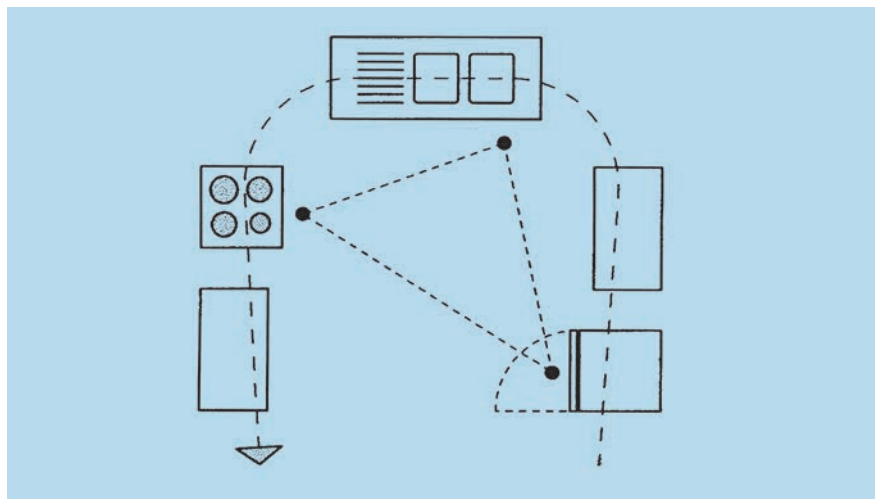
125. Ο χώρος προετοιμασίας του φαγητού είναι ένας ωραίος χώρος, που δεν τον κρύβουμε πια, αλλά, αντίθετα, θέλουμε να τον δείχνουμε. Κατοικία στο Πολύγωνο.

Όσον αφορά την οργάνωση του χώρου προετοιμασίας του φαγητού, τρεις είναι οι **βασικοί πόλοι** γύρω από τους οποίους εκτυλίσσονται οι δραστηριότητες που γίνονται σ' αυτόν:

- Το ηλεκτρικό ψυγείο
- Ο νεροχύτης
- Η ηλεκτρική κουζίνα.

Ανάμεσα σε αυτά τα τρία στοιχεία υπάρχει μια σειρά **διαδοχής** τους στη χρήση. Αυτό σημαίνει ότι: φέρνω τρόφιμα / τα αποθηκεύω - **ψυγείο** / τα προετοιμάζω για μαγείρεμα - **νεροχύτης**, χρησιμοποιώντας διάφορα σκεύη, και / τα μαγειρεύω - **ηλεκτρική κουζίνα**.

Στη συνέχεια, ακολουθώ αντίστροφη πορεία, από την **ηλεκτρική κουζίνα** / μεταφέρω και πλένω - **νεροχύτης**, και κατόπιν / αποθηκεύω σκεύη και τρόφιμα - **ψυγείο**.

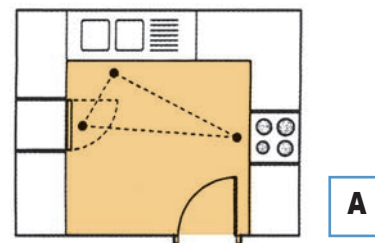

126. Χώρος προετοιμασίας του φαγητού. Διάγραμμα διάταξης βασικών συσκευών.

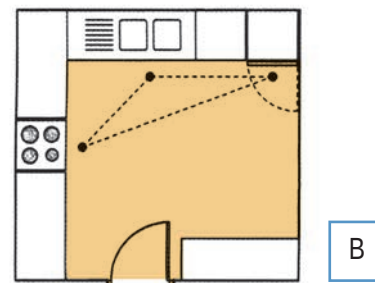
Οι τρόποι διάταξης των τριών αυτών βασικών συσκευών είναι οι ακόλουθοι:

- A. πι
- B. γάμα
- Γ. “γαλέρα”
- Δ. ευθύγραμμη
- Ε. “νησί”.

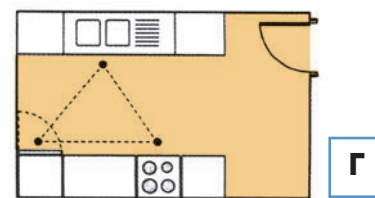
Το βασικό κριτήριο για το σχεδιασμό του χώρου προετοιμασίας του φαγητού είναι η **οικονομία στην κίνηση** αυτού ή αυτής που δουλεύει στο χώρο της κουζίνας· το να μην κάνει, δηλαδή, περιττά βήματα και να προσεγγίζει με ελάχιστες κινήσεις τα διάφορα αντικείμενα, σκεύη, ντουλάπια κτλ.

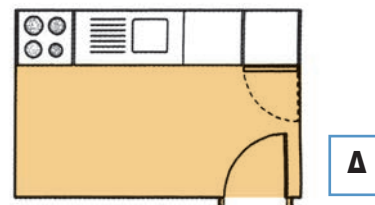
A

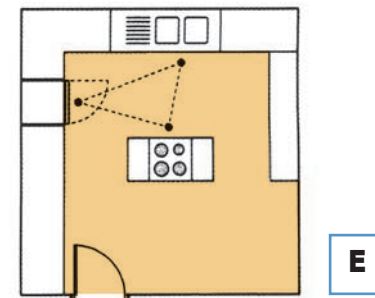
B

Γ

Δ

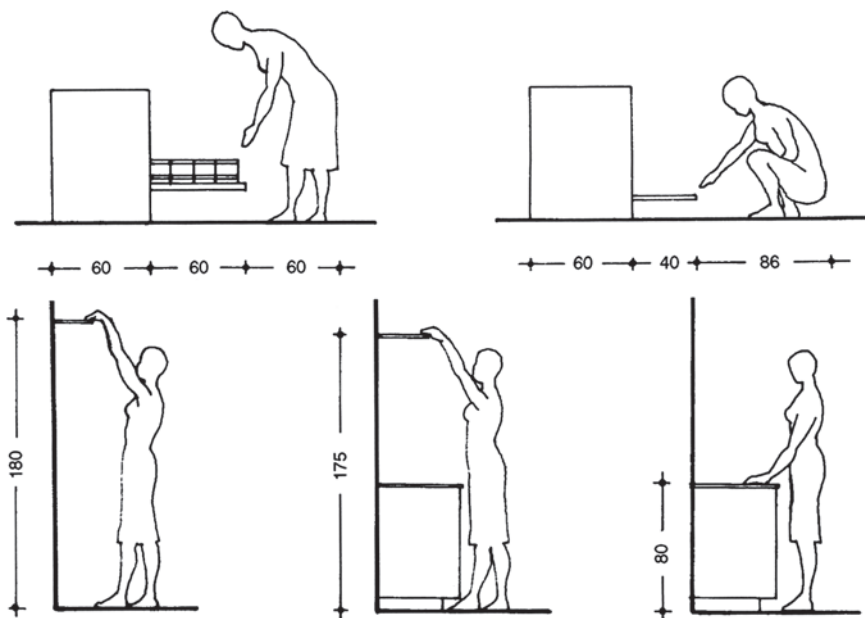

Ε

127. Χώρος προετοιμασίας του φαγητού. Διατάξεις βασικών συσκευών: α. πι, β. γάμα, γ. “γαλέρα”, δ. ευθύγραμμη, ε. “νησί”.

129. Καλές συνθήκες εργασίας στο χώρο προετοιμασίας του φαγητού. Κατοικία στο Ψυχικό, Αθήνα.

128. Χώρος προετοιμασίας του φαγητού. Μετρικές σχέσεις.

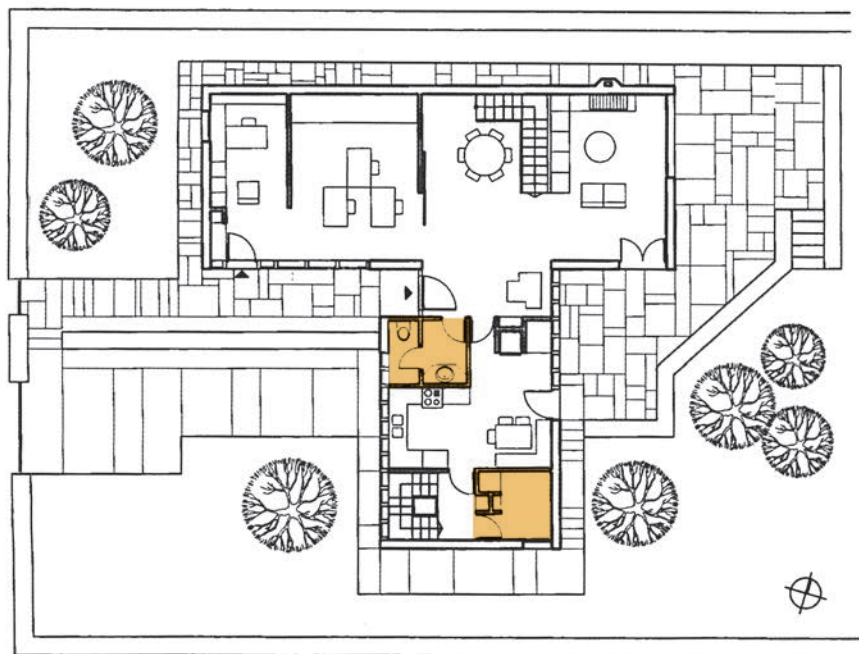

130. Ανοικτά ράφια στο χώρο προετοιμασίας του φαγητού.

Όπως είναι προφανές, είναι απαραίτητα, εκτός από τα τρία πιο πάνω στοιχεία (ψυγείο, νεροχύτης, κουζίνα), και πάγκοι για τις αντίστοιχες εργασίες, καθώς και πολλά ντουλάπια με ράφια (ανοικτά ή κλειστά) και συρτάρια, κατάλληλα και ειδικά κατασκευασμένα για την **αποθήκευση**, τροφίμων, εργαλείων, σκευών κτλ.

Πρέπει εδώ να τονίσουμε ότι η αξία της αποθήκευσης εξαρτάται περισσότερο από την ευκολία πρόσβασης παρά από την ποσότητα αυτών που αποθηκεύονται. Έτσι, πρέπει να μπορείς με την πρώτη ματιά να βρεις τα πράγματα που έχεις τοποθετήσει. Αυτό σημαίνει, π.χ., ράφια, ανοικτά ή κλειστά, με βάθος ενός αντικειμένου. Είναι, εξάλλου, ένας τρόπος και αυτός, για να αναδειχτούν τα ωραία αντικείμενα ή τα δώρα.

Επίσης, πρέπει να εξασφαλίζονται και σωστές **συνθήκες εργασίας** στο χώρο προετοιμασίας του φαγητού για παράδειγμα, να υπάρχει **άμεσος φωτισμός** στον πάγκο εργασίας, τεχνητός και φυσικός, αν είναι δυνατόν, καθώς και **θέα προς το ύπαιθρο** από επιλεγμένα σημεία (π.χ. νεροχύτης) για πιο άνετη παραμονή και εργασία.

131. Αποθήκη και W.C. ξένων. Κατοικία στο Παλιό Ψυχικό.

Ε. ΒΟΗΘΗΤΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ (W.C, ΑΠΟΘΗΚΗ).

Καλό είναι στην ενότητα αυτή της κατοικίας των κοινών χώρων να υπάρχει ένας **μικρός χώρος υγιεινής** (W.C) με μία λεκάνη και ένα νιπτήρα, για να χρησιμοποιείται τόσο από τα μέλη της οικογένειας όσο και από έναν τρίτο, έναν επισκέπτη.

Όταν το σπίτι διαρθρώνεται σε δύο επίπεδα, οπότε το κυρίως λουτρό βρίσκεται στη δεύτερη στάθμη μαζί με τους χώρους του ύπνου, η παρουσία του W.C στην πρώτη στάθμη, μαζί με τους κοινούς χώρους, κρίνεται εντελώς απαραίτητη.

Ακόμη, καλό είναι να υπάρχει μία **μικρή αποθήκη**, η οποία θα διευκολύνει πολύ τη λειτουργία προετοιμασίας του φαγητού και, γενικότερα, το νοικοκυριό.

132. Ο ενδιάμεσος χώρος στην ενότητα των ιδιωτικών χώρων στην κατοικία. Διώροφη κατοικία στα Εξάρχεια, Αθήνα.

3.5.2 Ιδιωτικοί χώροι της κατοικίας

Εκτός από την ενότητα των κοινών χώρων σε μία κατοικία διακρίνουμε και τους ατομικούς / προσωπικούς χώρους κάθε μέλους της οικογένειας.

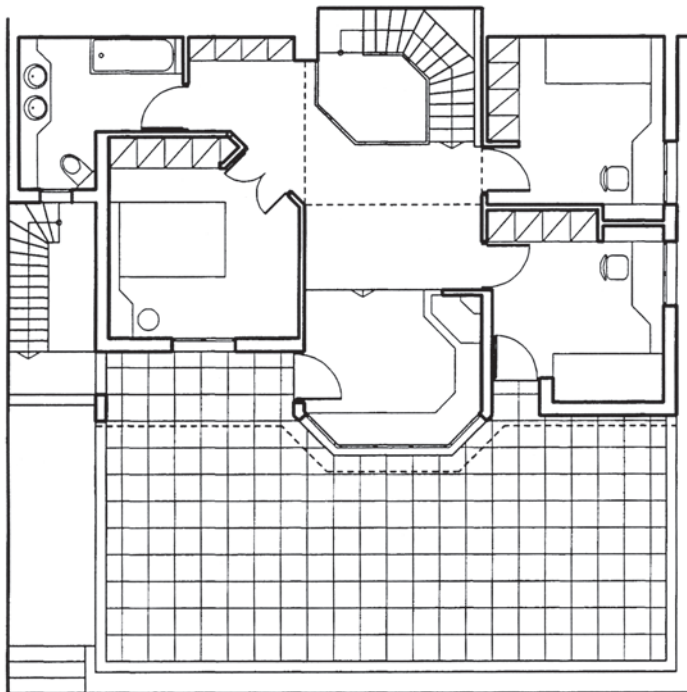
Η ενότητα των **ιδιωτικών χώρων** στη κατοικία περιλαμβάνει:

α) **το χώρο του ζευγαριού και**

β) **το χώρο των παιδιών.**

Καλό είναι να υπάρχει ένας ενδιάμεσος / **μεταβατικός** χώρος ανάμεσα στην περιοχή του ζευγαριού και στην περιοχή των παιδιών, που θα κάνει πιο διακριτές τις δύο ενότητες, ενώ παράλληλα θα αποκαθιστά το ενιαίο της σχέσης που τις ενώνει.

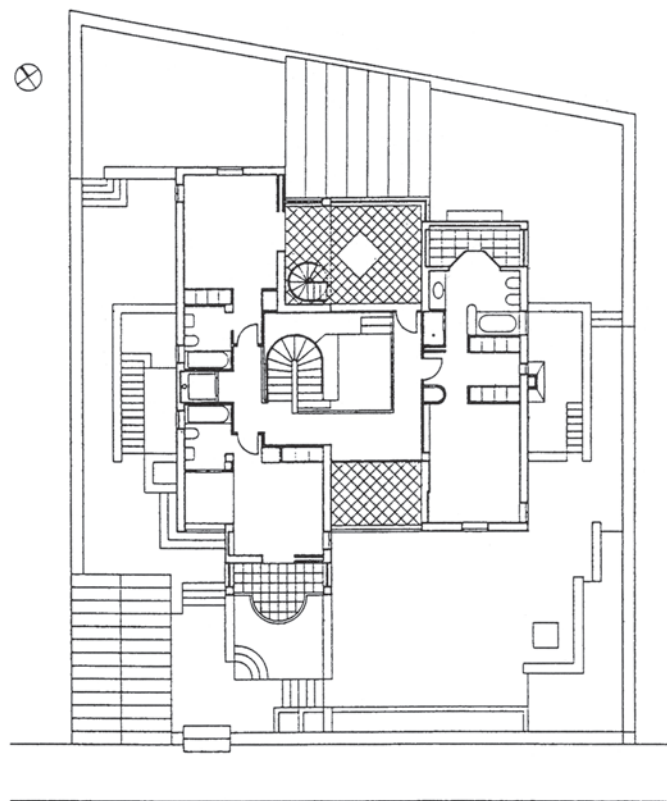
Στην περίπτωση που οι ιδιωτικοί χώροι βρίσκονται σε άλλη στάθμη, είναι σκόπιμη η ύπαρξη ενός μικρού **ιδιωτικού καθιστικού** στη στάθμη αυτή, συνήθως στην απόληξη της σκάλας, το οποίο μπορεί να παίξει και το ρόλο του μεταβατικού χώρου, που αναφέρθηκε πιο πάνω.

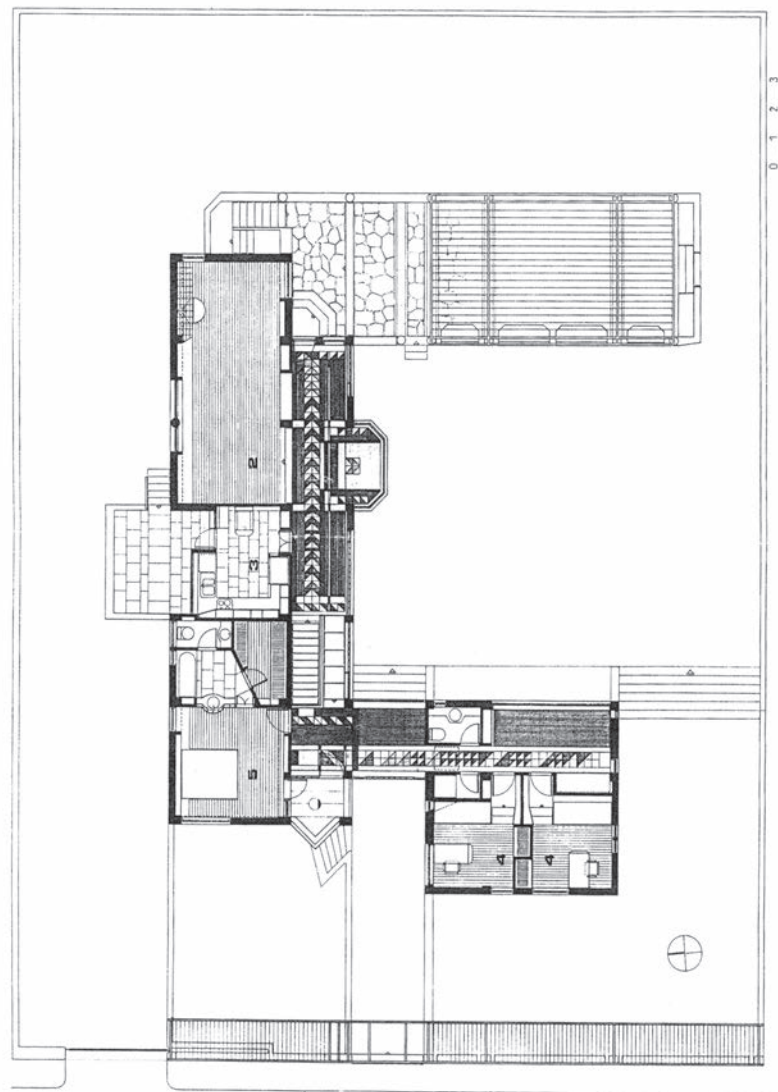
134. Η ενότητα των ιδιωτικών χώρων στην κατοικία. Διάγραμμα.

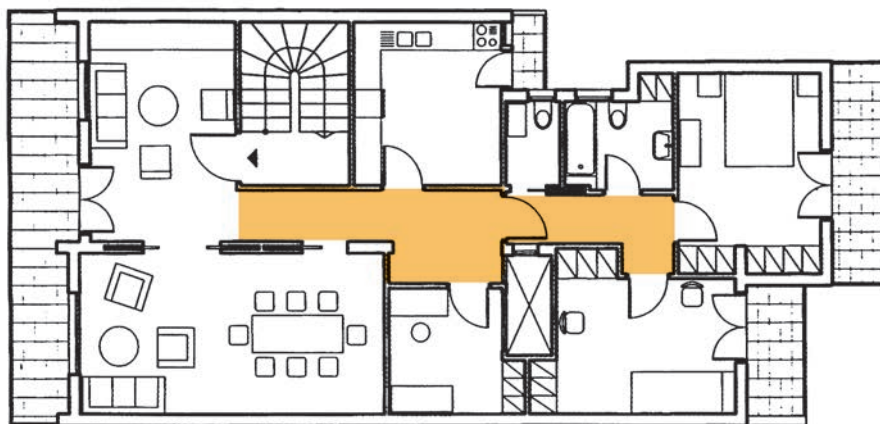
133. Η ενότητα των ιδιωτικών χώρων στην κατοικία. Διώροφη κατοικία στα Εξάρχεια, Αθήνα.

135. Η ενότητα των ιδιωτικών χώρων στη σύγχρονη κατοικία. Κατοικία στη Φιλοθέη, Αθήνα.

136. Η ενότητα των ιδιωτικών χώρων στη σύγχρονη κατοικία. Κατοικία στην Πεντέλη, Αττική.

137. Τυπικό διαμέρισμα πολυκατοικίας, όπου τα υπνοδωμάτια βρίσκονται στον ακάλυπτο, και η κίνηση γίνεται μέσω ενός σκοτεινού διαδρόμου.

Παρόμοια οργάνωση με αυτήν της ενότητας των ιδιωτικών χώρων της κατοικίας μπορούμε να δούμε σε πολλά παραδείγματα της σύγχρονης έντεχνης / επώνυμης αρχιτεκτονικής.

Αντίθετα, στο τυπικό διαμέρισμα της πολυκατοικίας σπάνια συναντάται μια τέτοια οργάνωση. Αντί γι' αυτό υπάρχουν τα υπνοδωμάτια (χωρίς διάκριση) -τα οποία συνήθως βρίσκονται στο πίσω μέρος, στον "ακάλυπτο"- και το λουτρό, καθώς και ένας σκοτεινός στενόμακρος διάδρομος, που τα ενώνει.

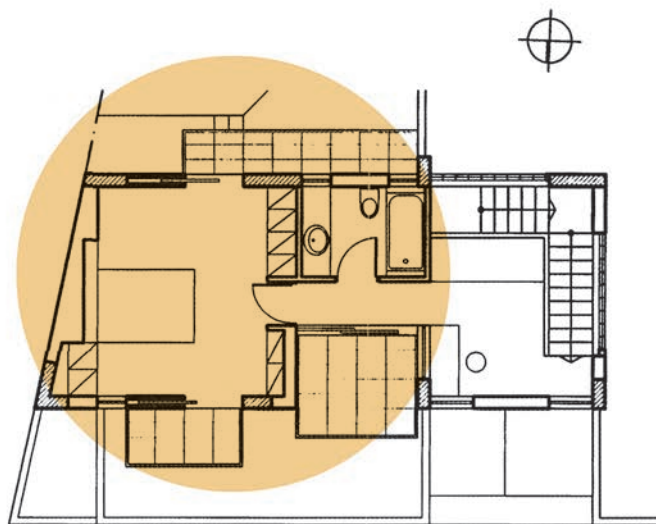
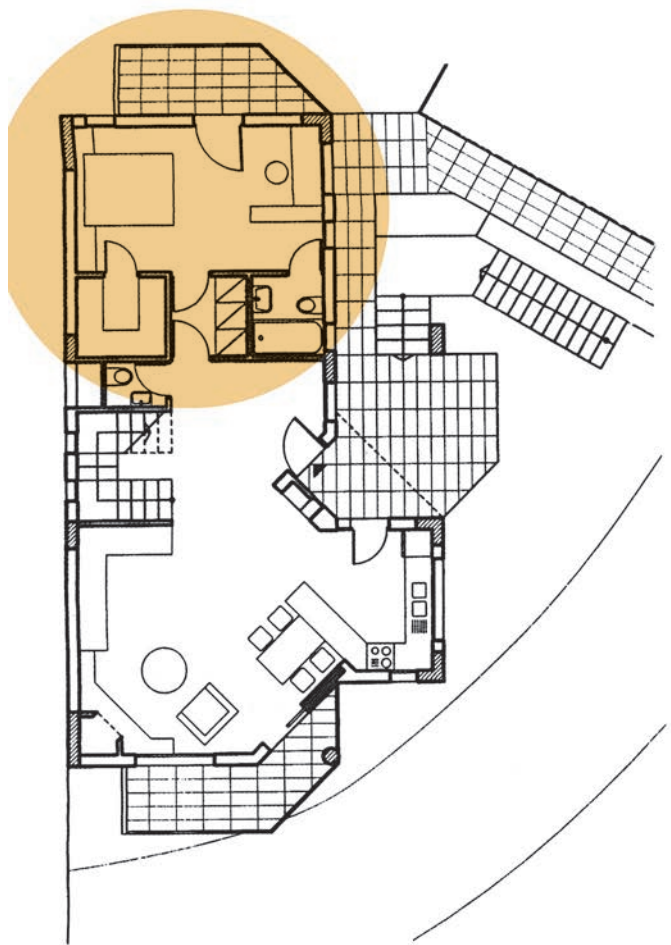
Α. Ο ΧΩΡΟΣ ΤΟΥ ΖΕΥΓΑΡΙΟΥ

(ΥΠΝΟΔΩΜΑΤΙΟ ΓΟΝΙΩΝ-ΛΟΥΤΡΟ)

Οι **δραστηριότητες** που γίνονται εδώ από τους γονείς είναι αυτές που απορρέουν από την ιδιότητα τους ως ζευγαριού αλλά και ως μεμονωμένων ατόμων. Αυτές είναι: ο ύπνος, η ανάπαυση, η συνεύρεση, η υγιεινή, το ντύσιμο και, ενδεχομένως, η μελέτη ή κάποιου είδους εργασία.

Η απαιτούμενη για τις δραστηριότητες αυτές **επίπλωση** και **εξοπλισμός** είναι:

Για τον **ύπνο** ένα κρεβάτι διπλό και ένα έπιπλο για εναπόθεση των σχετικών με τον ύπνο και την ανάπαυση (γυαλιά, βιβλίο, ρολόι κτλ.) αντικειμένων. Αυτό μπορεί να είναι το γνωστό “κομοδίνο” αλλά και ένα κεφαλάρι, ένα ράφι σε κατάλληλη θέση, μία εσοχή στον τοίχο ή οποιοδήποτε άλλο κατάλληλο έπιπλο.

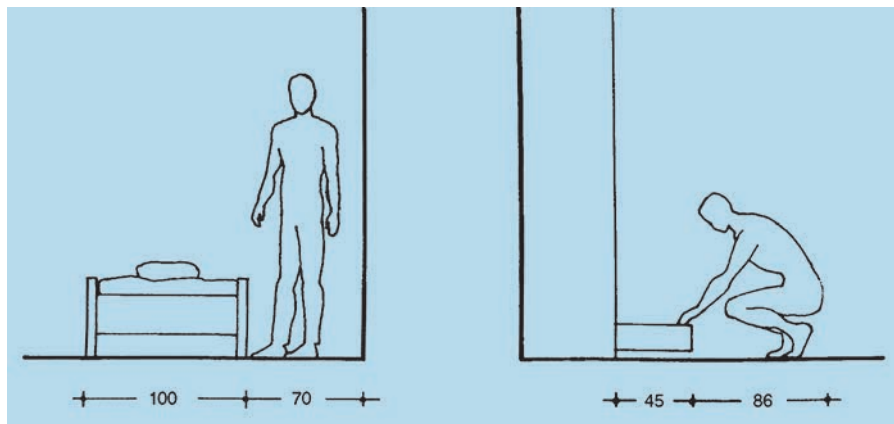

138-139. Ο χώρος του ζευγαριού με τον αντίστοιχο εξοπλισμό, που εξυπηρετεί δραστηριότητες όπως ο ύπνος, το ντύσιμο, η υγιεινή, η ανάπαυση κ.ά.. Δύο διώροφες κατοικίες στον Αλμυρό.

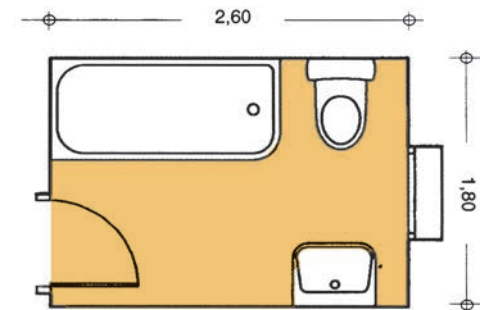
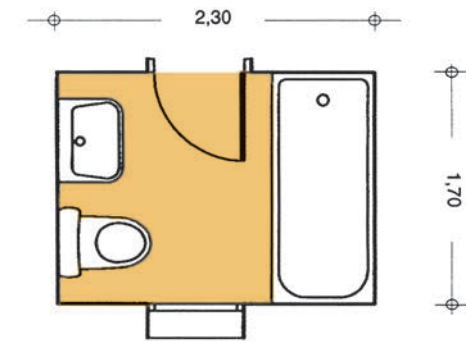
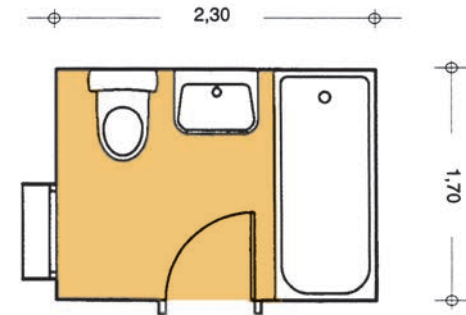
Για την **υγιεινή** υπάρχει το γνωστό **λουτρό**, το οποίο όμως θα πρέπει να το δούμε ανεπηρέαστοι από τα στερεότυπα που υπάρχουν γύρω μας. Αν θεωρήσουμε ότι είναι ένας χώρος όπου ερχόμαστε σε επαφή με τον εαυτό μας και με το νερό, πράγμα που σημαίνει κάποια χαλάρωση γενικά στο σώμα και στην ψυχή μας, τότε θα μπορέσουμε να το αντιμετωπίσουμε με τα ίδια κριτήρια όπως και τους άλλους χώρους: ως ένα χώρο, δηλαδή, που πρέπει να έχει θέα, φυσικό φωτισμό, επαφή με το ύπαιθρο κτλ. αλλά και μια αυξημένου βαθμού ιδιωτικότητα.

Για να ικανοποιηθούν οι δραστηριότητες που έχουν σχέση με την υγιεινή, είναι απαραίτητα: ένας **νιπτήρας** για το πλύσιμο του προσώπου και των χεριών, μία **λεκάνη** για την αφόδευση, μία **μπανιέρα** για την καθαριότητα του σώματος. Επίσης, καλό είναι να υπάρχουν και κάποια κλειστά **ντουλάπια**, από υλικό ανθεκτικό στις συνθήκες υγρασίας που επικρατούν στο χώρο του λουτρού, όπου θα αποθηκεύονται διάφορα χρήσιμα αντικείμενα (πετσέτες, είδη ατομικής υγιεινής και καθαρισμού, απορρυπαντικά κ.ά.).

Οι τοίχοι, για να μη φθείρονται και να μπορούν να καθαρίζονται εύκολα, ντύνονται με κεραμικά **πλακάκια** σε διάφορα σχέδια και χρωματικούς συνδυασμούς, και επάνω τους στερεώνονται τα ανάλογα **εξαρτήματα**, άγκιστρα, κρεμάστρες κ.ά., που είναι απαραίτητα για κάθε είδος υγιεινής.

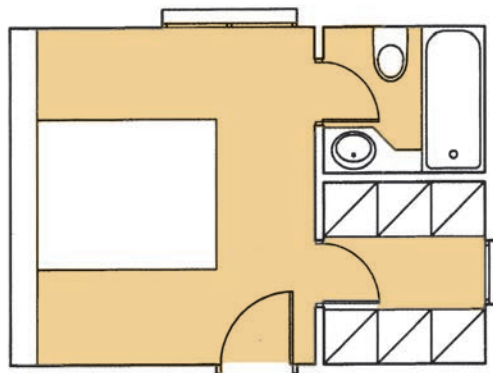
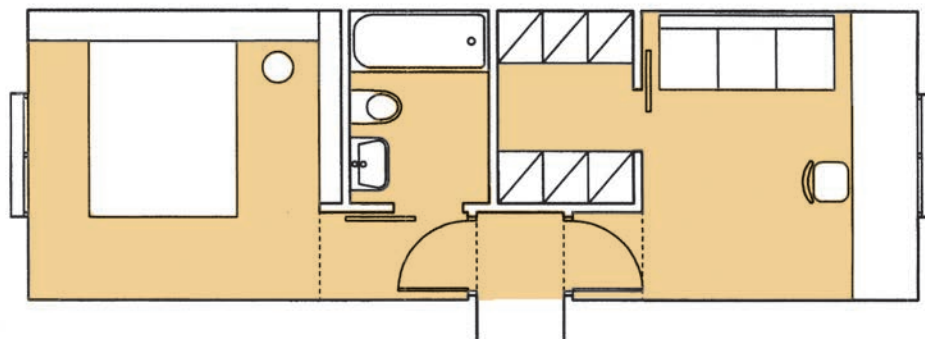
140. Μετρικές σχέσεις και εξοπλισμός στο χώρο ύπνου.

141. Διατάξεις του εξοπλισμού στο λουτρό.

143. Ο χώρος ντυσίματος σε σύγχρονη κατοικία.
Κατοικία στη Ν. Πεντέλη.

142. Ο χώρος του ζευγαριού: ύπνος, υγιεινή, ντύσιμο.

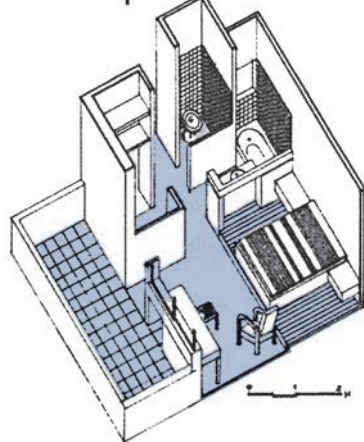
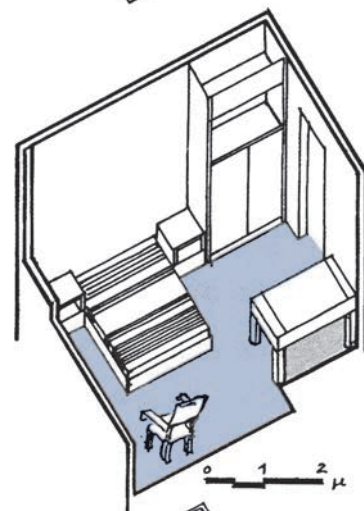
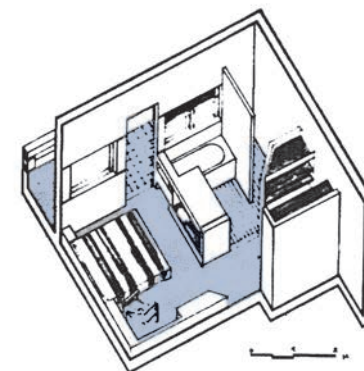
Στο χώρο ύπνου υπάρχουν οι συνηθισμένες εντοιχισμένες ντουλάπες με ράφια και συρτάρια και με χώρο για να κρέμονται τα ρούχα. Καλό είναι οι ντουλάπες να βρίσκονται σε εσωτερικό τοίχο. Έτσι, δημιουργούν ένα στοιχειώδη χώρο εισόδου και συμβάλλουν στην ηχομόνωση, ενώ παράλληλα δε δεσμεύουν εξωτερικές επιφάνειες απ' όπου μπορεί να μπει το πολύτιμο φυσικό φως.

Απαραίτητα είναι ακόμη ντουλάπια χαμηλά, με ράφια και συρτάρια, κρεμάστρες στον τοίχο και ένα έπιπλο με συρτάρια και καθρέφτη για την περιποίηση του προσώπου και του σώματος (τουαλέτα).

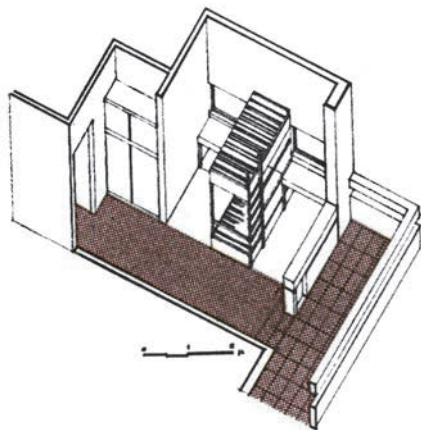
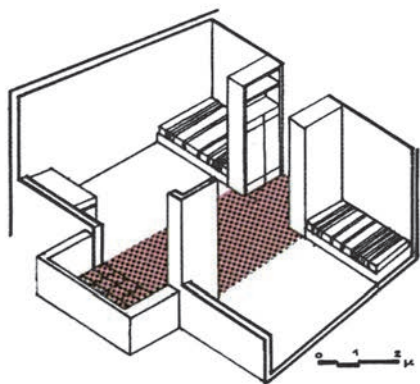
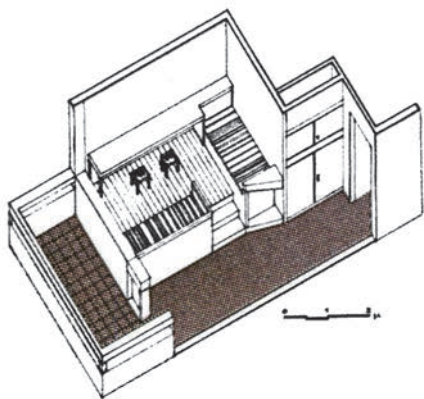
Ωστόσο, επειδή το ντύσιμο και γενικά η περιποίηση του σώματος είναι μια κατ' εξοχήν προσωπική υπόθεση, αλλά και επειδή η ακαταστασία που συχνά δημιουργείται στο χώρο, όταν κανείς γδύνεται ή ντύνεται, δημιουργεί τριβές σ' αυτούς που τον μοιράζονται και έχουν την ευθύνη της τακτοποίησής του, θα μπορούσε να υπάρχει ένας **χώρος ντυσίματος**, ειδικά διαμορφωμένος, που θα περιέχει όλα τα πιο πάνω έπιπλα.

Για την **ανάπαυση / εργασία** θα μπορούσε να προβλεφθεί μια γωνιά με ένα αναπαυτικό κάθισμα / καναπέ (που θα μπορεί να γίνεται περιστρεφόμενο και κρεβάτι) και με ένα μικρό τραπέζι / γραφείο με τα απαραίτητα ράφια για δουλειά ή μελέτη στο σπίτι.

Στους χώρους αυτούς είναι απαραίτητος ο **φυσικός φωτισμός** και κυρίως ο **ηλιασμός** (ανατολικός ή μεσημβρινός προσανατολισμός). Επίσης, αν υπάρχουν διαμπερή ανοίγματα, τότε είναι δυνατός ο καλός αερισμός του χώρου και ο δροσισμός του τις καλοκαιρινές μέρες (καλές συνθήκες μικροκλίματος).

144. Ο χώρος του ζευγαριού και ο αντίστοιχος εξοπλισμός: εναλλακτικές λύσεις.

146. Ο χώρος ύπνου στην ενότητα των παιδιών και ο αντίστοιχος εξοπλισμός: εναλλακτικές λύσεις.

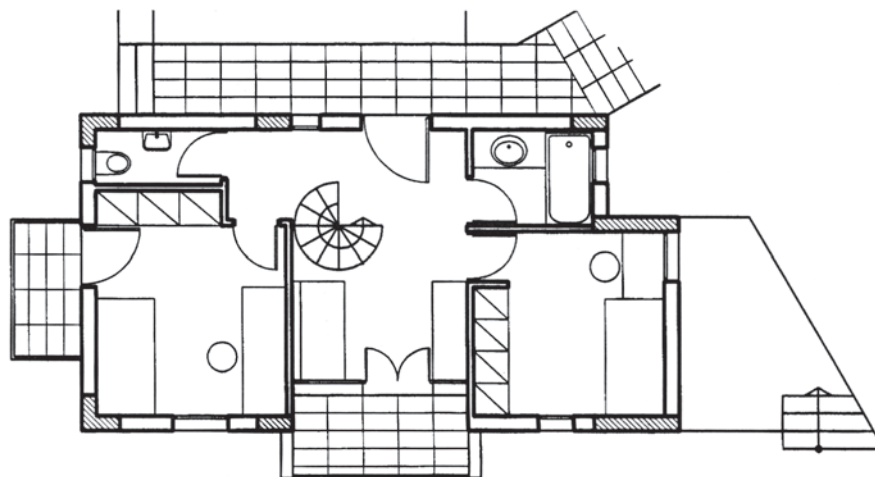
Β. Ο ΧΩΡΟΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ (ΥΠΝΟΔΩΜΑΤΙΑ - ΛΟΥΤΡΟ)

Τα παιδιά αποτελούν, όπως και οι γονείς, μία **μικρότερη ομάδα** μέσα στην οικογένεια, με διαφορετικές σχέσεις ανάμεσα τους από αυτές του ζευγαριού, των γονιών. Δεν πρέπει ποτέ να παραβλέπουμε ότι το καθένα από τα παιδιά, όσο μικρό και αν είναι, δεν παύει να αποτελεί μία ξεχωριστή προσωπικότητα. Καλό είναι όλες αυτές οι αποχρώσεις στο ρόλο και στις σχέσεις των μελών της οικογένειας να αποτυπώνονται και να ικανοποιούνται στους επιμέρους χώρους της κατοικίας.

Επιπλέον, όσον αφορά τα παιδιά, πρέπει να ληφθούν υπόψη δύο παράγοντες, η **ηλικία** και το **φύλο**. Στις μικρές ηλικίες, ανεξάρτητα από το φύλο, τα παιδιά μπορούν να ζουν στον ίδιο χώρο. Μεγαλώνοντας, ειδικά όταν είναι διαφορετικού φύλου, θα πρέπει το καθένα να έχει το δικό του χώρο, που θα είναι τοποθετημένος γύρω από έναν κοινό χώρο παιχνιδιού.

Οι **δραστηριότητες** που θα πρέπει να καλυφθούν στο χώρο του κάθε παιδιού είναι ο ύπνος, το ντύσιμο, η υγιεινή, η μελέτη, το παιχνίδι, η συναναστροφή.

145. Ο χώρος των παιδιών σε διώροφη κατοικία στον Αλμυρό.

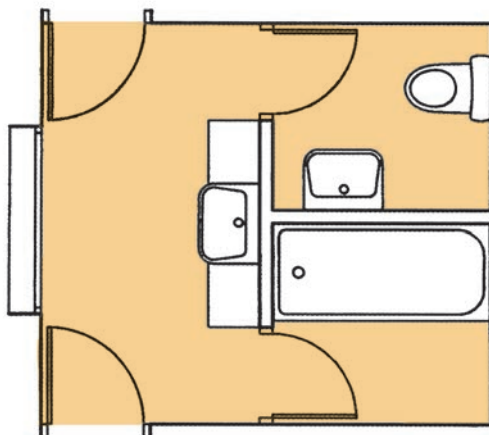
Ειδικά για τα παιδιά, τα υπνοδωμάτια, έτσι όπως τα έχουμε συνηθίσει, δεν έχουν νόημα. Διότι καθεμιά από τις πιο πάνω δραστηριότητες μπορεί να ικανοποιηθεί σε μια γωνιά ή σε μια εσοχή. Ο ύπνος, π.χ., και η **ανάπαυση** γίνονται στον **ατομικό χώρο** του κάθε παιδιού, ο οποίος μπορεί να είναι μια εσοχή. Η επίπλωση που απαιτείται είναι το κρεβάτι, με ένα κομοδίνο και ένα ράφι κτλ., ή ένας χώρος κρεβατιού, ο οποίος, σε συνδυασμό με άλλα έπιπλα, αποτελεί μία κατασκευή.

Όλος ο υπόλοιπος χώρος μπορεί να διατεθεί στις άλλες δραστηριότητες:

Το **ντύσιμο** μπορεί να γίνει μέσα στο χώρο του κάθε παιδιού, όπου τα ρούχα αποθηκεύονται σε ντουλάπες και αλλού, όπως και στο χώρο του ζευγαριού ή σε χώρο ντυσίματος, κοινό για όλα τα παιδιά.

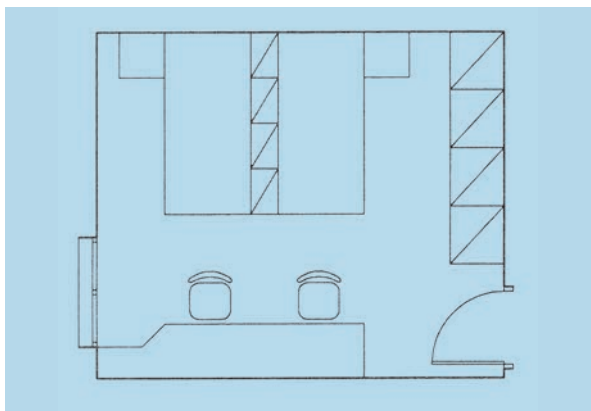
Η **υγιεινή** γίνεται στο γνωστό δωμάτιο του λουτρού, που περιλαμβάνει νιπτήρα, λεκάνη, μπανιέρα (βλ. χώρο ζευγαριού).

Για καλύτερη εξυπηρέτηση και ταυτόχρονη χρήση των ειδών υγιεινής από όλα τα παιδιά θα μπορούσε να διασπαστεί ο γνωστός τύπος του λουτρού σε δύο χώρους: έναν με μπανιέρα και νιπτήρα και ένα δεύτερο με τη λεκάνη και ένα νιπτήρα. Μία τρίτη περίπτωση είναι ο νιπτήρας να βρίσκεται σε ένα ανοικτό, ενδιάμεσο ως προς τα δωμάτια των παιδιών, χώρο.

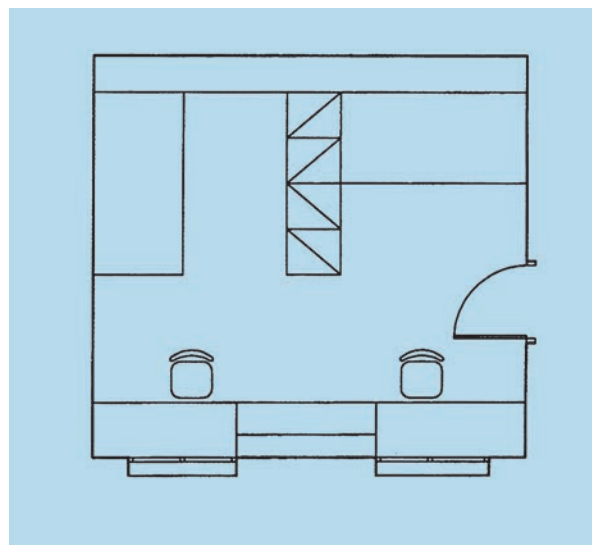

147. Γωνιά ύπνου στο χώρο των παιδιών. Κατασκευή που μπορεί να ακολουθήσει και να προσαρμοστεί στις διάφορες αλλαγές κατά τη διάρκεια της ζωής των παιδιών.

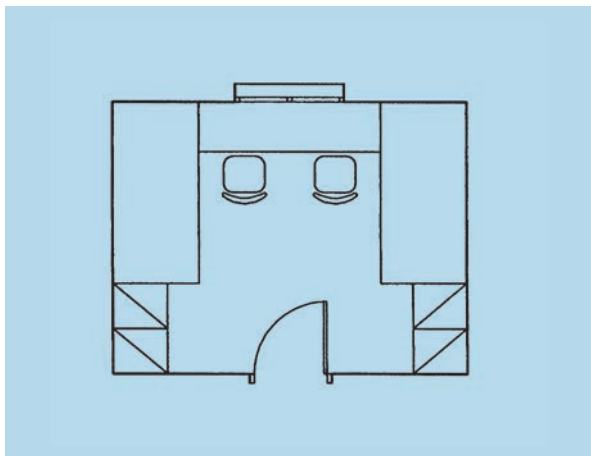
148. Διάσπαση του λουτρού σε τρεις χώρους για καλύτερη και ταυτόχρονη εξυπηρέτηση.

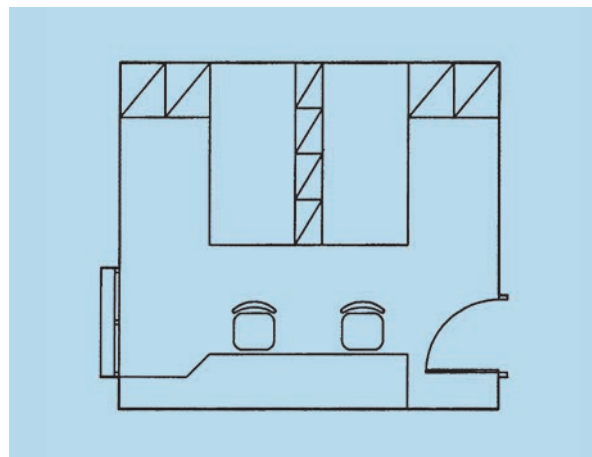
α

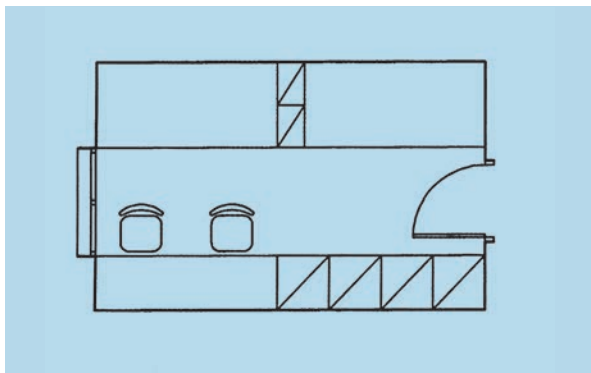
δ

β

ε

γ

149. Ο χώρος των παιδιών. Μετρικές σχέσεις, εναλλακτικές λύσεις.

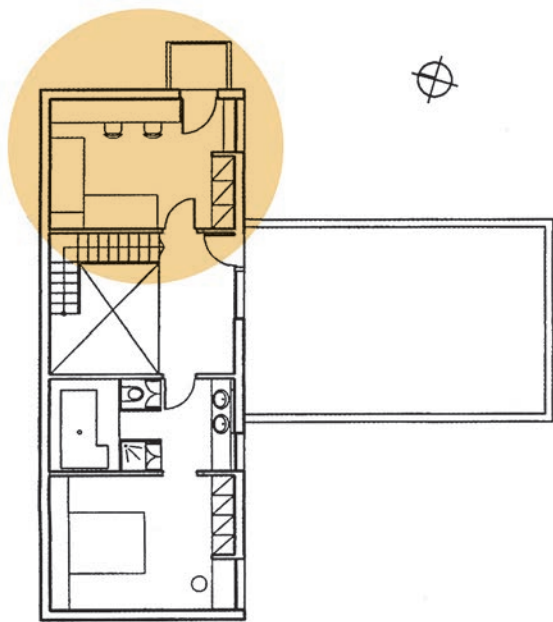
Η **μελέτη**, για τα πρώτα χρόνια των παιδιών, δεν απαιτεί ειδικό απομονωμένο ήσυχο χώρο. Σ' αυτή τη φάση τα παιδιά θέλουν να βρίσκονται και να κυκλοφορούν στο χώρο των μεγάλων. Μεγαλώνοντας, όμως, κάθε παιδί έχει την απαίτηση να έχει δικό του χώρο, για να συγκεντρωθεί και να διαβάσει, ο οποίος χώρος δεν είναι άλλος από το δωμάτιο του.

Απαραίτητος εξοπλισμός για τη δραστηριότητα αυτή είναι ένα τραπέζι-γραφείο με τα κατάλληλα ράφια, συρτάρια, ντουλάπια / βιβλιοθήκες για τα βιβλία και για όλα τα σχετικά με τη μελέτη αλλά και για τα προσωπικά αντικείμενα του παιδιού.

Το **παιχνίδι** και η **συναναστροφή**, ανάλογα με την ηλικία, μπορούν να γίνονται και μέσα στο χώρο του κάθε παιδιού, όμως καλό είναι να υπάρχει στο σπίτι ένας **κοινός χώρος**, όπου τα παιδιά μαζί και με κάποιους φίλους τους θα μπορούν να παίζουν, αναπτύσσοντας την κοινωνικότητα τους.

Η επίπλωση που απαιτείται για το δωμάτιο αυτό είναι η επίπλωση ενός καθιστικού, με βολικά καθίσματα (π.χ. μαλακά μαξιλάρια), χαλιά - όπου επάνω μπορούν τα παιδιά να κάθονται και να παίζουν - ντουλάπια, ράφια, συρτάρια για αποθήκευση των παιχνιδιών και άλλων αντικειμένων.

Απαραίτητος είναι και εδώ ο **φυσικός φωτισμός** και κυρίως ο **ηλιασμός** (μεσημβρινός προσανατολισμός). Η ύπαρξη διαμπερών ανοιγμάτων κάνει δυνατό τον καλό **αερισμό** του χώρου και το **δροσισμό** του τις καλοκαιρινές μέρες (καλές συνθήκες μικροκλίματος).

150

Ειδικά οι χώροι για τα παιδιά (τόσο οι ατομικοί όσο και ο κοινόχρηστος, αν υπάρχει) πρέπει να έχουν **άνεση** και **ευελιξία**, ώστε να προσαρμόζονται εύκολα στις διαφορετικές ανάγκες των παιδιών στη διάρκεια της ανάπτυξής τους. Σ' αυτό μπορεί να βοηθήσει σημαντικά η κατάλληλη επίπλωση του χώρου.

Ακόμη, ο χώρος πρέπει να είναι χαρούμενος, ζωντανός και δημιουργικός, κάτι που μπορεί να επιτευχθεί, αν σχεδιαστεί με φαντασία. Στον τομέα αυτό μπορεί να βοηθήσει ο κατάλληλος **χρωματισμός**.

Τέλος, η διαμόρφωσή του, καθώς και η κατασκευή των επίπλων πρέπει να παρέχουν **ασφάλεια** και **προστασία** από ατυχήματα που μπορεί να συμβούν μέσα στο σπίτι.

150-151-152. Ο χώρος των παιδιών σε διώροφη κατοικία στο Π. Ψυχικό. Η γωνιά μελέτης και το καθιστικό, που σχηματίζεται από τα δύο κρεβάτια.

151

152

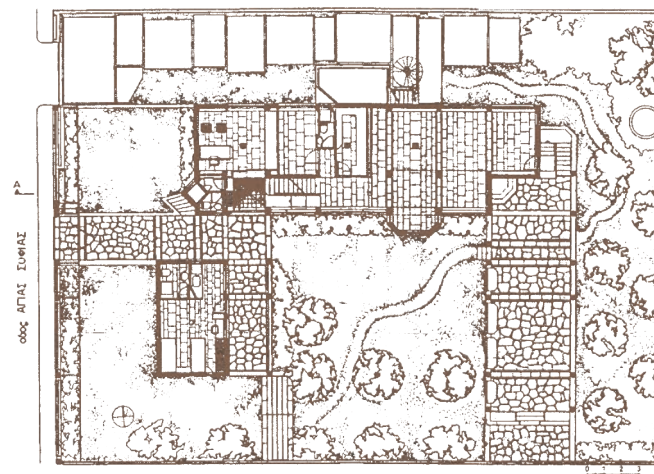
3.5.3 Ο χώρος φιλοξενίας

Το αίσθημα της **φιλοξενίας**, ειδικά για τους κατοίκους της πόλης, είναι κάτι που σήμερα απουσιάζει, κάτι που τείνει να καταργηθεί εντελώς εξαιτίας του σύγχρονου τρόπου ζωής. Ως κοινωνική και ψυχολογική, όμως, ανάγκη των ανθρώπων δεν έπαψε να υφίσταται και να παίζει ένα θεμελιώδη ρόλο στη ζωή της οικογένειας. Γι' αυτό θα πρέπει η κατοικία να δίνει τη δυνατότητα να καλύπτεται αυτή η ανάγκη, όποτε χρειαστεί. Έτσι, μπορεί να ικανοποιηθούν απρόβλεπτες καταστάσεις, που δημιουργούνται με την παρουσία στο σπίτι ενός τρίτου, ως προς τα μέλη της οικογένειας, προσώπου, ενός συγγενούς (παππούς, γιαγιά κτλ.) ή ενός φίλου (των παιδιών ή των γονιών).

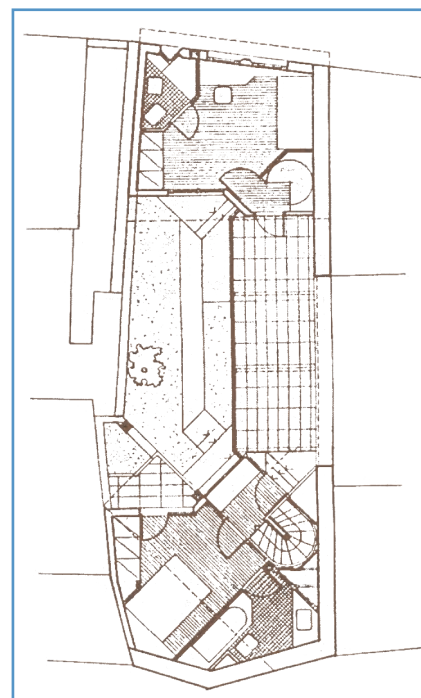
Ο **χώρος φιλοξενίας** ποικίλλει ως προς τη μορφή, τη θέση και τον εξοπλισμό του, και είναι ανάλογος με το είδος της φιλοξενίας και με το πρόσωπο για το οποίο προορίζεται. Μπορεί, φυσικά, να είναι ένας **αυτόνομος χώρος**, σε κατάλληλη θέση και σχέση με τους άλλους χώρους του σπιτιού, και με εξοπλισμό αντίστοιχο με εκείνον ενός χώρου για ύπνο (ξενώνα).

Θα μπορούσε, όμως, να είναι και μια **γωνιά**, μια εσοχή μέσα σε κάποιον άλλο καθημερινό χώρο του σπιτιού, σε μια από τις τρεις περιοχές: στους κοινούς χώρους (καθιστικό), στο χώρο του ζευγαριού ή στο χώρο των παιδιών. Έτσι, από τη μια δημιουργείται ένας πιο ζεστός χώρος και επιτυγχάνεται καλύτερη “ένταξη” του φιλοξενούμενου στην καθημερινότητα της οικογένειας, ανάλογα με τη σχέση που τον συνδέει με τα μέλη της (παιδί, ενήλικας), ενώ από την άλλη ο χώρος φιλοξενίας, όταν δε λειτουργεί ως τέτοιος, μπορεί να αξιοποιηθεί για τις καθημερινές ανάγκες της οικογένειας.

Πολλές φορές θα μπορούσε να λειτουργήσει και ως χώρος φιλοξενίας ένας από τους χώρους εργασίας της κατοικίας, όπως, π.χ., το γραφείο ή το εργαστήριο - στούντιο (βλ. επόμενο κεφάλαιο).

153. Ο χώρος φιλοξενίας ως ανεξάρτητος ξενώνας. Κατοικία στην Πεντέλη, Αττική.

154. Ο χώρος φιλοξενίας στο χώρο εργασίας: γραφείο/ξενώνας. Διώροφη κατοικία στην Πλάκα, Αθήνα.

3.5.4 Χώροι εργασίας

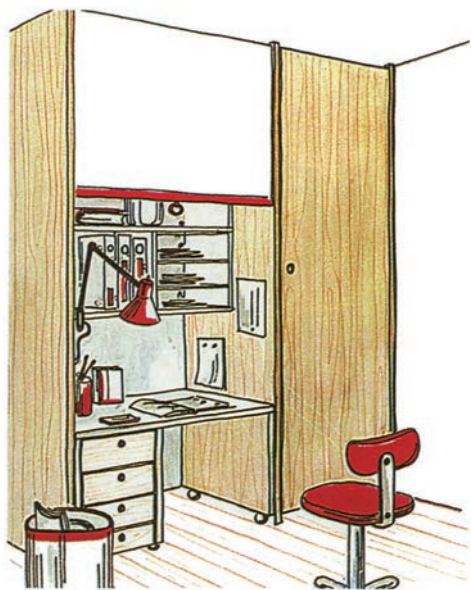
Στην κατοικία, εκτός από τους χώρους που έχουμε περιγράψει υπάρχουν και κάποιοι άλλοι ειδικοί χώροι. Είναι οι **χώροι εργασίας**, που είναι απαραίτητοι για την καλύτερη λειτουργία της κατοικίας, την οποία και συμπληρώνουν. Ο σχεδιασμός τους χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή, γιατί σ' αυτούς πρέπει να δημιουργήσουμε ένα περιβάλλον πρακτικό, ασφαλές, άνετο και ευχάριστο.

Οι ανάγκες που καλύπτουν οι χώροι αυτοί έχουν σχέση με:

- το **επάγγελμα** των κατοίκων,
- το **νοικοκυριό**,
- τον **ελεύθερο χρόνο** των μελών της οικογένειας και τα hobbies του καθενός.

Τέτοιοι χώροι είναι:

- α) το **γραφείο**,
- β) το **εργαστήρι - στούντιο**
- γ) οι **χρηστικοί (βοηθητικοί) χώροι** και
- δ) το **εργαστήρι για μαστορέματα**.

155. Γωνιά γραφείου.

156. Γωνιά γραφείου μέσα σε καθιστικό.

α) ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ

Πρόκειται για ένα χώρο αυτοσυγκέντρωσης και απομόνωσης, γι' αυτό, αν έχουμε τη δυνατότητα επιλογής, θα πρέπει να διαλέξουμε για γραφείο μια ήσυχη γωνιά της κατοικίας (π.χ. στο καθιστικό) ή ένα ξεχωριστό δωμάτιο.

Οι **δραστηριότητες** (διάβασμα, μελέτη, αλληλογραφία, εργασία σε Η/Υ κτλ.) που θα γίνουν στο γραφείο θα μας οδηγήσουν στον κατάλληλο **εξοπλισμό** του και θα καθορίσουν την **έκτασή** του.

Γενικά, η **επίπλωση** που απαιτείται για έναν τέτοιο χώρο είναι: ένα τραπέζι-γραφείο, ένα κάθισμα ειδικού τύπου, κυλιόμενο, και ράφια, ντουλάπια, συρτάρια, τα οποία καλό είναι να είναι ενιαία. Επίσης, επιθυμητό είναι ο χρήστης του χώρου να μπορεί να φτάνει το καθετί άνετα, μετακινούμενος με το κάθισμα, χωρίς να αισθάνεται στριμωγμένος.

Η κατεύθυνση τόσο του φυσικού όσο και του τεχνητού **φωτισμού** έχει μεγάλη σημασία για τη λειτουργικότητα του χώρου. Ο φυσικός φωτισμός θα πρέπει να είναι από αριστερά (για ένα δεξιόχειρα), για να μη δημιουργεί το πρόβλημα της σκιάς. Ο τεχνητός φωτισμός πρέπει να είναι άμεσος, με ένα φως κάθετης δέσμης ή με μία επιτραπέζια λάμπα.

Εάν στο χώρο του γραφείου θέλουμε να κάνουμε χρήση του προσωπικού υπολογιστή (κάτι που συμβαίνει όλο και πιο συχνά στην ελληνική οικογένεια), θα πρέπει να αποφύγουμε να τον τοποθετήσουμε σε ένα κοινό τραπέζι με ένα κάθισμα. Πρέπει να χρησιμοποιηθούν τα κατάλληλα σχεδιασμένα για τη συγκεκριμένη λειτουργία έπιπλα.

157. Επίπλωση και εξοπλισμός για Η/Υ.

β) ΤΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ - ΣΤΟΥΝΤΙΟ

Είναι ένας χώρος της κατοικίας, όπου ένα ή περισσότερα άτομα της οικογένειας θα μπορούν να ασχολούνται στον **ελεύθερο χρόνο** τους με τις αγαπημένες ασχολίες τους, τα χόμπι τους.

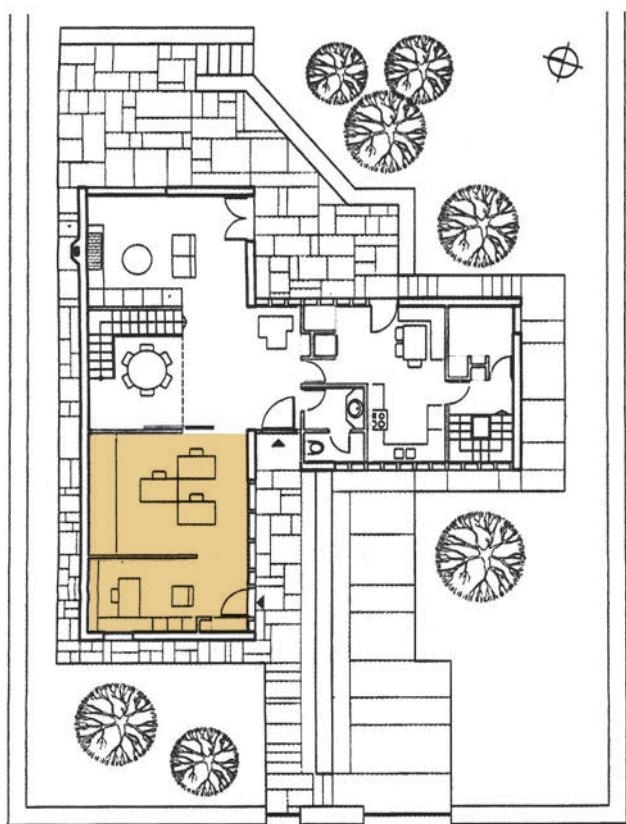
Είτε πρόκειται για εργαστήριο ζωγραφικής ή κεραμικής, είτε για σκοτεινό θάλαμο φωτογραφικού εργαστηρίου κ.ά. μπορεί να είναι ένας **χώρος αυτόνομος** ή **μια γωνιά** μέσα σε έναν άλλο χώρο. Το μέγεθος και το σχήμα του θα εξαρτηθεί από τη συγκεκριμένη δραστηριότητα και από τον εξοπλισμό που θα χρησιμοποιηθεί.

Ο **εξοπλισμός** του εργαστηρίου - στούντιο είναι, γενικά, ανάλογος με τη **δραστηριότητα** που γίνεται εκεί: πάγκοι, ράφια, ντουλάπια κ.ά. Τα ντουλάπια στο στούντιο θα πρέπει να κλειδώνουν για λόγους προστασίας των παιδιών.

Ο **φωτισμός** έχει μεγάλη σημασία και για το εργαστήριο - στούντιο. Το φυσικό φως από ένα παράθυρο είναι το καλύτερο για μία δημιουργική εργασία (εκτός αν πρόκειται για αυτήν που γίνεται στο σκοτεινό θάλαμο ενός φωτογραφικού εργαστηρίου). Απαραίτητος όμως είναι και ο τεχνητός φωτισμός, ο οποίος πρέπει να είναι ο κατάλληλος για κάθε περίπτωση. Επίσης, πρέπει να εξασφαλιστεί ο σωστός εξαερισμός του χώρου μέσω παραθύρων ή φεγγιτών.

Οι τοίχοι, τα δάπεδα και γενικά οι επιφάνειες ενός στούντιο θα πρέπει να αποτελούνται από **υλικά** ανθεκτικά σε διάφορες φθορές που μπορεί να συμβούν από μπογιές, από μελάνια ή από χημικά υγρά. Η παροχή νερού και η ύπαρξη ενός νεροχύτη θεωρούνται απαραίτητες. Οι επιφάνειες εργασίας πρέπει να είναι μεγάλες.

Σε μερικά στούντιο, όπου χρησιμοποιούν μουσικά όργανα, θα πρέπει να τοποθετηθούν ηχομονώσεις και διπλά τζάμια.

158. Διώροφη κατοικία με εργαστήριο - studio στο Παλαιό Ψυχικό.

γ) Ο ΧΡΗΣΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ

Σε μία κατοικία ο **χρηστικός χώρος** είναι ένας χώρος για διάφορες εργασίες που έχουν σχέση με το **νοικοκυριό**. Είναι ο χώρος όπου τα ρούχα πλένονται, στεγνώνουν και σιδερώνονται, και όπου φυλάσσεται ο εξοπλισμός για τον καθαρισμό του νοικοκυριού κ.ά.

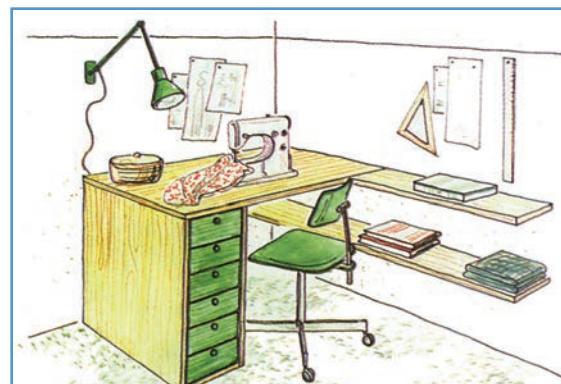
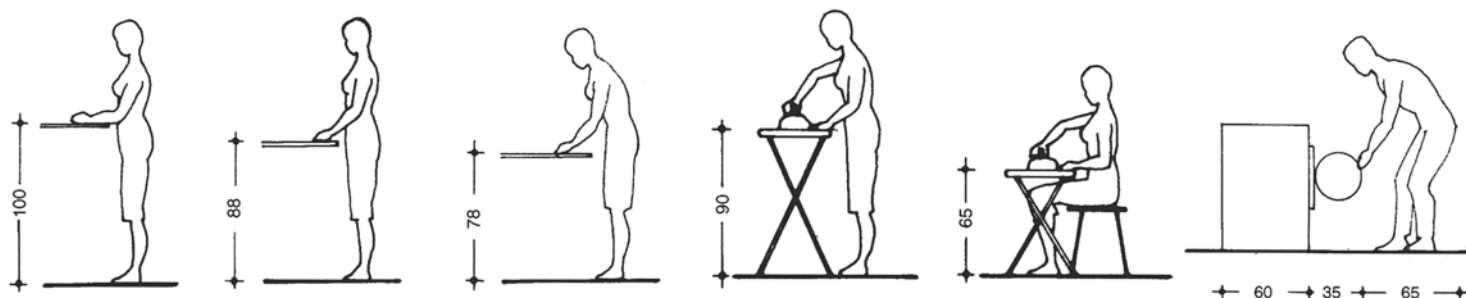
Σε ένα χρηστικό χώρο θα μπορούσαν να συγκεντρωθούν **οικιακές συσκευές** όπως πλυντήριο, στεγνωτήριο, πρέσα σιδερώματος, ραπτομηχανή κ.ά., που είναι απαραίτητες σε ένα νοικοκυριό. Ακόμη, ο χρηστικός χώρος αποτελεί τον τέλειο χώρο για την **αποθήκευση** διάφορων ειδών όπως τα παπούτσια, καθώς και τα απορρυπαντικά και άλλα προϊόντα του νοικοκυριού.

Η **θέση** και η σχέση του χώρου αυτού ποικίλλει ανάλογα με την υπόλοιπη διάρθρωση της κατοικίας. Μπορεί να είναι ένας αυτόνομος χώρος, αν υπάρχει το απαραίτητο εμβαδόν, μπορεί όμως να είναι και μια εσοχή ή μια γωνιά σε έναν ενδιάμεσο / μεταβατικό χώρο (εικόνα 127).

Στην περίπτωση κατά την οποία έχουμε έναν ξεχωριστό χώρο στην κατοικία ως χρηστικό δωμάτιο, οι λειτουργίες που θα γίνονται σ' αυτόν δίνουν και το χαρακτήρα του. Έτσι, έχουμε χώρους με ή χωρίς εγκαταστάσεις ύδρευσης και αποχέτευσης. Στους πρώτους ανήκει ο χώρος για το πλύσιμο. Πρέπει να υπάρχει σ' αυτόν θέση για ένα ηλεκτρικό πλυντήριο και ένα στεγνωτήριο, νεροχύτης, πάγκος εργασίας, ντουλάπια για τα απορρυπαντικά και για τα άπλυτα.

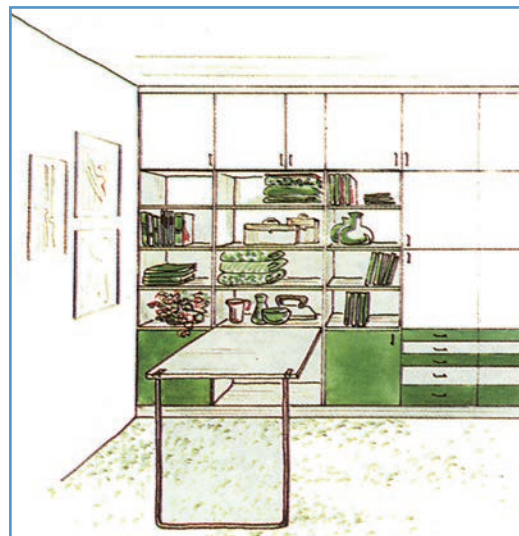
Στους δεύτερους κατατάσσεται ο χώρος για τις λειτουργίες του ραψίματος και του σιδερώματος. Επίσης, ο χώρος αυτός θα μπορούσε να λειτουργήσει και ως αποθήκη, απαραίτητη για κάθε κατοικία.

159. Χρηστικός χώρος. Εξοπλισμός και μετρικές σχέσεις.

160. Γωνιά για ράψιμο μέσα σε χρηστικό χώρο.

161. Χρηστικός χώρος και ο εξοπλισμός του.

δ) ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΓΙΑ ΜΑΣΤΟΡΕΜΑΤΑ

Είναι ένας χώρος που διαθέτει τον κατάλληλο εξοπλισμό (πάγκους και μηχανήματα) για **διάφορες εργασίες**, οι οποίες έχουν σχέση τόσο με κάποια χόμπι όσο και με δουλειές του σπιτιού ή με επισκευές μηχανημάτων (π.χ. αυτοκίνητο, ποδήλατο κ.ά.).

Για τη **θέση** του εργαστηρίου μέσα στην κατοικία χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή, γιατί θα πρέπει να είναι σε σημείο που να μη δημιουργεί πρόβλημα στους υπόλοιπους χώρους με τους θορύβους και τις δονήσεις των μηχανημάτων που τυχόν θα έχει.

Τα σημεία που πρέπει να προσεχτούν είναι ο θόρυβος, ο εξαιρισμός, ο φωτισμός και η ασφάλεια.

Για την ελαχιστοποίηση των **θορύβων** δεν αρκεί μόνο η κατάλληλη θέση του εργαστηρίου μέσα στην κατοικία, αλλά χρειάζεται και ηχομόνωση στους τοίχους. Ο φυσικός **εξαιρισμός** (παράθυρα, φεγγίτες κτλ.) πολλές φορές δεν είναι επαρκής, γι' αυτό χρειάζεται και η βοήθεια τεχνητού φωτισμού, με κάποιον ανεμιστήρα ή με κάποιον εξαεριστήρα.

Ως προς το **φωτισμό**, εκτός από τον διάχυτο, πρέπει να υπάρχει πάνω από τον πάγκο εργασίας ένας επιπλέον άμεσος φωτισμός, έτσι ώστε να μη δημιουργούνται σκιές από τα χέρια του εργαζόμενου.

Τέλος, στο χώρο του εργαστηρίου προέχει η **ασφάλεια**. Οι πρίζες και οι ηλεκτρικές υποδοχές πρέπει να είναι μακριά από τα νερά. Ο πάγκος εργασίας πρέπει να είναι κατασκευασμένος από ανθεκτικό υλικό, που να μην κόβεται ή να χαράζεται εύκολα, και να έχουν τοποθετηθεί κοντά του οι απαραίτητες ηλεκτρικές εγκαταστάσεις. Τα εργαλεία θα πρέπει να έχουν την κατάλληλη θέση, ώστε να είναι εύκολα στη χρήση τους και να μην εμποδίζουν τις εργασίες που θα γίνονται μέσα στο χώρο. Για αυτό το σκοπό υπάρχει για το εργαστήριο μία μεγάλη ποικιλία μεγεθών για ράφια, πίνακες εργαλείων, ντουλάπια κτλ.

162. Εργαστήριο για μαστορέματα και ο εξοπλισμός του.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΑΣΚΗΣΗ 1

Η ΕΙΣΟΔΟΣ ΣΤΗΝ ΚΑΤΟΙΚΙΑ

1.1 Δίνεται σε κλίμακα 1:200 η κάτοψη του χώρου της εισόδου:

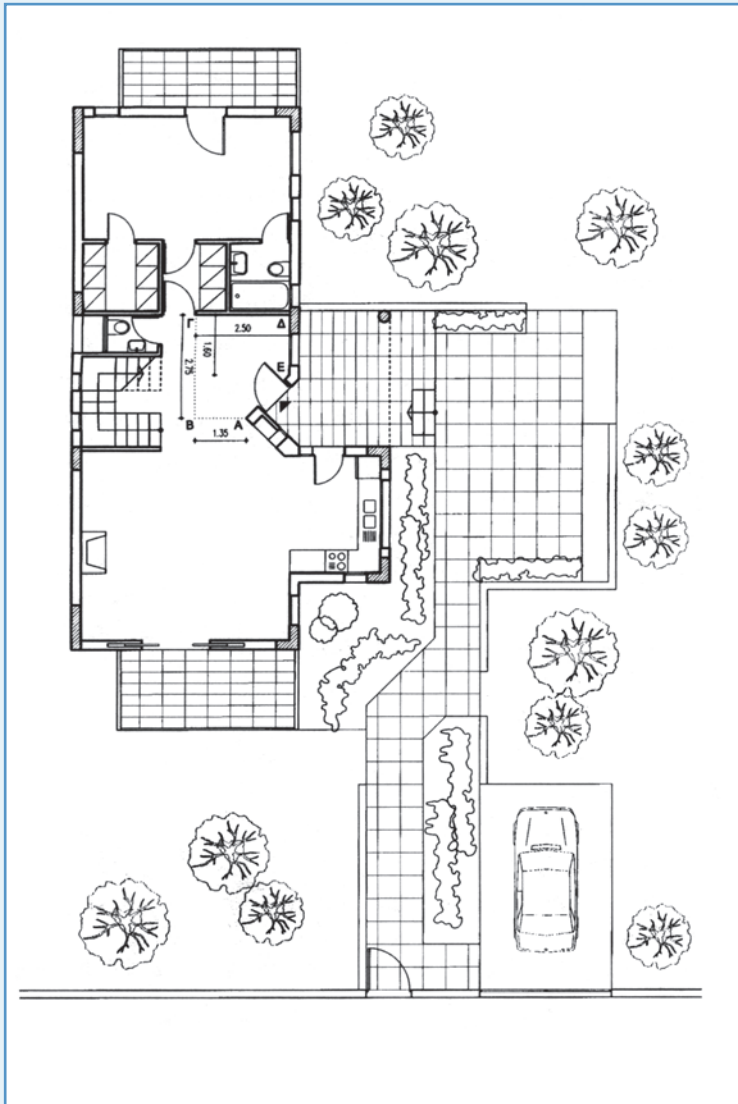
A. μιας ισόγειας μονοκατοικίας (σχ. 1.1.A), όπου διακρίνουμε τα διαδοχικά στάδια προσπέλασης στο εσωτερικό της: α) δρόμο, β) πόρτα κήπου, γ) κήπο, δ) αυλή ε) βεράντα υπερυψωμένη, στ) εξώπορτα, ζ) χώρο εισόδου μέσα στην κατοικία.

Να σχεδιαστεί με μελάνι σε κλίμακα 1:20 η κάτοψη του χώρου της εισόδου, που περιλαμβάνεται στο περίγραμμα ΑΒΓΔΕ, με όλο τον απαραίτητο εξοπλισμό του χώρου.

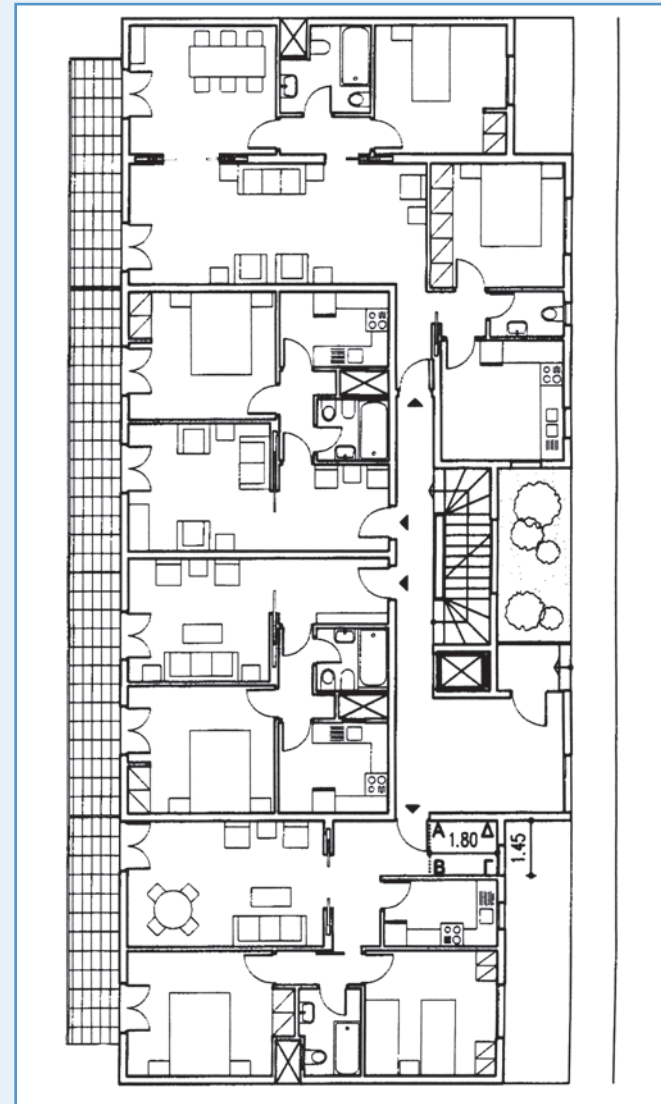
B. μιας πολυκατοικίας (σχ.1.1.B), όπου διακρίνουμε τα διαδοχικά στάδια προσπέλασης σε ένα διαμέρισμά της: α) δρόμο, β) πεζοδρόμιο, γ) εξώπορτα πολυκατοικίας, δ) χώρο εισόδου στο εσωτερικό της πολυκατοικίας, ε) εξώπορτα διαμερίσματος, στ) χώρο εισόδου (ΑΒΓΔ) μέσα σε ένα διαμέρισμα.

Να σχεδιαστεί με μελάνι και σε κλίμακα 1:20 η κάτοψη του χώρου της εισόδου, που περιλαμβάνεται στο περίγραμμα ΑΒΓΔ, με όλο τον απαραίτητο εξοπλισμό του χώρου.

1.2 Να γίνουν παρατηρήσεις και συγκρίσεις ως προς τη μετάβαση από το δημόσιο εξωτερικό χώρο (δρόμος) στον ιδιωτικό εσωτερικό χώρο της κατοικίας στις δύο περιπτώσεις κατοικιών που αναφέρονται στην άσκηση 1.1.

1.1.A

1.1.B

ΑΣΚΗΣΗ 2

ΤΟ ΚΑΘΙΣΤΙΚΟ ΣΤΗΝ ΚΑΤΟΙΚΙΑ

Δίνονται οι παρακάτω δύο κατόψεις καθιστικών:

A. Στο πρώτο καθιστικό υπάρχει γωνιά τζακιού και δίπλα μία μπαλκονόπορτα, που οδηγεί σε μπαλκόνι. Ο χώρος του καθιστικού επικοινωνεί άμεσα με την είσοδο και με την υπόλοιπη κατοικία.

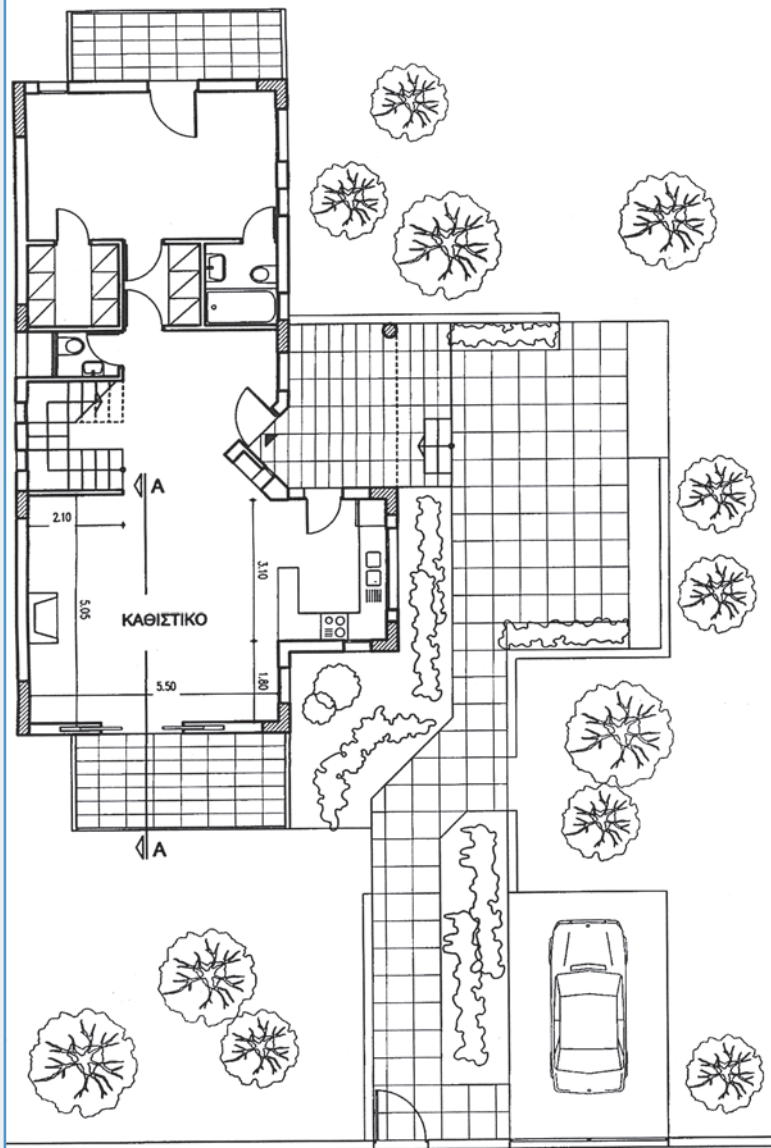
B. Στο δεύτερο καθιστικό δεν υπάρχει τζάκι. Μία μεγάλη μπαλκονόπορτα οδηγεί στον υπαίθριο χώρο της κατοικίας. Ο χώρος του καθιστικού, μέσω ενός διαδρόμου, επικοινωνεί με την περιοχή του ύπνου, ενώ έχει άμεση επικοινωνία με το χώρο του φαγητού, ο οποίος διατηρεί την ανεξαρτησία του.

Να σχεδιαστούν με μελάνι και σε κλίμακα 1:20:

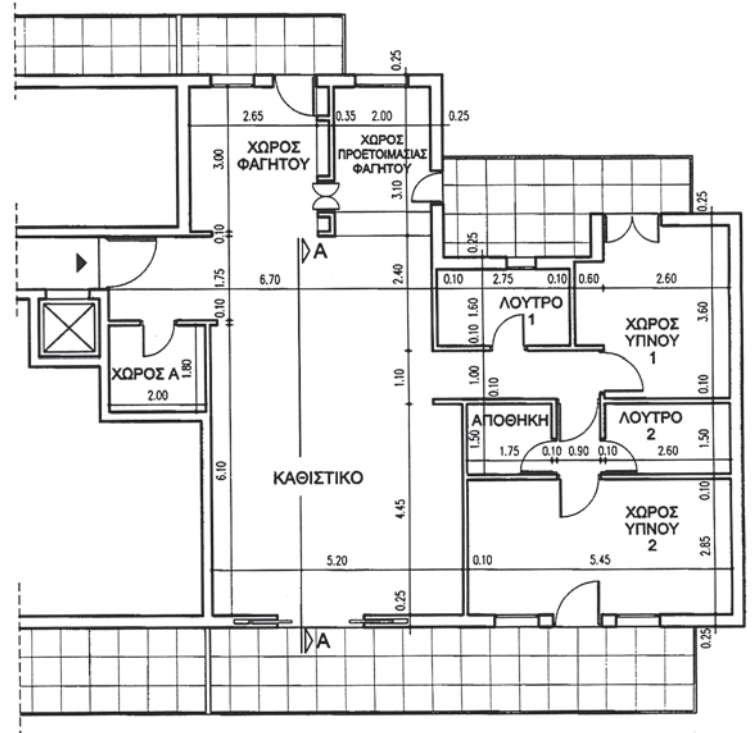
1. οι δύο κατόψεις των καθιστικών με όλο τον απαραίτητο εξοπλισμό τους,
2. η τομή Α-Α', στην οποία θα φαίνεται όλος ο εξοπλισμός που έχει σχεδιαστεί στις αντίστοιχες κατόψεις.

Δίνονται:

- Καθαρό εσωτερικό ύψος 3,00 μ.
- Ύψος ποδιάς 0,90 μ., πρεκιού 2,20 μ.
- Πάχος πάνω και κάτω πλάκας 0,20 μ.
- Διαφορά στάθμης του εσωτερικού από τον εξωτερικό χώρο 0,05 μ. στην α' περίπτωση και 0,20 μ. στη β' περίπτωση.

2.A

2.B

ΑΣΚΗΣΗ 3

Ο ΧΩΡΟΣ ΦΑΓΗΤΟΥ

Δίνεται η παρακάτω κάτοψη κατοικίας σε κλίμακα 1:100.

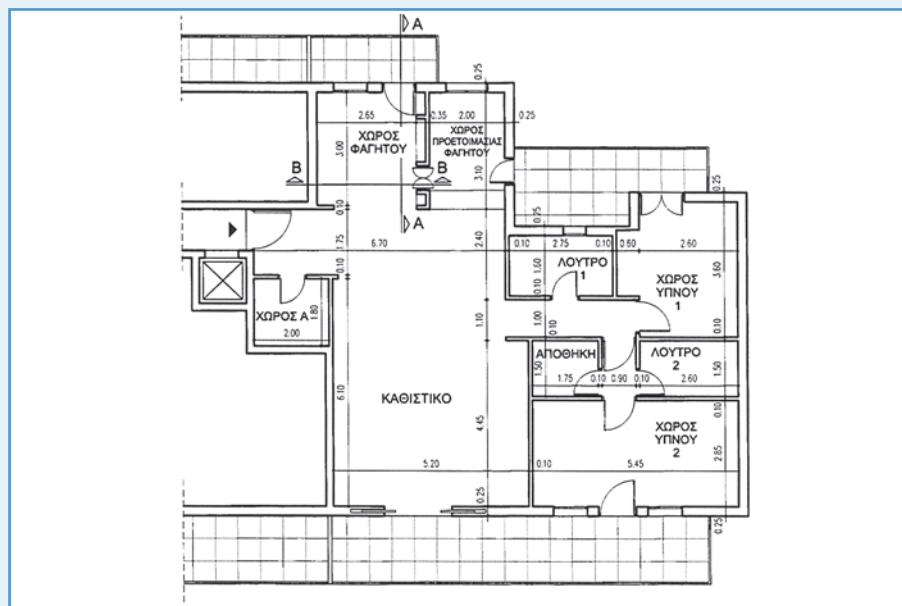
A. Να σχεδιαστεί με μελάνι σε κλίμακα 1:20:

1. η κάτοψη του χώρου φαγητού με όλο το σχετικό εξοπλισμό.
2. οι τομές A-A' και B-B', στις οποίες θα φαίνεται όλος ο εξοπλισμός που έχει σχεδιαστεί στην κάτοψη.

B. Να σχεδιαστεί ο χώρος φαγητού ως μία γωνιά του καθιστικού, δεδομένου ότι ο υπάρχων χώρος φαγητού μετατρέπεται σε χρηστικό χώρο. Να σχεδιαστεί μία χαρακτηριστική τομή.

Δίνονται:

- Καθαρό εσωτερικό ύψος 3,00 μ.
- Ύψος ποδιάς 0,90 μ., πρεκιού 2,20 μ.
- Πάχος πάνω και κάτω πλάκας 0,20 μ.
- Διαφορά στάθμης του εσωτερικού από τον εξωτερικό χώρο 0,05 μ.

ΑΣΚΗΣΗ 4

Ο ΧΩΡΟΣ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΦΑΓΗΤΟΥ

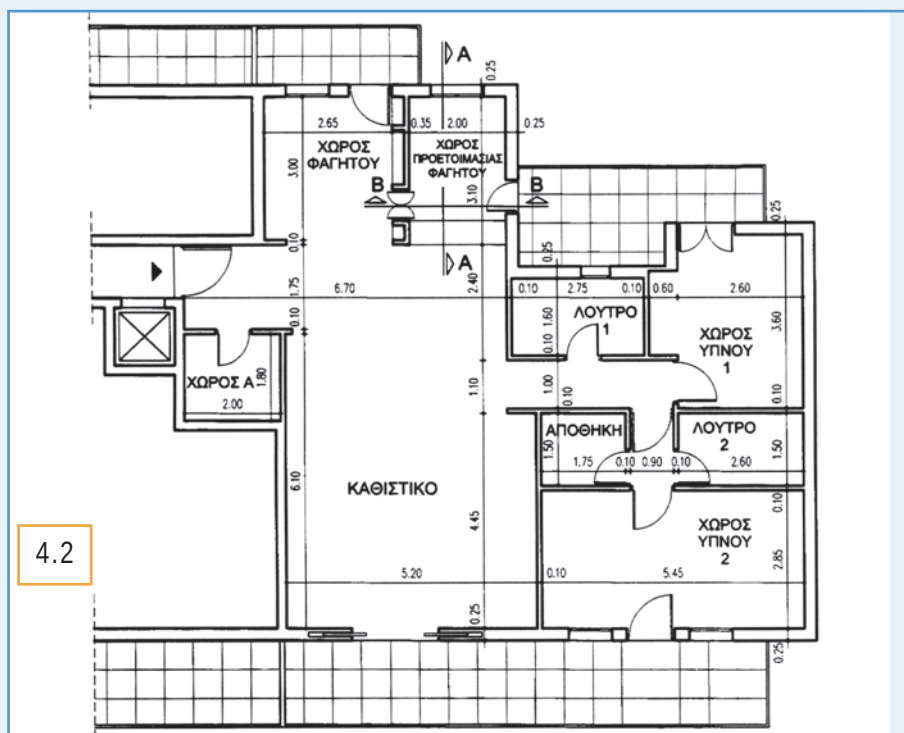
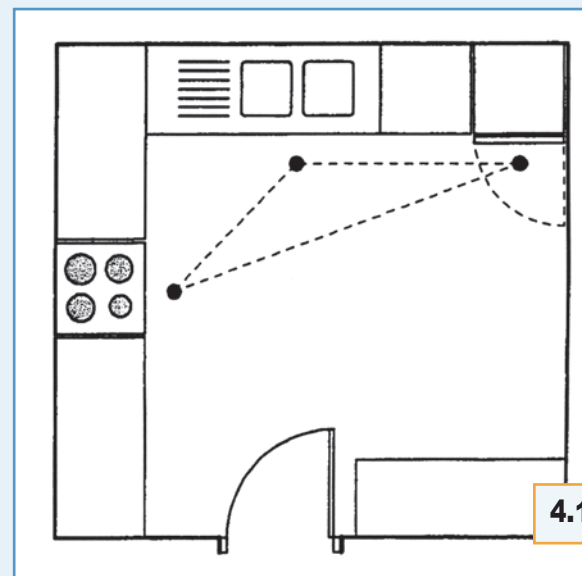
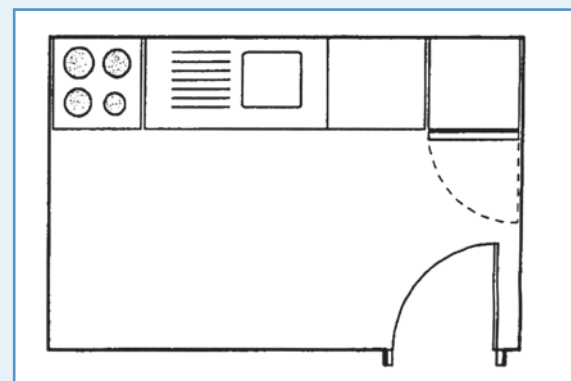
4.1 Δίνονται σε κλίμακα 1:50 δύο τυπικές διατάξεις του εξοπλισμού, ευθύγραμμη και σε σχήμα γάμα, στο χώρο προετοιμασίας του φαγητού. Να σχεδιαστούν με μελάνι σε κλίμακα 1:20.

4.2 Δίνεται η κάτοψη κατοικίας. Να σχεδιαστεί με μελάνι σε κλίμακα 1:20:
A. ο χώρος προετοιμασίας του φαγητού, με όλο τον απαραίτητο εξοπλισμό.

B. οι τομές A-A' και B-B', στις οποίες θα φαίνεται και όλος ο εξοπλισμός που έχει σχεδιαστεί στην κάτοψη.

Δίνονται:

- Καθαρό εσωτερικό ύψος 3,00 μ.
- Ύψος ποδιάς 0,90 μ. και 1,30 μ., πρεκτιού 2,20 μ.
- Πάχος πάνω και κάτω πλάκας 0,20 μ.

ΑΣΚΗΣΗ 5

Ο ΧΩΡΟΣ ΥΠΝΟΥ ΤΟΥ ΖΕΥΓΑΡΙΟΥ

5.1 Δίνεται η κάτοψη Α του χώρου ύπνου για ένα ζευγάρι.

Να σχεδιαστεί με μελάνι σε κλίμακα 1:20

α. η παραπάνω κάτοψη με όλο τον απαραίτητο εξοπλισμό,

β. οι τομές Α-Α' και Β-Β', στις οποίες θα φαίνεται και ο εξοπλισμός που έχει σχεδιαστεί στην κάτοψη.

5.2 Δίνεται η κάτοψη Β του χώρου ύπνου για ένα ζευγάρι.

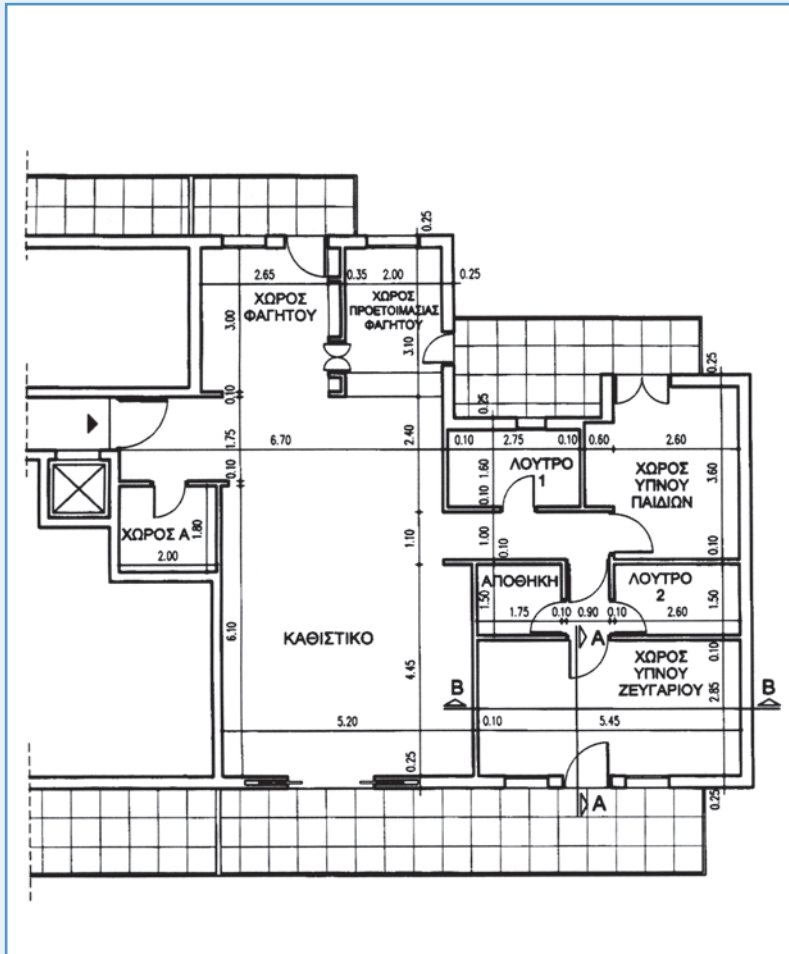
Να σχεδιαστεί με μελάνι σε κλίμακα 1:20

α. η παραπάνω κάτοψη με όλο τον απαραίτητο εξοπλισμό,

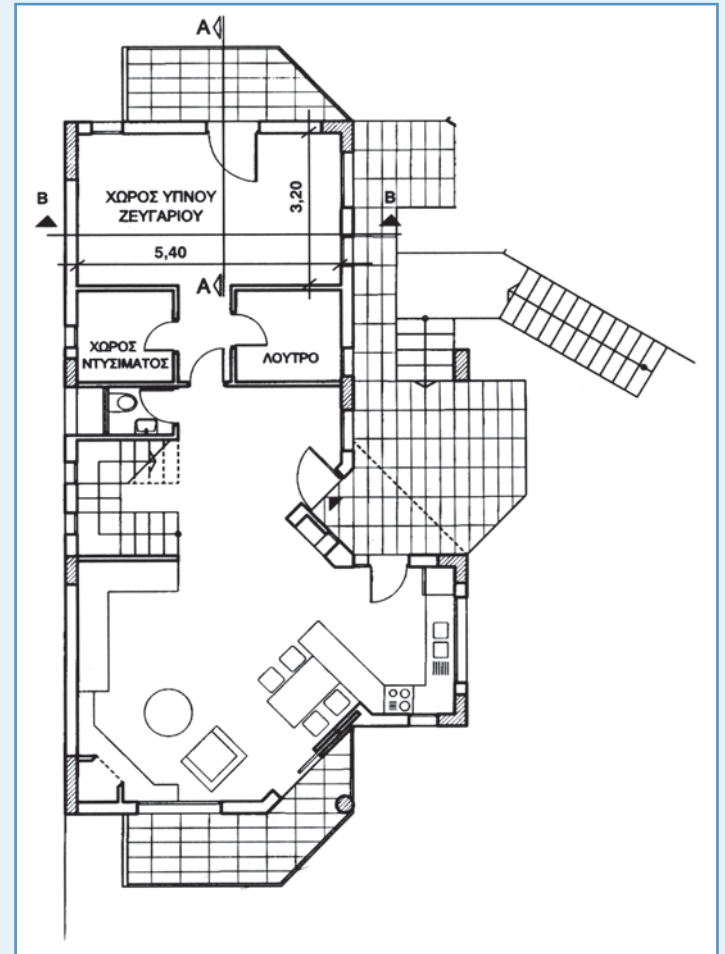
β. οι τομές Α-Α' και Β-Β', στις οποίες θα φαίνεται και ο εξοπλισμός που έχει σχεδιαστεί στην κάτοψη.

Δίνονται:

- Καθαρό εσωτερικό ύψος 3,00 μ.
- Ύψος ποδιάς 0,90 μ., πρεκιού 2,20 μ.
- Πάχος πάνω και κάτω πλάκας 0,20 μ.
- Διαφορά στάθμης του εσωτερικού από τον εξωτερικό χώρο 0,05 μ.

5.1

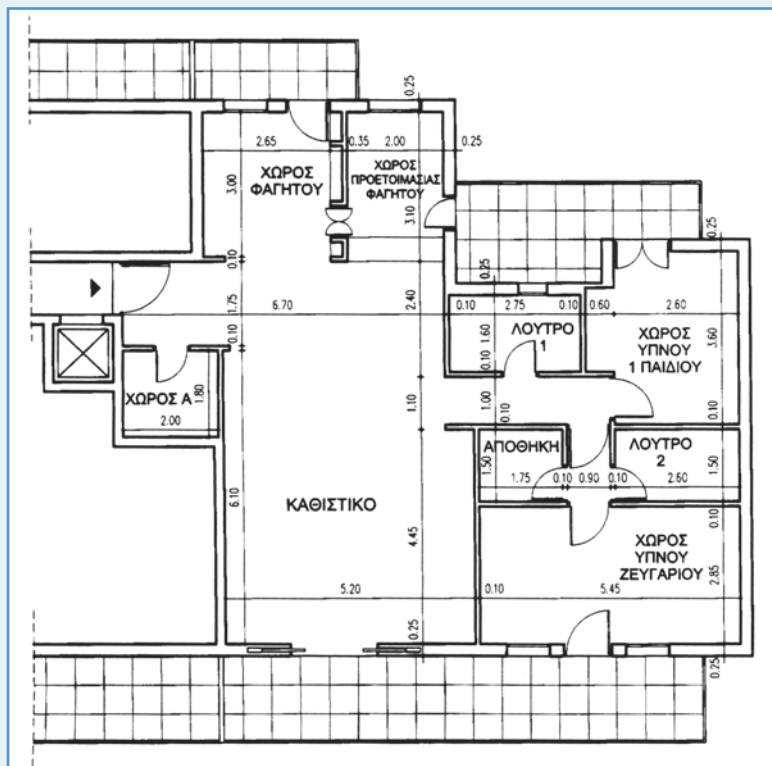
5.2

ΑΣΚΗΣΗ 6

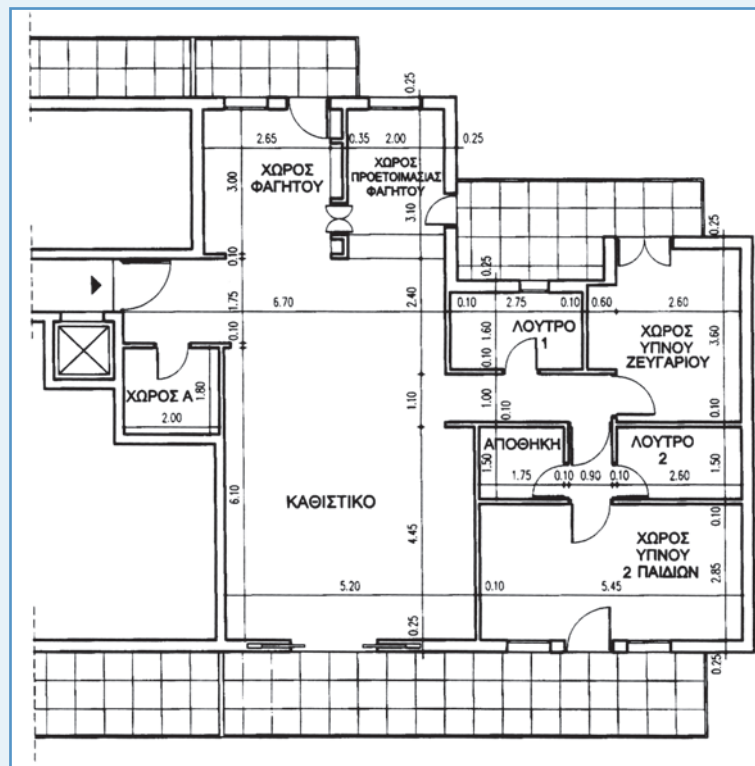
Ο ΧΩΡΟΣ ΥΠΝΟΥ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

6.1 Δίνεται η κάτοψη ενός χώρου ύπνου για έναν έφηβο 15 ετών. Να σχεδιαστεί με μελάνι σε κλίμακα 1:20 η παραπάνω κάτοψη με όλο τον απαραίτητο εξοπλισμό.

6.2 Δίνεται η κάτοψη ενός χώρου ύπνου για δύο παιδιά, 6 και 8 ετών. Να σχεδιαστεί με μελάνι σε κλίμακα 1:20 η παραπάνω κάτοψη με όλο τον απαραίτητο εξοπλισμό.

6.1

6.2

ΑΣΚΗΣΗ 7

ΧΩΡΟΙ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

7.1 Δίνεται σε κλίμακα 1:100 η κάτοψη ενός λουτρού (λουτρό 1) μιας κατοικίας για οικογένεια 5 ατόμων.

A. Να μελετηθεί και να σχεδιαστεί με μελάνι σε κλίμακα 1:20 η παραπάνω κάτοψη με όλο τον απαραίτητο εξοπλισμό.

B. Να σχεδιαστούν αντίστοιχα τα αναπτύγματα των τοίχων του λουτρού.

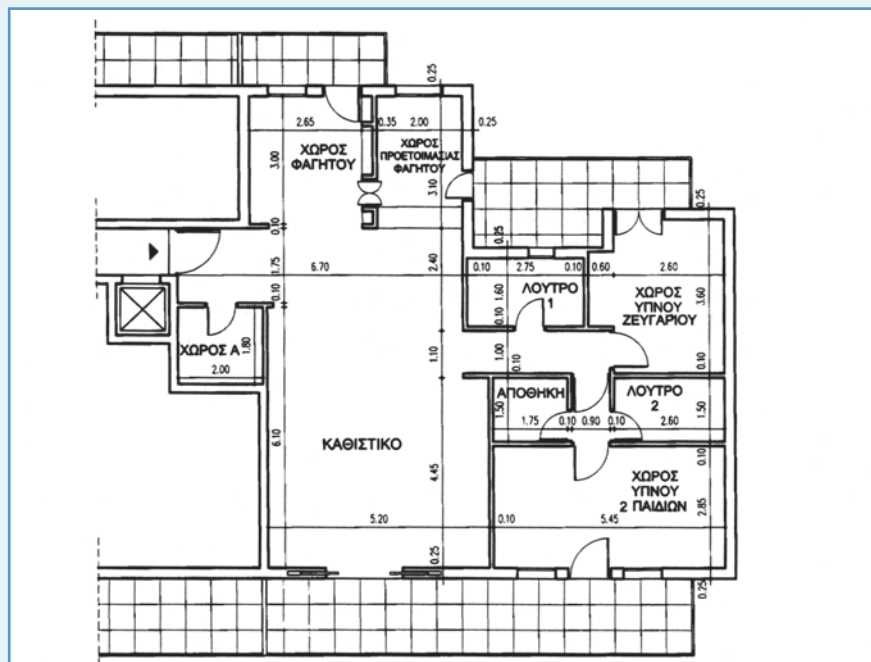
7.2 Δίνεται σε κλίμακα 1:100 η κάτοψη μιας κατοικίας που περιλαμβάνει ένα χώρο ύπνου με χώρο υγιεινής και ντυσίματος.

A. Να σχεδιαστεί με μελάνι σε κλίμακα 1:20 η παραπάνω κάτοψη με τον απαραίτητο εξοπλισμό.

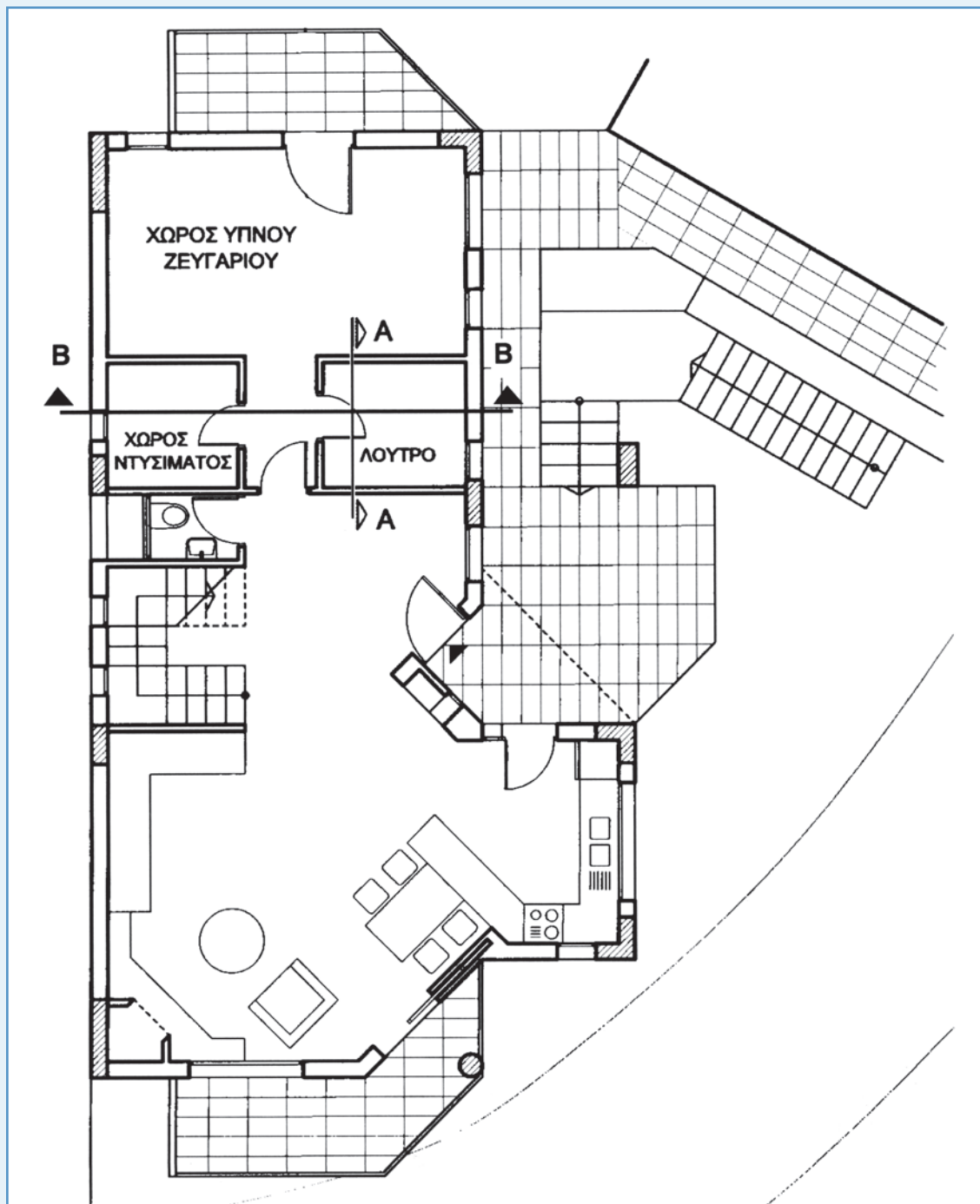
B. Να σχεδιαστούν οι τομές A-A' και B-B' με τον αντίστοιχο εξοπλισμό.

Δίνονται:

- Καθαρό εσωτερικό ύψος 3,00 μ.
- Ύψος ποδιάς 0,90 μ., πρεκιού 2,20 μ.
- Πάχος πάνω και κάτω πλάκας 0,20 μ.
- Διαφορά στάθμης του εσωτερικού από τον εξωτερικό χώρο 0,05 μ.

7.1

7.2

ΑΣΚΗΣΗ 8

ΧΩΡΟΙ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

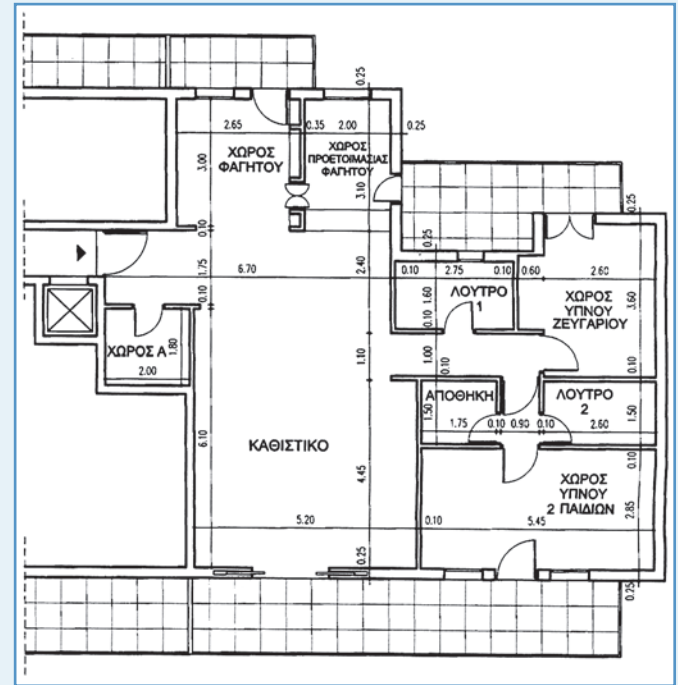
8.1 Δίνεται σε κλίμακα 1:100 η κάτοψη μιας κατοικίας. Να μελετηθεί και να σχεδιαστεί με μελάνι σε κλίμακα 1:20 ο χώρος γραφείου με τον απαραίτητο εξοπλισμό:

A. σε γωνιά του καθιστικού

B. στο χώρο A.

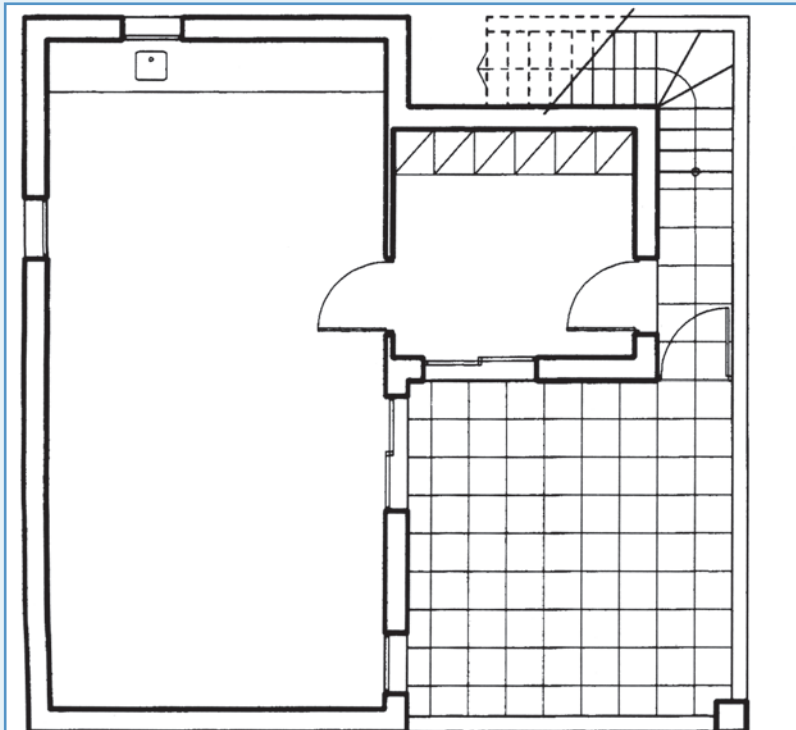
8.2 Δίνεται σε κλίμακα 1:100 η κάτοψη ημιυπόγειου χώρου μιας κατοικίας. Να μελετηθεί και να σχεδιαστεί με μελάνι σε κλίμακα 1:20 ένα εργαστήριο για μαστορέμετα με τον απαραίτητο εξοπλισμό.

8.3 Δίνεται σε κλίμακα 1:50 η κάτοψη μιας κατοικίας. Να μετατραπεί ο χώρος φαγητού σε χρηστικό δωμάτιο για το πλύσιμο των ρούχων, το σιδέρωμα, το ράψιμο. Να μελετηθεί και να σχεδιαστεί με μελάνι σε κλίμακα 1:20 ο χώρος με τον απαραίτητο για τις τρεις αυτές λειτουργίες εξοπλισμό.

8.1

8.3

8.2

Από το μυθιστόρημα της Μαργαρίτας
Λυμπεράκη “ΤΑ ΨΑΘΙΝΑ ΚΑΠΕΛΑ”

(...) «Το σπίτι μας (...)τό 'χε κτίσει ο παππούς όπως τότελε, δωμάτια μεγάλα, τετράγωνα, ψηλοτάβανα, δύο ταράτσες όπου λιάζαμε τα καλαμπόκια κι ό,τι άλλο, (...). Ιδιαίτερα είχε προσέξει τον κήπο, κι όχι μονάχα γιατί ήτανε γεωπόνος αλλά γιατί τ'αγαπούσε τα δένδρα. Τα φύτευε με τα χέρια του, τα μεγάλωνε σαν παιδιά. (...). «Τα δέντρα» έλεγε, «είναι ολάκερη η δημιουργία. Το ρίζωμά τους στη γη δείχνει πως όλα τα πλάσματα είναι δεμένα μεταξύ τους και με το Θεό».

(...) Θυμάμαι τα χρόνια που περάσανε σα νά 'τανε μιά μέρα, μιά στιγμή. Στη βεράντα, τα ανοιξιάτικα και καλοκαιρινά απογέματα στρώναμε κερασί τραπεζομάντηλο στο μικρό τραπεζάκι. Κι όταν ερχόταν η ώρα να κατέβει ο ήλιος, να δροσίσει (. . .) άφηνε κι ο παππούς τη δουλειά, έπλενε τα χέρια και το πρόσωπο του, κι ερχόταν, δροσερός από τη κούραση της μέρας, να καθίσει. Έχω ακόμα στ'αφτιά μου τον ήχο της βρύσης του μπάνιου να τρέχει την ίδια στιγμή με το νερό της αμπολής. Ο αέρας ήταν χλιαρός, ο Μαυρούκος κοίταζε το τρεχούμενο νερό, τό 'παίρνε για ζωντανό και γάβγιζε (...).

(...) Κάτω από τη βεράντα ήταν το παρτέρι, το δικό μου το παρτέρι, αυτό που μου 'χε δώσει ο παππούς για να φυτεύω ό,τι θέλω. Εγώ φύτευα λουλούδια λογής-λογής. Δε νοιαζόμουν για τη σειρά τους, και δεν έκανα σχέδια ορισμένα όπως συνηθίζουν, τρίγωνά, τετράγωνα ή γραμμωτά, μα έριχνα το σπόρο στην κατάλληλη εποχή, προσπαθώντας πολλές φορές να ξεχάσω τι είχα φυτέψει, για να 'χω την έκπληξη να το δω να βγαίνει από τη γη σαν από μόνο του. (...)

(...) Παρακάτω, κοντά στο κιόσκι, ήταν ο λαχανόκηπος της Μαρίας. Είχε από ένα τόσο δα τετραγωνάκι για το κάθε χορταρικό της εποχής. Κι αλήθεια ο αρακάς της ήταν ο νοστιμότερος απ' όλο το χτήμα. (...)

(...) Η Ινφάντα είχε διαλέξει για δικές της δέκα αγριαμυδαλιές. Δε θέλαν πολύ περιποίηση, συχνό πότισμα ή σκάλισμα, κι ο καρπός τους δεν τρωγόταν. Μα ήταν χαρά να τις βλέπεις την άνοιξη, και λύπη να τις βλέπεις το χειμώνα. Η Ινφάντα ακουμπούσε το χέρι της στα κλαδιά τους, είτε ήταν ανθισμένα είτε ήταν γυμνά, και τα 'φηνε εκεί για πολύ. (...)

(...) Την ώρα λοιπόν που πήγαινε να δροσίσει, εγώ σκάλιζα τα λουλούδια μου, η Μαρία το λαχανόκηπο της, η Ινφάντα κοίταζε τα δέντρα της, και οι μεγάλοι μαζεύονταν στη βεράντα γύρω απ' το κερασί τραπεζομάντηλο. (...)»

4. Η σύγχρονη κατοικία και ο περιβάλλον χώρος

4.1 Η σημερινή πραγματικότητα

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει, το **ύπαιθρο**, ο εξωτερικός χώρος που περιβάλλει την κατοικία είναι -ειδικά για χώρες όπως η Ελλάδα- ιδιαίτερα σημαντικός. Κι αυτό, γιατί είναι τέτοιες οι **κλιματικές συνθήκες** σ' αυτήν, ώστε, για ένα μεγάλο μέρος της ημέρας και για ένα μεγάλο μέρος του έτους, πολλές από τις δραστηριότητες που γίνονται μέσα στην κατοικία μπορούν να επεκταθούν και στον ανοικτό χώρο.

Παρόμοια παραδείγματα μπορούμε να δούμε άφθονα στην **παραδοσιακή αρχιτεκτονική**, στα σπίτια με τις αυλές, όπου ο κλειστός χώρος της κατοικίας ενώνεται και επικοινωνεί με τον ανοιχτό χώρο της αυλής και, μέσω αυτής, πολλές φορές με το δημόσιο χώρο του δρόμου. Η **αυλή**, περισσότερο ή λιγότερο κλειστή και απομονωμένη από το δρόμο, υπάρχει από τους αρχαίους χρόνους και αποτελεί πολλές φορές την καρδιά του σπιτιού.

163. Στεγασμένη και ανοιχτή αυλή στην παραδοσιακή αρχιτεκτονική. Κατοικία στα Αμπελάκια Θεσσαλίας.

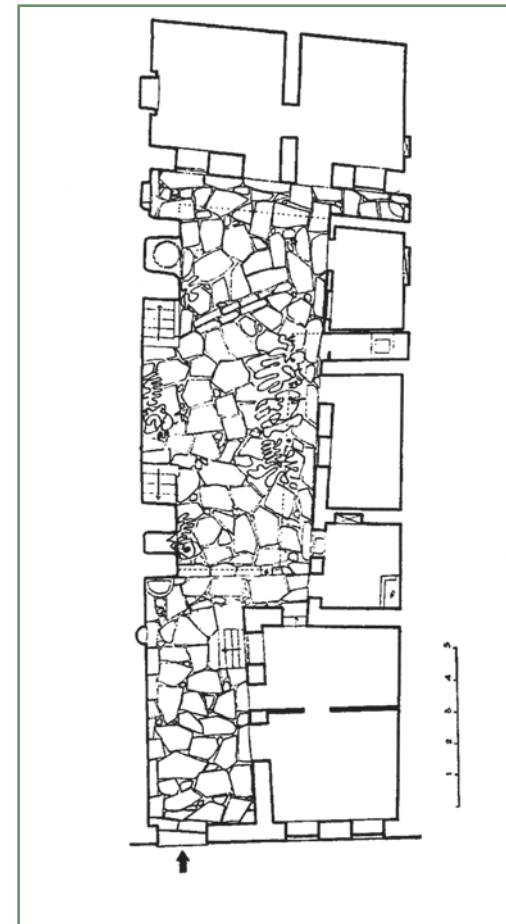
164. Η αυλή στην παραδοσιακή αρχιτεκτονική. Σαντορίνη.

Το ίδιο και στις αστικές κατοικίες, ειδικά στα **παλιά αθηναϊκά σπίτια** των αρχών του 20ού αιώνα, όπως τα έζησαν οι παλιοί και όπως τα βλέπουμε σήμερα στις παλιές κινηματογραφικές ταινίες, όπου οι αυλές ήταν ένας χώρος ζωής πολύ σημαντικός για την οργάνωση και τη λειτουργία της κατοικίας.

Όσον αφορά τη σημερινή κατάσταση στις μεγάλες πόλεις, όπου το **διαμέρισμα της πολυκατοικίας** αποτελεί την πλειονότητα στη σύγχρονη κατοικία αλλά και το μοντέλο-πρότυπο για αυτήν, όπως προαναφέρθηκε, η κατάσταση δεν είναι καθόλου καλή. Οι εξωτερικοί υπαίθριοι χώροι είτε δεν υπάρχουν καν στις κατοικίες των μεγάλων πόλεων είτε, όπου υπάρχουν στην υπόλοιπη Ελλάδα, ελάχιστα στοιχεία διατηρούν από εκείνο που αποτελούσε κάποτε η αυλή.

165-166. Αυλή παλιού αθηναϊκού σπιτιού στην Πλάκα

167. Μπαλκόνι τυπικής πολυκατοικίας.

168. Μια άλλη άποψη για τα μπαλκόνια στην πολυκατοικία. Πολυκατοικία στην οδό Εμμ. Μπενάκη, Αθήνα.

Σήμερα, αυτό που θα ονομάζαμε εξωτερικό υπαίθριο χώρο στο δι-
αμέρισμα των πολυκατοικιών είναι το **μπαλκόνι**, η **βεράντα** (σε εσοχή)
του **ρετιρέ**, και όσον αφορά τους κοινόχρηστους χώρους της πολυκατοι-
κίας ο **“ακάλυπτος”** χώρος του οικοπέδου και το **δώμα** (η ταράτσα).

Τα μπαλκόνια είναι ο συνηθισμένος υπαίθριος χώρος των διαμερι-
σμάτων, ο οποίος στην καλύτερη περίπτωση έχει καταντήσει ένα διακο-
σμητικό στοιχείο, που δε χρησιμοποιείται, ενώ στη χειρότερη χρησιμεύει
ως αποθήκη. Ο κυριότερος λόγος γι’ αυτό είναι το σχήμα και οι διαστά-
σεις του. Πρόκειται για έναν **ανοικτό διάδρομο** πλάτους 1.00 - 1.20 μ.
που διατρέχει την όψη του κτιρίου, και ο οποίος, μπορεί μεν να προ-
σφέρει μία στοιχειώδη προστασία στον κλειστό χώρο της κατοικίας από
τον ήλιο και από τη βροχή και να αποκαθιστά μια ελάχιστη επικοινωνία
του χώρου του σπιτιού με τον ανοικτό χώρο και με το δρόμο, δεν έχει
τις όμως προϋποθέσεις (διαστάσεις, μέγεθος, εξοπλισμό, σχέση με τον
κλειστό χώρο κ.ά.), ώστε να παίξει το σωστό ρόλο στη συγκρότηση της
κατοικίας. Δεν μπορεί, π.χ., να εξυπηρετήσει τη λειτουργία του φαγητού,
της συγκέντρωσης κ.ά.

169. Μπαλκόνι σε νεοκλασική κατοικία.

171. Η βεράντα σε εσοχή διαμερίσματος πολυκατοικίας.

170. Η βεράντα-αυλή σε διώροφη κατοικία στα Εξάρχεια, Αθήνα.

Η **βεράντα του ρετιρέ** είναι ο υπαίθριος χώρος που αφήνεται υποχρεωτικά ύστερα από κάποιο ύψος -το οποίο έχει σχέση με το πλάτος του δρόμου- στην πρόσοψη του κτιρίου της πολυκατοικίας, στους τελευταίους ορόφους. Το πλάτος της βεράντας είναι μεγαλύτερο ή ίσο με 2,50 μ. Άρα, είναι ένα πλάτος ικανό να δημιουργήσει έναν υπαίθριο χώρο ζωντανό, που μπορεί να καλύψει πολλές από τις λειτουργίες τις οποίες ικανοποιούσε παλιά η αυλή. Δεν μπορούμε, βέβαια, να έχουμε στη βεράντα την επαφή με τη γη και τη μεγάλη βλάστηση (δένδρα). Πάντως, συναντάμε πολλές περιπτώσεις βεραντών που εξυπηρετούν με ικανοποιητικό τρόπο αυτό το στόχο.

Ο **“ακάλυπτος”** είναι ο χώρος του οικοπέδου που μένει υποχρεωτικά ακάλυπτος (από εκεί και το όνομα), αφού ολοκληρωθεί η κατασκευή του κτιρίου. Είτε βρίσκεται στο πίσω μέρος του οικοπέδου (στο συνεχές σύστημα δόμησης) είτε γύρω από το κτίριο (στο “πανταχόθεν ελεύθερο”) ο ακάλυπτος, σχεδόν πάντα, αντιμετωπίζεται ως ένας χώρος που περισσεύει, που “ανήκει” μεν σε όλους τους ενοίκους της πολυκατοικίας, χωρίς όμως να ανήκει αποκλειστικά σε κανέναν. Έτσι, κανείς δεν παίρνει την πρωτοβουλία να τον φροντίσει και να τον χρησιμοποιήσει, και γι’ αυτό καταντά, κυρίως στο συνεχές σύστημα δόμησης, ένας χώρος άδειος, νεκρός, χωρίς καμιά διαμόρφωση, όπου συνήθως μαζεύονται σκουπίδια και άχρηστα αντικείμενα.

Αντιθέτως, ο υπαίθριος αυτός χώρος θα μπορούσε με την κατάλληλη διαμόρφωση (π.χ. ενοποίηση ακάλυπτων χώρων σε ένα οικοδομικό τετράγωνο) να χρησιμοποιηθεί για το παιχνίδι των παιδιών, για τις συναντήσεις των ενοίκων της πολυκατοικίας και των γειτόνων, ακόμη και για μία γιορτή.

172. Ο ακάλυπτος της σύγχρονης εμπορικής πολυκατοικίας.

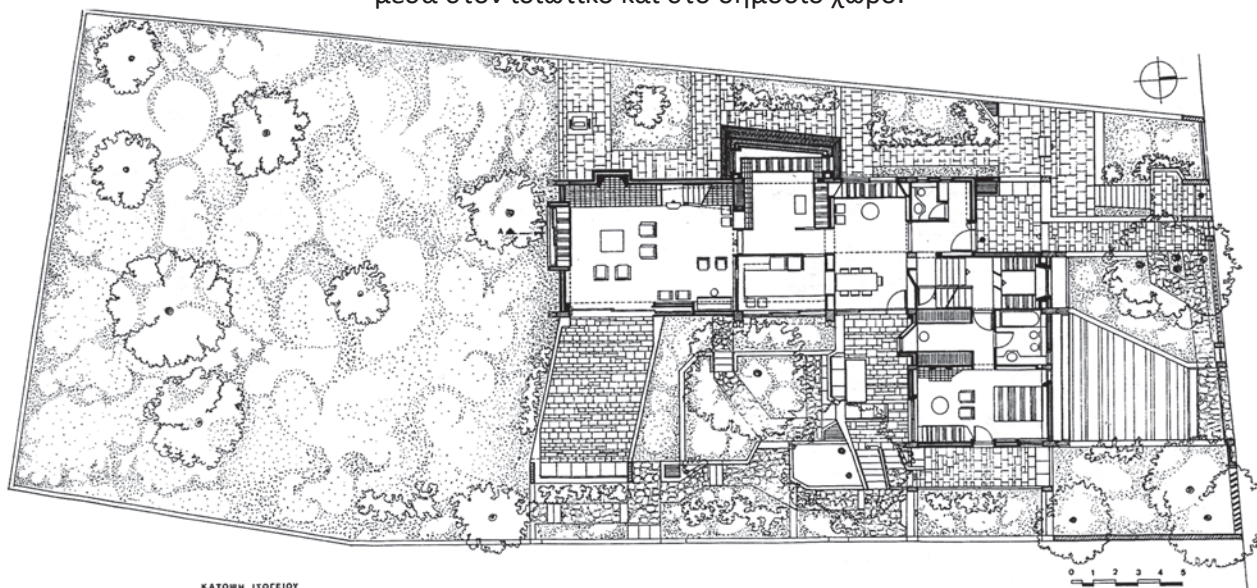
173. Το δώμα της σύγχρονης εμπορικής πολυκατοικίας.

Το **δώμα** των πολυκατοικιών είναι ένας εξωτερικός κοινόχρηστος χώρος με ένα σημαντικό πλεονέκτημα, το ότι βρίσκεται ψηλά. Παραμένει όμως και αυτός **αχρησιμοποίητος**, αν εξαιρέσουμε την εγκατάσταση των κεραιών της TV και των ηλιακών θερμοσιφώνων, ενώ θα μπορούσε να μετατραπεί σε μία κοινόχρηστη αυλή για όλους τους ενοίκους της πολυκατοικίας, απ' όπου θα μπορούσαν να απολαύσουν μια πιο ευχάριστη θέα της πόλης, να δροσιστούν τις ζεστές βραδιές του καλοκαιριού, να διοργανώσουν κοινές γιορτές κτλ.

Ένα ακόμη στοιχείο που τείνει σήμερα να εξαφανιστεί από τους ελάχιστους υπαίθριους χώρους, ιδιωτικούς ή κοινόχρηστους, της κατοικίας μέσα στις πόλεις είναι το **πράσινο** (η βλάστηση, τα δένδρα) και το **χώμα**, όπου μπορεί να φυτέψει κανείς λουλούδια ή και λαχανικά, και το οποίο μπορεί να δώσει μία άλλη όψη στο χώρο, αλλά και να απορροφήσει ένα μέρος από τα νερά της βροχής, μειώνοντας έτσι τους κινδύνους των πλημμυρών.

Μετά από αυτά που αναφέραμε, και έχοντας επισημάνει τη μεγάλη σημασία που έχει η ύπαρξη του υπαίθριου χώρου για τη σωστή λειτουργία της κατοικίας, θα πρέπει να φροντίσουμε να αποκατασταθεί η σωστή σχέση ανάμεσα στην κατοικία και στον ανοικτό χώρο, για να μπορέσει και πάλι να λειτουργήσει ως χώρος ζωής και ως μεταβατικό στοιχείο ανάμεσα στον ιδιωτικό και στο δημόσιο χώρο.

174. Η θλάστηση στην κατοικία.
Κατοικία στη Νέα Πεντέλη.

4.2 Τα χαρακτηριστικά του εξωτερικού χώρου της κατοικίας

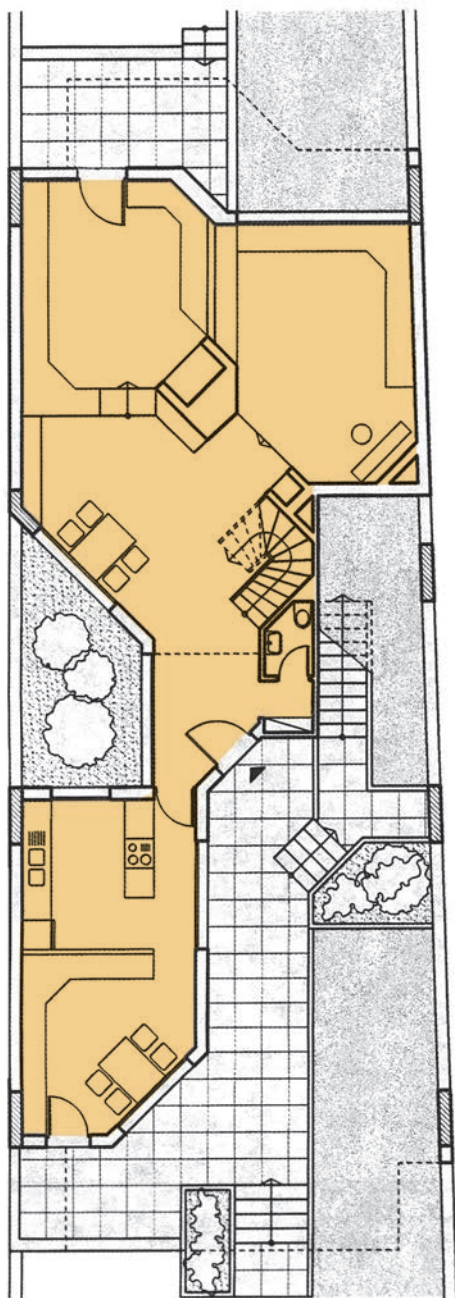
Ο όρος **εξωτερικοί χώροι** της κατοικίας περιλαμβάνει όλα τα εξωτερικά τμήματα μιας κατοικίας όπως αυλές, στοές, υπόστεγα, κήπους, μπαλκόνια, βεράντες, δώματα/ταράτσες και, γενικά, όλους τους υπαίθριους, μικρούς ή μεγάλους, χώρους που την περιβάλλουν. Οι εξωτερικοί αυτοί χώροι έχουν κάποια **χαρακτηριστικά**, που προκύπτουν:

- από τη **σχέση** τους με τον κλειστό χώρο της κατοικίας,
- από τις **δραστηριότητες** που μπορούν να γίνουν σ' αυτούς,
- από τη **σχέση** τους με τη **γη** και με το **χώμα**
- από τον **προσανατολισμό**, τη **θέα**, τη **βλάστηση** και, γενικότερα, από τις συνθήκες του περιβάλλοντος.

Ανεξάρτητα από το πού βρίσκονται οι εξωτερικοί χώροι της κατοικίας και από το μέγεθος που έχουν, θα πρέπει να σχεδιαστούν με τέτοιο τρόπο, ώστε να αποτελέσουν **οργανικά στοιχεία** του χώρου της κατοικίας. Δε θα πρέπει να είναι ό,τι έχει απομείνει μετά την τοποθέτηση της κατοικίας στο οικόπεδο (αρνητικός χώρος), γιατί στην περίπτωση αυτή δεν πρόκειται να χρησιμοποιηθούν (βλ. “ακάλυπτος” πολυκατοικίας). Αντίθετα, ένας εξωτερικός χώρος θα πρέπει να έχει καθαρό και ορισμένο σχήμα, όπως το σχήμα ενός κλειστού χώρου, ένα σχήμα που θα ορίζεται και θα εξυπηρετεί μία ή περισσότερες δραστηριότητες (θετικός χώρος).

175. Είσοδος αρχοντικού στη Μακρυνίτσα, στο Πήλιο της Μαγνησίας. Πλούσια θλάστηση και χρώματα που έχουν αποτυπωθεί ακόμη και στα φύλλα της εξώπορτας.

Για να συμβεί αυτό, θα πρέπει οι εξωτερικοί χώροι να έχουν **άμεση σχέση** με τον κλειστό χώρο της κατοικίας και με τον τρόπο ζωής αυτών που την κατοικούν. Μία υπαίθρια, π.χ., βεράντα με διαστάσεις τουλάχιστον 2,0 X 2,0 μ. θα μπορεί να αποτελέσει συνέχεια ενός κλειστού χώρου φαγητού ή ενός χώρου προετοιμασίας του φαγητού, μιας κουζίνας. Ακόμη, ένας μεγαλύτερος υπαίθριος χώρος με πλακόστρωση, γρασίδι και καθίσματα μπορεί να βρίσκεται δίπλα στην ενότητα που ονομάσαμε “κοινούς χώρους” και η οποία περιλαμβάνει το καθιστικό, το χώρο φαγητού, το χώρο προετοιμασίας του φαγητού κτλ.

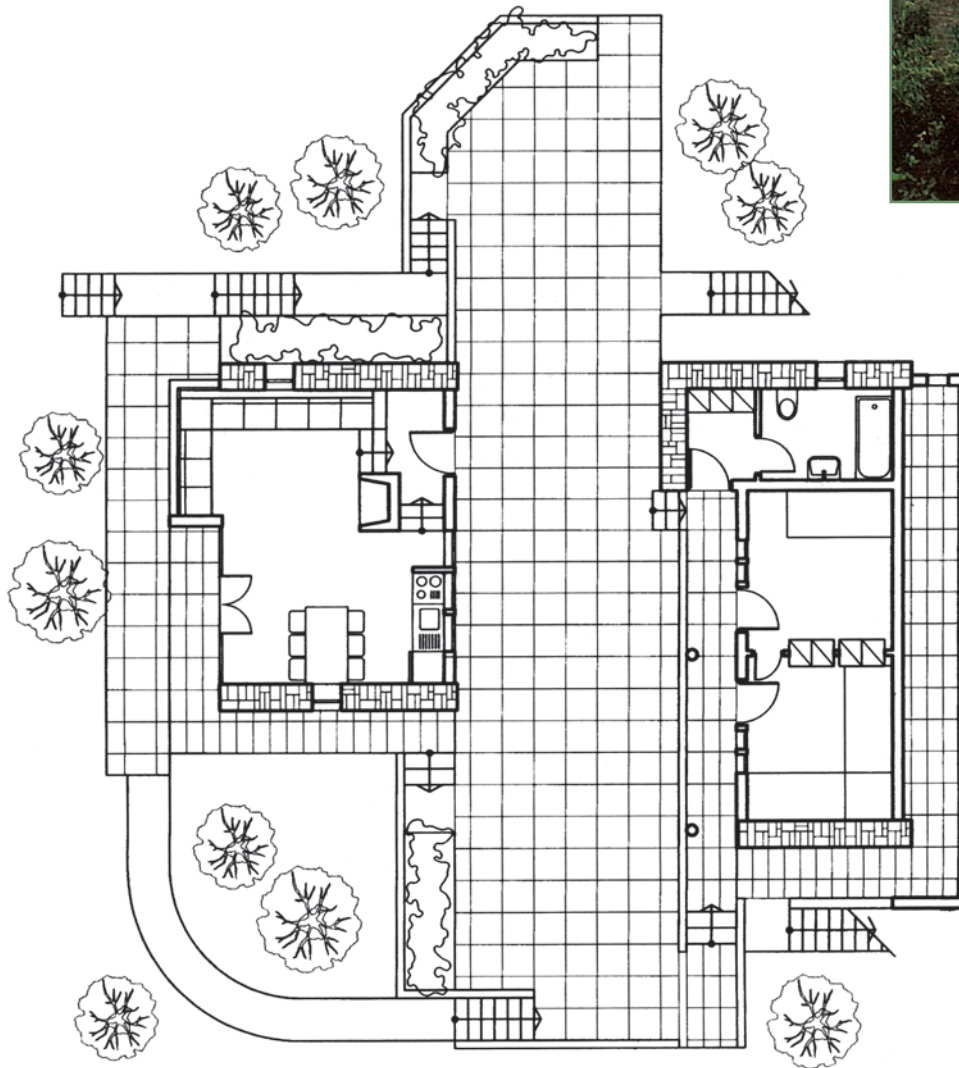
Ακόμη, επειδή ο υπαίθριος χώρος της κατοικίας στην Ελλάδα, λόγω του ήπιου κλίματος, θεωρείται ως επέκταση του κλειστού, θα μπορούσαμε να πούμε ότι δραστηριότητες όπως είναι το μαγείρεμα, το φαγητό, οι δουλειές του σπιτιού, το διάβασμα ή διασκέδαση, ο ύπνος -με την προϋπόθεση ότι υπάρχει ο κατάλληλος χώρος και η απαιτούμενη απομόνωση- κ.ά., που γίνονται στον κλειστό χώρο της κατοικίας, μπορούν να επεκταθούν ακόμη και στον υπαίθριο χώρο της αυλής.

Θα πρέπει, λοιπόν, κατά το σχεδιασμό του υπαίθριου χώρου να λάβουμε υπόψη μας τις **δραστηριότητες** που θα μπορούσαν να γίνουν σ' αυτόν, για να σχεδιάσουμε την κατάλληλη διαμόρφωση.

Ανάλογα με τη σχέση που έχει ο υπαίθριος χώρος με το έδαφος, αν δηλαδή, βρίσκεται στο ισόγειο ή σε όροφο, δίνει και αντίστοιχες δυνατότητες, για να απολαύσει κανείς το πράσινο, να αγναντέψει τη θέα, να παρατηρήσει την κίνηση του δρόμου, να συνομιλήσει με τους γείτονες, να παίξει, να αθληθεί κ.ά.

176. Η στενή σχέση κλειστού και ανοικτού χώρου στην κατοικία. Κατοικία στην Αγία Παρασκευή, Αττική.

177-178. Οι δραστηριότητες στον ανοιχτό χώρο.
Κατοικία στη Σέλιτσα Αχαΐας.

177

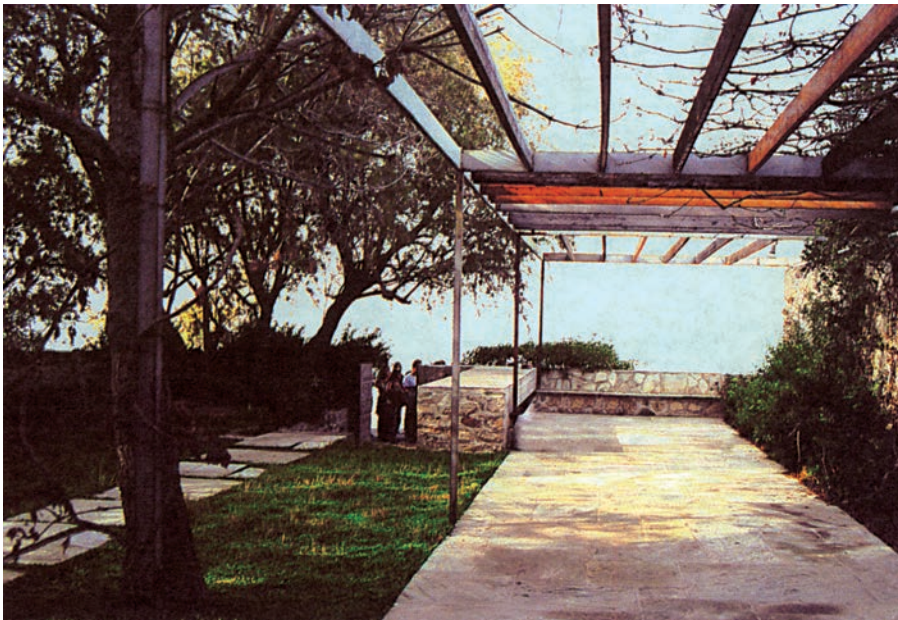
178

179. Ο σκιασμός στην παραδοσιακή αρχιτεκτονική. Λαϊκό σπίτι στην Αίγινα.

Όσο αφορά τον **προσανατολισμό** δεν υπάρχει κάποιος συγκεκριμένος που να είναι κατάλληλος. Εξαρτάται από την ώρα της ημέρας και από την εποχή του χρόνου. Το καλοκαίρι, π.χ., επιθυμούμε σκιά και δροσιά, άρα μια βορινή βεράντα το πρωί είναι ο ιδανικός τόπος από πλευράς προσανατολισμού. Ενώ το χειμώνα, και για τις μέρες με λιγότερο κρύο, ένα μεσημβρινό μπαλκόνι είναι το καλύτερο για λίγες στιγμές απόλαυσης στον ανοικτό χώρο.

Καλό, πάντως, είναι το **βασικό ύπαιθρο** της κατοικίας να τοποθετείται στα **νότια**, ώστε να λιάζεται. Παράλληλα, θα πρέπει να υπάρχει τρόπος να προστατεύεται από τον ήλιο, όταν αυτός είναι ενοχλητικός. Ένα φυλλοβόλο δένδρο, π.χ. μια μουριά, εξυπηρετεί με τον καλύτερο τρόπο και τις δύο περιπτώσεις, προσφέρει δηλαδή, τον ίσκιο της το καλοκαίρι, ενώ το χειμώνα, γυμνή από φύλλα, αφήνει τον ήλιο να περνά. Ένα ακόμη πρόσφορο μέσο **προστασίας από τον ήλιο**, που ταυτόχρονα προσφέρει και δροσιά, είναι τα σκίαστρα, αυτά που αφήνουν τον αέρα να κυκλοφορεί ανάμεσά τους, όπως είναι η καλαμωτή, η κληματαριά, κλαδιά από δένδρα, λουρίδες τέντας με κενά ανάμεσα κ.ά.

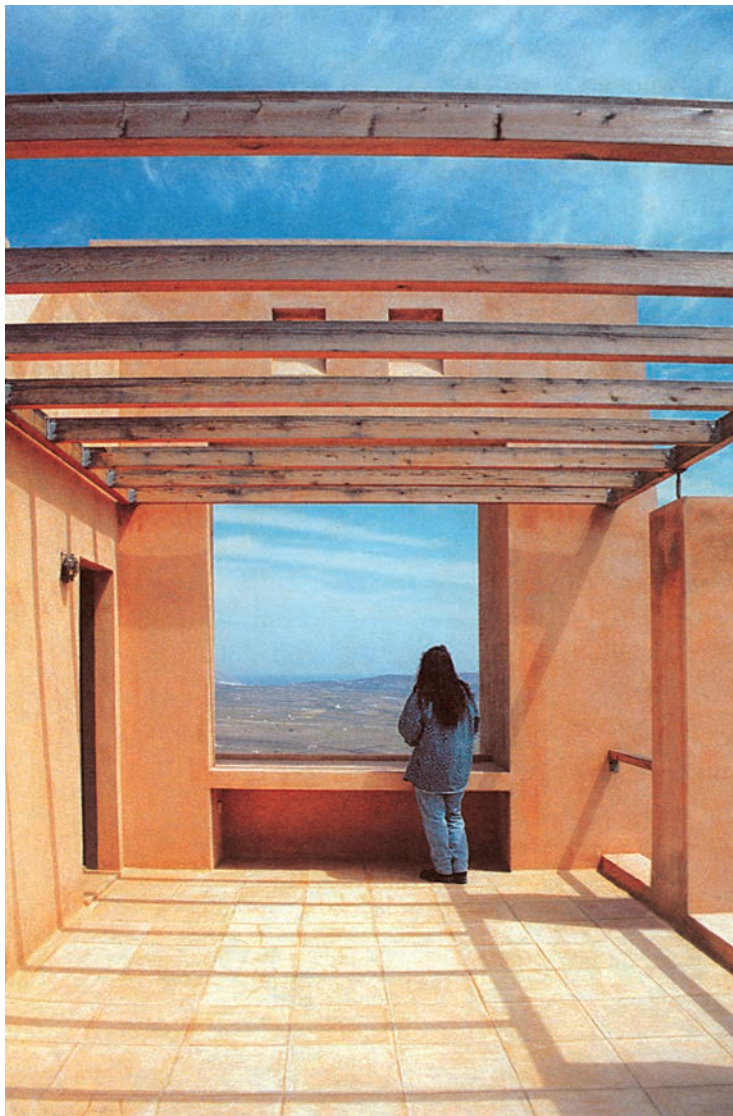
180. Σκιασμός και θέα. Κατοικία στην Αίγινα.

Ο **αέρας**, του οποίου η ένταση σε ορισμένα μέρη της Ελλάδας (π.χ. στις Κυκλάδες) είναι ιδιαίτερα αυξημένη, θέλει ιδιαίτερη προσοχή. Θα πρέπει οι εξωτερικοί χώροι της κατοικίας να είναι απάνεμοι, να προσφέρουν δηλαδή, κατά περίπτωση προστασία από τον αέρα (με πετάσματα, με φυσικούς ανεμοφράκτες/ δένδροφυτεύσεις κ.ά.), αλλά να είναι και δροσεροί, τις ζεστές ιδίως μέρες του καλοκαιριού, να βρίσκονται δηλαδή σε μέρος στο οποίο σχηματίζεται ρεύμα και έχει σκιά.

181. Σκιασμός, θέα και προστασία από τον άνεμο. Κατοικία στον Οξύλιθο, Εύβοια.

Ένα σημαντικό πλεονέκτημα που έχουν οι εξωτερικοί χώροι είναι η δυνατότητα να απολαμβάνεις από αυτούς τη **θέα**. Γι' αυτό οι κύριοι εξωτερικοί χώροι της κατοικίας πρέπει να είναι στραμμένοι στην πιο ενδιαφέρουσα θέα που υπάρχει στο γύρω χώρο. Ακόμη, υπάρχει η μακρινή θέα, η κοντινή, η θέα από μία ενδιάμεση στάθμη (π.χ. πλατύσκαλο ή α' όροφος), η θέα από ψηλά (π.χ. ταράτσα), η θέα από ένα μικρότερο χώρο προς ένα μεγαλύτερο, και κάθε θέα πρέπει να αξιοποιηθεί κατάλληλα.

182. Καδράρισμα της θέας σε κατοικία στο Ακρωτήριο της Σαντορίνης.

Η **βλάστηση** παίζει μεγάλο ρόλο σε έναν εξωτερικό χώρο. Είναι το βασικό στοιχείο που τον διαφοροποιεί από τον κλειστό χώρο. Η θέα της βλάστησης είναι μια απόλαυση για τον άνθρωπο: μπορεί να βλέπει τα χρώματα των λουλουδιών, να μυρίζει τις μυρωδιές τους, να ακούει το θρόισμα των φύλλων και τα κελαηδίσματα των πουλιών που φωλιάζουν στα κλαδιά των δένδρων.

Έχουμε πολλά **είδη** βλάστησης: τα λουλούδια και τα φυτά σε γλάστρες, που μπορούν να μετακινηθούν, τα παρτέρια με θάμνους, λουλούδια, αναρριχώμενα φυτά κ.ά., τον κήπο με το γρασίδι, τα λουλούδια ή με τα λαχανικά για τις ανάγκες του νοικοκυριού και, τέλος, τα δένδρα είτε καρποφόρα είτε καλλωπιστικά.

Θα πρέπει, όμως, να γνωρίζουμε ότι τα φυτά είναι **ζωντανοί οργανισμοί** και έχουν ανάγκη από φροντίδα και αγάπη, γι' αυτό και θέλει προσοχή το πώς και το πού θα φυτέψουμε το καθετί. Ένα δένδρο, π.χ., σε μια κατοικημένη περιοχή -το οποίο δεν αναπτύσσεται μόνο του όπως σε ένα δάσος- δε θα επιζήσει, εκτός αν κάποιος το αγαπήσει και αναλάβει να το περιποιηθεί. Μόνο στην περίπτωση αυτή τα δένδρα θα δημιουργήσουν "κοινωνικούς" χώρους, χώρους, δηλαδή όπου οι άνθρωποι θα αγαπούν να κάθονται και να απολαμβάνουν τη ζωή.

183. Το πράσινο και η βλάστηση στη λαϊκή αρχιτεκτονική. Σπίτι στο Λαύριο.

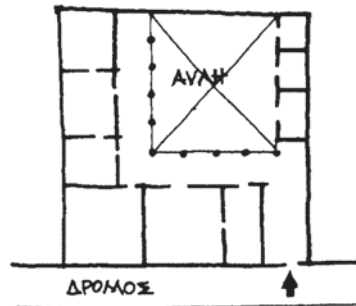
184. Τα δέντρα μπορούν να δημιουργήσουν "κοινωνικούς" χώρους, όπου οι άνθρωποι αγαπούν να κάθονται και να απολαμβάνουν τη ζωή. Μικρό καθιστικό δίπλα από την είσοδο κατοικίας στην Ανάθρα Μαγνησίας.

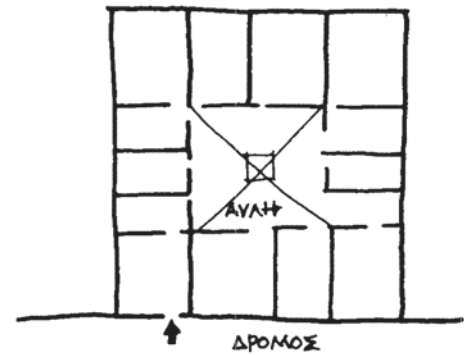
185. Είσοδος αυλής και πράσινο στην Ανάβρα Μαγνησίας.

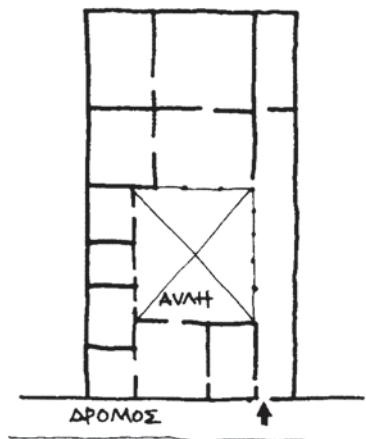
186. Η βλάστηση στη σύγχρονη αρχιτεκτονική. Κατοικία στο Μαραθώνα της Αίγινας.

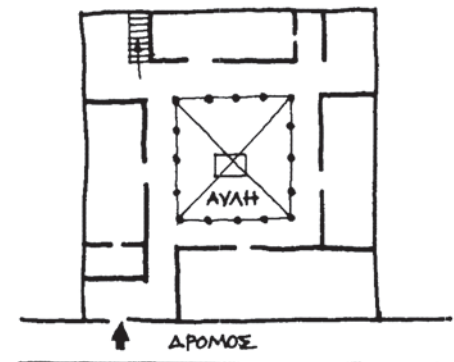
ΑΠΟΙΚΙΑΚΗ ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ
(ΒΕΝΕΖΟΥΕΛΑ)

ΑΡΧΑΙΑ ΑΙΓΥΠΤΟΣ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ (ΑΘΗΝΗ)

ΙΣΟΓΕΙΟ - ΣΗΙΤΙ ΣΤΟ ΜΑΡΟΚΟ

187. Το αίθριο διαχρονικά και διαπολιτισμικά.

4.3 Τα είδη των εξωτερικών χώρων

Από τη **θέση** και τη **σχέση** τους **με τη γη** και με το χώμα προκύπτουν και τα διάφορα είδη εξωτερικών χώρων. Έτσι, διακρίνουμε:

- πλακοστρωμένους εξωτερικούς χώρους στο επίπεδο του εδάφους, αυτούς που θα λέγαμε με ένα όνομα **αυλή**,
- πλακοστρωμένους χώρους πάνω από τη στάθμη του εδάφους, όπως είναι η **βεράντα**, το **μπαλκόνι**, το **δώμα**,
- εξωτερικούς χώρους με χώμα στο επίπεδο του εδάφους, όπου μπορείτε να φυτέψετε δένδρα, λουλούδια κ.ά., όπως είναι ο **κήπος**, τα παρτέρια κτλ.
- τέλος, υπάρχουν και **χώροι για άθληση και παιχνίδι**.

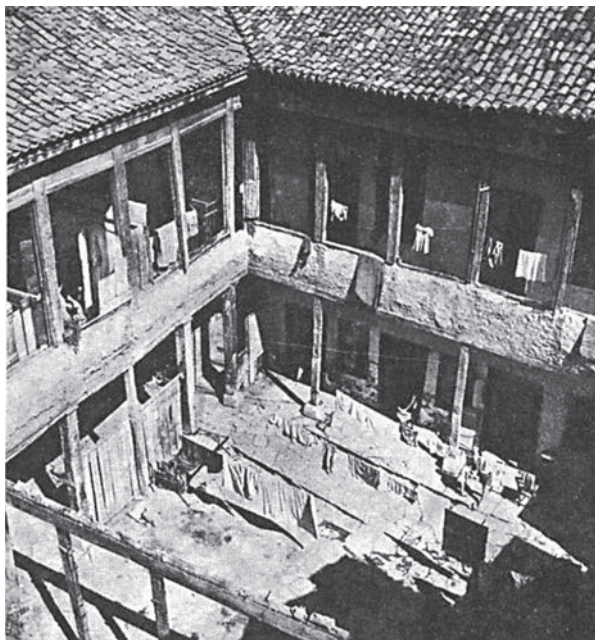
4.3.1 Η αυλή

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει, η **αυλή**, ως χώρος ζωής που ένωνε τον κλειστό χώρο της κατοικίας με τον ανοικτό ή με το δημόσιο χώρο, δεν υπάρχει στις σύγχρονες κατοικίες. Παρ' όλα αυτά εξακολουθεί να είναι η πιο συνηθισμένη μορφή υπαίθριου χώρου της κατοικίας.

Η **θέση** της ως προς την κατοικία είναι μπροστά ή πίσω, ανάλογα με το βαθμό ιδιωτικότητας που θέλουμε να έχει. Υπάρχει και ο τύπος της εσωτερικής κλειστής αυλής, του **αίθριου**· είναι μία μορφή αυλής που γεννήθηκε εδώ και χιλιάδες χρόνια και διατηρήθηκε έως σήμερα, ενώ παράλληλα συναντάται και σε πολλά μέρη του κόσμου σε διάφορους πολιτισμούς. Βασικό στοιχείο για το αίθριο -το οποίο αποτελεί στην κυριολεξία την καρδιά της κατοικίας- είναι η **κίνηση**. Αυτό πετυχαίνεται με το να υπάρχουν πόρτες σε δύο παράλληλες πλευρές, ώστε να δημιουργούνται περάσματα, όπως επίσης και με το να μην είναι εντελώς κλειστό, με το να υπάρχει μία τουλάχιστον φυγή, ένα άνοιγμα σε άλλο χώρο. Έτσι, το αίθριο θα αποκτήσει ζωή, επιτρέποντας να απλώνεται η δράση σε όλη την κατοικία.

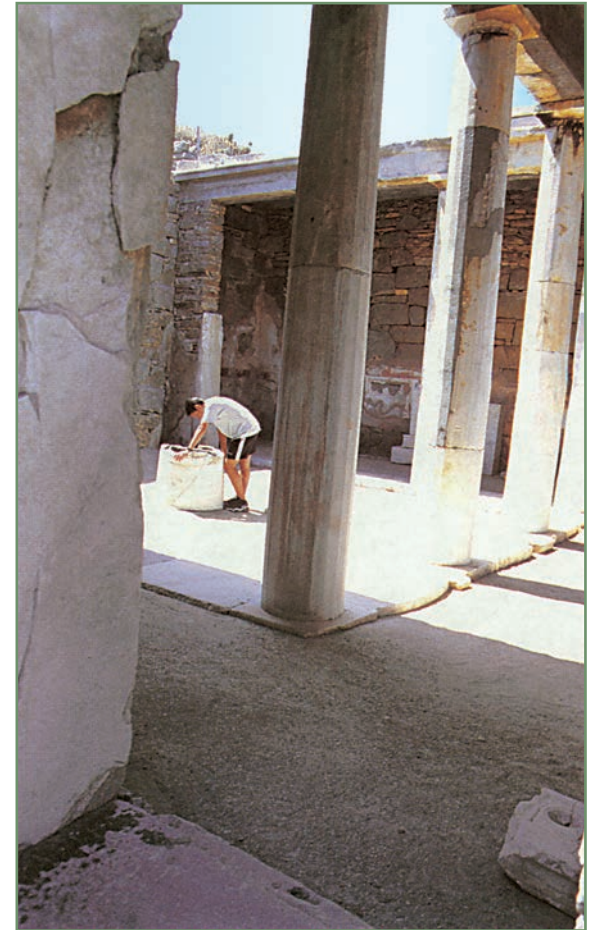
188. Παλιά Αθηναϊκή κατοικία με αίθριο, μετά τις εργασίες ανακαίνισης. Πλάκα, Αθήνα.

189. Παλιά αθηναϊκή κατοικία με αίθριο στην Πλάκα, Αθήνα.
Είναι η ίδια με αυτήν της εικόνας 184.
(φωτογραφία πριν από το 1950).

190. Κάτοψη της κατοικίας των εικόνων 188-189. Οι χώροι διατάσσονται σε σχήμα Π γύρω από το αίθριο.

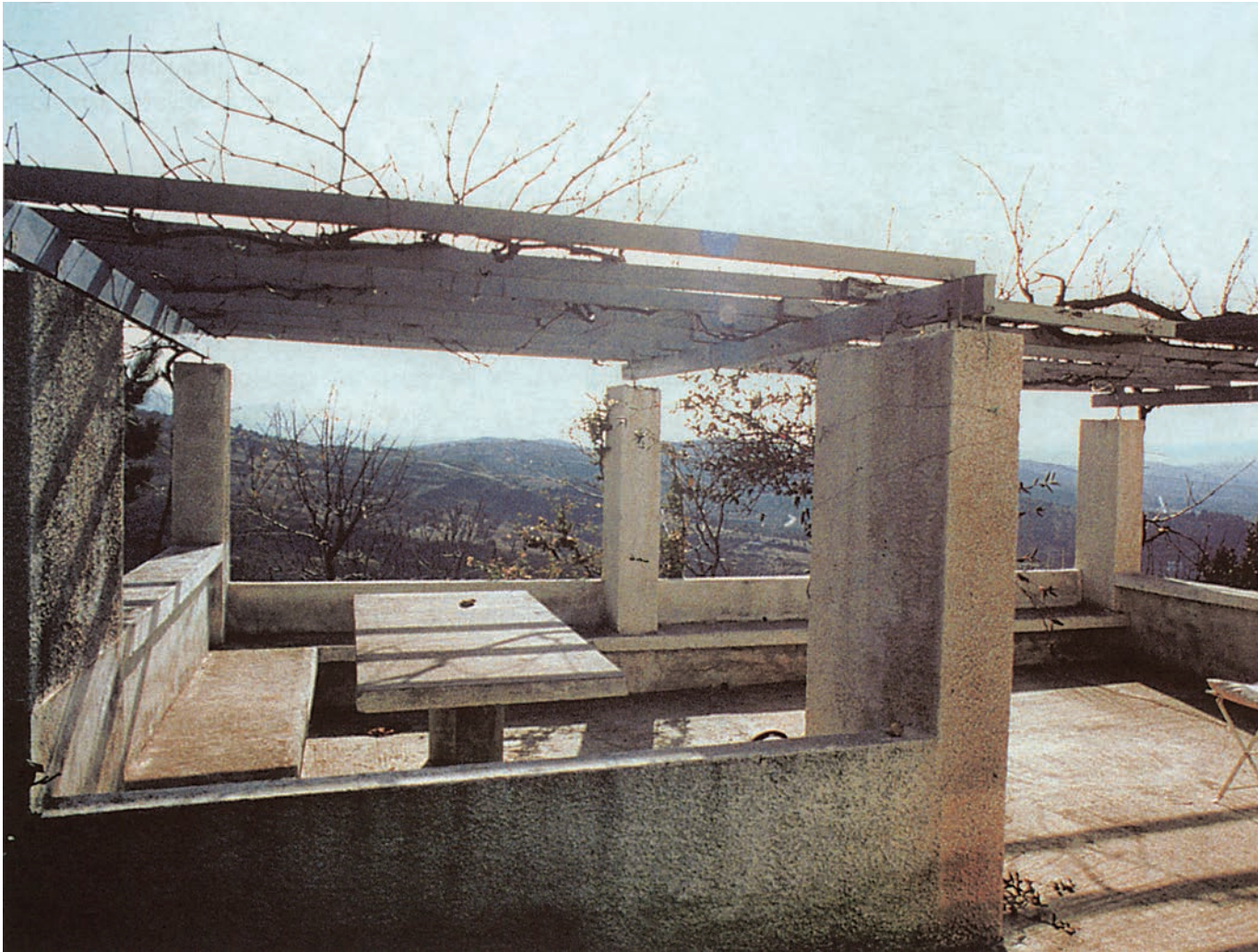
191-192-193. Αρχαία διώροφη κατοικία με αίθριο. Το σπίτι του Ερμή στη Δήλο.

Στο χώρο της αυλής, όπως και στο καθιστικό της κατοικίας, μπορούν να δημιουργηθούν γωνιές/περιοχές για διάφορες **δραστηριότητες** όπως είναι η συγκέντρωση, η συζήτηση, το φαγητό, το παιχνίδι, οι δουλειές του σπιτιού, η ξεκούραση, ο ύπνος, το διάβασμα κτλ. Ανάλογη θα είναι, κατά περίπτωση, η διαμόρφωση, η επίπλωση και ο **εξοπλισμός**.

Τμήματα της αυλής μπορεί να είναι **ασκεπή** ή **στεγασμένα**, με πλάκα από μπετόν ή με στέγη από κεραμίδια ή με μία ελαφρότερη κατασκευή (καλαμωτή) ή με μια πέργκολα με κληματαριά ή με άλλο αναρριχώμενο. Ακόμη, άλλα μέρη μπορούν να βρίσκονται στο επίπεδο του εδάφους και του δρόμου ή να είναι λίγο **υπερυψωμένα**, αν θέλουμε να έχουμε μία σχετική απομόνωση. Ένας άλλος τρόπος για να διαχωρίζεται η αυλή από το δρόμο είναι να σηκώσουμε έναν ψηλό ή χαμηλό **φράχτη** ή με χαμηλή ή ψηλή βλάστηση.

194. Η αυλή: γωνιά καθιστικού που διαμορφώνεται με βασικό υλικό το ξύλο. Κατοικία στο Ψυχικό. Αθήνα.

195. Η αυλή: γωνιά καθιστικού που διαμορφώνεται με βασικό υλικό το μπετόν. Κατοικία στον Οξύλιθο, Εύβοια.

4.3.2 Η βεράντα, το μπαλκόνι, το δώμα/ταράτσα

Επειδή πολλές φορές η κατοικία αναπτύσσεται και σε άλλες στάθμες, εκτός από αυτήν του εδάφους, υπάρχει ανάγκη για αντίστοιχους εξωτερικούς χώρους, ανοικτούς ή στεγασμένους, που τη συνοδεύουν και τη συμπληρώνουν.

Τέτοιοι χώροι είναι οι βεράντες και τα μπαλκόνια στους ενδιάμεσους ορόφους, και το δώμα, η ταράτσα όπως λέγεται, στην απόληξη του κτιρίου.

Οι **βεράντες** και τα **μπαλκόνια** είναι συνέχεια των αντίστοιχων χώρων: του καθιστικού, της κουζίνας, των υπνοδωματίων κτλ. Η γειτνίαση με τους χώρους αυτούς προσδιορίζει, ως ένα σημείο, τα χαρακτηριστικά τους, τις δραστηριότητες που εξυπηρετούν και το βαθμό ιδιωτικότητας που πρέπει να έχουν. Μία βεράντα, π.χ., που είναι συνέχεια ενός καθιστικού και βρίσκεται προς την πλευρά του δρόμου σε μία χαμηλή στάθμη (π.χ. α' όροφος), διαμορφώνεται έτσι, ώστε να είναι κατάλληλη για ξεκούραση, για συζήτηση, για παρατήρηση της ζωής στο δρόμο κτλ., και εξυπηρετεί συμπληρωματικές ανθρώπινες ανάγκες: την οικειότητα του ιδιωτικού "καταφυγίου" και ταυτόχρονα τη συμμετοχή στη δημόσια ζωή του δρόμου.

Ανάλογα με τα χαρακτηριστικά και τον προορισμό που έχουν οι βεράντες είναι και το **σχήμα**, οι **διαστάσεις** και ο **εξοπλισμός** / επίπλωσή τους.

Αν για τις βεράντες έχει επικρατήσει να βρίσκονται μέσα στο σώμα του κτιρίου, σε εσοχή, τα μπαλκόνια, αντίθετα, είναι ένας εξωτερικός χώρος της κατοικίας, που προβάλλει έξω από το κτίριο. Αυτό τους εξασφαλίζει το πλεονέκτημα να έχουν μια ξεχωριστή θέα στον περιβάλλοντα χώρο. Έχουν, βέβαια, το μειονέκτημα του περιορισμένου πλάτους, συνήθως 1,00 - 1,20μ, ενώ δεν μπορούν, για λόγους κατασκευαστικούς και μορφολογικούς, να ξεπεράσουν το 1,80-2,0 μ.

Το **δώμα** μπορεί να γίνει μια “αυλή” στην απόληξη του κτιρίου για όλη την οικογένεια και τους φίλους της. Άρα, μπορούν να εφαρμοστούν σ’ αυτό πολλά από εκείνα που ισχύουν για την αυλή, παρ’ όλο που δεν έχουμε, βέβαια, εδώ το πλεονέκτημα της επαφής με τη γη. Σε αντιστάθμισμα, το δώμα παρέχει, συνήθως, τη δυνατότητα για ανεμπόδιστη **θέα** στο γύρω χώρο του και στη γύρω περιοχή και, επιπλέον, το ευεργετικό και δροσερό αεράκι για τις μέρες του καλοκαιριού.

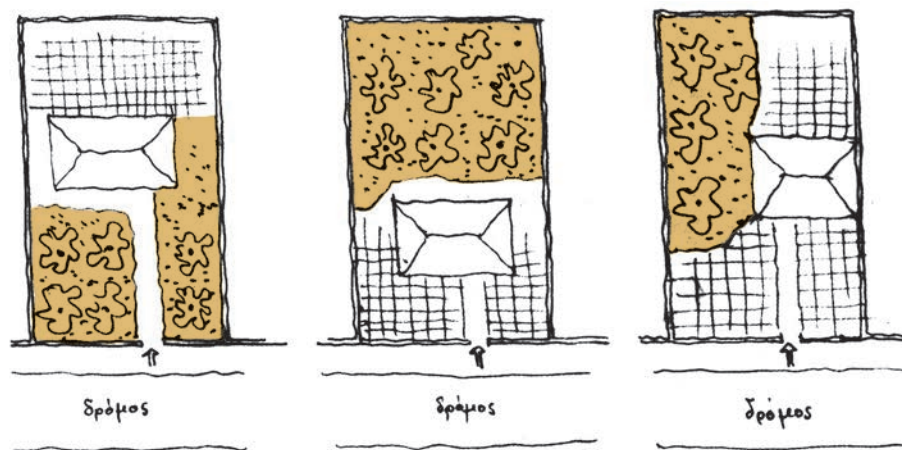
196. Δώμα κατοικίας που έχει μετατραπεί σε “αυλή” με πολύ πράσινο και καθιστικά.

4.3.3 Ο κήπος

Είναι προφανές ότι κήπο μπορεί πιο εύκολα να έχει μια κατοικία που διαθέτει οικόπεδο με σχετικά μεγάλη έκταση. Από την άποψη αυτή η ύπαρξη κήπου είναι ένα πλεονέκτημα που διαθέτουν κυρίως οι κατοικίες στα περίχωρα της πόλης, στην επαρχία ή στην εξοχή.

Στην ακολουθία κλειστός χώρος-κατοικία, ανοικτός χώρος-αυλή ο κήπος κρατά την τρίτη θέση. Ο **κήπος** μπορεί να βρίσκεται μπροστά από την κατοικία, προς την πλευρά του δρόμου, οπότε λειτουργεί ως ζώνη απομόνωσης της κατοικίας από τη δημόσια ζωή του δρόμου, ή, αντίθετα, μπορεί να βρίσκεται στο πίσω μέρος του οικοπέδου. Υπάρχει και η ενδιάμεση λύση ο κήπος να είναι στο πλάι, έτσι ώστε ούτε να βρίσκεται πολύ κοντά στο δρόμο ούτε να είναι αποκομμένος από αυτόν.

197. Εναλλακτικές θέσεις για τον κήπο.

Ο κήπος μπορεί να είναι συγκεντρωμένος σε μία μεριά του γηπέδου ή μπορεί να είναι διασπασμένος σε περισσότερα κομμάτια με διαφορετικό **χαρακτήρα** και **προορισμό**, ανάλογα με τις επιθυμίες και τις συνήθειες των ενοίκων της κατοικίας. Μπορεί να υπάρχει στον κήπο κομμάτι με δένδρα καρποφόρα ή ένας λαχανόκηπος σε μια άκρη. Ακόμη, μπορεί να υπάρχει μια ήσυχη “ιδιωτική” γωνιά με πυκνή βλάστηση και ήλιο, “κρυμμένη” σε ένα μέρος του κήπου, όπου ένας ή δύο άνθρωποι μπορούν να καθίσουν ανενόχλητοι, να έρθουν σε επαφή με τη φύση και με τον εαυτό τους.

Καλό, πάντως, είναι για τη δημιουργία ενός κήπου να φυτεύουμε τα διάφορα φυτά, λουλούδια, θάμνους, δένδρα, με τον τρόπο περίπου που φυτρώνουν στο **φυσικό περιβάλλον τους**, ανάμεικτα, χωρίς όρια μεταξύ τους, χωρίς παρτέρια, εκτός αν έχει κλίση το έδαφος, οπότε θα δημιουργήσουμε με αναλημματικούς τοίχους πεζούλια-σκαλιά.

Ακόμη, τα **υλικά** που γενικά θα χρησιμοποιήσουμε (πέτρα, τούβλο, ξύλο) πρέπει να είναι τέτοια, που να μην αντιβαίνουν στο περιβάλλον του κήπου, αλλά να γίνονται με την πάροδο του χρόνου τμήμα της φυσικής του ανάπτυξης.

4.3.4 Χώροι για παιχνίδι και για άθληση

Οι **χώροι για παιχνίδι και για άθληση** πρέπει να έχουν μεγάλες επιφάνειες και σωστό σχεδιασμό, ώστε οι δραστηριότητες σ' αυτούς να μην μπερδεύονται με τις άλλες δραστηριότητες του σπιτιού και να μην ενοχλούν με τους θορύβους που δημιουργούν.

Στην περίπτωση που τμήμα του υπαίθριου χώρου διαμορφωθεί σε **παιδότοπο** με κάποια κούνια, τσουλήθρα, σκάμμα με άμμο κτλ., τότε θα πρέπει να μελετηθεί ο χώρος, ώστε να δέχεται μετατροπή, γιατί κάποτε τα παιδιά θα μεγαλώσουν και θα πρέπει να ενταχθεί εκ νέου το τμήμα αυτό στον υπαίθριο χώρο.

Ο χώρος παιχνιδιού δεν έχει περιορισμούς στις διαστάσεις του, ενώ, αντίθετα, ο **χώρος της άθλησης** πρέπει να έχει ειδικές διαστάσεις. Αυτό όμως δε μας εμποδίζει να δημιουργήσουμε μικρότερους χώρους για ιδιωτική χρήση. Όλοι αυτοί οι χώροι απευθύνονται σε παιδιά και σε ενήλικες.

Τα γήπεδα θα πρέπει να είναι μακριά από τις κατοικίες, και καλό είναι να διαχωρίζονται οπτικά με τη φύτευση θάμνων και δένδρων.

198. Κήπος όπου η βλάστηση αναπτύσσεται ελεύθερα, έτσι ώστε να εντάσσεται καλύτερα στο φυσικό περιβάλλον.

4.4 Κατασκευές και εξοπλισμός των εξωτερικών χώρων

Για τη διαμόρφωση των εξωτερικών χώρων είναι απαραίτητες κάποιες **κατασκευές** όπως περίφραξη και είσοδος, επιστρώσεις, μονοπάτια, σκάλες, σκίαστρα κτλ.

Επίσης, ανάλογα με τις **δραστηριότητες** που γίνονται στους χώρους αυτούς υπάρχει και ο αντίστοιχος **εξοπλισμός**, μόνιμος και κινητός, όπως τραπέζια, καθίσματα, πάγκοι, ψησταριά, βρύσες κ.ά. Τα υλικά τους είναι παρόμοια με αυτά των εσωτερικών χώρων (τούβλα, ξύλα κτλ.), πρέπει όμως να επιλέγουν τα κατάλληλα και να κατασκευαστούν με τέτοιο τρόπο, ώστε να αντέχουν στις συνθήκες του εξωτερικού περιβάλλοντος και να εναρμονίζονται με αυτό.

199. Περίφραξη στη λαϊκή αρχιτεκτονική. Ο τοίχος, παρ' όλο που είναι συμπαγής και ψηλός, επιτρέπει στη θλάση να "ξεχειλίζει" και να ομορφαίνει το δρόμο. Κατοικία στο Λαύριο, Αττική.

ΠΕΡΙΦΡΑΞΗ ΚΑΙ ΕΙΣΟΔΟΣ

Το **είδος** της περίφραξης του κήπου ή της αυλής εξαρτάται από πολλούς παράγοντες όπως τα υλικά κατασκευής της κατοικίας, η αντοχή, το κόστος κτλ. Το **υλικό κατασκευής** της περίφραξης καθορίζει και το είδος της. Έχουμε περιφράξεις από τοίχο, από σύρμα, από ξύλο, από σίδερο (κάγκελα) μεικτούς κτλ.

Η πέτρα, το τούβλο και το τσιμέντο είναι τα υλικά με τα οποία κατασκευάζεται ένας τοίχος περίφραξης. Καλό είναι, αν επιλέξουμε τη φυσική πέτρα, να φροντίσουμε να είναι αυτή που υπάρχει στην περιοχή, για λόγους οικονομίας αλλά και ένταξης στο περιβάλλον.

Στο αστικό περιβάλλον οι περιφράξεις πρέπει να προσφέρουν ένα βαθμό απομόνωσης, ενώ στις μη αστικές περιοχές πρέπει να προσφέρουν ανοιχτή, ανεμπόδιση θέα, το δε υλικό κατασκευής τους να δίνει αρμονικά με το περιβάλλον.

Συνήθως, η περίφραξη στην εξοχή είναι συρμάτινη, που είναι η απλούστερη και η φτηνότερη λύση. Πρέπει, όμως, το σύρμα να καλύπτεται με αναρριχώμενα φυτά ή με ψηλούς θάμνους.

200. Είδη τοιχοποιίας για περίφραξη.

Η **πόρτα της εισόδου** από το δρόμο στην αυλή ή στον κήπο πρέπει να είναι ασφαλής, λειτουργική, διακοσμητική και να αντέχει στη φθορά του χρόνου. Ανεξάρτητα, πάντως, από τη λειτουργικότητά της, από την αντοχή της και από όλα όσα προαναφέρονται, όσο πιο απλή είναι τόσο πιο ελκυστική γίνεται.

201. Πόρτα αυλής σε κατοικία στη Φιλοθέη.

202. Περίφραξη και πόρτα αυλής σε κατοικία στη Νέα Πεντέλη.

ΕΠΙΣΤΡΩΣΕΙΣ

Οι **επίστρώσεις** γίνονται από διάφορα υλικά ανάλογα με το είδος του χώρου: αυλές, μονοπάτια, σκάλες κτλ.

Κατά την επιλογή των **υλικών επίστρωσης** πρέπει να εξετάσουμε την υφή, το χρώμα και την αντοχή τους στις καιρικές συνθήκες. Το τσιμέντο (χρωματισμένο ή μη), ο κυβόλιθος, το τούβλο, ο σχιστόλιθος, το κεραμικό πλακάκι, το ξύλο, το χαλίκι είναι μερικά από τα υλικά που μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε για τις επιστρώσεις στην αυλή και στον κήπο

Η **μορφή** και οι **ιδιότητες** του υλικού που θα χρησιμοποιηθεί στην επίστρωση εξαρτάται από την κάθε περίπτωση. Υλικά που έχουν το σχήμα τετραγώνου ή παραλληλόγραμμου, όπως είναι το τούβλο, το πλακάκι κ.ά., καλό θα είναι να τοποθετούνται σε χώρους με αντίστοιχο σχήμα. Ενώ η πέτρα, ο κυβόλιθος ή το τσιμέντο είναι πιο κατάλληλα για χώρους με ακανόνιστο σχήμα. Σε πολλές περιπτώσεις έχουμε το συνδυασμό περισσότερων από δύο υλικών, όπως, π.χ., τσιμέντο σε συνδυασμό με κομμάτια τούβλου, με χαλίκια, κροκάλες κτλ.

Ειδικά στα θερμά κλίματα οι πλακοστρώσεις δεν πρέπει να αντικαθιστούν τη χλόη, ή, όταν την αντικαθιστούν, πρέπει να έχουν ανώμαλη επιφάνεια (π.χ. βότσαλα), ώστε να κατακρατούν ένα μέρος από το νερό, το οποίο, καθώς εξατμίζεται, δημιουργεί δροσιά.

203. Επίστρωση με πέτρες και κεραμικά πλακάκια.

204. Επίστρωση αυλής με βότσαλο. Το βότσαλο κατακρατεί το νερό, το οποίο, καθώς εξατμίζεται, δημιουργεί δροσιά.

ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ

Τα **μονοπάτια** είναι οι κατασκευές που διευκολύνουν την κίνηση των ανθρώπων στους διάφορους χώρους της αυλής αλλά κυρίως του κήπου. Όταν υπάρχει αυτοκίνητο, μπορεί να κατασκευαστεί με μονοπάτια κάποιος χώρος στάθμευσης.

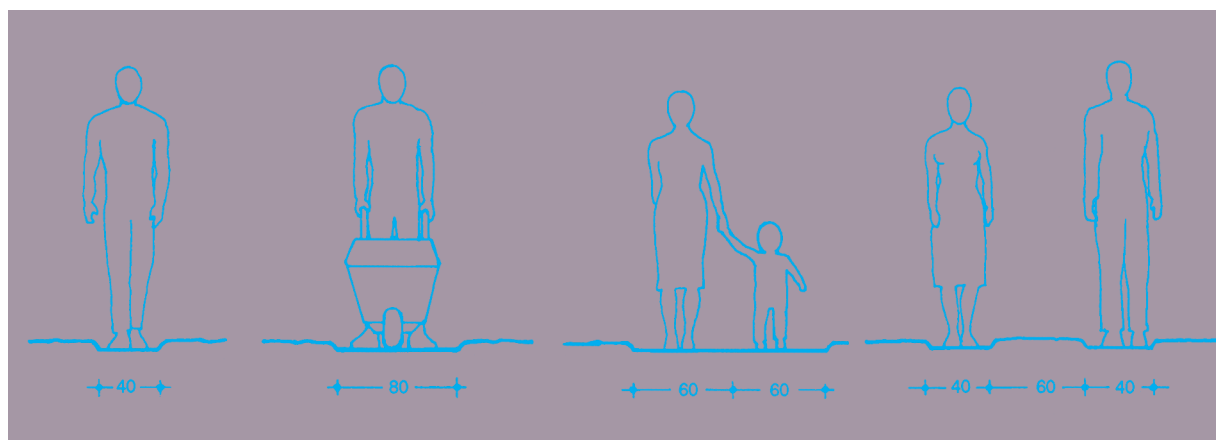
Ως προς τα **υλικά επίστρωσης**, τα φυσικά υλικά της περιοχής είναι τα πιο κατάλληλα και ταιριαστά με το περιβάλλον. Τα τυποποιημένα υλικά επιστρώσεων είναι πολλών ειδών, όπως πλάκες από τσιμέντο, κεραμικά πλακάκια, πλάκες από πέτρα σε διάφορα σχήματα και πάχη. Επίσης, υπάρχουν ειδικά τούβλα, που κατασκευάζονται για στρώσιμο δαπέδων.

Επιστρώσεις γίνονται και με υλικά όπως είναι το χαλίκι, το ελεύθερο βότσαλο, οι κροκάλες κ.ά. Ταιριάζουν σε όλες, σχεδόν, τις μικρές επιφάνειες και στρώνονται χωρίς συνδετική ύλη. Το μειονέκτημά τους είναι ότι το περπάτημα πάνω τους γίνεται με δυσκολία και καμιά φορά με θόρυβο.

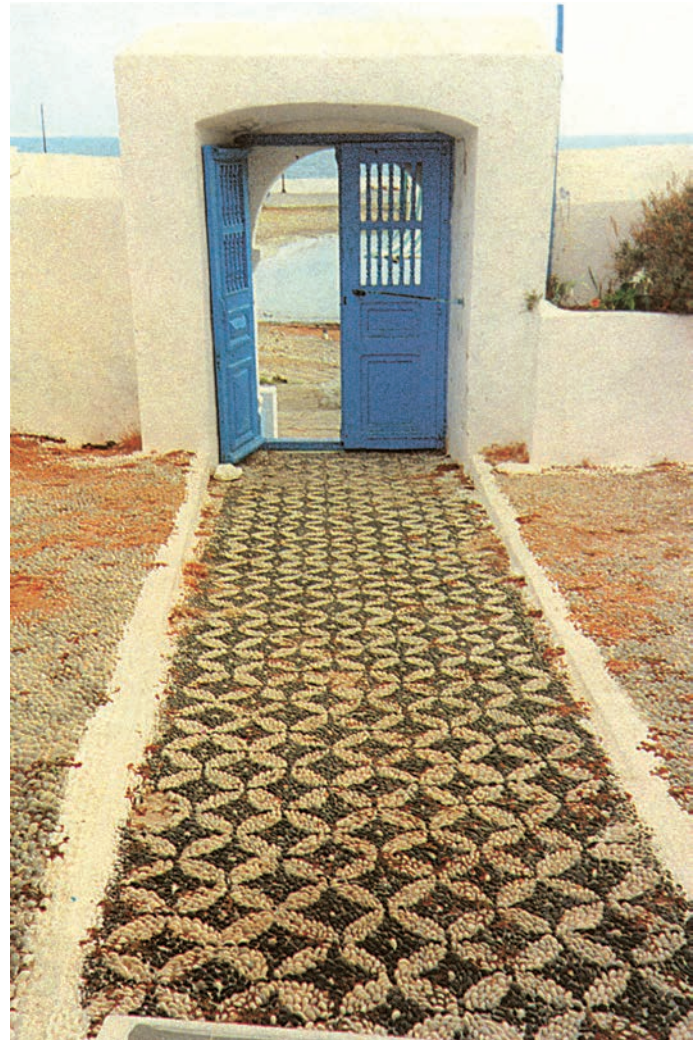
206. Μονοπάτι με κυβόλιθους.

205. Μονοπάτι· μετρικές σχέσεις.

207. Μονοπάτι με πέτρα.

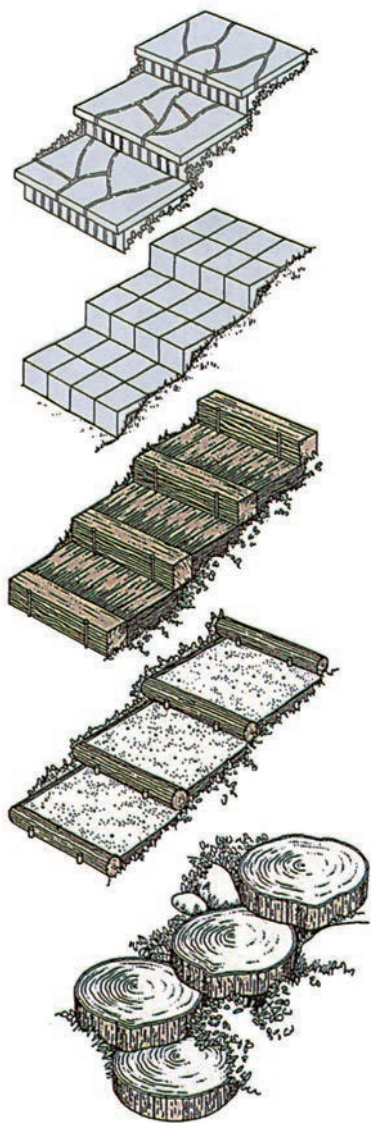
208. Μονοπάτι με βότσαλο.

ΣΚΑΛΕΣ

Οι **σκάλες** είναι ένα στοιχείο που συναντάμε συχνά σε έναν εξωτερικό χώρο, ιδίως όταν το έδαφος έχει κλίση.

Στην κατασκευή των σκαλοπατιών έχει μεγάλη σημασία η **σχέση του ύψους** με το **πλάτος** τους. Από τη σχέση αυτή εξαρτάται η άνεση και η ασφάλεια της σκάλας. Ένας γενικός κανόνας είναι να υπάρχει η σχέση: $2 \times (\upsilon + \pi) = 64$ εκ., όπου υ είναι το ύψος του σκαλοπατιού και π είναι το πάτημα του σκαλοπατιού. Από τον παραπάνω κανόνα βγάζουμε το συμπέρασμα πως όσο το ύψος του σκαλοπατιού μικραίνει τόσο το πάτημα θα μεγαλώνει.

Τα **υλικά** που θα χρησιμοποιήσουμε για την κατασκευή μιας σκάλας είναι περίπου τα ίδια που χρησιμοποιούμε για τις επιστρώσεις.

209. Διάφοροι τρόποι και διάφορα υλικά κατασκευής σκάλας σε κήπο ή σε αυλή.

210. Σκαλοπάτια από πέτρα.

ΣΚΙΑΣΤΡΑ

Είναι κατασκευές, συνήθως μόνιμες, που χρησιμοποιούνται, για να σκιάζουν χώρους στάσης, για να προστατεύουν τους ανθρώπους από τις καιρικές συνθήκες, αλλά και για να συνδέουν την κατοικία με τμήματα του εξωτερικού χώρου.

Ο ήλιος και η ζέστη ελέγχονται καλύτερα με **υλικά** που δεν είναι συμπαγή, επειδή προσφέρουν σκιά και επιτρέπουν την κυκλοφορία του αέρα. Υλικά όπως το πλαστικό ή το γυαλί είναι κατάλληλα μόνο για περιοχές με μειωμένη ηλιοφάνεια.

212. Υπαίθρια στοά με πέργκολα. Κατοικία στην Αίγινα.

211. Υπαίθριο καθιστικό με πέργκολα. Κατοικία στην Πεντέλη.

213. Καθιστικό σε βεράντα.

214. Καθιστικό σε κήπο.

ΑΛΛΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ

Ανάλογος με τις **δραστηριότητες** που γίνονται στα διάφορα σημεία του υπαίθριου χώρου (συζήτηση, φαγητό κτλ.) είναι και ο εξοπλισμός που τον συμπληρώνει και τον ολοκληρώνει. Στοιχεία του εξοπλισμού αυτού είναι: **καθίσματα** μόνιμα/κινητά, **τραπέζια**, **πάγκοι**, **βρύσες**, **ψησταριά**, κ.ά.

Κατασκευάζονται με διάφορα **υλικά** όπως πέτρα, ξύλο, τούβλο, σίδηρο. Το **μέγεθος** και η **μορφή** τους είναι ανάλογη με τη θέση όπου βρίσκονται και με τις συγκεκριμένες δραστηριότητες που εξυπηρετούν.

215. Ένα άλλο στοιχείο που δίνει ζωή και ομορφαίνει τους υπαίθριους χώρους της κατοικίας είναι το νερό, με τη μορφή πισίνας ή με άλλη μορφή. Κατοικία στο Ψυχικό, Αθήνα.

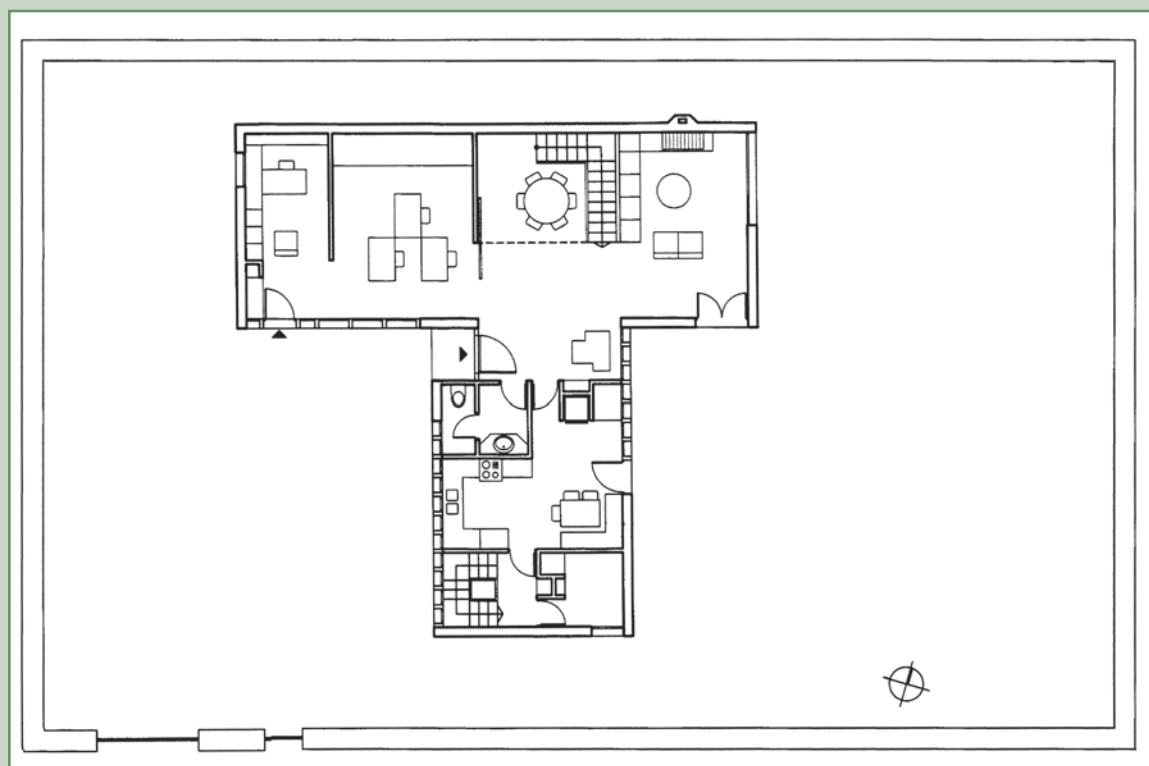
Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

ΑΣΚΗΣΗ 1

Δίνεται σε κλίμακα 1:200 η κάτοψη μιας κατοικίας που περιβάλλεται από υπαίθριο χώρο. Να σχεδιαστεί:

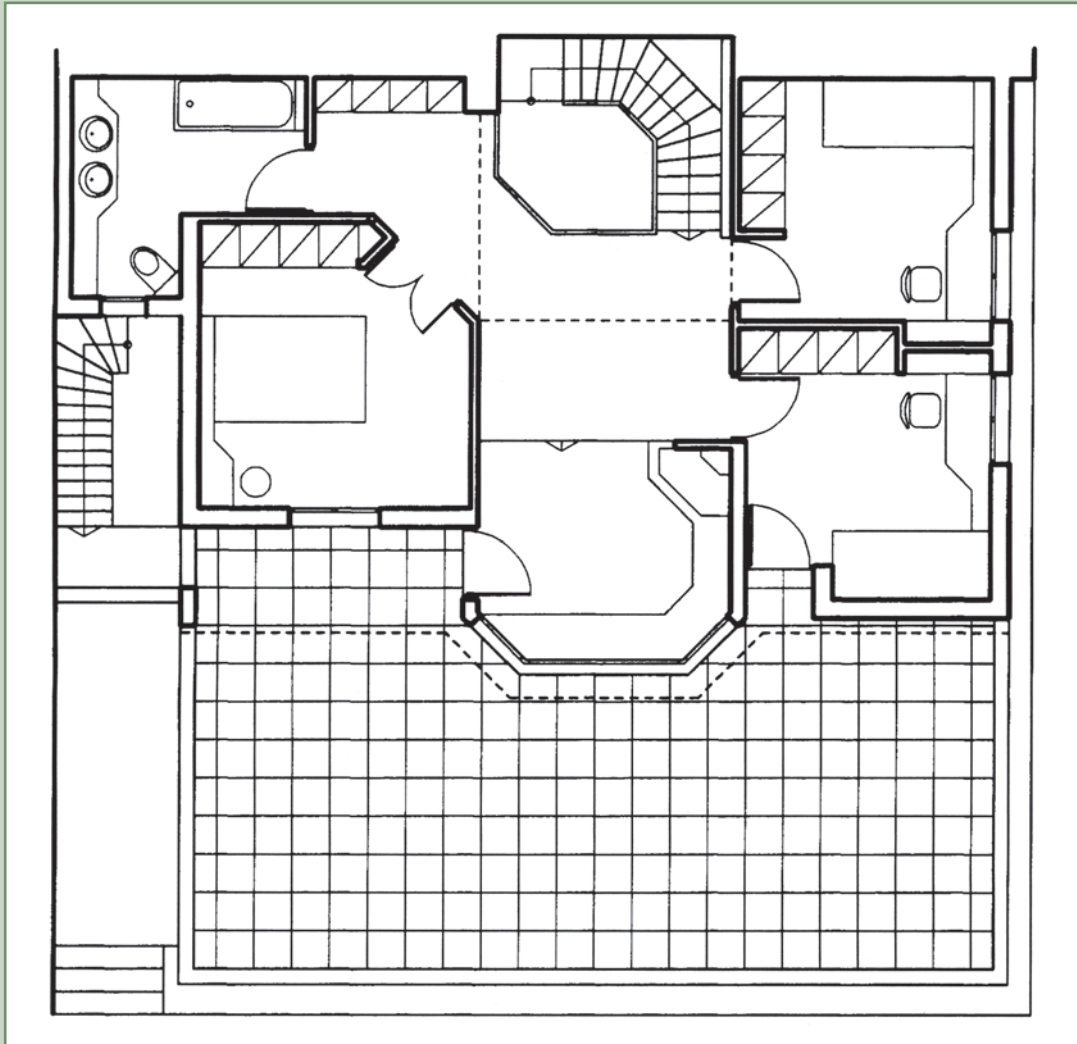
A. κήπος στο δυτικό τμήμα του ελεύθερου χώρου, ο οποίος θα περιλαμβάνει πλακοστρωμένο μονοπάτι από την αυλόπορτα ως την είσοδο της κατοικίας, είσοδο και θέση στάθμευσης αυτοκινήτου, μικρό καθιστικό και διάφορα είδη βλάστησης (δένδρα, θάμνους, λουλούδια),

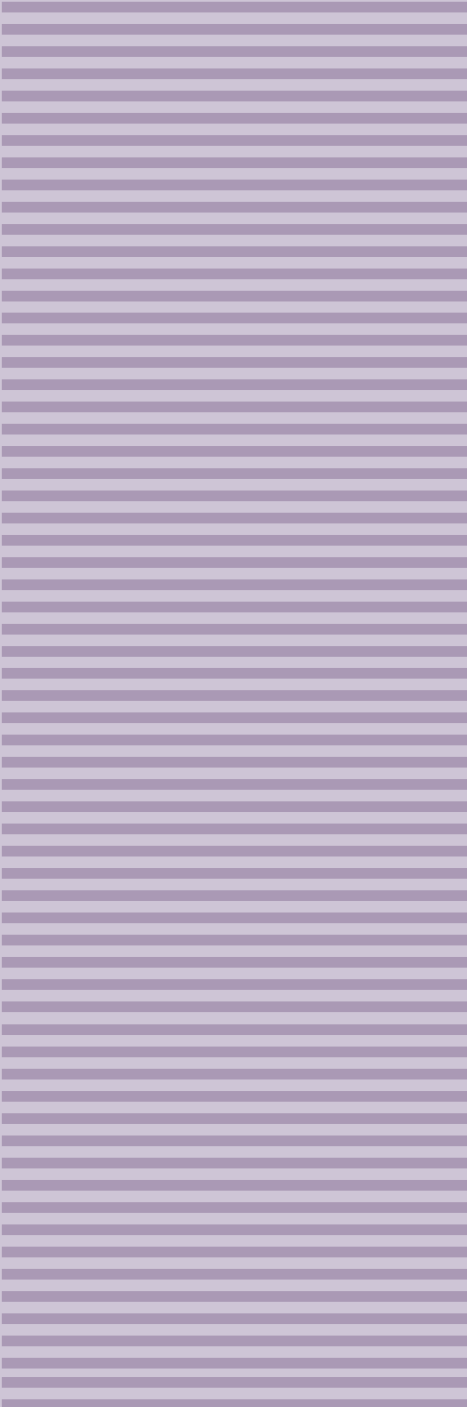
B. γωνιά καθιστικού στο ανατολικό τμήμα του ελεύθερου χώρου με σκί-αστρο. Θα είναι πλακοστρωμένη και, εκτός από τον απαραίτητο εξοπλισμό, θα διαθέτει ψησταριά.

ΑΣΚΗΣΗ 2

Δίνεται η κάτοψη βεράντας διώροφης κατοικίας σε κλίμακα 1:100.
Να σχεδιαστεί σε κλίμακα 1:50 η διαμόρφωση του χώρου, ώστε να περιλαμβάνει γωνιά καθιστικού, ψησταριά και σκίαστρο.

5. Ο πρώτος εργασιακός χώρος

5.1 Η αίθουσα σχεδίου

5.1.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό, έχοντας ολοκληρώσει την περιγραφή όλων των χώρων της κατοικίας, θα εξετάσουμε ένα χώρο του σχολείου. Πρόκειται για την **αίθουσα σχεδίου**, που αποτελεί τον πρώτο **ειδικό χώρο εργασίας** μέσω του οποίου οι μαθητές/τριες έρχονται σε επαφή με το εργασιακό περιβάλλον του τομέα κατεύθυνσης που ακολουθούν.

Η αίθουσα σχεδίου του σχολείου πρέπει να εξυπηρετεί τις ανάγκες του/της μαθητή/τριας ως βιολογικού οργανισμού, καθώς και τις λειτουργίες μάθησης που έχουν προγραμματιστεί να γίνουν εκεί.

Ο ανθρώπινος οργανισμός, για να λειτουργήσει ικανοποιητικά, χρειάζεται, εκτός των άλλων, αέρα και φως. Έτσι, θα μπορέσει να εργαστεί απερίσπαστα και με μεγαλύτερη απόδοση. Γι' αυτό, στην περίπτωση της αίθουσας σχεδίου πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή, γιατί δεν αφορά ένα μόνο άτομο· είναι ο χώρος όπου συγκεντρώνεται ένας αριθμός 30 περίπου μαθητών/τριών.

5.1.2 Σχήμα και μέγεθος της αίθουσας σχεδίου

Τα πιο κατάλληλα **σχήματα** για την αίθουσα σχεδίου είναι το ορθογώνιο παραλληλόγραμμο και το τετράγωνο.

Όσον αφορά το **μέγεθος** της αίθουσας θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα εξής:

1. Ο αριθμός των μαθητών-τριών που χρησιμοποιούν την αίθουσα σχεδίου.
2. Ο ωφέλιμος χώρος που καταλαμβάνει το τραπέζι σχεδίου/ **σχεδιαστήριο** και το κάθισμα κάθε μαθητή/τριας.
3. Το τραπέζι/ **γραφείο** του εκπαιδευτικού, καθώς και ο υπόλοιπος εξοπλισμός της αίθουσας (σχεδιοθήκες, συρταροθήκες, ντουλάπια κτλ.).

216. Αίθουσα σχεδιαστηρίου.

5.1.3 Μετρικές σχέσεις - Εξοπλισμός

Για την αίθουσα σχεδίου η κύρια μονάδα που αντικαθιστά το τοπικό θρανίο είναι το τραπέζι σχεδίου ή **σχεδιαστήριο**, που ο/η μαθητής-τρια θα τοποθετεί το χαρτί σχεδίασης, για να σχεδιάσει.

Το **πλάτος** του σχεδιαστηρίου κυμαίνεται από 0,60 - 0,80 μ. με προτεινόμενο το 0,70 μ. Αντίστοιχα, το **μήκος** του κυμαίνεται από 0,80 - 1,10 μ. με προτεινόμενο το 1,00 μ. Η επίπεδη επιφάνεια πρέπει να έχει μία μικρή κλίση από πάνω προς τα κάτω, για να διευκολύνεται η σχεδίαση.

Η **απόσταση** των σχεδιαστηρίων μεταξύ τους πρέπει να είναι 0,80 - 1,00 μ. με προτεινόμενο το 0,90 μ. Γενικά, η **επιφάνεια** η οποία αναλογεί σε κάθε μαθητή-τρια πρέπει να είναι περίπου 2,00 - 2,50 τ.μ.

Οι μαθητές/ριες θα πρέπει να μπορούν, χωρίς να μετακινούνται, να σχεδιάζουν σε μία εκτεταμένη ακτίνα. Αυτό γίνεται εφικτό με τη χρησιμοποίηση κινητών καθισμάτων. Η χρήση τέτοιου τύπου καθισμάτων παρέχει τη δυνατότητα καλύτερου σχεδιασμού, γιατί φτάνει κανείς πιο εύκολα σε κάθε σημείο της επιφάνειας του χαρτιού σχεδίασης.

Το γραφείο του εκπαιδευτικού θα πρέπει να απέχει τουλάχιστον 1,50 μ. από τον τοίχο και 2,00 μ. από το σχεδιαστήριο. Οι διαστάσεις θα πρέπει να είναι 1,00 X 0,60 μ. περίπου. Απαραίτητες επίσης είναι και οι μονάδες αποθήκευσης σχεδίων (σχεδιοθήκες) και υλικών σχεδίου.

218. Κάθισμα σχεδιαστηρίου.

217. Σχεδιαστήριο.

5.1.4 Διάταξη αίθουσας σχεδίου - Φωτισμός

Στην αίθουσα σχεδίου θα πρέπει να προσεχτεί ιδιαίτερα η **διάταξη** των σχεδιαστηρίων σε σχέση με το **φως**, καθώς και με τη διάταξη των μονάδων αποθήκευσης (σχεδιοθήκες). Η τοποθέτηση των **σχεδιοθηκών** γίνεται συνήθως σε μια άκρη, στο τέλος της αίθουσας, ώστε να αφήνει ελεύθερο χώρο για την τοποθέτηση ειδικών πανό στους τοίχους για την έκθεση των σχεδίων των μαθητών/τριών. Φυσικά, δεν αποκλείονται και άλλοι τρόποι διευθέτησης της αίθουσας.

Ο αμφίπλευρος φυσικός **φωτισμός** είναι πολύ καλύτερος από τον μονόπλευρο. Αν, μάλιστα, υπάρχουν ανοίγματα και σε άλλες επιφάνειες (π.χ. στην οροφή), τότε η κατανομή του φωτός είναι καλύτερη και ομοιόμορφη.

Το ύψος της οροφής και το βάθος της αίθουσας επηρεάζουν το φωτισμό. Όσο ψηλότερη είναι η οροφή τόσο πιο φωτεινή είναι η αίθουσα και με ομοιόμορφο φωτισμό, με την προϋπόθεση, βέβαια, ότι μεγαλώνουν αντίστοιχα σε ύψος και τα ανοίγματα.

Σχετικά με τη κατεύθυνση από την οποία έρχεται το φως, όσον αφορά τη σχεδίαση, πρέπει να έρχεται από αριστερά και από εμπρός, σε αντίθεση με το γράψιμο, όπου το φως πρέπει να έρχεται από αριστερά και πίσω. Ο φωτισμός από πίσω ρίχνει σκιά πάνω στην επιφάνεια σχεδίασης.

Α Σ Κ Η Σ Ε Ι Σ

1. Να γίνει αποτύπωση της αίθουσας σχεδίου* και να σχεδιαστούν κάτοψη και τομές σε κλίμακα 1:50 με τον εξοπλισμό.

2. Να μελετηθεί η υπάρχουσα κατάσταση όσον αφορά τη σχέση του εξοπλισμού με στοιχεία όπως ο φωτισμός, ο αερισμός, ο χρωματισμός κ.ά., και να διατυπωθούν νέες προτάσεις.

3. Να σχεδιαστεί εκ νέου η αίθουσα σχεδίου για αριθμό 30 μαθητών, με όλο τον απαραίτητο εξοπλισμό και με όλα τα δεδομένα που έχουν προκύψει από την προηγούμενη μελέτη.

- Σε περίπτωση που δεν υπάρχει αίθουσα σχεδίου στο σχολείο, τότε θα θεωρηθεί η απλή αίθουσα διδασκαλίας* ως αίθουσα σχεδίου, θα αποτυπωθεί και θα σχεδιαστεί ως αίθουσα σχεδίου, σύμφωνα με τον αριθμό μαθητών που μπορεί να καλύψει, αφού ληφθούν υπόψη οι μετρικές σχέσεις και οι τυπικές διατάξεις του αντίστοιχου εξοπλισμού.

* Εάν η αίθουσα είναι μικρή θα αλλάξει η κλίμακα σχεδίασης.

6. Μία κατοικία

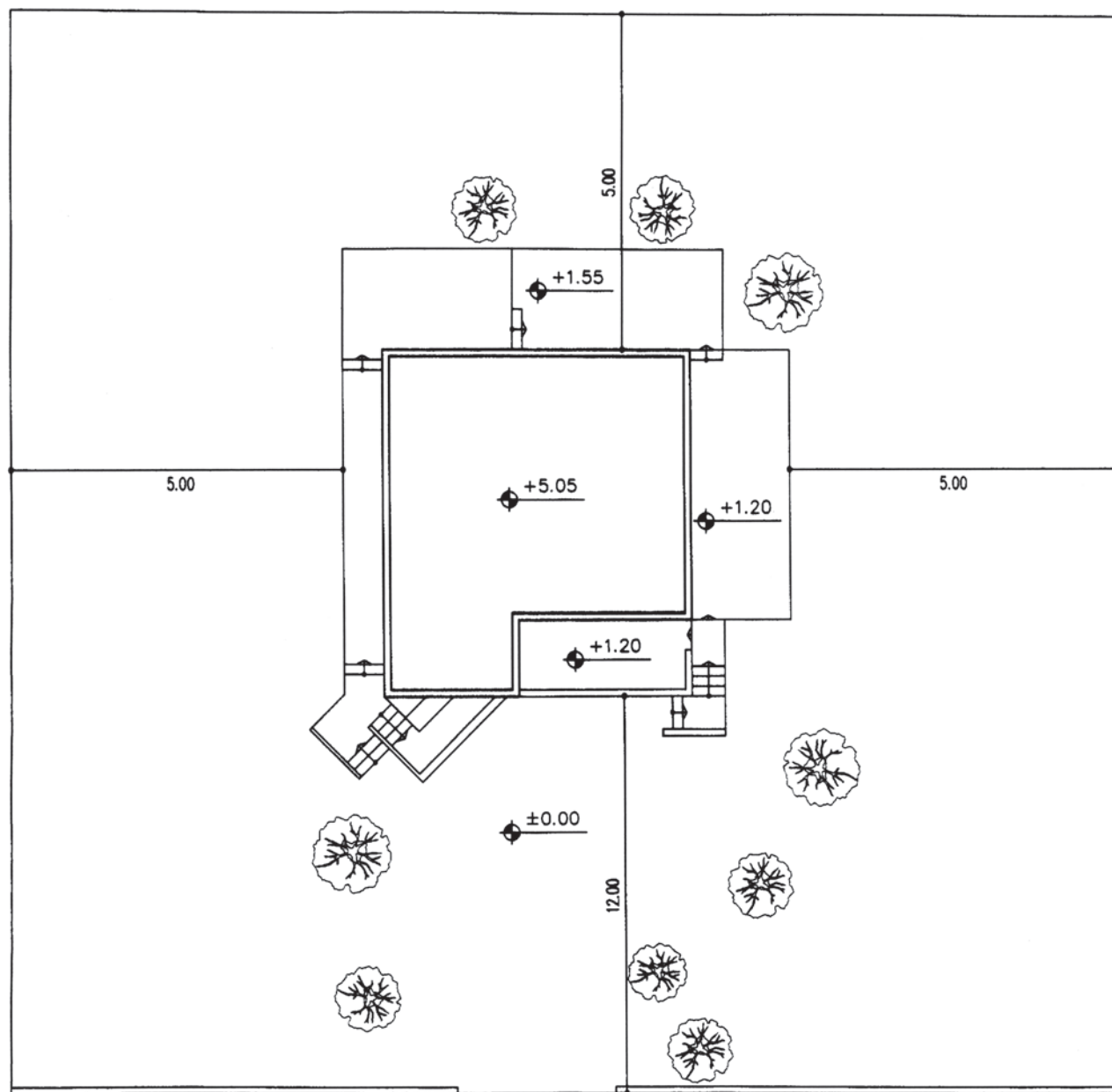
Σχεδίαση μιας μονοκατοικίας με αυλή και κήπο

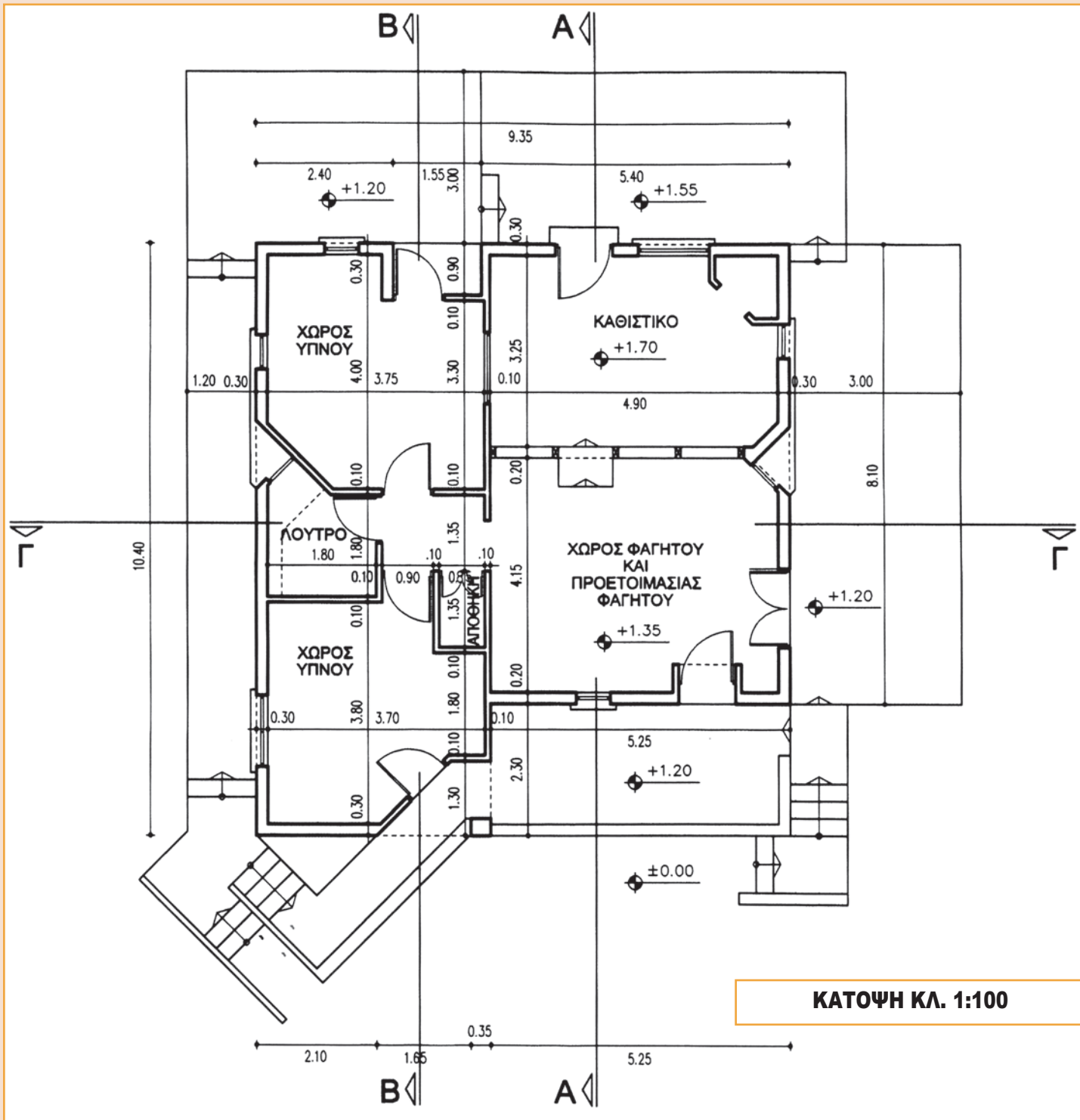
Δίνονται τα ακόλουθα σχέδια μιας μονοκατοικίας και του υπαίθριου χώρου της:

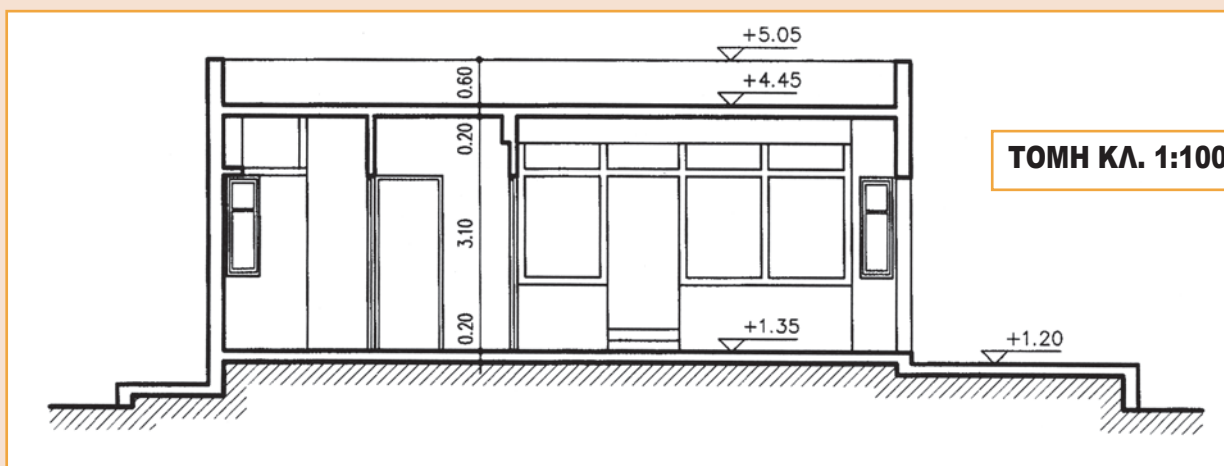
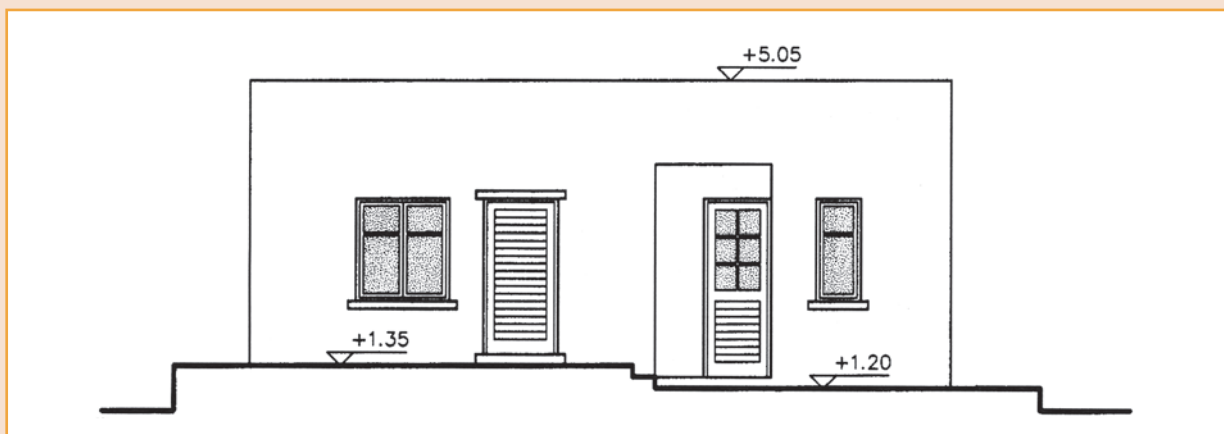
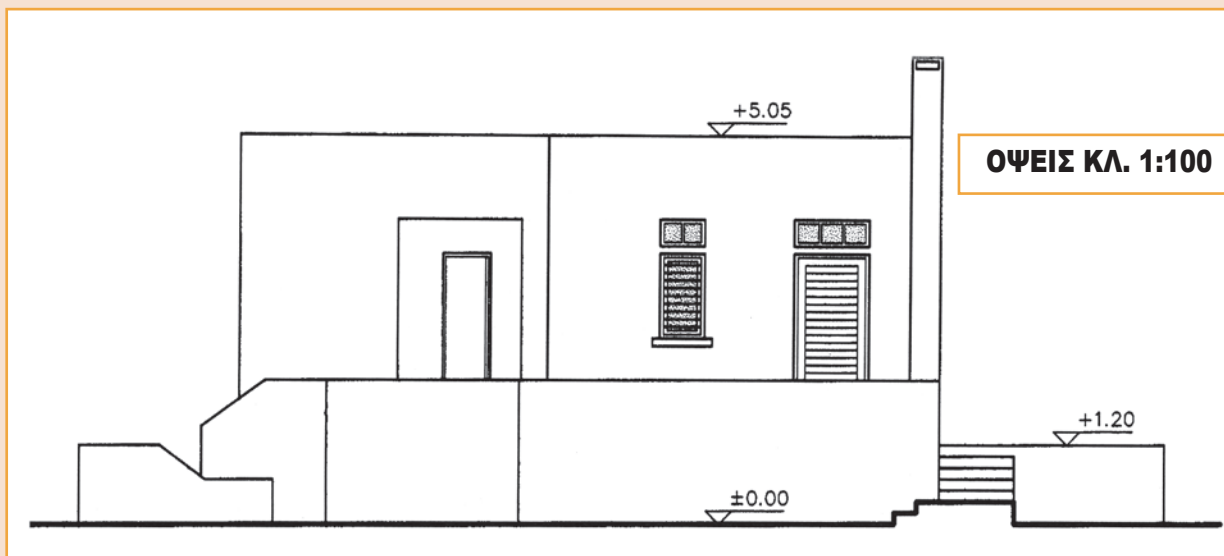
- Τοπογραφικό, όπου φαίνεται η κατοικία και ο υπαίθριος χώρος σε κλίμακα 1:200
- Κάτοψη της μονοκατοικίας σε κλίμακα 1:100
- Τομή σε κλίμακα 1:100
- Όψεις σε κλίμακα 1:100

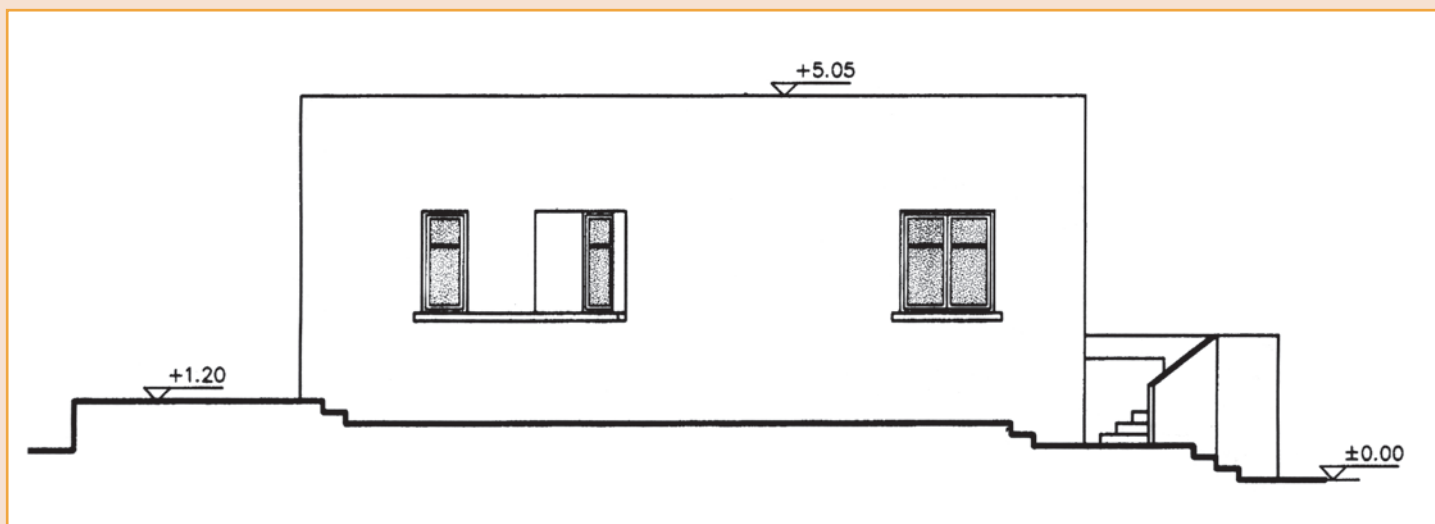
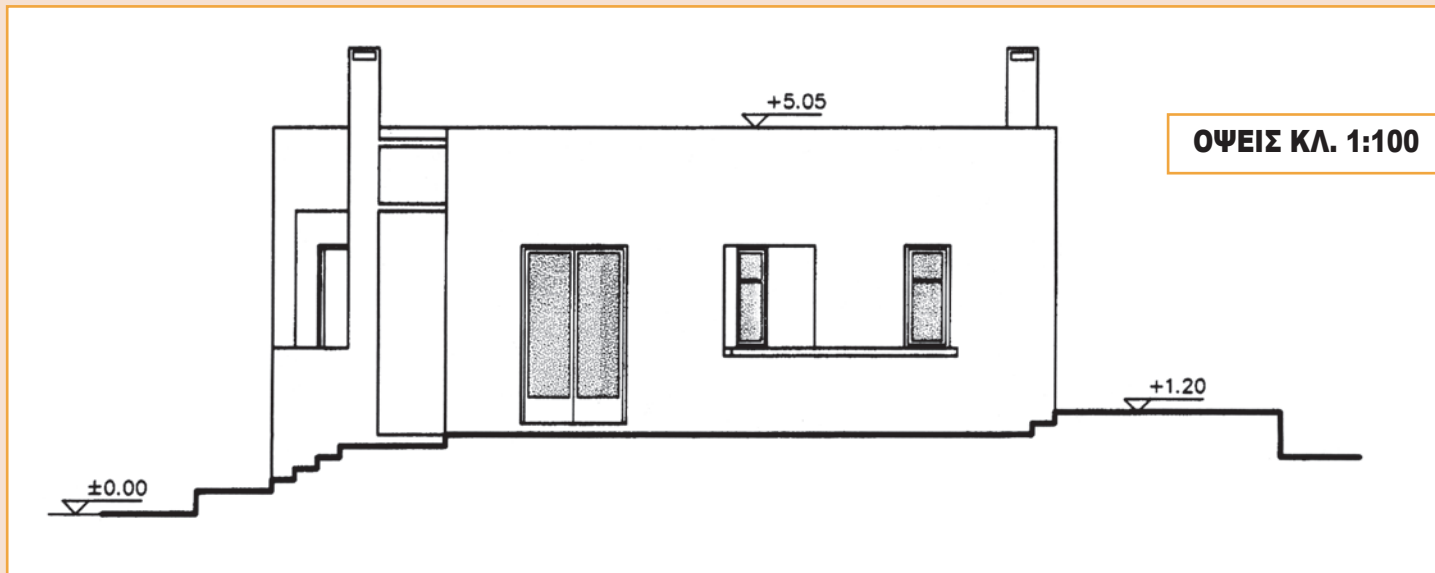
Ζητείται να σχεδιαστούν με μελάνι σε κλίμακα 1:50:

1. Η κάτοψη της μονοκατοικίας με όλο τον απαραίτητο εξοπλισμό.
2. Η διαμόρφωση του υπαίθριου χώρου με βάση στοιχεία όπως αυλή, καθιστικά, πράσινο κ.ά. Ακόμη, να προβλεφθεί χώρος στάθμευσης ενός αυτοκινήτου.
3. Τρεις τομές Α-Α', Β-Β' και Γ-Γ', όπου θα φαίνεται ο αντίστοιχος εξοπλισμός που υπάρχει στην κάτοψη και στον υπαίθριο χώρο.

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΟ ΚΛ. 1:200

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 17	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 18	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 19	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 20	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 21	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 22	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 23	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 24	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 25	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 26	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 27	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 28	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 29	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 30	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 31	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 32	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 33	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 34	35
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 35	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 36	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 37	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 38	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 39	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 40	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 41	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 42	43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 43	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 44	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 45	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 46	47
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 47	48
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 48	49
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 49	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 50	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 51	52
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 52	53
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 53	54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 54	55
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 55	56
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 56	57
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 57	58
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 58	59
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 59	60
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 60	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 61	62
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 62	63
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 63	64
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 64	65
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 65	66
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 66	67
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 67	68
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 68	69
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 69	70
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 70	71
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 71	72
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 72	73
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 73	74
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 74	75
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 75	76
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 76	77
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 77	78
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 78	79
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 79	80
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 80	81
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 81	82
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 82	83
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 83	84
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 84	85
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 85	86
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 86	87
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 87	88
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 88	89
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 89	90
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 90	91
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 91	92
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 92	93
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 93	94
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 94	95
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 95	96
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 96	97
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 97	98
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 98	99
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 99	100
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 100	101
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 101	102
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 102	103
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 103	104
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 104	105
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 105	106
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 106	107
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 107	108
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 108	109
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 109	110
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 110	111
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 111	112
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 112	113
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 113	114
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 114	115
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 115	116
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 116	117
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 117	118
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 118	119
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 119	120
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 120	121
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 121	122
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 122	123
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 123	124
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 124	125
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 125	126
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 126	127
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 127	128
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 128	129
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 129	130
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 130	131
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 131	132
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 132	133
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 133	134
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 134	135
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 135	136
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 136	137
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 137	138
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 138	139
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 139	140
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 140	141
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 141	142
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 142	143
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 143	144
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 144	145
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 145	146
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 146	147
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 147	148
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 148	149
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 149	150
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 150	151
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 151	152
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 152	153
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 153	154
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 154	155
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 155	156
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 156	157
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 157	158
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 158	159
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 159	160
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 160	161
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 161	162
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 162	163
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 163	164
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 164	165
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 165	166
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 166	167
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 167	168
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 168	169
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 169	170
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 170	171
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 171	172
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 172	173
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 173	174
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 174	175
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 175	176
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 176	177
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 177	178
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 178	179
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 179	180
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 180	181
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 181	182
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 182	183
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 183	184
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 184	185
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 185	186
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 186	187
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 187	188
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 188	189
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 189	190
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 190	191
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 191	192
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 192	193
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 193	194
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 194	195
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 195	196
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 196	197
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 197	198
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 198	199
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 199	200
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 200	201
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 201	202
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 202	203
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 203	204
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 204	205
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 205	206
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 206	207
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 207	208
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 208	209
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 209	210
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 210	211
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 211	212
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 212	213
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 213	214
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 214	215
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 215	216

Βασική Βιβλιογραφία

ALEXANDER CHR.
- ISHIKAVA S. -
SILVERSTEIN M. *A Pattern Language*
New York, Oxford University Press, 1977

ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΣ ΑΘΑΝ. *Πολεοδομικός σχεδιασμός. Για μια
βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου*
Συμμετρία, Αθήνα 1997

ΒΑΙΟΥ-ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ
ΝΤΙΝΑ *Οδηγός Κατοικίας*
Εκδοση ΤΕΕ
ΡΙΖΟΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ (επιμ.)

BROOKES JOHN *The Garden Book*

// *Αρχιτεκτονική και σχεδιασμός κήπων τ. Β,
Μαλλιάρης-παιδεία*

ΔΟΥΜΑΝΗΣ ΟΡ. (επιμ.) *Μεταπολεμική αρχιτεκτονική στην
Ελλάδα 1945-1983*
Α.Θ. Αθήνα 1984

ΚΑΡΑΛΗ ΜΑΧΗ *Οι αγροτικές κατοικίες στην Εξωμεριά
της Τήνου*
Διδακτορική διατριβή, ΕΜΠ Τμήμα
Αρχιτεκτόνων, Αθήνα, 1992

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ ΑΡΗΣ *Τα παλιά αθηναϊκά σπίτια*
Αθήνα 1950

ΜΕΓΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Θεσσαλικά οικήσεις

NEUFERT ERNST

Οικοδομική
1991

RAPOPORT AMOS

Ανώνυμη Αρχιτεκτονική και Πολιτιστικοί
Παράγοντες
μτφ-εισ.-σχόλια Δημ. Φιλιππίδης, Αρχιτεκτονικά
Θέματα, Αθήνα, 1976

ΣΑΡΗΓΙΑΝΝΗΣ ΓΕΩΡ.

Εισαγωγή στην ιστορία και θεωρία της πόλης
ΕΜΠ Αθήνα, 1987

ΤΖΩΝΟΣ Α.

Τυπολογία της κατοικίας
Θεσσαλονίκη 1983*Ελληνική Αρχιτεκτονική 1973-1983 Βραβεία*
Πανελλήνιου Αρχιτεκτονικού Διαγωνισμού
ΥΧΟΠ*Ελληνική κατοικία 1984 Μελέτες αρχιτεκτονικών*
διαγωνισμών κατοικίας και ιδεών κατοικίας,
ΥΠΕΧΩΔΕ, Αθήνα 1988*Η κατοικία στην Ελλάδα. Κρατική δραστηριότητας*
Έκδοση ΤΕΕ.

Πηγές εικονογράφησης

Οι αριθμοί παραπέμπουν στις εικόνες

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΕΔΙΩΝ

Αρχείο Δ. & Σ. Αντωνακάκη 136, 153

Αρχείο Σέβας Καρακώστα 131, 150, 158

Αρχείο Μάχης Καραλή 40, 56, 75, 76, 77, 86, 103, 117, 118, 122, 133, 138, 139, 145, 154, 176

Αρχείο Κυρ. Κρόκου 135

Αρχείο Αλ. Μονεμβασίτου & Γ. Αντωνακάκη 54, 174

Αρχείο Αγνής Παπαϊωάννου 125

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ / ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ

Αρχείο Γιώργου Αγγελή 59, 181, 195,

Αρχείο Δ. & Σ. Αντωνακάκη 46, 98, 121, 123,

Αρχείο Σοφίας Αυγερινού-Κολώνια 5, 13, 28, 29, 36, 58, 66, 73, 100, 169, 204, 208,

Αρχείο Ν. Βαλσαμάκη 47, 96, 215,

Αρχείο Ιωάννη Καπαρελιώτη αρ. 67, 167, 171, 173, 196, 216, 217, 218

Αρχείο Μάχης Καραλή 1, 3, 4, 15, 16, 18, 19, 21, 24, 33, 41, 42, 45, 50, 51, 52, 60, 61, 62, 64, 67, 68, 69, 71, 72, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 91, 93, 95, 101, 102, 105, 108, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 120, 123, 129, 130, 132, 143, 147, 151, 152, 163, 164, 168, 170, 175, 179, 180, 182, 183, 184, 185, 186, 188, 191, 192, 193, 194, 199, 201, 202, 203, 206, 207, 211, 212, 213, 219.

Αρχείο Γιώργου Καραλή 2

Αρχείο Τζένης Κοσμάκη 10, 12, 32

Αρχείο Αλ. Μονεμβασίτου & Γ. Αντωννάκη 53, 214

Αρχείο Αγνής Παπαϊωάννου 124

Αρχείο σπουδαστικών εργασιών του Σπουδαστηρίου Κτιριολογίας Τμήματος Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ 26, 35, 38, 39, 87, 88, 89, 90, 97, 137

Αρχείο του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου (κάρτ ποστάλ) 2

Αρχείο της εφημ Καθημερινής (12/8/99), 11

«*Des hauts et des bas*», SEMPE, Denoel, 6 (σ. 82-83), 9 (σ. 72-73)

«*L' homme primitif*», FIGUEIR L., Paris 1870, 14

“*Encyclopedie Illustree d'Architecture*”, Flammarion, Paris 1964, 17

«*Αρχιτεκτονική και Πολεοδομία-Ανακαλύπτω την αρχαία Ελλάδα*», Ι.Φωκά - Π.Βαλαβάνη, Κέδρος, Αθήνα, 1992, 20

«*Θεσσαλικά Οικήσεις*», Γ. Μέγα, 22

«*Κοζάνη*», Σ. Αυγερινού-Κολώνια, Μέλισσα, 23 (σ. 31)

«*Η κατοικία στην Ελλάδα, Κρατική δραστηριότητα*», ΤΕΕ, 25 (σ. 102)

«*Τα παλιά αθηναϊκά σπίτια*», Αρη Κωνσταντινίδη, Αθήνα 1950, 27 (σ. 56), 165 (σ. 75), 166 (σ. 36), 189 (σ. 38), 190 (σ. 77)

«*Ελληνική Αρχιτεκτονική 1973-1983 Βραβεία Πανελλήνιου Αρχιτεκτονικού Διαγωνισμού*», ΥΧΟΠ, 30 (σ. 34), 177 (σ. 16), 178 (σ. 17)

«*Μεταπολεμική αρχιτεκτονική στην Ελλάδα 1945-1983*», Ορ. Δουμάνη (επιμ.), Αρχιτεκτονικά Θέματα, Αθήνα 1984, 31 (σ. 85).

«*Οδηγός Κατοικίας*», Βαΐου-Χατζημιχάλη Ντίνα-Δημ. Ρίζου (επιμ.), ΤΕΕ, 43 (σ. 40), 44 (σ. 40), 48 (σ. 40), 65 (σ. 47), 74 (σ. 44), 78, (σ. 46,49,50), 99 (σ. 38), 104 (σ. 32), 106 (σ. 33), 107 (σ. 39), 144 (σ. 30), 146 (σ. 31), 172 (σ. 36)

«Μακρυνίτσα», Ρέας Λεωνιδοπούλου-Στυλιανού, 49 (σ. 147)

Αρχιτεκτονικά Θέματα 9/75, 46 (σ. 262)

«Ανώνυμη Αρχιτεκτονική και Πολιτιστικοί Παράγοντες», Amos Rapoport, μτφ-εισ.-σχ. Δημ. Φιλιππίδης, Αρχιτεκτονικά Θέματα, Αθήνα, 1976, 91 (σ. 114), 187 (σ. 116)

«Οι αγροτικές κατοικίες στην Εξωμεριά της Τήνου», Καραλή Μάχη, διδακτορική διατριβή, ΕΜΠ Τμήμα Αρχιτεκτόνων, Αθήνα, 1992, 51, 60, 110

“The Garden Book”, John Brookes 198 (σ. 60), 200 (σ. 232-33), 209 (σ. 124), 210 (σ. 125)

«Αρχιτεκτονική και σχεδιασμός κήπων», John Brookes, τ. Β, Μαλλιάρης-παιδεία, 200 (σ. 232-233)

«Αρχιτεκτονική Διακοσμητική Εγκυκλοπαίδεια», εκδ. Κισσός, Αθήνα 1989, 155 (τ. Ι, σ. 92), 156 (τ. ΙΙ, σ. 331), 161-162 (τ. V, σ. 957) “Design - Σύγχρονη Κατοικία” Terence Conran, Μαλλιάρης-παιδεία, 162 (σ. 301).

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

- Κεφ. 1, σελ. 55 από το βιβλίο της Μαρίας Ιορδανίδου «Η αυλή μας», εκδ. Εστία, 1982, (σελ. 11-12)
- Κεφ. 3, σελ. 64 από το βιβλίο «Τάσεις στη σύγχρονη αρχιτεκτονική» ΥΠΠΟ, Εθνική Πινακοθήκη - Μουσείο Αλ. Σούτζου, Αθήνα 1982, (σελ. 25)
- Κεφ. 3, σελ. 96 από το μυθιστόρημα της Ρέας Γαλανάκη «Ο βίος του Ισμαήλ Φερίκ Πασά», εκδ. Αγρα, 1989, (σ. 168-172, 178, 197)
- Κεφ. 4, σελ. 162 από το βιβλίο της Μαργαρίτας Λυμπεράκη «Τα ψάθινα καπέλλα» εκδ. Καστανιώτη.

• Για τις ασκήσεις έχουν χρησιμοποιηθεί σχέδια από μελέτες των αρχιτεκτόνων:

ΚΩΝ. ΔΕΚΑΒΑΛΛΑ (σελ. 31, 2β)

ΣΕΒΑΣ ΚΑΡΑΚΩΣΤΑ (σελ. 62, 63, 202)

ΜΑΧΗΣ ΚΑΡΑΛΗ (σελ. 60, 61, 151, 153, 157, 160, 203, 212-215).

- Η ανάλυση και επεξεργασία των κατοικιών των εικόνων 88, 89 και 90 (σελ. 99, 100, 101) έχει γίνει από την ΜΑΧΗ ΚΑΡΑΛΗ.
- Η ηλεκτρονική σχεδίαση των αρχιτεκτονικών σχεδίων έγινε από την ΕΥ-ΑΓΓΕΛΙΑ ΠΕΠΠΑ, Αρχιτέκτονα Μηχανικό.
- Τα σκίτσα των εικόνων 57, 70, 92, 94, 109, 119, 128, 140, 159, 205, έγιναν από την ΑΝΤΟ ΨΑΡΑΚΗ, σπουδάστρια Τμημ. Αρχιτεκτόνων Μηχ. ΕΜΠ.
- Οι φωτογραφίες με αρ. 41, 42, 64, 72, 82, 84, 85, 95, 101, 108, 113, 116, 123, 132, 170, 203, έγιναν από τον ΜΠΑΜΠΗ ΛΟΥΙΖΙΔΗ, Αρχιτέκτονα Μηχανικό.

Τα έργα και οι δημιουργοί

Οι αριθμοί παραπέμπουν στις εικόνες

Δ. & Σ. ΑΝΤΩΝΑΚΑΚΗ

«Κατοικία στην Πεντέλη» 45, 83, 98, 136, 153, 211

«Πολυκατοικία στην οδό Εμ. Μπενάκη 118, Αθήνα» 30, 46, 120, 147, 168

«Κατοικία στον Οξύλιθο, Εύβοια» 59, 121, 181, 195

ΝΙΚΟΣ ΒΑΛΣΑΜΑΚΗΣ

«Κατοικία στο Ψυχικό» 47, 96, 129, 194, 215

ΒΑΣ. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ

«Κατοικία στο Μαραθώνα, Αίγινα» 186

ΚΩΝ. ΔΕΚΑΒΑΛΛΑΣ

«Κατοικία στην Αίγινα» 112, 180

ΣΕΒΑ ΚΑΡΑΚΩΣΤΑ

«Κατοικία στο Παλαιό Ψυχικό, Αθήνα» 31, 93, 102, 131, 150, 151, 152, 158

ΜΑΧΗ ΚΑΡΑΛΗ

«Κατοικία στον Αλμυρό Ι» 40, 139

«Κατοικία στον Αλμυρό ΙΙ» 138, 145

«Κατοικία στα Εξάρχεια» 41, 42, 64, 77α, 95, 101, 108, 113, 116, 117, 118, 123, 132, 133, 170

«Κατοικία στην Πλάκα, Αθήνα» 122, 154

«Κατοικία στην Αγ. Παρασκευή, Αττική» 56, 176

«Κατοικία στην Ανάβρα Ι, Μαγνησία» 72, 76γ, 82, 84, 85, 86

«Κατοικία στην Ανάβρα ΙΙ, Μαγνησία» 103

«Κατοικία στο Μενίδι, Αττική» 75β

ΑΓΝΗ ΚΟΥΒΕΛΑ

«Κατοικία στο Ακρωτήρι, Σαντορίνη» 33, 50, 52, 182

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΚΡΟΚΟΣ

«Κατοικία στο Σφεντούρι, Αίγινα» 61, 67

«Τρεις κατοικίες στη Φιλοθέη, Αθήνα» 62

«Κατοικία στη Φιλοθέη, Αθήνα» 135, 201

ΑΡΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

«Κατοικία με εργαστήριο στην Αίγινα» 71

«Κατοικία στην Αίγινα» 38, 39, 111

ΑΛ. ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΤΟΥ & Γ. ΑΝΤΩΝΑΚΑΚΗΣ

«Κατοικία στη Νέα Πεντέλη, Αττική» 53, 54, 105, 115, 143, 174, 202, 213, 214

ΑΓΝΗ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

«Κατοικία στο Πολύγωνο, Αθήνα» 124, 125

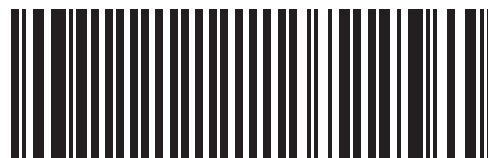
ΝΙΚΟΣ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗΣ

«Κατοικία στη Σελίσσα, Αχαΐα» 177, 178.

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.

Κωδικός βιβλίου: 0-24-0162
ISBN 978-960-06-2941-5

(01) 000000 0 24 0162 1